

Kryptan 10

RAÄ Södra Sandby 93:1/L1988:6337

Södra Sandby, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län

Arkeologisk undersökning 2017

Linda Billström

Titel: Kryptan 10

Författare: Linda Billström

Kulturmiljörapport: 2021:15

Omslagsbild: Arkeologerna Linnea Lidh och Truls Månsson från Kulturen genomför rensning av undersökningsområdet

Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning.....	3
Del I Sammanfattande kulturhistorisk berättelse	5
De äldsta spåren efter bebyggelse - hushåll I	5
Från två gårdar till en - hushåll II	5
Ny byggnad och nya gränser - hushåll III.....	6
Två nya byggnader och matlagning på gårdsplanen – hushåll IV	6
Gården växer – hushåll V	7
Pest – hushåll VI.....	7
Långsam återhämtning – hushåll VII.....	7
Gården brukas åter – hushåll VIII.....	8
Enskifte – hushåll IX	8
Modern tid – hushåll X.....	8
Del II Den arkeologiska undersökningen.....	9
Projektets historik – direktiv och vetenskapliga frågeställningar	9
Resultat från förundersökningen	9
Syfte och direktiv	9
Södra Sandby by och närområdets fornlämningsmiljö.....	10
Fornlämningsmiljö	10
Tidigare arkeologiska iakttagelser	13
Naturgeografiska förutsättningar	17
Forskningsläge och vetenskapliga utgångspunkter	18
Den yngre järnålderns bebyggelse och de historiska byarnas genes.....	18
Makten	19
Byggnadsskick.....	20
Byggelsestruktur	23
Gård och by i den agrara produktionen.....	24
Undersökningens frågeställningar	25
Några utblickar mot andra bytomtsundersökningar i närområdet	27
Revinge.....	27
Genarp.....	29

Igelösa	31
Östra Odarslöv	31
Västra Odarslöv	31
Vomb	31
Genomförande och metod.....	32
Arkeologisk dokumentation	32
Undersöknings- och dokumentationsmetod	33
Principer för den stratigrafiska analysen	33
Begreppet grupper.....	34
Begreppet hushåll.....	35
Omfattning	36
Undersökningsrutiner	36
Analys och provtagning	37
Fynd- och konserveringsinsatser	37
Personal.....	39
Del III Undersökningens resultat.....	39
Kontexter och konstruktioner.....	39
Brunnar	41
Gropar.....	42
Härdar och andra värmekällor	45
Diken.....	46
Stolp- och pinnhål.....	49
Grophus	49
Stolp- och syllstenshus	52
Arkeologisk schaktningsövervakning	54
Fyndmaterialet.....	60
Handel	61
Hus & hushåll	62
Mångsidiga redskap	64
Osteologi.....	64
Hantverk	65
Textilhantverk	65
Trähantverk.....	65
Övrigt	65

Keramik.....	66
Analysresultat.....	68
Makrofossilanalys.....	68
¹⁴ C-analys.....	72
Södra Sandby ur bebyggelsehistoriskt perspektiv.....	73
Hushåll I, vikingatid ca 950–1050 e.Kr.....	73
Hushåll II, vikingatid ca 950–1050 e.Kr.....	75
Hushåll III, tidig medeltid ca 1050–1150 e.Kr.....	76
Hushåll IV, tidigmedeltid till högmedeltid ca 1150–1250 e.Kr.....	79
Hushåll V, 1250-ca 1400 e.Kr.....	80
Hushåll VI, 1400–1500-tal.....	82
Hushåll VII, 1600–1700-tal.....	84
Hushåll VIII, 1700–1800-tal.....	85
Hushåll IX, 1800–1900-tal.....	87
Hushåll X, modern tid.....	88
Del IV Utvärdering av projektets genomförande.....	89
Ytor och undersökning.....	89
Fältarbetet.....	89
Analyser och fynd.....	90
Rapportarbetet.....	90
Potential för vidare forskning och bearbetning.....	91
Del V Sammanfattande resultat och konklusioner – med utgångspunkt i frågeställningar och analyser.....	92
Vetenskaplig måluppfyllelse.....	92
Bebyggelse och verksamheter inom gårdsläge 8, Södra Sandby bytomt.....	92
A. Byns ursprung och etablering.....	92
B. Funktionella och sociala aspekter på bebyggelsen.....	93
C. Byns och gårdarnas inre organisation.....	94
D. Geografisk variation.....	95
E. Kontinuitet och diskontinuitet.....	95
Administrativa och tekniska uppgifter.....	97
Arkeologisk periodindelning.....	99
Ordlista.....	100
Referenser.....	103

Bilagor	113
Bilaga 1. Plan- och sektionsritningar	113
Bilaga 2. Fyndlista	117
Bilaga 3. Tabell över fyndgruppen Hus & hushåll	119
Bilaga 4. Makroskopisk analys av jordprov från Kv Kryptan, Södra Sandby	121
Bilaga 5. Kontextlista	125
Bilaga 6. Hushåll- och gruppbeskrivningar	173
Bilaga 7. Konserveringsrapport	182
Bilaga 8. ¹⁴ C-analys	184
Bilaga 9. Husbeskrivningar	192

Sammanfattning

- Inför husbyggnation i kv Kryptan 10 i Södra Sandby har en arkeologisk undersökning utförts inom fornlämning RAÄ Södra Sandby 93:1/L1988:6337 (Lst. dnr. 431-5884-17, Kulturens projektnummer 61000–545). En yta om cirka 1 150 m² omfattades av undersökningen. Ett antal betongelement och betongkonstruktioner gjorde emellertid att inte hela ytan var tillgänglig, således banades istället ett cirka 1 010 m² område av. En kompletterande schaktningsövervakning genomfördes år 2019 i samband med rivningen av de kvarvarande grunderna till befintlig bebyggelse (Lst. dnr. 431-36164-2018, Kulturens projektnummer A_2019_0004).
- Ytan har tidigare använts för verkstads- och industriverksamhet och var vid undersökningens start asfalterad.
- Undersökningsområdet bestämdes genom en förundersökning som genomfördes år 2016 (Lst dnr 431-5400-2015). Vid denna undersökning avgränsades ett område av förhistoriska och medeltida lämningar, med inslag av grophus och stolpburen bebyggelse. Den förhistoriska bebyggelsen täcktes av ett medeltida gårdsläge. Undersökningen indikerade ett avtagande av lämningarna mot öster, väster och söder.
- Vid 2017 års arkeologiska undersökning kunde bebyggelseämningar från vikingatid/tidigmedeltid fram till tidigmodern tid dokumenteras. Lämningarna visar på omstruktureringar i disponeringen av toftmarken inom det som under tidigmodern- och modern tid utgjorde den sydöstra delen av Södra Sandby bytomt.
- En äldre markhorisont, delvis överlagrad med bevarade kulturlager schaktades fram och undersöktes. De påträffade lagren innehöll material såsom trådspik, porslin och fajans. Lagren bestod av bränd lera, lergolv och raseringsmassor. Dessa lager får anses ha varit välbevarade men fragmenterade. I den äldre markhorisonten kan dock ha funnits nedbrutna strata från senmedeltid, en epok från vilken tydliga spår saknades. I enlighet med undersökningsplanen har dessa kulturlager delundersökts och sedan schaktats bort.
- Under den äldre markhorisonten framträdde ett stort antal anläggningar i sandmoränen, däribland en stor mängd stolphål. Bland stolphålen framträdde ett flertal stolpburna hus samt delar av byggnader.
- Det påträffades även flera härdar och två kupolugnar, de flesta tydligt knutna till byggnader på platsen, vidare framkom gränsdiken och två brunnar.

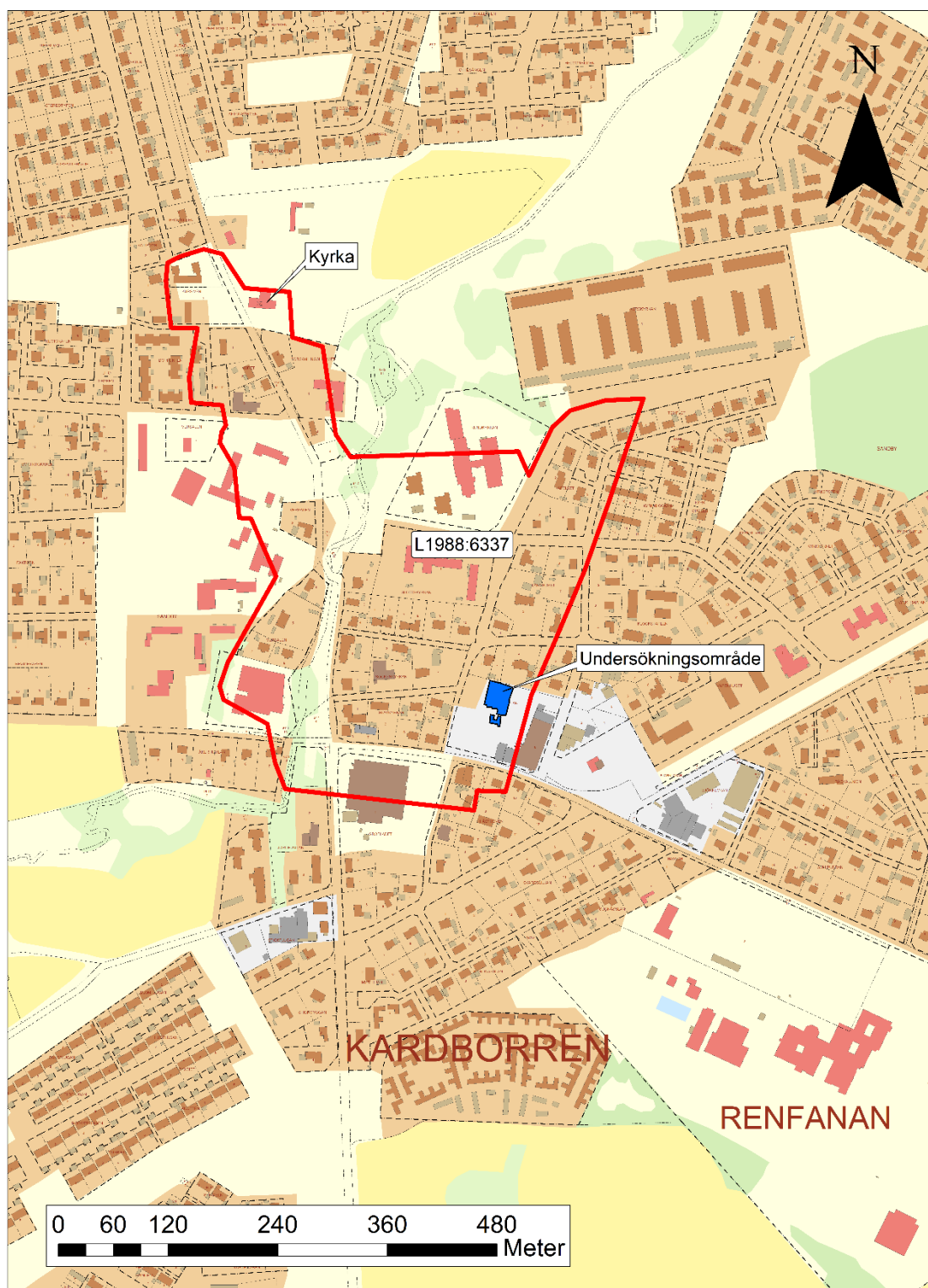
Figur 1. Södra Sandby. Undersökningsområdet markerat med blått, mot bakgrund av Fastighetskartan © Lantmäteriet. Den historiska bytomten och andra omkringliggande fornlämningar är markerade med rött tillsammans med respektive lämningsnummer.

Inledning

Inför en försäljning av fastigheten Kryptan 10 i Södra Sandby, Lunds kommun, ansökte Lunds kommun om tillstånd till ett borttagande och dokumentering av under mark dolda fornlämningar (figur 1). En avgränsning av undersökningsområde samt kostnadsberäkning och undersökningsplan gjordes utifrån en arkeologisk förundersökning som genomfördes år 2016 (Lst. dnr. 431-5400-2015). Aktuell arkeologisk undersökning genomfördes därefter enligt beslut av Länsstyrelsen i Skåne län (Lst. dnr. 431-5884-17) under perioden 2017-09-25–2017-10-27 av personal från Kulturen i Lund (Kulturens projektnummer 61000–545) (figur 2). En kompletterande arkeologisk schaktningsövervakning genomfördes under perioden 2019-02-05–2019-06-10 i samband med rivandet av kvarvarande byggnader inom exploateringsområdet. Den arkeologiska schaktningsövervakningen genomfördes enligt beslut av Länsstyrelsen i Skåne län (Lst. dnr. 431-36164-2018, Kulturens projektnummer A_2019_0004). Resultaten från den arkeologiska undersökningen och den arkeologiska schaktningsövervakningen samrapporteras i nedanstående rapport.

Arkeologiska rapporter är vanligtvis skrivna för myndigheter och forskare. Innehållet är av teknisk natur och innehåller många facktermer vilket gör dem svårlästa för dem som saknar förkunskaper. Vid Kulturen har det länge varit praxis att presentera arkeologiska resultat från större undersökningar både i en kulturhistorisk berättelse och en traditionell arkeologisk rapport. Syftet med detta är att göra de arkeologiska resultaten mer lättillgängliga för allmänheten. Grunden för tolkningarna är det dokumentationsmaterial som skapats vid en arkeologisk undersökning tillsammans med andra samtida källor som skrift, kartor och bilder. Dessa bildar tillsammans en möjlighet att skriva en kulturhistorisk berättelse om hur olika människor levt och verkat på en plats. Den kulturhistoriska berättelsen är en tolkning av resultaten, utan att närmare diskutera problem eller alternativa tolkningar. För att ytterligare underlätta läsningen är användningen av referenser i texten sparsam. För de som närmare vill följa tolkningarna och argumentationen för desamma, återfinns dessa i del III, Undersökningens resultat.

Den inledande kulturhistoriska berättelsen är presenterad som en kronologisk serie av hushåll som presenterar platsens, hushållets, historia utifrån undersökningens resultat. Del II av rapporten redovisar den arkeologiska undersökningens förutsättningar, upplägg och genomförande. Här presenteras det aktuella forskningsläget samt de specifika frågeställningarna kopplade till undersökningen. I del III presenteras undersökningens resultat där tolkningar framförs och argumenteras för. I del IV görs en utvärdering av projektet, från planering och genomförande till rapportarbetet. Kapitlet avslutas med en kort text om potential för vidare forskning. I Del V sammanfattas resultaten och frågeställningarna besvaras. Sist i rapporten följer *Administrativa och tekniska uppgifter*, *Referenser* och *Bilagor*. Här återfinns även en ordlista med termer som ofta används i arkeologiska texter, detta för att underlätta för en ovan läsare. I delen Bilagor finns tabeller över fynd, kontexter, hushålls- och gruppindelning samt husbeskrivningar. Här finns även de tekniska rapporterna om makrofossilanalys, ¹⁴C-analys samt konservering.

Figur 2. Södra Sandby. Undersökningsområdet markerat med blått, mot bakgrund av Fastighetskartan © Lantmäteriet.

Del I Sammanfattande kulturhistorisk berättelse

På Kulturen arbetar arkeologerna med förändringar i tid och rum genom att utgå från hur livsvillkoren för människorna som bodde på platsen sett ut och hur de har förändrats. Begreppet *hushåll* är utgångspunkt och innebär en grupp människor som bor tillsammans och har sitt levebröd från samma verksamhet. Ett hushåll kan vara en större enhet som har många människor knutna till sig men det kan även vara en liten enhet med endast ett fåtal människor. Skiftet mellan två hushåll sker när förhållandena på platsen, och ibland även livsvillkoren med dem, förändras så mycket att det är troligt att människorna som bodde där levde på ett annat sätt eller att nya människor flyttat in, en verksamhet förändrats eller ett nytt hus uppförts.

De äldsta spåren efter bebyggelse - hushåll I

Från tidigare arkeologiska undersökningar och iakttagelser så vet vi att det funnits gårdar i området för Södra Sandby så tidigt som under vikingatiden. Vid kyrkan i byn har det påträffats en vikingatida silverskatt. Vid den aktuella undersökningen framkom delar av en gård i form av lämningarna efter stolpburna långhus som med keramiktypologi och ¹⁴C-analys kunnat dateras till slutet av 1000-talet. Möjligen talar detta för en äldsta byetablering kring dagens kyrka i slutet av 900-talet och att byn hundra år senare har vuxit söderut och fått den utbredning som den kom att ha fram till skiftet.

Under hushåll I bestod området av två gårdar skilda åt av ett gränsdike. Endast en byggnad har påträffats från den norra gården men det är troligt att gården bestått av fler byggnader. Någon härd har inte påträffats i huset och det är inte säkert att det är ett boningshus, men eftersom bostadshuset ofta byggdes i öst-västlig riktning under denna tid, är det möjligt att människor bodde här. Öster om bostadshuset låg gårdens vattenkälla, en brunn varifrån man hämtade vatten till människor och djur.

Den södra gården bestod av minst två byggnader där bostadshuset låg i den nordliga delen av gårdsläget. I husets västra del fanns en härd som fungerat som både värme- och ljuskälla samt till matlagning. Bland annat åt man fisk och kanske gröt på korn och råg. Några meter söder om bostadshuset låg en byggnad som haft minst en mellanvägg. Centralt i huset fanns spåren efter någon sorts torkställning eller upphöjd förvaringsyta. I huset hade man hanterat humle, sädeskorn och fläderbär. Vid ölframställning lades först kornkärnor i blöt och sedan breddes de ut över en luftig yta för att gro, härefter torkades de grodda kornen innan de processades till malt. Kanske bryggdes öl i byggnaden och torkställningen användes vid groddning och torkning. Humleöl förekom under vikingatiden, men blev vanligt först under medeltiden på landsbygden.

Från två gårdar till en - hushåll II

Under hushåll II genomfördes en omstrukturering av området, alla tidigare byggnader revs och en ny byggnad (hus 5) uppfördes. Gränsdiket från föregående hushåll lades igen, vilket tyder på att hela

området nu tillhörde en enda gård. Vattenkällan från föregående hushåll användes fortfarande. Det nya huset tolkas som ett bostadshus, även om det inte fanns någon härd bevarad. Det har sannolikt funnits andra byggnader på gården, men de har inte kunnat identifieras.

Ny byggnad och nya gränser - hushåll III

Under hushåll III förändrades gårdens disposition när hus 5 revs och en ny byggnad i nord-sydlig orientering uppfördes (hus 9). Den förändrade orienteringen var inte den enda skillnaden från föregående hushåll, utan den nya byggnaden uppfördes med en annan teknik kallad mesulateknik. Detta innebar att husets tak nu bars upp av en enda rad stolpar i mitten av husets längdriktning. I byggnadens södra del fanns en härd som försett byggnaden med ljus och värme. Vi vet inte om någon bodde permanent i byggnaden eller om den mest fungerade som tillfällig bostad eller om härden använts vid olika typer av arbete. Strax utanför hus 9 uppfördes ett grophus med nedsänkt golv och någon form av tak. Många av de så kallade grophusen användes vid utövande av olika typer av hantverk såsom textilframställning, andra kunde fungera som enklare bostäder. I östra delen av gårdsläget anlades ett flertal diken som fungerade som gränsmarkeringar mellan den aktuella gården och granngården eller som fungerade som fägata mellan två gårdar, där boskapen kunde drivas ut från byn till betesmarkerna. Anläggande att dessa diken tyder på att gårdens tomt reglerades, det hade blivit viktigt att gårdens mark tydligt gick att särskilja från byns marker. Några av dikena hade blivit omgrävda flera gånger vilket visar att det var betydelsefullt att dessa diken förblev synliga och inte slammade igen. Med tanke på att marken till största delen bestod av sand, var det ett hårt jobb att hålla dikena öppna och tydliga. I och med att dessa diken anlades, tvingades gården skaffa en annan vattenkälla och en brunn grävdes på gårdsplanen. En hävarmskonstruktion restes för att enkelt kunna hämta upp vatten från brunnen.

Två nya byggnader och matlagning på gårdsplanen – hushåll IV

Under loppet av högmedeltiden förändrades gårdens utseende igen, grophuset och det tvåskeppiga huset revs. Gränsdikena i öster, som tidigare varit så viktiga att underhålla, lades igen. Det är troligt att gränserna nu markerades på andra sätt än genom grävda diken. På gårdsplanen uppfördes en kupolugn genom att man återanvände grophusets nedgrävning och försåg denna med värmemagasin av natursten och överbyggnad (kupol) av lera. I samband med att ugnen uppfördes lades en hästkäke ned i grunden som ett byggnadsoffer. När ugnen stod färdig användes den till matlagning. Det är möjligt att det funnits en enklare överbyggnad som skyddade mot väder och vind. I den östra delen av gårdsläget uppfördes en tvåskeppig byggnad (hus 3). I byggnaden förvarades foder till gårdens kreatur, hö och halm som hade samlats in från fuktängar hörande till gården. Kanske stod även djuren stallade i denna byggnad. Folket på gården ville försäkra sig om god fruktbarhet för kreaturen och god tillgång till kreatursfoder genom att lägga ned ett byggnadsoffer i form av en malsten av granatglimmerskiffer. Malstenen placerades i golvet, mitt i byggnaden och placeringen tillsammans med det offerade föremålet tolkas som en fruktbarhetsrit. I vinkel mot hus 3 byggdes ytterligare ett nytt hus, även det var tvåskeppigt (hus 7). Gården hade nu en L-form med öppningen mot bygatan i väster. Det är högst troligt att hus 7 var gårdens bostadshus, trots att det inte påträffades någon härd eller ugn i byggnaden.

Gården växer – hushåll V

Gården växte, byggnaderna blev fler och kanske bodde fler människor och djur på gården. Boningshuset (hus 7) förstördes av en brand och istället uppfördes ett nytt boningshus i anslutning till den kvarvarande ekonomibyggnaden. Den nya byggnaden (hus 2) var enskeppig och bestod av fyra rum med bostadsdel i väster med två värmekällor, en härd och en kupolugn. I den östra delen fanns förrådsutrymmen. Ytterligare en ekonomibyggnad uppfördes på tomtens västra del. Ett stort enskeppigt hus (hus 8) skapade tillsammans med gårdens övriga byggnader en löst samman sammanhållen U-form och en ökad slutenhet i förhållande till de övriga gårdarna runt omkring. I norr och i sydväst fanns öppningar ut mot bygatan. Hus 8 fungerade som troligen som ladugård eller stall och därifrån kunde både djur och gödsel lätt föras ut från gården, via bygatan, till närbelägna åkrar och betesängar. I och med att hus 2 byggdes, flyttades matlagningen inomhus och kupolugnen på gårdsplanen hade spelat ut sin roll. Ett fyrstolpshus med en upphöjd plattform eller golv uppfördes, där man förvarade spannmål, foder eller annat som behövde skyddas från skadedjur och fukt.

Pest – hushåll VI

Vid mitten av 1300-talet drabbades byn av en tidigare okänd sjukdom, som skördade fler dödsoffer än någon annan sjukdom man kände till. Människorna på gården och i byn visse inte vad de skulle ta sig till eller hur de skulle skydda sig. Kanske flydde några av dem i ett försök att överleva, kanske stannade de kvar hos sina nära och kära. Vi vet inte vad som hände med dem som bodde på gården, men vi vet att gården övergavs och byggnaderna antingen brändes ned medvetet eller tilläts förfalla. Förekomsten av träkol och kvistar i proverna kan vara spår efter röjning, förkolnade örtfragment spår efter svedda trädor. Gårdens tomt övertogs troligen av grannarna och marken odlades upp.

Långsam återhämtning – hushåll VII

I mitten av 1400-talet började samhället återhämta sig långsamt, befolkningstalet steg och en jordbruksexpansion tog fart. Detta skedde sakta i början för att sedan öka under 1500-talet. Expansionen innebar bland annat att tidigare övergivna gårdar återtog och bebyggdes på nytt. Trots detta kom många gårdar att förbli obebodda, vilket enligt ny forskning berodde på att marken nu ägdes av, och var införlivad med, andra gårdar vilka använde marken till bete eller slåtterängar. Denna extra mark ansågs vara värdefull och omnämndes speciellt i de fiskala källorna från 1500-talet. Många övergivna gårdar förblev således obebodda in i 1600-talet. Gård 8 var inget undantag, det forna gårdsläget ägdes nu av en eller flera grannar och brukades till sandtäkt. Hushållet karaktäriseras av grävandet av ett stort antal sandtäkter över ytan, koncentrerade till den norra och södra delen av undersökningsområdet. Det är uppenbart att det blivit viktigt att få tillgång till sand, till vad är emellertid oklart. Sand användes bland annat som magringsmedel i keramik och även i tegel. Det låg två medeltida tegelugnar utmed Sularpsbäcken och kanske var de fortfarande i bruk under detta hushåll.

Gården brukas åter – hushåll VIII

Någon gång under loppet av 1700-talet, kanske tidigare under 1600-talet, återupptogs den tidigare övergivna gården. Sandtäckerna fylldes igen, om de inte redan var igenfyllda. Den nya bonden lät uppföra minst två hus på tomten. Det var inte bara brukandet av tomten som förändrades, även byggnadstekniken var annorlunda än under medeltiden. De nya husen var uppförda i blandteknik och för första gången användes stensyll som konstruktionsteknik. Den nya gården hade en L-formad plan med ett möjligt boningshus i norr och en ekonomibyggnad i väster. I början av 1800-talet brukades gården av Knut Persson. Vi vet från dokument upprättade i samband med enskiftet att Knut Perssons gård bland annat bestod av korsvirkeshus, två hagar med fruktträd och stengärdsgårdar.

Enskifte – hushåll IX

En sista stor förändring skedde i början av 1800-talet, då gård 8 skiftades ut och inte längre låg inom den medeltida bytomten. När alla byggnader hade flyttats till gårdens nya läge, ackumulerades ett stort odlings-/marklager över det forna gårdsläget. Endast spridda stenar längst i norr fanns kvar från två, med stengärdsgårdar, inhägnade hagar. Åbon Knut Perssons fruktträd fick troligen stå kvar när gården skiftades ut ur bygemenskapen.

Modern tid – hushåll X

I nutid var undersökningsområdet delvis bebyggt, ett flertal moderna betongkonstruktioner tillsammans med nedgrävningar för ledningar av olika slag, hade förstört de kvarvarande kulturlagren på platsen. De moderna konstruktionerna utgjorde även hinder för den arkeologiska undersökningen. Ytan var till stor del täckt med asfalt.

Del II Den arkeologiska undersökningen

Projektets historik – direktiv och vetenskapliga frågeställningar

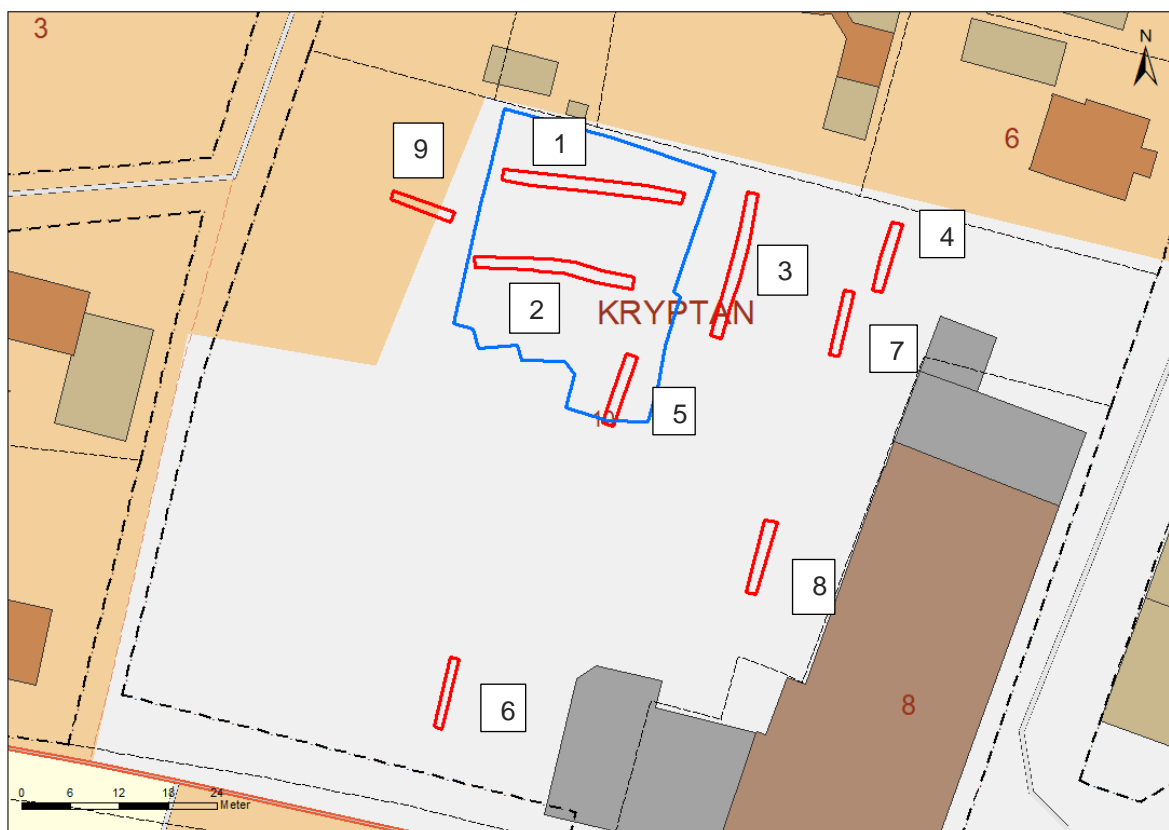
Kulturen i Lund genomförde under hösten år 2017 en arkeologisk undersökning inom fastigheten Kryptan 10 i Södra Sandby. Undersökningen föregicks av en arkeologisk förundersökning år 2016 där det konstaterades bevarade fornlämningar över stora delar av den undersökta ytan. Lämningarna var förhistoriska och medeltida, den begränsade fyndmängden gjorde att dateringarna till största del baserades på stratigrafi samt förekomsten av tegel och porslin.

Resultat från förundersökningen

De vid den arkeologiska förundersökningen öppnade schakten (figur 3) visade alla, utom nummer 9, på medeltida lämningar. I schakten 1, 2 och 5 framkom medeltida bebyggelseämningar medan schakten 3, 4 och 7 istället visade lämningar av odling, i utkanten av den medeltida bytomten. I schakt 6 var de medeltida lämningarna kraftigt sargade av sentida nedgrävningar. Endast det undre kulturlagret, 0,60 m under dagens marknivå, kunde tolkas tillhöra en medeltida period, och det verkade ha odlats. I schakt 8 påträffades en tomträna, vilken troligen varit i bruk från medeltiden och långt upp i tiden. I schakt 9 påträffades endast matjord och ett stolphål med sentida datering då dess återfyllning bestod av kapsyler. Vid förundersökningen påträffades inga tydliga lämningar efter de gårdslägen som i historisk tid funnits på platsen. Fornlämningssituation under befintliga byggnader kunde inte utredas.

Syfte och direktiv

I sitt förfrågningsunderlag formulerade Länsstyrelsen undersökningens syfte, inriktning, ambitionsnivå och målgrupp. Undersökningens målsättning skulle vara att dokumentera och analysera lämningarna inom den aktuella ytan med syfte att skapa meningsfull kunskapsuppbyggnad med relevans för myndigheter, forskning och allmänhet. Dokumentationen skulle vara av vetenskaplig god kvalitet och tillräcklig för att ge kunskap om den borttagna lämningen. Ambitionsnivån skulle vara hög.

Figur 3. Plan över förundersökningschakten 1–9 mot bakgrund av undersökningsområdet för den arkeologiska undersökningen 2017 och fastighetskartan. © Lantmäteriet.

Södra Sandby by och närområdets fornlämningsmiljö

Fornlämningsmiljö

Fornlämningen Södra Sandby 93:1 bytomt är avgränsad efter skifteskartor från år 1750 och år 1811. Den medeltida bytomten ligger på ömse sidor om Sularpsbäcken och genomkorsas av en landsväg i nordsydlig riktning. I den norra delen av byn ligger kyrkan. Byn är omnämnd i skriftliga källor från mitten av 1200-talet och framöver. I det historiska källmaterialet omnämns bland annat en "beskeden dannemand Eskel af Sandby" i ett dokument från år 1478 (Rep. 2 nr 4293). Samma år agerar Eskel, som troligen var en vanlig bonde, tingsvittne på Torna häradsting. En Sandby mölla finns också omnämnd under det sena 1500-talet och det är sannolikt den vars dämme legat strax norr om aktuell exploateringsyta (DAL).

Inom socknen finns ett hundratal fasta fornlämningar registrerade. Av dessa utgör merparten ospecificerade stenåldersboplatser. Bronsåldern är möjligen representerad genom ett par platser för bortodlade högar samt en bevarad förmodad hög. I socknens västra del, inom nuvarande Kungsmarken, återfinns ett större fornlämningskomplex innehållande ett gravfält, stensträngar, röjningsrösen, fossil åkermark och en medeltida borg- eller gårdsanläggning, Glumstorp. Under medeltiden tillhörde borgen

ärkebiskopen i Lund (Nordholm 1936; 1937). Inom komplexet har en boplats som daterats till 700–800-talet undersökts partiellt (Strömberg 1961:62 f). Under 1500-talet slogs Södra Sandby socken samman med Flyinge socken, i vilken även Valleberg ingick. Sammanslagningen med Flyinge socken har skett efter år 1501 (LÄU VI:3), men före tillkomsten av Lunds stifts landbok omkring år 1570 (DAL). Av landeboken framgår också att socknen hade 50 tiondegivare, det högsta antalet bland Torna härads socknar. Vidare så framgår det av landeboken att socknen saknade präst- och klockaregård. Detta förmodligen på grund av att Sandby kyrka redan innan år 1570 blivit annexkyrka till Hardeberga kyrka. Sockenkyrkan i Sandby har tidigare, främst utifrån den bevarade dopfunten och planformen, daterats till omkring år 1200 (Tapper 1978:28 f). Byggnadsarkeologiskt har kyrkan daterats till slutet av 1400-talet eller början av 1500-talet, dock konstaterades att tornet är äldre och en gång varit sekundärt tillfogat ett äldre långhus. Sett tillsammans med dopfunten visar detta att en äldre stenkyrka funnits på samma plats (Anglert 1995:77). I ett missiv från år 1593 omtalas att sockenmännen i Sandby börjat bygga sig en sockenkyrka, men av ekonomiska orsaker ännu inte kunnat fullborda kyrkobygget (KB 1593:74). Bebyggelsen i den norra delen av Södra Sandby och västra sidan av Sularpsbäcken kan ha kontinuitet från slutet av vikingatiden. I ett område väster om kyrkogården har det påträffats grophus och ett myntdepåfynd från slutet av 900-talet. Mer oklart är när bebyggelsen har etablerats i den södra delen av byn.

Medeltida uppgifter om byns omfattning och bebyggelse är som synes mycket få. I en extra skattemantalsförteckning från år 1583 omnämns 21 skattepliktiga enheter i byn (Karlsson 1998). Från slutet av 1600-talet föreligger mer noggranna uppgifter av kameral karaktär om de olika gårdarnas storlek. Såväl år 1765 som år 1853 bestod byn av $9 \frac{3}{8}$ hela hemman/mantal fördelat på $6 \frac{5}{8}$ krono-/skatte-, $2 \frac{1}{2}$ kyrko- och $\frac{1}{4}$ hospitalsgods. År 1765 redovisas därutöver även 34 torp, 9 gatuhus och 1 kvarn. Krono-/skattehemmanen anges som arbetshemman till Flyinge kungsgård, kyrkogodset tillhörde Lunds domkapitel och hospitalsgodset avsåg Lunds hospital (Gillberg 1765:141; HGSL 1865, 27).

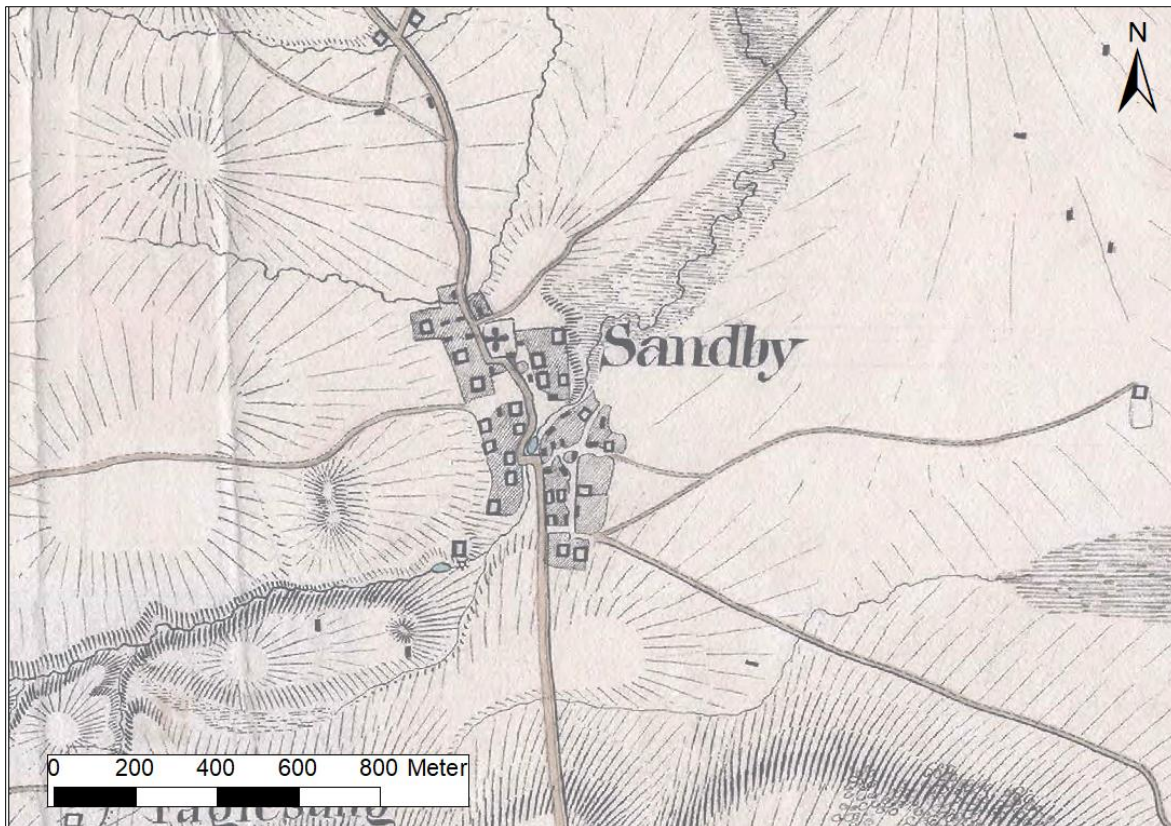
Området som omfattades av förundersökningen (kv Kryptan 10 och 11) var i början av 1800-talet platsen för hemmanen nummer 6, 8, 9, 10 och 11. Enligt enskifteshandlingarna år 1811–1812 bestod dessa enheter av både gårdar och arbetshemman (figur 4). Enheternas skattemässiga bärkraft var i fallande ordning: nummer 8 ($\frac{1}{2}$ mantal), nummer 11 ($\frac{3}{8}$ mantal), nummer 9 och 10 ($\frac{1}{8}$ mantal) och nummer 6 ($\frac{1}{16}$ mantal). De tre senare betecknas som arbetshemman. I byn fanns vid denna tid 27 nummerade hemman. Inga av byns hemman var större än $\frac{1}{2}$ mantal, de flesta var betydligt mindre bärkraftiga. Det betyder att gård nr 8 och 11 i sitt sammanhang ändå får betecknas som stora gårdar. Enligt rektifierade kartor ligger det aktuella undersökningsområdet strax öster om gård 8, det är emellertid troligt att kartorna och/eller rektifieringen inte riktigt stämmer. Den arkeologiska undersökningen torde därför till största delen beröra platsen för gård 8 innan denna skiftades ut. Vid tiden för enskiftet benämndes gård 8 som ett skattedomkyrkohegman ägd av åbon Knut Persson. Tomten var rymlig och innehöll byggnader av korsvirke i "tämligt stånd". På tomten fanns två större hagar instängda med enkla stengården. I hagarna fanns 13 fruktträd och "någon vild plantering" (Lantmäteristyrelsens arkiv, akt L202-12:3).

Figur 4. Utsnitt ur konceptkartan gällande enskifte från år 1811 med undersökningsområdet markerat med blått, fornlämningen markerat med rött (Lantmäterimyndigheternas arkiv, 12-SÖA-15). Undersökningsområdet ligger enligt rektifiering strax öster om platsen för gård 8, innan denna skiftades ut. Det är emellertid högst troligt att undersökningsområdet i själva verket berör gårdsläget.

Södra Sandby uppvisade, åtminstone vid tiden för enskiftet, en hög grad av förvanskat bolskifte. Termen bol kan ibland följas tillbaka till järnålder, men det kan även vara så att termen inte uppkom förrän den tidigmedeltida uppdelningen av byn i bol. Varje bol skulle då svara för en viss prestation, antingen krigstjänst eller skattebetalning. Om gårdarna var små kunde de gå samman i ett bol. Varje bol hade sedan rätt till en viss del av byns alla ängar och åkrar, vilket gav upphov till ett system av långa och smala tegar. I de fall en bonde ansåg att hans bol inte hade rätt del i byns sammanlagda ägor, kunde han begära en ny fördelning. Många lantmäterikartor från 1600–1800-talen visar att bolskiftet fanns kvar i de skånska byarna, dock kunde detta vara förvanskat som en följd av arvsskiften, köp eller övertagande av mark som tidigare tillhört ödegårdar (Dahl 1942:73). Förutom att Södra Sandby varit bolskiftad, var den uppdelad i två byalag kallade "holmar" enligt en skattelägningsakt av år 1686. De båda byalagens ägor var i det närmaste helt åtskilda från varandra vid denna tid, möjligen har detta varit fallet även under äldre tid. Den ena "holmen" omfattade den delen av bytomten som låg nordväst om Sularpsbäcken, den andra "holmen" omfattade gårdar liggande sydost om densamma. På ett utsnitt ur Skånska rekognosceringskartan syns de två "holmarna" tydligt (figur 5). Samma förhållande rådde i Dalby, två byalag/bysamhällen i agglomeration utan ägoblandning (Ibid:76). I Södra Sandby har det

påträffats arkeologiska lämningar daterade till vikingatid i området kring kyrkan, se nedan. Detta innebär att den ena "holmen" kan ha existerat redan under yngre järnålder.

Figur 5. Utsnitt ur Skånska rekognosceringskartan framställd av fältmättningsbrigaden 1812–1820.

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Ett antal arkeologiska undersökningar och observationer har gjorts inom Södra Sandby bytomt. År 1882, cirka 30 meter väster om den gamla kyrkogårdsmuren, framkom i samband med markarbeten en vikingatida silverskatt. I skatten ingick hacksilver, tenar, tackor, ringar och en torshammare samt 145 hela och brutna mynt vilka ger en datering till senare delen av 900-talet (Persson 2002:13).

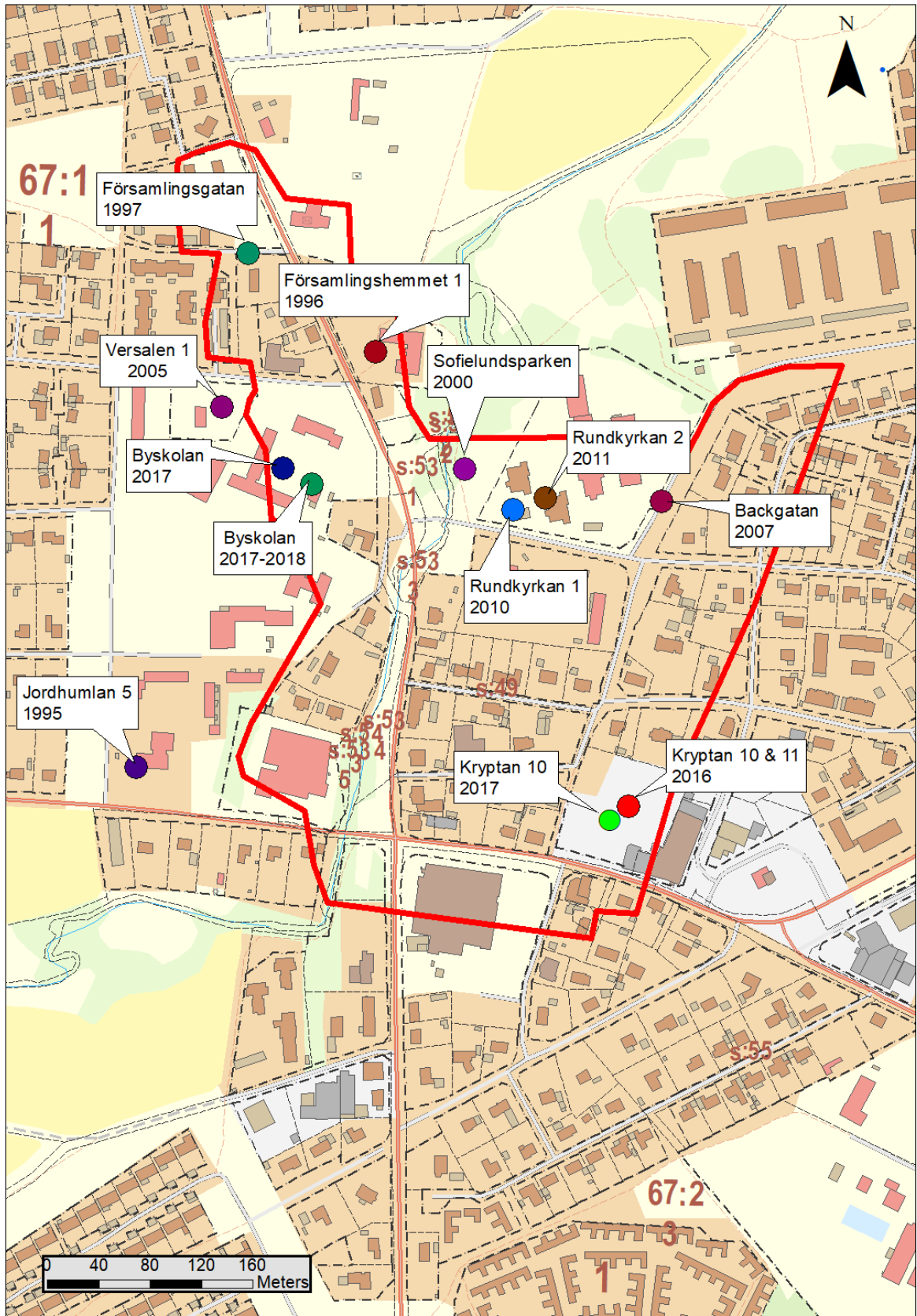
Trots en omfattande utbyggnad av Södra Sandby från slutet av 1970-talet och framåt har endast ett fåtal arkeologiska observationer gjorts i byn. Nedan redovisas några av dessa observationer. På kartan (figur 6) syns alla hittills utförda undersökningarna och observationerna.

- År 1992 utfördes grävningar över kyrkogården för inkoppling av gas till kyrkan. Arbena besiktigades av RAÄ UV-Syd som bedömde att ingreppet inte berörde sådana lämningar att särskild dokumentation var nödvändig (Lst.dnr: 220-5112-92).
- Inför en exploatering år 1995 inom fastigheten Jordhumlan 5 utfördes en arkeologisk utredning. Fastigheten är belägen strax utanför gränsen för den medeltida bytomten och inte heller någon annan fornlämning finns registrerad inom den. Utredningen föranleddes av att platsen har en

för stenåldersboplatser gynnsam topografi. Ingenting av arkeologiskt intresse framkom i samband med utredningen (Munkenberg 1995).

- På fastigheten Församlingshemmet 1 gjordes år 1996 en tillbyggnad av församlingshemmet samt en inkoppling av gas. Fastigheten är belägen cirka 50 meter sydöst om kyrkan. Vid arbetena som stod under antikvarisk kontroll, observerades en kullerstensläggning som troligen utgjorde gårdsplan till den gård som föregått församlingshemmet på platsen. Kullerstensläggningen överlagrade ett 0,40 meter tjockt kulturlager med innehåll av tegelrester. I gasledningsschaktet observerades en grop eller kulturlagerrest som innehöll en skärva svartgods (Skånes hembygdsförbunds arkiv).
- En schaktningsövervakning genomfördes år 1997 i samband med nyanläggning av VA-ledningar i Församlingsgatan i Södra Sandby. Det kunde påvisas att platsen, belägen intill gränsen till den historiskt kända byn och dess kyrka, varit bebyggd under vikingatiden. Två grophus påträffades vilka daterades till vikingatid utifrån fyndtypologi. Grophuset har troligen ingått i ett gårdskomplex som även innefattat andra byggnadstyper (Lundberg 1998).
- År 2000 genomfördes ett trädförnyelseprojekt i Sofielundsparken, kv Rundkyrkan i Södra Sandby. 19 planteringsgropar anlades till djup varierande mellan 0,80–1,40 meter. I flertalet planteringsgropar framkom kulturpåverkade lager, och ingen nådde ned till steril undergrund. I den västra delen av fastigheten samt i söder mot Ringvägen utgjordes lagerbilden av omrörda svagt kulturpåverkade jordlager. I den nordöstra delen framkom omrörda lager som överlagrades av odlingslager. I övriga planteringsgropar framträdde stratifierade lagerbilder med en förhållandevis tydlig kulturpåverkan. Centralt i den östra delen av ytan framkom ett lergolv som överlagrade ett kulturpåverkat lager. I nordöst framkom slaggklumpar i det övre lagret. I de norra planteringsgroparna kunde det konstateras att marken periodvis översvämmats, troligast genom den intill löpande Sularpsbäcken med ett där befintligt mölledämme (Lenntorp 2005).
- Vid en schaktningsövervakning i Backgatan, öster om aktuell hushållighet, år 2007 grävdes två schakt, och däremellan genomfördes styrd borrhning. I det södra schaktet påträffades inga intakta medeltida kulturlager utan sandig morän framkom vid ett djup av 0,55 meter. I det norra schaktet påträffades äldre matjord och ett vattenavsatt lager vid djup av mellan 0,60–0,85 meter (Karlsson 2007).
- I december år 2010 genomfördes en geoteknisk undersökning i dåvarande kv Rundkyrkan 1, Södra Sandby. 12 borrhprover togs spritt över fastigheten. Fyra prover för hus 1 och för hus 2, tre prover för parkeringsplatsen och ett prov för miljöhuset. Sammanfattningsvis kan sägas att intakta kulturlager påträffades vid varierande djup i de olika delarna av det planerade nybyggnationsområdet. På ytan för hus 1, i den västra delen av ytan, framkom kulturlager på djup av mellan 1,00–1,60 meter med tjocklek av mellan 0,35–1,00 meter. Vid hus 2 centralt på ytan, framkom kulturlager på djup av mellan 0,50–1,15 meter med omfattning av mellan 0,50–1,65 meter. På platsen för miljöhuset i den södra delen av ytan, framkom intakta kulturlager på ett djup av 3,00 meter, då det på platsen är anlagt en kulle i sen tid (Ericsson 2012).

- Med anledning av att Lunds kommun Hushålltighets AB planerade att bebygga fastigheten Rundkyrkan 2, Södra Sandby, genomfördes en förundersökning i syfte att kartera fornlämningsituationen och ta fram ett underlag för Länsstyrelsens fortsatta handläggning av ärendet. Vid förundersökningen påträffades huvudsakligen yngre lämningar i form av odlingslager och utfyllnadsmassor bestående av rivningsmaterial. Sammanlagt grävdes 6 schakt med en total längd av 141 meter. Totalt dokumenterades 65 kulturlager, nedgrävningar och fyllningar, samt en brunn. I områdets centrala och sydvästra delar påträffades en svacka uppfylld med rivningsmassor från rivningen av gården som tidigare fanns på platsen. I det nordligaste schaktet påträffades en serie av stenavtryck som avtecknade sig i moränen. I dem fanns varierande fyllningar som visade på en dateringsmässig spridning. Då inga större stenar påträffades i moränen bör stenavtrycken utgöra spår efter en stenkonstruktion, möjligen en byggnad. I samma schakt dokumenterades ett kulturlager som möjligen kan vara av äldre datering. I schaktet på undersökningsområdets östra del påträffades en grundläggning för en vägg tillhörande gården som finns markerad på 1970 års ekonomiska karta. Här påträffades även lämningar efter föregångaren till denna gård samt en brunn, även den äldre än gården (Balic 2011).

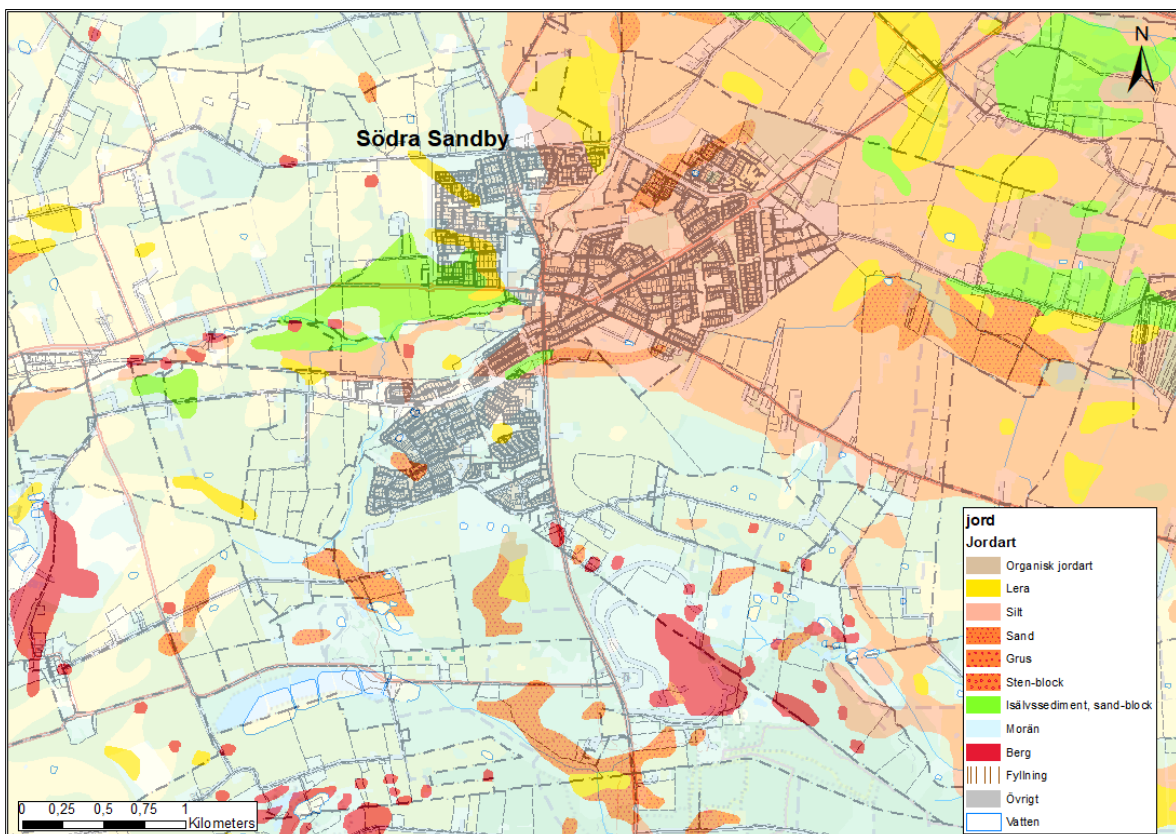

Figur 6. De tidigare genomförda arkeologiska undersökningarna eller observationerna markerade på fastighetskartan, © Lantmäteriet, tillsammans med undersökningens benämning och genomförandeår.

Naturgeografiska förutsättningar

Södra Sandby socken utgörs idag av en kuperad fullåkersbygd med visst inslag av fäladsmarker, belägen mellan Romeleåsen i söder och Kävlingeån i norr. Omkring 70 % av sockenytan utgörs av åkermark. Själva kyrkbyn, Sandby, är belägen på övergången mellan morän i väster och silt i öster, större delen av den historiska byn låg på siltjordar (figur 7). Den bästa åkerjorden återfinns väster om byn. Genom byn, i nord-sydlig riktning, rinner Sularpsbäcken. Byn ligger vid den norra foten av Romeleåsens norra utlöpare och enligt äldre lantmäteribeskrivningar låg byn i "skogsbygden" (Dahl 1942).

Vombslätterns område i Södra Sandby, Revinge, Silvåkra och Vomb domineras av sandiga och grusiga jordarter, som är lättbrukade men mycket magra. Växlingarna i bördighet inom Lunds kommun avspeglas i den moderna graderingen av landets odlingsjordar i tio klasser efter avkastningsförmåga. Lundaslätten värderas i klasserna 8–10 (vilka för övrigt endast återfinns i Skåne), backlandet och åspartierna i klasserna 5–7 och Vombslätten 3–6. Under historiens gång kan de olika områdenas bördighet i någon mån ha påverkats genom klimatväxlingar, förändringar i brukningsmetoder eller varierande intensitet i markutnyttjandet (Kulturmiljöprogram Länsstyrelsen Skåne).

Figur 7. Utsnitt ur Jordartskartan samt Fastighetskartan, © Lantmäteriet. Dagens Södra Sandby ligger delvis på silt i öster och i väster på morän och till viss del även isåvssediment (sand-block).

Forskningsläge och vetenskapliga utgångspunkter

Under de senaste decennierna har forskningen och kunskapsuppbyggnaden om järnålderns, medeltidens och i viss mån nyare tidens bebyggelse och byar i hög grad drivits framåt av ämnet arkeologi. Utvecklingen ska inte minst ses mot bakgrund av nya metoder med stora ytavbanningar som började bli vanligare från 1970-talet och framåt. Beträffande Skåne ska noteras att de stora bebyggelse- och byundersökningarna framförallt har genomförts i slättbygd, många kring Malmö, medan det är relativt sett färre som genomförts i ris- och skogsbygd (Bentz 2008:238; Anglert 2008:10).

I forskningen kan urskiljas olika tema och frågeställningar, varav några knappast är nya men fortfarande är aktuella och andra som är mindre utvecklade och bearbetade. Givetvis är det så att de nedan presenterade temana ofta står i nära beröring med eller är sammanflätade med varandra.

Den yngre järnålderns bebyggelse och de historiska byarnas genes

Utgrävningarna av landsbyar såsom Hodde och Vorbasse på Jylland under 1960- och 1970-talet visade att bebyggelsen under järnåldern med jämna mellanrum flyttade till andra närbelägna lokaler. Begreppet "den vandrende landsby" föddes. Under medeltiden har emellertid inte landsbyarna flyttat i samma omfattning. Samtidigt bör understrykas att det är en grov generalisering. Skillnader tycks ha funnits mellan olika regioner i det medeltida Danmark. Orsakerna till att bebyggelsen under medeltiden upphörde att "vandra" och fixerades har likaledes givits olika förklaringar, exempelvis att nya odlingsformer med regleringar av åkermarken har tvingat fram en fast bebyggelsestruktur och/eller att organisationen av den nya kristna religionen har "knutit" bebyggelsen till en kyrka (översikter i Skansjö 1983:74; Porsmose 1987:228 ff; Riddersporre 1995:11 ff). Mats Riddersporre har poängterat att den intressanta frågan att studera är varför bebyggelsen slutade att vandra (Riddersporre 1995:11).

Ett försök att i de danska bebyggelseprojektens efterföljd presentera och göra en tolkning av bebyggelsebilderna i Skåne har gjorts av Johan Callmer i artikeln "To Stay or to Move" (1986). Underlaget för artikeln består av boplatser och/eller fynd daterade till perioden vendeltid till äldre vikingatid. Callmers slutsats är att de historiska bytomterna "*were predominantly not founded in the Early Medieval Period but earlier*" (Callmer 1986:204). Det är viktigt att påpeka att Callmer anser att det föreligger kontinuitet i bebyggelsen, från yngre järnålder till den historisk kända byn, även om ett avstånd av upp emot 500 m föreligger. Callmer visar alltså främst på en områdeskontinuitet. Ett mera fixerat bebyggelsemönster har enligt Callmer utkristalliserats först omkring år 1300.

Senare års omfattande infrastrukturella satsningar i sydvästra Skåne, främst koncentrerade i Malmöområdet, har genererat ett omfattande nytt material som underlag för en diskussion kring den yngre järnålderns och medeltidens bebyggelsemönster och samhälle i stort. Denna diskussion har egentligen bara börjat. I detta sammanhang ska endast några generella slutsatser redovisas. Övergången mellan yngre järnålder och medeltid uppfattas som en period då man kan se en förändring

av bebyggelsens lokalisering. Bebyggelsen etableras på de historiskt kända bytomterna. Men det är en bebyggelsestruktur som under vikingatid och tidig medeltid kännetecknas av att tofterna var större och bebyggelsen mera utspridd än förhållande till högmedeltiden (Carelli 2001:52; Jönsson & Kockum 2004:213 f; ibid 2005:17; Thomasson 2005:78 ff). Under perioden cirka 1150–1300 sker en omstrukturering av bebyggelsen i form av en reglering, vilket ger upphov till en ökande aktivitet med grävande av diken och vallar, samt en förtätning av bebyggelsen. Bebyggelsen fixeras i hög grad till de historiskt kända gårdsplatserna. Omfattande strukturella förändringar sker alltså efter det att bebyggelsen är etablerad på det historiskt kända byområdet, något som gör att processen kan uppfattas som mer komplex än uppfattningen var på 1980-talet.

I forskningen om yngre järnålderns och medeltidens samhälle och bebyggelsestruktur har begreppen "by" och "bybildning" varit centrala. Det är viktigt att klargöra att definitionen av begreppen varierar mellan olika forskare, vilket ibland kan försvåra diskussionen. Något förenklat kan man säga att det finns två olika sätt att behandla begreppen (Karlsson & Lenntorp 2007:10 f; jfr även Göthberg 2000:101 ff). En skola, som ligger nära en kulturgeografisk forskningstradition, definierar en by som minst två gårdar med ett gemensamt namn vars ägor och hägnader ligger intill varandra (Fallgren 2006:95). En annan definition eller, om man så vill, en utveckling av begreppen företräds av de som anser att den "sociala praktiken" eller samarbetet mellan invånarna i gårdarna är det som definierat byn. Katalin Schmidt Sabo menar mot denna bakgrund att det under historien funnits flera olika "bybildningar" varav medeltidens skulle vara den senaste (Schmidt Sabo 2001:58; jfr Schmidt Sabo 2005:64, 70; Thomasson 2005, jfr även Rahmqvist 1996:16; Göthberg 1997:120; ibid 1998: 96).

Inom den arkeologi som mestadels arbetar med förhistoriska lämningar är begreppen "bosättning" och "boplats" vanligt förekommande; begrepp som är mer neutrala, men som många gånger skulle kunna bytas ut mot ordet by i varje fall enligt den första definitionen av begreppet. Beträffande ordet "bybildning" kan man ibland lägga märke till en viss glidning från en mer allmän betydelse "när byn/byarna bildades (av ensamliggande gårdar)" till att betyda "när den historiskt kända byn bildades" (jfr Riddersporre 1995:11; Skansjö 1983:137; Rudebeck mfl. 2001:58).

Makten

Under senare år har ett starkt framträdande problemområde inom både järnålderns arkeologi och medeltidsarkeologin handlat om makt och aristokrati. För perioden järnåldern kan man peka på flera forskningsprojekt där denna aspekt varit framträdande: i Danmark kan nämnas Gudmeprojektet (Nielsen m. fl. 1994), i Skåne Uppåkraprojektet (Larsson & Hård 1997) och i Halland Slöingeprojektet (Lundquist 1997; ibid 2003). Flera avhandlingar från de senare åren har haft denna probleminriktning (se exempelvis Helgesson 2002; Söderberg 2005). Inriktningen har varit mot specifika centrum för maktutövning och religion. I källmaterialet anses dessa centralplatser ofta kunna förbindas med fynd av ädelmetaller och föremål av särskilt hög kvalitet. Tonvikten i denna forskningsinriktning har legat vid att teckna en bild av de övergripande strukturerna i samhället.

Inom den medeltidsarkeologiska traditionen har också funnits ett starkt intresse för liknande problemställningar kring aristokrati, makt och landskap. Temat utvecklades inom Ystadsprojektet redan i slutet av 1980-talet som satte fokus på huvudgårdarna. Andra forskningsprojekt med liknande tematik är Borgen i Bygden som startade i mitten av 1990-talet med borgen Krapperup i fokus (Carelli 2003). Även projektet Norra Skånes medeltid har makten i landskapet varit ett viktigt perspektiv (Ödman 2004). Den litteratur som på ett eller annat sätt behandlar aspekter på detta tema med avseende på Skåne är nu ganska omfattande (se exempelvis Anglert 1995, 2003, 2006; Jönsson & Brorsson 2003). En variation på samma tema har varit studier som handlar om den danska riksbildningen. Gemensamt för de senare nämnda studierna är att de tidsmässigt uppehåller sig mestadels i gränslandet mellan yngre järnålder och medeltiden (Lihammer 2007).

Det starka forskningstemat om makt under yngre järnålder och medeltid går inte alltid enkelt att förbinda med det källmaterial som exploateringsarkeologin vanligen producerar. För att belysa frågeställningar om aristokrati, makt och övergripande samhällsstrukturer ställs stora krav på en arkeologisk undersökning. Det som påträffas i jorden är ju oftast anonymt, vardagligt och ofta svårt att datera och tolka. Det har framhållits att forskning om den medeltida byn och gården som sådan inte har varit ett starkt forskningsfält inom medeltidsarkeologin, för det andra att det finns få välbevarade lämningar och att det är kostsamt att undersöka (Svart Kristiansen 2002). Den aktuella forskningen om aristokrati, makt och landskap utgör en viktig bakgrund och referens mot vilket undersökningarna i Södra Sandby kan ses, även om frågeställningarna inte rakt av kan hämtas från denna forskningsinriktning.

Byggnadsskick

Fram till 1970-talet var det etnologerna som kom att prägla diskussionen om gårdens och husens utveckling efter järnåldern (jfr Engberg 1992:115). Här bör inskjutas att Axel Steensberg, från 1930- till 1970-talet var en pionjär inom den arkeologiska utforskningen av landsbygdens gårdsbebyggelse, hade sina rötter inom etnologin (Bentz 2008:111 ff).

En skillnad mellan den förhistoriska och medeltida arkeologin på landsbygden handlar om forskningsinriktning och prioriteringar. När Nils Engberg i en symposieartikel år 1992 gör en sammanfattande översikt över teoribildning och undersökningar om medeltidens hus på landsbygden i Danmark är hans slutsats att den medeltida landsbyn är en underprioriterad typ av fornlämning. Av Engbergs översikt synes framgå att forskningen och teorierna då inte hade avancerat i någon högre grad sedan Axel Steensbergs undersökningar på 1930- och 40-talet. Problemet, som Engberg såg det, var att medeltidsarkeologer i sig varit mera fokuserade på frågor kring landsbyarna i ett makroperspektiv, där frågan om deras etablering varit en viktig frågeställning. Mindre kraft har ägnats åt själva gården och byggnader. Ett annat problem har varit att landsbyarna har bortprioriterats när det kommit till att finansiera arkeologiska undersökningar. Forskningen och utgrävningssituationen i de gamla danska

landskapen öster om Öresund kan vid samma tid beskrivas som likartad den i Danmark (jfr Ersgård & Hållans 1996).

Det finns i dagsläget en förhållandevis god kännedom om husens planutformning och disposition av gårdens byggnader under järnåldern och medeltiden. När det gäller byggnadernas indelning och funktion och hur det har förändrat sig i rummet och tiden har kunskapsutvecklingen varit förhållandevis svagare. När det gäller järnålderns bebyggelse har mycket ny kunskap tillförts under de senaste decennierna genom de stora ytväbningar som genomförts. Den stora mängd med nya byggnader som på detta sätt har framkommit har givetvis skapat en säkrare kunskap om husens kronologiska och typologiska utveckling. Inom både Öresundsprojektet och Väst kustbaneprojektet har publicerats översikter och synteser som dels tar sikte på husens morfologiska utveckling, och dels på ett mer övergripande sätt behandlar bebyggelsestrukturen (Artursson 2005; Björhem & Magnusson Staaf 2006). Det finns även relativt stort komparativt publicerat material från danska undersökningar. Här kan även nämnas en artikel av Hans Skov som är ett försök att göra en mer generell hustypologi för perioden 800–1200 e. Kr (Skov 1994). Joakim Thomasson har i en artikel på ett övergripande plan sammanställt resultaten från utgrävningarna i projektet Väst kustbanan (2005) och gjort jämförande utblickar mot tidigare undersökningar i framför allt Skåne. Fortfarande är kunskapen om de medeltida husens byggnadsskick, funktioner och utveckling mycket fragmentarisk. I vilken omfattning som byggnadsskicket varierar mellan olika regioner under medeltiden är oklart, likaså hur stark anknytning som finns till byggnadsskicket under 1600- och 1700-talet. Jan-Erik Augustsson har i ett par olika artiklar skissat på byggnadsskickets utveckling i Halmstad specifikt och för sydvästra Sverige i allmänhet från medeltiden och fram till 1700-talet. Till de problem han har diskuterat hör frågan om utvecklingen av "det sydgötiska huset" vilket han anser vara en inhemsk senmedeltida utveckling i ett geografiskt område där olika byggnadstekniker och varierande tillgång till virke har mötts (Augustsson 1986; 1992).

Beträffande den medeltida bebyggelsen på landsbygden saknas publicerade synteser över byggnadsskicket med en motsvarande detaljnivå och aktualitet. I senare års dansk forskning ska främst nämnas Henriette Rensbros (2002) och Marie Foged Klemensens (2001) "*specialer*" som innehåller ett stort empiriskt material och analyser av medeltida byggnader på landsbygden. Texterna utgör goda sammanställningar av ett material som i de flesta fall är opublicerat, och dessutom finns det en kritisk distans till de arkeologiska resultaten och tolkningarna. En ytterligare förtjänst med Rensbros och Foged Klemensens arbeten är att de försöker att förstå mer av byggnaden än enbart den yttre planlösningen. De är intresserade av husens disposition, indelning och funktion samt byggnadsteknik och materialval. Enligt Rensbro kan man under högmedeltid och fram i nyare tid räkna med tre olika typer av huskonstruktioner: protokorsvirke (*protobindningsværk*), enskeppiga byggnader med takremskonstruktion (*tagremskonstruktion*) samt tvåskeppiga byggnader (meslulakonstruktion). Protokorsvirke antingen liknar eller är en renodlad korsvirkeskonstruktion med en timra bestående av parställda stolpar förbundna med en tvärbjälke medan takremskonstruktionen känns igen på icke parställda stolpar, förbundna i längsled med takremmarna. I båda konstruktioner kan facken vara regelmässiga eller oregelmässiga. I det arkeologiska materialet känns protokorsvirkeskonstruktionen igen på parvis ställda

bärande stolpar, medan stolparna i takremskonstruktionen inte är placerade parvis. Rensbro menar att takremskonstruktionen var den vanligaste tillsammans med jordgrävda stolpar under perioden 1200–1600. Ett fåtal byggnader med jordgrävda stolpar tros ha uppförts med protokorsvirke, men det är svårt att med säkerhet säga, däremot kan byggnader på stensyll ha uppförts som takremskonstruktioner (Rensbro 2002:23 ff). Henriette Rensbro menar att en byggnad antingen var enskeppig eller tvåskeppig och att det är möjligt att det förekommit fler tvåskeppiga byggnader under medeltiden än vad som har identifierats vid undersökningar, hon anser vidare att inre takbärare eller stöttor aldrig förekommer i enskeppiga byggnader. Anne Birgitte Sørensen menar däremot att det är ett problem att identifiera ”äkta” mesulakonstruktioner då mittstolpar i många fall inte ska tolkas som takbärare. I flera fall är stolparna varken regelmässigt eller symmetriskt placerade, inte heller lika djupt nedgrävda som de i vägglinjen. Stolparna skulle lika gärna kunna tolkas som delar av innerväggar (Rensbro 2002:25; Sørensen 2003:439). Frågan om det har funnits byggnader som varit enskeppiga i ena änden och tvåskeppiga i den andra har också diskuterats, dock inte lika ingående. I det arkeologiska materialet förekommer denna typ av byggnader och orsaken till de olika konstruktionssätten kan ha legat i att byggnadens delar haft olika funktioner. En möjlig funktion är tröskning med slaga som krävt en större yta med fritt svängrum, där varken inre stolpar eller loft varit hindrande. Byggnaden skulle således ha varit uppdelad i en bostadsdel och en ekonomidel (Karlsson & Lenntorp 2021). Exempel på byggnader med mesulakonstruktion och datering till tidig medeltid har bland annat påträffats i Gårdstånga och Önnerup i Skåne, i Tårby på Själland och från norra Halland finns exempel på ladugårdar från 1800-talet som uppförts som mesulakonstruktioner (Jönsson & Kockum 2004:57; Karlsson & Lenntorp 2021). Byggnader som tolkats vara enskeppiga i en del och tvåskeppiga i en annan har påträffats bland annat Bjärlöv i östra Skåne (Håkansson 2005:27 f), i Bunkeflo (Lövgren et. al. 2007:105 f), i Skrea och i Kärragård samt Arvidstorp i Halland (Lindman & Streiffert 1992:54; Wattman 1996:56 f; Håkansson 2001).

Ett flertal exempel på protokorsvirkeskonstruktioner i Skåne under högmedeltiden kan nämnas. I Bunkeflo framkom en byggnad med tendens till parvis stolpställning (Hus 42, daterat till perioden 1200–1300), i den mellersta delen av ett boningshus, även detta i Bunkeflo, fanns regelbunden stolpsättning. Huset daterades till 1300–1400 (Lövgren et.al. 2007:138–148). I Naffentorp påträffades en bostadslänga som i den mellersta delen av huset haft parvis ställda stolpar och som daterats till 1300–1500 (Olsson et.al. 2005:86–98). En byggnad, förmodligen boningshus, i Ödåkra daterat till 1300-talet har haft parställda stolpar i ytterväggen (Söderberg 1994, Kyhlberg et.al.1995:28), likaså ett hus i Väla också daterat till 1300-talet (Söderberg 1994; Kyhlberg et.al. 1995:45).

Frågan om byggnaders olika funktion och bebyggelsestrukturen på gårdsenheterna är kopplad till flera andra frågeställningar, exempelvis rörande ekonomin och de sociala relationerna. Ett exempel på centralt problemområde som rör husens funktion och som har diskuterats under en längre tid är stallning och gödsling av åkrarna. Gödsling av åkermarken har betraktats som avgörande för en omställning från ett mer extensivt jordbruk till ett mer intensivt, något som har implikationer på hela samhällsutvecklingen. Stallning av djuren har betraktats som en viktig förutsättning för att insamla gödseln. Tydliga spår av

långsträckta nedgrävningar i husen som tolkas som rester av bås har gjorts på Jylland, där det finns exempel från bronsåldern och blir vanligare under äldre järnålder. Vanligen är stalden i husets östra del (Streffert 2001:135). I det medeltida Danmark utanför Jylland har det visat sig svårare att finna tydliga indikationer på stallning och bås i husen. Lennart Carlie vill, mot bakgrund av studier av bebyggelsen i Halland under järnåldern, starkt ifrågasätta om stallning varit vanligt förekommande, även exemplen på Jylland kan snarare vara undantag, och särskilt uppfattningen att bostad och stall/fåhus har legat under samma tak (Carlie 1999:102 ff).

Senare undersökningar i samband med Västkustbaneprojektet eller E4-projektet i Uppland har inte på något avgörande sätt bidragit till att lösa frågan om stallning (jfr Carlie & Artursson 2005). Med nuvarande kunskapsläge verkar det mest troligt att stallning under järnåldern endast förekommit i liten omfattning och under begränsade tidsperioder (Göthberg 2007:414 f, 423).

Ur arkeologisk synvinkel har det ofta visat sig vara svårt att med god vetenskaplig akribi tolka byggnaders funktioner och indelning. De naturvetenskapliga hjälpmetoder som ibland har använts, såsom fosfatanalys eller paleoekologisk provtagning, kan vara svårtolkade och rymma mycket osäkerhet (Martens 2006). Mette Svart Kristiansen har påpekat att kunskapen om den medeltida gården och bostadens inrättning är mycket begränsad, vilket dels sammanhänger med de ekonomiska villkor som arkeologin verkar under, men även på den hittills varande inriktningen på forskningen (Svart Kristiansen 2002). Exempel på aktuell arkeologi med en tydlig ambition att diskutera de medeltida byggnadernas indelning och funktion är de arkeologiska rapporterna från undersökningar av Bunkeflo bytomt år 2000 (Lövgren et.al. 2007:293–315) och Naffentorp år 1996–97 (Olsson et.al. 2005:165 ff).

Byggelsestruktur

Införandet av större ytavbanande undersökningsmetoder har skapat relativt goda möjligheter att få ett grepp om bebyggelsens mera övergripande strukturer, på gårds- och bynivå. Intresset har riktats mot byggnadernas antal, storlek, husens disposition, diken och hägnader, förekomsten av brunnar och andra nedgrävningar. Denna nya kunskap om morfologi och strukturer har utgjort en viktig grund för ny forskning som har placerat denna materialitet i en diskussion som kan handla om samhällsutvecklingen på flera olika plan. Bebyggelsestrukturen i Malmöområdet har i en syntesstudie "Långhuslandskapet" använts för att besvara frågor kring järnålderns och äldre perioders sociala struktur, den ekonomiska organiseringen av landskapet och för att spåra mer genomgripande samhällsförändringar (Björhem & Magnusson Staaf 2006). Områdesstudier med liknande frågeställningar har genomförts inom järnåldersdelen av projektet "Västkustbanan" (se exempelvis Carlie 2005; Strömberg 2005).

Inom den kulturhistoriska traditionen inom både ämnena etnologi och arkeologi har det varit väl känt att byggnadsskick och bebyggelsens struktur förändrades i övergången mellan järnålder och medeltid. Det har förenklat beskrivits som en upplösning av järnålderns flerfunktionella långhus tillkomsten av medeltidens brokiga byggnadsbestånd (månghussystemet). Flera olika svar har sökts till förändringarna

i byggnadsskick och bebyggelsens struktur. I äldre forskning diskuterades byggnadstekniska förändringar som en i sig tillräcklig förklaring (Erixon 1947:727). Senare forskning har lutat åt att det är sociala förändringar som varit avgörande, att det sammanhänger med upplösningen av det gamla ättesamhället och storhushållet till en mindre kärnfamilj. Peter Carelli uppfattar det som att man velat förtydliga gränsen mellan privat och offentligt, vilket i sin tur sammanhänger med en ökande individualisering och ekonomisering av samhället (Carelli 2001:58 f; 368 f). Vidare har man pekat på en strävan att skilja rent och smutsigt (Qviström 2007:229). Den medeltida gårds- och bystrukturen i Skåne har, med utgångspunkt i senare års undersökningar, diskuterats av Joakim Thomasson i *Bybildningen och bönderna* (2005) och av Katalin Schmidt Sabo i avhandlingen *Den medeltida byns sociala dimensioner* (2005, jfr även Schmidt Sabo 2001). Gemensamt för Schmidt Sabo och Thomasson är att perspektivet i hög grad är riktat mot hur byggnader och bebyggelsens överordnande struktur speglar en social dimension eller praxis och förändringar av densamma (se exempelvis Thomasson 1998a:96). Thomassons och Schmidt Sabos diskussion i de anförda arbetena knyter i hög grad an till modeller i modern samhällsteori och filosofi, empirin ligger på en generaliserande nivå. Förklaringar och orsakssammanhang söks i hög grad i den politiska, sociala och ideologiska utvecklingen.

Gård och by i den agrara produktionen

Genom tiderna har den mest betydande näringen på gårdarna varit den agrara produktionen. I det perspektivet är det inte tillfredställande att alltför ensidigt fokusera på och studera bebyggelsepåren och frågor kopplade till dem. Bebyggelsen och produktionen av agrara produkter kan inte ses frikopplade från varandra. För att förstå sambanden bättre bör också finnas en medvetenhet om och frågor till näringarna: i huvudsak odling och djurhållning. Frågeställningarna kring den agrara produktionen kan handla om "markhistoria" på flera plan. Det kan konkret innebära att lyfta fram lämningar vilka haft en direkt funktion i produktionen såsom exempelvis diken och hägnader (eller avsaknaden av dem), byggnader som använts för stallning eller förbindelser och kommunikationsvägar mellan gården och brunnar, vattendrag och marker. Den byggda miljön kan betraktas utifrån och få en mening och tolkning sett ur ett funktions- och produktionsperspektiv. Försök att arbeta med ett sådant perspektiv har gjorts med grannbyn Revinge där en arkeologisk slutundersökning genomfördes år 2006 (Karlsson & Lenntorp 2021).

Miljöarkeologiska perspektiv och frågor har framför allt studerats genom arkeobotaniska metoder, dvs. genom studier av mikroskopiska botaniska lämningar. I Skåne finns resultat av arkeobotaniska analyser från en lång rad bebyggelser och byar från järnåldern och medeltiden, exempelvis Lockarp, Uppåkra, Lund, Ystadområdet (se exempelvis Larsson 2015). Det finns dock inga analyser på material från Södra Sandby eller från den omgivande bygden. Inte minst ur ett agrarhistoriskt perspektiv är det viktigt att analysera material från Södra Sandby och få möjligheten sätta det i relation till byar med delvis andra förutsättningar.

Undersökningens frågeställningar

Enligt Länsstyrelsens kravspecifikation skulle de vetenskapliga frågeställningarna anges med utgångspunkt i undersökningens inriktning. Särskild vikt skulle läggas vid kopplingen till aktuellt forskningsläge. Av stor betydelse var att frågeställningarna var både relevanta och möjliga att besvara. Resultatet från förundersökningen och tidigare utförda arkeologiska undersökningar i området skulle utgöra huvudsakligt underlag. Anknytning till eventuellt forskningsprogram skulle anges.

Vid arbetet med undersökningsplanen kom valet av frågeställningar till den arkeologiska undersökningen i Södra Sandby att styras av de lämningar som påträffats i förundersökningen samt av de som därmed förväntades framkomma vid undersökningen. Frågeställningen har inriktats mot byns ursprung och etablering och vad spåren av byggnader och hägn kan säga om gården eller gårdarnas och byns inre fysiska organisation (tabell 1). I förlängningen av dessa tolkningar var en målsättning att se de tolkade lämningarna i ett funktionellt perspektiv: hur har vardagslivet tätt sig och organiserats under skilda tider? Detta vardagsliv har givetvis formats av en rad variabler, men där man kan anta att topografiska förhållandena, naturresurserna och tillgänglig teknologi varit viktiga men naturligtvis också de mentala föreställningsvärldarna och de sociala strukturerna. Givet denna inriktning faller det sig naturligt att anknyta till resultat och erfarenheter från tidigare undersökningar i närområdet där liknande natur- och kulturförhållanden varit rådande. Ett annat skäl för det är att ett likartat angreppssätt och perspektiv underlättar jämförelser mellan olika platser, något som kan bidra till en bättre förståelse av hela bygdens utveckling under äldre tid: skillnader och likheter kan definieras, det unika såväl som det generella blir tydligare.

Tabell 1. Undersökningens frågeställningar

A Byns ursprung och etablering
A1 När etablerades den första bebyggelsen på platsen och hur kan den karaktäriseras?
B Funktionella och sociala aspekter på bebyggelsen
B1 Hur har vardagslivet tätt sig och organiserats under skilda tider?
B2 Vilka variabler har format detta vardagsliv? Är det de topografiska förhållandena, naturresurserna och tillgänglig teknologi som varit viktigast eller har mental föreställningsvärld och sociala strukturer varit de mest tongivande?
B3 Vilka funktioner har de olika byggnaderna på gården haft?
C Byns och gårdarnas inre organisation
C1 Vad kan spåren av byggnader och hägn säga om gården eller gårdarnas och byns inre fysiska organisation? Vilka slags hägnader har funnits i Södra Sandby och vilka dateringar kan fästas vid dem?
C2 Kan gränserna på äldre kartor återfinnas fysiskt och arkeologiskt?
D Geografisk variation
D1 Hur har de natur- och kulturgeografiska faktorerna påverkat och samspelat med byggnadsskick, bebyggelsestruktur och ekonomi?
D2 Vilka är de särdrag som eventuellt skiljer ut Södra Sandby och bygden däromkring från andra platser och bygder i Skåne och Sydskanandinavien?
D3 När har man i Sandby övergått från att uppföra byggnader med jordgrävda stolpar till konstruktioner som uppförts på syll? Vilka material har använts i väggarna?
E Kontinuitet och diskontinuitet
E1 Har det sedan bebyggelsens etablering på platsen funnits perioder som inte är representerade och i sådana fall vad kan en sådan diskontinuitet bero på?

A. Den äldsta bebyggelsen och den historiska byn (bys ursprung och etablering)

Ortnamnet Sandby innehåller efterleden – by. Ortnamnstypen – by har varit produktiv från forntiden och in i nyare tid. De äldsta by-namnen kan vara från folkvandringstiden eller till och med romersk järnålder. Förlederna i by-namnen brukar ofta vara terrängbetecknande. Däremot brukar man anta att by-namn med personnamn i prefix är yngre (Wahlberg 2003:52). Inte minst mot bakgrund av att ortnamnet Sandby förmodligen är förmedeltida, är det en viktig fråga att få närmare arkeologisk kunskap om bebyggelsens ålder på platsen och dess karaktär.

B. Funktionella och sociala aspekter på bebyggelsen (funktionellt och socialt perspektiv)

Förutom att identifiera och datera byggnader eller andra lämningar är målsättningen att utröna deras funktioner och betydelser i sin samtid, exempelvis om de varit byggnader för bostäder, djur, förråd, tröskning och redskap. För att få svar på denna fråga kan fyndmaterialet ge viktiga ledtrådar, men eftersom man kan befara att det blir ganska litet, bör andra aspekter vägas in: byggnadernas konstruktion, spår av eldstäder, byggnadernas placeringar och orienteringar och deras förhållande till andra kända strukturer, såsom skapade avgränsningar (hägnader) givna av topografin eller presumtiva sådana (givet av äldre kartmaterial). En tolkning av olika byggnaders funktioner är en viktig byggsten till att förstå de mer övergripande strukturerna och funktionerna i byn.

C. Tofter och gränser (inre organisation)

Förundersökningen visade prov på stolphål, pinnhål och diken vilka kan tolkas som avgränsningar av ägor eller mellan olika funktionsytor. Undersökningar i grannbyn Revinge visade att diken generellt var få och sena. Med största sannolikhet har det funnits fler avgränsningar, men troligen av enklare slag. Vilka slags hägnader har funnits i Södra Sandby och vilka dateringar kan fästas vid dem? Kan gränserna på äldre kartor återfinnas fysiskt och arkeologiskt? Svaren på dessa frågor kan få betydelse för kunskapen om Sandby bys inre organisation och vilka slags avgränsningar som var vanliga i denna bygd under olika tidsperioder.

D. Geografisk variation

Landskapets förutsättningar får antas ha haft en stor betydelse under äldre tid för byggnadsskick, bebyggelsens placering och struktur och för odlingens och djurhållningens inriktning och utformning. En viktig fråga är hur de natur- och kulturgeografiska faktorerna påverkat och samspelat med bebyggelseskick, bebyggelsestruktur och ekonomi. Vilka är de särdrag som eventuellt skiljer ut Sandby och bygden däromkring från andra platser och bygder i Skåne och Sydsandinavien? En konkret fråga handlar om när man i Sandby övergått från att uppföra byggnader med jordgrävda stolpar till konstruktioner som uppförts på syll eller vilka material som använts i väggarna; val som kan sammanhånga med tillgången på virke och därmed med resurserna i omgivande kulturlandskap.

E. Kontinuitet och diskontinuitet

Undersökningen bör försöka få svar på om det sedan bebyggelsens etablering på platsen finns perioder som inte är representerade och i sådana fall vad en sådan diskontinuitet kan bero på. I grannbyn Revinge var det mycket tydligt att inom vissa områden fanns ett betydande bortfall av lämningar från hög- och senmedeltid beroende på senare markbearbetning. Men diskontinuitet kan också ha orsakats av omläggningar av bebyggelse och ägostrukturer. Plötsliga händelser kan exempelvis ha lett till att gårdar flyttat, något som det finns exempel på från grannbyn Torna Hällestad, där en ny prästgård uppfördes efter byns ödeläggelse i kriget år 1645–46 på samma tomt, men en bit ifrån en äldre nedbrunnen gård (Karlsson 2008).

Några utblickar mot andra bytomtsundersökningar i närområdet

Revinge

År 2006 genomförde Kulturen en arkeologisk undersökning, med liknande frågeställningar som i föreliggande rapport: *Den äldsta bebyggelsen och den historiska byn, Tofter och gränser, Funktionella och sociala aspekter på bebyggelsen, Gårdarna och kulturlandskapet* samt *Kontinuitet och förändring*. Undersökningsområdet omfattade omkring 9 000 m² och kom att beröra de historiskt kända gårdslägena för gård 2, gård 9 och gård 10 (Karlsson & Lenntorp 2021). Revinge historiska by hade ungefär samma naturgeografiska förutsättningar som Södra Sandby, de två byarna låg inte långt ifrån varandra på eller i närheten av Vombslätten.

Den äldsta bebyggelsen och den historiska byn

Undersökningen visade att bebyggelsen kunde följas tillbaka till åtminstone slutet av 900-talet i den västra delen av byn. Bebyggelse lämningar i form av grophus och långhus har framkommit och ett fynd av en vendeltida fibula skulle kunna indikera att bebyggelsekontinuiteten går ännu längre tillbaka i tiden. Ortnamnet Revinge talar även för en sådan datering.

Tofter och gränser

Vid förundersökningen som genomfördes år 2006, påträffades ett flertal diken och det förutsattes att detta även skulle vara fallet vid slutundersökningen samma år. En stor kronologisk spridning och ett stort antal diken skulle göra det möjligt att följa gränser av olika slag och förändringar i byns inre struktur. Dock framkom färre diken än förväntat men resultatet var intressant i det att de flesta diken kunde dateras till 1700- och 1800-tal. Endast en liten del diken avvek i utseende och skulle kunna vara äldre. Anledningen till de få påträffade dikena kan troligen bero på att moränen består av sand vilket innebär att ett dike (och intilliggande vall) mycket snabbt eroderar. Någon anledning att gräva diken i syfte att dränera området har inte heller funnits. Dessutom ligger Revinge i ett område som långt fram i tiden hade god eller någorlunda god tillgång till virke och ris till att uppföra hägnader. Det är troligt att även ägo gränser markerades på detta sätt. Gränser kan ha manifesterats och uppehållits på flera olika sätt,

vilka kan ha lämnat mer eller mindre tydliga spår i marken. Större stenar och träd kan också ha fungerat som gränsmarkeringar. Ett viktigt resultat från undersökningen har varit att den toft- och bystruktur som framkommer av kartorna tillsammans med de relativt unga dikena, men också indirekt genom den medeltida bebyggelsens läge, kan indikera att strukturerna i de grundläggande dragen går tillbaka till en medeltida reglering.

Funktionella och sociala aspekter på bebyggelsen

De arkeologiska resultaten har kunnat belysa och ge ny kunskap om byggnadernas funktioner, hur dessa varit disponerade inom tomterna och i förhållande till väderstreck och topografi såsom höjder, vattendrag och vägar. Uppgifter från historiska källor rörande Revinge har varit viktiga men även analogier med andra arkeologiska undersökningar samt etnologisk forskning. Under 1700-talet var boningshusen placerade indragna från bygatan i söder och oftast låg bostadslängan i norr, i alla fall då gården var fyrålgad. De arkeologiska spåren tyder på att detta skick etablerats redan under medeltiden. Boningshusen var även placerade i öst-västlig riktning, vilket var vanligt förekommande redan under järnåldern. Den undersökta medeltida bebyggelsen var i stort sett organiserad på likartat sätt som under 1700-talet.

Vid undersökningen framkom byggnader som uppförts med olika tekniker, från grophus och treskeppiga byggnader till mesulakonstruktioner, enskeppiga byggnader med takremskonstruktion samt enskeppiga hus i protokorsvirke. De treskeppiga husen (Hus E och Hus T) daterades till vikingatid liksom grophuset. Den byggnad som tolkades vara tvåskeppig (Hus F), dock en något osäker tolkning, daterades till vikingatid/tidig medeltid. Tvåskeppiga byggnader blev vanligare från slutet av vikingatiden och tidig medeltid (Skov 1994; Thomasson 2005:97 ff). Två hus (Hus G och Hus H) i nord-sydlig riktning på yta A1 tolkades vara ekonomibyggnader och uppförda i takremskonstruktion. Hus G var 13 meter långt och något mer än 6 meter brett medan Hus H var minst 8 meter långt och mer än 4 meter brett. På yta B1 framkom Hus Q med öst-västlig orientering, vägglinjerna var förhållandevis oregelbundna vilket tolkades som en möjlig takremskonstruktion. Ytterligare två byggnader kunde identifieras på området, Hus O som varit minst 15 meter långt och nästan 6 meter brett, samt Hus R, vilket var fragmentariskt bevarat. Hus O hade troligen nyttjats som stall eller fähus. Hus R låg i direkt anslutning till Hus O och i öst-västlig orientering och var upp emot 18 meter långt och 6 meter brett. På yta A1 framkom två välbevarade enskeppiga, stolpbyggda hus, Hus C och Hus D. Hus C var minst 27 meter långt och omkring 5,5 meter brett och Hus D, som var uppfört i vinkel mot Hus C, var 15 meter långt och 5 meter brett. Frågan om någon av dessa byggnader uppförts i protokorsvirke är oklar. På område B1 framkom Hus P, orienterat i nord-sydlig riktning. Stolpsättningen i vägglinjerna var regelbunden med 8 stolpar i varje sida. Det är troligt att detta hus var uppfört i protokorsvirke. Disponeringen av bebyggelsen och dess olika funktioner är på många punkter möjliga att förstå eller koppla till topografi och odlingssystem. Som exempel kan nämnas att det bör ha varit funktionellt att placera stallbyggnader nära utfarten till byvägen i söder. Denna placering underlättade förflyttning av kreaturen till och från olika beten, vilka enbart kunde nås via byvägen, men även transporten av gödsel till åkrarna.

Gårdarna och kulturlandskapet

Byggnadsskicket med jordgrävda stolpar, ett konstruktionssätt etablerat under förhistorisk tid, fortlevde i Revinge åtminstone in i 1600-talet. Anledningen till att bruket av jordgrävda stolpar fortsatte att existera kan troligen hänga samman med de lokala förutsättningarna och naturresurserna. I den närliggande byn Gårdstånga har arkeologiska undersökningar visat att skicket med jordgrävda stolpar förekommit in i 1700-talet.

Frågan kring vilket material som användes i väggarna är fortfarande öppen. Det är oklart i vilken omfattning lera har använts i väggarna tillsammans med flätverk. Endast ett fåtal fragment av lerklining har påträffats i nedgrävningar, alltför få för att med säkerhet kunna säga att de kommer ifrån lerklinade väggar. En tolkning av lerklining som rester från ugnar är mer troligt. Byggnadsskicket med skiftesverk (även kallat bålverk eller laföre) är arkeologiskt och skriftligt belagt från flera platser i det medeltida Danmark, till exempel från staden Lund. Byggnadssättet var under 1700-talet vanligt i områden i norra och östra Skåne samt i Halland. Bruket av bålar i väggarna har troligen påverkats av geologiska förhållanden och närheten till skog, liksom sättet att hägna byns marker. I öppen slättbygd med lerjordar, i området omkring Lund och Malmö, var det vanligt med diken och tillhörande vall. I Revinge har troligen andra sätt att hägna markerna använts, såsom exempelvis risgården.

Kontinuitet och förändring

Undersökningen i Revinge visar både på kontinuitet över århundraden gällande olika strukturer, men även förändringar och omstruktureringar. I början av 1500-talet skedde en omläggning av bebyggelsen i den östra delen av byn, som berörde de från år 1545 kända gårdarna 9 och 10. Möjligen var det en större gård som delades i två gårdar och två tofter i början av 1500-talet. I övrigt visar den arkeologiska undersökningen tillsammans med kartor och skriftligt material på en stor stabilitet vad gäller flera toftgränser. Hypotetiskt kunde en ursprunglig toftstruktur ha utgjorts av fyra stora tofter under tidig medeltid, efterhand delades dessa upp i mindre tofter och gårdar. De största förändringarna i bystrukturen tycks ha skett i samband med skiftesreformerna, där enskiftet genomfördes omkring år 1830. I samband med den första kartläggningen av byn år 1763, kan nya diken ha grävts för att markera ägo gränser.

Genarp

År 2006 genomförde Kulturen en arkeologisk undersökning inom Genarps historiska bytomt. Undersökningsområdet omfattade omkring 1 600 m², varav en stor del berörde delar av tomten och läget för gård 4 som kom att flyttas i samband med enskiftet år 1827 (Karlsson & Lenntorp 2007). I undersökningsplanen hade följande frågeställningar formulerats: *Från vilken tid har människan varit bosatt i Genarp, Har bebyggelsen kontinuitet och kan man under loppet av medeltiden se tecken på en omstrukturering av byn, Hur såg Genarps näringsprofil ut från äldsta tid? Hur såg miljön ut i området kring Genarp och hur har den förändrats? Vilka grödor odlades? Finns spår av binäringar i Genarp?*

Genarps historiska bytomt är enligt jordartskartan helt belägen på sand, dock har arkeologiska undersökningar visat att jordarternas fördelning kan variera inom området.

Från vilken tid har människan varit bosatt i Genarp?

De äldsta spåren av mänsklig närvaro manifesterades av en järnproduktionsugn, daterad till romersk järnålder (300–200-talen f.Kr). Inga bebyggelse lämningar daterade till denna tid påträffades, men i närområdet fanns tydliga indikationer på att det funnits en bebyggelse i området. Den äldsta bebyggelsen inom den historiska bytomten är troligen från första hälften av 1000-talet. Under förundersökningen år 2005 påträffades lämningar efter ett grophus som troligen legat på toften till en gård som legat strax söder om undersökningsområdet.

Har bebyggelsen kontinuitet och kan man under loppet av medeltiden se tecken på en omstrukturering av byn?

Den egentliga gårdsbebyggelsen inom undersökningsområdet tros ha etablerats under 1100-talet, dock påträffades inget säkert stolpburet hus som daterades till denna tid. Det kan vara så att ett bostadshus legat längre norrut, utanför området. En annan möjlighet är att toften varit större och sedan delats i mindre enheter, vilket kan ha fått en omflyttning av bebyggelsen som följd. Under 1200-talet förefaller toft- och bebyggelsestruktur ha varit relativt låst inom undersökningsområdet. Under 1200-talet uppfördes en trolig bostadslänga i öst-västlig orientering (Hus A) med en kombination av jordgrävda stolpar och syllstenar. Vid ett kartöverlägg mot en storskifteskarta från år 1800, visar det sig att den utmärkta boningslägen på gård 4 i stort sett låg på samma plats som den medeltida föregångaren (Hus A).

Hur såg Genarps näringsprofil ut från äldsta tid? Hur såg miljön ut i området kring Genarp och hur har den förändrats? Vilka grödor odlades?

I ett område kring en bäckfåra fanns välbevarade kulturlager som väl lämpade sig för arkeobotaniska analyser av växtmakrofossilprover. Under förromersk järnålder började människan utnyttja området genom att låta djur beta i området och dricka i bäcken. De äldsta kulturlagren utgjordes till stora delar av nedtrampad kreatursdynga. I det äldsta skedet betade djuren i olika miljöer med en övervikt av växter från torrängsmiljöer. Över tid blev bete av fuktängar med inslag av tuvor av tågväxter allt vanligare. Förändringen tolkas som att betesmarkerna/fodertäkterna var mer diversifierade och mer utspridda i olika typer av marker. I ett senare skede bebyggdes torrängarna och odlades upp, fuktängarna tog då över rollen som bete och slåttermark. Förändringen av djurens bete och foder till ett större inslag av växter från fuktängar, kan tyda på en omstrukturering av landskapet från ett extensivt bete till en uppdelning av marken i odlad mark och betes- och ängsmark. Det är troligt att denna förändring sammanfaller med etableringen av bebyggelsen i Genarp under början av 1000-talet. Växtmakrofossilanalyserna visade även att man i området hade odlat råg och havre, som enligt efterreformatoriska källor hade en stark ställning i området. Ett prov som daterats till tidig-/högmedeltid, visade att man bland annat odlat fänkål i gårdarnas kålgårdar.

Finns spår av binäringar i Genarp?

Fynd av en skärva felbränd kanna av äldre rödgods pekar mot att det funnits en keramikverkstad i Genarp åtminstone under högmedeltiden. Förutom den felbrända skärvan, påträffades ett flertal skärvor oglaserat äldre rödgods. Möjligen är det keramik som felbränts och spruckit vid den första bränningen. Merparten av de kända produktionsplatserna av medeltida keramik i Danmark, återfinns på landsbygden. Först under 1500- och 1600-talen finns en översikt av produktionsplatserna i städerna.

Igelösa

År 2016 genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning inom Igelösa bytomt (samt bytomterna Östra och Västra Odarslöv). Den södra delen av den historiska bytomten är belägen på övergången mellan jordarterna sand och moränfinlera, den norra delen ligger på sand. I ett av schakten påträffades lämningar efter ett treskeppigt stolpburet hus, där fyllningen i ett av stolphålen ¹⁴C-daterades till 1280–1410-tal (Hulting Lindgren 2017:6, 14). Treskeppiga byggnader under hög- och senmedeltid är mycket ovanliga, dock finns exempel på denna typ av konstruktioner i Gamla Uppsala. Vid en undersökning påträffades två treskeppiga byggnader (Hus 4 och Hus 5) vilka daterades genom ¹⁴C-analys av brända stolpar påträffade in situ. Hus 4 hade brukats under början av 1300-talet och sedan avlösts av Hus 5 under andra hälften av 1300-talet (Seiler 2016:33 ff).

Östra Odarslöv

Östra Odarslöv var belägen på sand. Inga lämningar som kunde kopplas till den historiska bytomten framkom vid schaktningen (Hulting Lindgren 2017:20).

Västra Odarslöv

Den historiska bytomten ligger på ett område av isälvsediment i form av sand i den västra och södra delen, i den norra delen utgörs jordarten av morängrovlera. Vid schaktningsövervakningen förlades två schakt över platsen för den historiskt kända gården 1. I ett av schakten framkom bebyggelselämningar, bland andra stenar och stolphål, som troligen kan föras till den medeltida bytomten. Strax utanför kyrkogårdsmuren framkom rester efter två individer, varav den ena individen ¹⁴C-daterades till perioden 1260–1285 (Hulting Lindgren 2017:16).

Vomb

År 2018–2019 genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning inom Vombs historiska bytomt av personal från Kulturen. Schaktningsövervakningen var omfattande och sammanlagt uppgick den schaktade ytan till 2 640 m² med en volym av omkring 4 220 m³. Schakten förlades i gatemark, vilket medförde att mycket av den äldre historiska bebyggelsen sedan tidigare blivit bortschaktad. De flesta lämningarna dokumenterades i sektionerna, endast ett fåtal framkom i plan. Merparten av lämningarna daterades till efterreformatormatorisk tid upp till skiftena som genomfördes i början av 1800-talet. Ett

fåtal lämningar i bytomtens nordöstra del var medeltida, däribland ett grophus. Ställvis framkom lämningar vilka tolkades vara äldre än den historiska byn. Bland annat framkom keramik typologiskt daterad till förromersk järnålder eller romersk järnålder (cirka 500 f.Kr till 400 e.Kr), vilket visar på en mänsklig närvaro i området flera hundra år innan byn etablerades (Billström & Bakunic Fridén 2021).

Genomförande och metod

Arkeologisk dokumentation

Arkeologin utplånar alla de spår och lämningar som undersöks vilket ställer höga krav på dokumentationen, eftersom detta är den enda som kommer att finnas kvar av fornlämningen. Arkeologin kan sägas vara en transformationsprocess mellan två stadier av materiella tillstånd. Det dokumentationsmaterial som skapas (produceras) är den primära källan för bearbetning, forskning och förståelse av det förflutna. Dokumentation är därför i sin beskrivande del i viss mån standardiserad för att täcka så många aspekter som möjligt utan att vara oflexibel. Dokumentationsmetoden anpassas efter frågeställningar och undersökningsobjekt.

Den arkeologiska dokumentationen ska skapa information om spår och lämningars:

- Läge
- Omfång och utbredning
- Stratigrafisk position och relation till övriga objekt
- Beskrivning och tolkning av tillkomstsätt och uppbyggnad
- Beskrivning och tolkning av det sammanhang vari det stratigrafiska objektet ingår
- Dateringsunderlag

Varje enskilt stratigrafiskt objekt dokumenteras i tre dimensioner och beskrivs rörande utbredning, avgränsning, kontaktyta och innehåll. Det stratigrafiska objektet ska vara tolkat och alla relevanta relationer till övriga stratigrafiska enheter ska vara dokumenterade och bearbetade samt fynden ska vara relaterade till stratigrafisk enhet.

För att kunna uppnå en dokumentation av hög kvalitet krävs att:

- Varje stratigrafiskt objekt dokumenteras i plan genom inmätning, ortofoto och/eller ritning.
- Varje stratigrafiskt objekt beskrivs och tolkas.
- Fynd samlas in i enlighet med anvisade rutiner och per stratigrafisk enhet.
- Fotografier tas i enlighet med anvisade rutiner.
- Naturvetenskapliga prover tas i enlighet med anvisade rutiner.
- Den stratigrafiska sekvensen bearbetas och presenteras i ett stratigrafiskt relationsschema (matris).
- Producerat källmaterial omvandlas till en kulturhistorisk berättelse med utgångspunkt i de frågeställningar som formulerats i undersökningsplanen (Larsson 2019).

Undersöknings- och dokumentationsmetod

Den arkeologiska förundersökningen genomfördes enligt *single context* metodik vilket innebär att varje enskilt stratigrafiskt objekt dokumenteras separat, på ett likvärdigt sätt och enligt fastlagda eller överenskomna riktlinjer. Detta görs oavsett om det stratigrafiska objektet utgörs av en nedgrävning, ett lager eller någon form av sten- eller träkonstruktion. En lagerföljd består av såväl lager och konstruktionslämningar som gropar och avröjningshorisonter ("positiva" respektive "negativa" stratigrafiska objekt). *Single context* metoden innebär att man undersöker och avlägsnar varje stratigrafiskt objekt var för sig, i tur och ordning, med den yngsta först. Varje stratigrafiskt objekt ges en egen identitet i form av ett nummer i ett löpande system. Det dokumenteras i plan genom inmätning med RTK-GPS eller totalstation och beskrivs. Vidare anges det stratigrafiska objektets fysiska relationer till närmast ovan- och underliggande stratigrafiska objekt. En tolkning av dess tillkomst och depositionstatus samt argumentation för hur den hör samman med andra stratigrafiska objekt görs (Larsson 2019). Efter varje kontexts stratigrafiska förhållande till omkringliggande kontexter, börjar arbetet med att ytterligare förenkla hanteringen av materialet genom att indela kontexterna i grupper. En grupp består av en eller flera kontexter som tillsammans utgör en helhet/konstruktion eller som har likvärdig tolkning. En grupp kan sägas vara ett resultat av en aktivitet, vilket efterlämnat spår alternativt avsaknad av spår (avröjning). Indelningen av kontextuella enheter i grupper är beroende av vad arkeologen lägger i begreppet och hur pass detaljerad grupperingen ska vara. Ett stolpbyggt hus kan utgöra en grupp, där alla ingående strukturer (stolphål, härdar med flera) har sammanförts till en grupp. I de fall då en övergripande tolkning i form av hus inte har varit uppenbar eller då en mer noggrann gruppindelning har använts, kan ett hus komma att utgöras av flera grupper exempelvis en grupp för golvlager, en grupp för eldstad och en grupp för innerväggar. Grupperna har då vid efterbearbetningen efterhand kunnat läggas samman och bilda en huslämning bestående av flera grupper. Hushållsindelningen utgör en högre tolkningsnivå än grupperna. Varje hushåll har byggts upp av flera grupper, vilka tolkats vara förhållandevis samtida i tid och rum, med hjälp av en stratigrafisk gruppmatrix. I många fall har sannolikhetsresonemang omkring gruppernas tidsmässiga och rumsliga förhållanden fått ligga till grund för hushållen. Vid hushållsindelningen användes bebyggelsens utseende och förändringar som utgångspunkt. Avgörande för ett skifte av hushåll blev identifierade och övergripande omstruktureringar av bebyggelsen, av tomterna eller av ett enskilt hus eller del av ett hus. Varje hushåll beskrivs på två platser i rapporten, dels som löptext under rubriken *Södra Sandby ur bebyggelsehistoriskt perspektiv*, dels i tabellform som bilaga 6.

Principer för den stratigrafiska analysen

Den stratigrafiska analysen syftar till att ordna upp de olika kontexterna i en relativ tidssekvens. En kontext kan i en komplicerad stratigrafisk situation ha ett stort antal fysiska relationer. Alla fysiska relationer är inte alltid direkt relevanta för de stratigrafiska relationerna, det vill säga den relativa kronologin. Ju mer komplex en yta är, desto större är antalet fysiska relationer som måste bearbetas, vilket är mycket tidskrävande. Arkeologiska undersökningar i många medeltida lämningar kräver

därmed ofta omfattande bearbetning och analys. För att resultaten skall kunna göras meningsfulla och tillgängliga är dock detta arbete nödvändigt. När stratigrafien är uppordnad börjar arbetet med att analysera händelseförloppet utifrån de uppsatta frågeställningarna. Instrumentet för analysen i den här rapporten är begreppsledet kontext – grupp – hushållsförslag. Arbetet bygger på de tolkningar som gjordes i fält tillsammans med andra samtida källor som skrift, kartor och bilder. Dessa bildar tillsammans en möjlighet att skriva en kulturhistorisk berättelse om hur olika människor levde och verkat på en plats.

Hur byggs en kulturhistorisk berättelse upp utifrån stratigrafien? Stommen utgörs av den matris som upprättas. Matrizen består i ett inledningsskede av de enskilda kontexternas inbördes ordning i tid och rum. Det ultimata vore om det gick att skriva en berättelse utifrån de enskilda kontexterna, men praktiskt sett är det mycket svårt att göra. Därför har redskap som, för Kulturens del, har benämnts grupp och hushåll skapats. Begreppen grupp och hushåll kan behöva en förklaring, eftersom det är olika sätt att bearbeta stratigrafien.

Begreppet grupper

Kontexterna grupperas för att underlätta analyser, diskussion och hushållsindelning. Varje kontext motsvarar en aktivitet eller tillstånd, men eftersom en grävning kan innehålla hundratals kontexter krävs en högre tolkningsnivå för att göra resultaten begripliga. Detta innebär att händelserna behöver ordnas till en kedja av aktiviteter. En aktivitet kan till exempel bestå i grävandet av en brunn, konstruerandet och färdigställandet av ytan runt omkring. Brunnen utgör i det här exemplet en grupp. Definitionen av grupper kan variera något beroende på vilken sorts objekt som undersöks, de befintliga bevarandeförhållandena samt formulerade frågeställningar. Grupperna utgör en segmentering av det kronologiska förloppet och bildar grunden för hushållsindelningen. Begreppet grupp skall inte förväxlas med begrepp som anläggning eller konstruktion. Genom att använda begreppet grupp kan ett utjämningslager och en byggnad bli mer jämbördig i tolkningsdiskussionen (Gardelin et al 1997:27).

Tidigare har ofta flera tidsmässigt skilda händelser sammanslagits i en grupp till exempel uppförandet, brukandet och rivningen av en byggnad, trots att grupp har definierats som tidsmässigt samtida enheter. Detta tillvägagångssätt skapar problem när den kulturhistoriska berättelsen ska skrivas. Det bör vara eftersträvänsvärt att kunna berätta om vad som sker samtidigt i rummet om man vill formulera hur människor levde i gångna tider. Om man då har skapat en grupp där flera tidsmässigt skilda enheter ingår i samma grupp går det inte att jämföra samtida enheter. Det blir därmed svårt att bygga upp en logisk berättelse utifrån en sådan gruppering. Det som är intressant är inte vad som händer kronologiskt på en del av undersökningsytan utan vad som händer samtidigt i stratigrafien, till exempel ett hus brukas samtidigt som en kålgård och en gårdsplan. I den här undersökningen har detta tankesätt varit styrande för gruppindelningen. En annan fördel med att låta grupperna utgöras av mindre enheter är att

brukningstiden kan tydliggöras bättre, genom att grafiskt skildra hur lång tid exempelvis en byggnad varit brukad i förhållande till en brunn eller lertäkt.

Gruppindelningen kan och bör göras redan i den grundläggande bearbetningen av stratigrafin, eftersom den utgör grunden för vidare analyser. En kontextgrupp består av flera kontexter som tolkas höra samman som exempelvis olika raseringslager från ett hus. Grupperna tolkas och sätts samman utifrån grundidén att alla kontexter kan sorteras in under begreppen *konstruktion – brukande – destruktion* (tabell 2). Varje grupp får en egen identitet och beskrivning/tolkning. I en del fall kan en grupp i sin tur bestå av flera grupper. Exempelvis utgör ett hus en grupp som i många fall är uppbyggd av flera andra grupper. På detta sätt byggs den dekonstruerade fornlämningen i olika steg samman till en tolkad historisk berättelse.

Tabell 2. Princip för hur grupper används i tolkningen av de arkeologiska lämningarna.

Typ av kontexter	Typ av grupp
Raseringslager	Destruktion
Golvlager	Brukning
Stenläggning	Konstruktion

Begreppet hushåll

Vid Kulturen har det under flera år studerats enskilda hushåll i stratigrafin. Det faktum att alla hushåll inte avsätter spår i form av fysiska lämningar innebär att hänsyn måste tas till frånvaron av lämningar. Det tidigare använda begreppet fas hanterade endast de fysiska lämningar som påträffades vid en arkeologisk undersökning. Det betyder att begreppet fungerar dåligt som verktyg när en identifiering av enskilda hushåll skall göras. Med begreppet hushåll avses här en socialt och sannolikt juridiskt avgränsad samlevnadsform, som bildar en ekonomisk enhet ur försörjningssynpunkt. I staden kan detta främst ses som synonymt med en tomt och dess invånare, på landsbygden med en toft (gårdsläge). Dessa enskilda hushåll måste avgränsas gentemot både samtida, föregående och efterkommande hushåll (figur 8). Därmed ordnas stratigrafin upp i en mängd tidsrum som motsvarar en historisk realitet (Gardelin & Johansson Hervén 2003:43). När hushållet är avgränsat i rummet och dess etablering, varaktighet och ändpunkt är fastställd bör det fyllas med ett innehåll. Hushållet kan befolkas med personer som åtminstone har en social positionsbestämning och ett näringsfång. Syftet blir att försöka sätta ett epitet på brukaren, ett slags försök till klassifikation. Genom att hushållet och dess invånare får en definierad benämning kopplad till ett materiellt innehåll som exempelvis föremålsbestånd och byggnadsskick, jämte immateriella aspekter som utnyttjande och disposition av tomten och rörelsemönster inom den, kan olika miljöer jämföras med varandra, både i samtiden och andra tidsskeden och platser (Gardelin & Johansson Hervén 2003:43).

Figur 8. Princip för hur bearbetningen av det arkeologiska materialet och skapandet av grupper och hushåll går till.

Omfattning

Den planerade avbaningsytan uppgick till cirka 1 170 m². Dock utgjorde ett träd och ett par betongelement för stora hinder för grävmaskinen, vilket gjorde att inte hela ytan kunde schaktas av som planerat. Således schaktades en något mindre yta av om cirka 1 010 m², vilket utgjorde drygt 900 m³.

Undersökningsrutiner

Förundersökningen visade att jordmassorna ovan undergrunden var stratifierade. En rad olika kulturlager identifierades, såsom lergolv och odlingslager. En totalundersökning av samtliga lager äldre än skiftet bedömdes emellertid, med tanke på den relativt ansevärd ytan, vara mycket kostnadskrävande. Det beslutades utifrån detta att kulturlagren endast skulle delundersökas efter att ha rensats och dokumenterats i plan. Enligt den upprättade undersökningsplanen skulle undersökningen genomföras genom en serie arbetsmoment. En inledande schaktning skulle göras ned till en nivå där fasta lämningar av bebyggelse, såsom lergolv och syllstenar framkom. Efter dokumentation och delundersökning skulle sedan schaktningen fortsätta. När ytterligare stratifierade lämningar framkom vidtog samma rutiner fram till dess att morän blottlagts.

Undersökningen skulle genomföras enligt en för omständigheterna anpassad stratigrafisk undersöknings- och dokumentationsmetod. Lämningarna planerades att undersökas genom riktade insatser utifrån undersökningens inriktning och frågeställningar. Beskrivningar och tolkningar skulle göras på kontextblanketter enligt undersökningsplanen. Kompletterande ritningar digitaliserades och infogades i den digitala dokumentationen. Till digitala inmätningen och ritningar kom beskrivningar och tolkningar att relateras. Lämningar och fynd som ansågs speciellt relevanta för frågeställningarna skulle fotograferas. All dokumentation gjordes digitalt, utom sektionsritningar vilka gjordes för hand. Alla kontexter inklusive schakten mättes in med RTK-GPS i koordinatsystemet SWEREF 99 1330. Kontexterna ritades och dokumenterades på ritfilm och vid efterarbetet registrerades dessa kontexter i Intrasis. För dokumentation med fotografi användes en digitalkamera och registrerades i Intrasis. Ritningar, fynd och prover registrerades även de i Intrasis.

Med hänsyn till resultatet från förundersökningen förordades en arkeologisk intensivundersökning av den mellersta norra delen av förundersökningsområdet, medan ett extensivt förfaringsätt förordades för de övriga delarna av exploateringsområdet. De övriga delarna kom att undersökas extensivt genom

arkeologisk schaktningsövervakning under perioden 2019-02-08–2019-05-06 (Lst.dnr. 432-36164-2018, Kulturens projektnummer A_2019_0004), varvid även fornlämningsituationen under befintliga byggnader utreddes. Resultaten av den arkeologiska schaktningsövervakningen redovisas separat i denna rapport.

Analys och provtagning

Analysstrategin utarbetades med fokus på analyser som kunde användas för tolkningar av de formulerade frågeställningarna och utifrån de förutsättningar som den arkeologiska förundersökningen hade presenterat. Syftet var att belysa frågeställningarna från flera olika perspektiv. En datering av olika lämningstyper är av central betydelse för att kunna klargöra kronologi och sammanhang inom den undersökta fornlämningen. Datering av bebyggelse och andra lämningar genom tvärvetenskapliga metoder är viktiga i de fall där fyndtypologi och stratigrafi inte kan bidra i samma utsträckning. ¹⁴C-dateringar är betydelsefulla även för medeltida och yngre lagersekvenser, där resultatet kan jämföras med och diskuteras i relation till fyndmaterial såsom keramik.

Makrofossilanalys

Att arbeta med frågeställningarna om den agrara ekonomins inriktning, särskilt före den tid när detaljerade skriftliga källor är tillgängliga, låter sig knappast göras utan ett arkeobotaniskt underlag. Det finns sedan tidigare inget sådant underlag från Södra Sandby och ej heller från grannbyarna i samma bygd. Provtagningen innebar även en prövning av bevarandegraden av olika slags arkeobotaniskt material från Södra Sandby. I undersökningsplanen räknades på totalt åtta jordprover.

¹⁴C-analys

Möjligheten att utföra ¹⁴C-analyser var central för frågeställningar rörande dateringar, brukningstid och kontinuitet. Dateringarna förväntades kunna bidra till ett bättre underlag för att diskutera kronologin på platsen. Proven skulle plockas ut från biologiskt material i makroprov. Erfarenheterna från arkeologiska undersökningar i grannbyn Revinge talade för att ett begränsat daterande fyndmaterial skulle komma att påträffas i golv och nedgrävningar tillhörande byggnader. Det var därför viktigt att kompensera detta genom fler ¹⁴C-prover. I undersökningsplanen beräknades åtta prover. Vid genomgång av makrofossilproven bedömdes sex av dessa innehålla material tillräckligt bra för att skicka till datering, ¹⁴C-analys (bilaga 8).

Fynd- och konserveringsinsatser

Principen för fyndinsamling och konservering följde i stort sett de strategier och prioriteringar som redovisades i undersökningsplanen (tabell 3). Insamlingen av fynd skedde genom handplock. Fynden

samlades in i samband med undersökning av respektive kontext. Fyndmaterialet tvättades, registrerades, märktes och packades efter undersökningens slut. Fyndregistreringen följde den mall som utarbetats av Lunds universitet historiska museum (LUHM). Endast metallfynd som skulle kunna bidra till datering och funktionsbestämning eller hade ett kunskapsmässigt egenvärde skulle prioriteras för konservering. Föremål av andra material som krävde konservering skulle bedömas enligt samma principer.

Tabell 3. Principer för urval av fynd.

Material	Principer för urval/selektion
Keramik	Alla fynd skulle samlas in och tas tillvara.
Järnföremål	Alla fynd skulle tas tillvara och skickas till konservering vid behov. Enklare fynd som spik kunde dokumenteras och avföras.
Mynt	Alla fynd skulle tas tillvara och konserveras.
Övriga metallfynd, Cu-leg, bly	Alla fynd skulle tas tillvara och konserveras vid behov. Enklare fynd kunde dokumenteras och avföras.
Läderföremål	Mindre förekomster skulle endast noteras. Större fragment skulle samlas in och sparas om det ansågs relevant för tolkningen. Föremål som skor hade hög prioritet.
Trädetaljer och -föremål	Alla fynd skulle tas tillvara, ett urval konserveras. Enklare föremål kunde dokumenteras och avföras.
Komposita ben- och hornföremål	Alla fynd skulle tas tillvara och konserveras i mån av behov.
Glas	Alla fynd skulle tas tillvara och konserveras i mån av behov.

För att underlätta analyser och databehandling vid efterarbetet delades fynden in i åtta fyndgrupper, baserade på funktion. Detta innebar att fynd som kanske inte vanligtvis grupperas ihop hamnade i samma fyndgrupp. Till exempel fördes all keramik, tegel, glasskärvor från flaskor och kvarnstensfragment till en fyndgrupp kallad *Hem & hushåll*. I gruppen *Övrigt* kom föremål att placeras om de inte kunde föras till någon av de andra grupperna. Detta kan bero på att fynden varit alltför fragmenterade.

De åtta funktionsgrupperna var:

1. Handel
2. Hantverk
3. Hem och hushåll
4. Mångsidiga redskap
5. Osteologi
6. Textilhantverk
7. Trähantverk
8. Övrigt

Benämningarna och indelningskriterierna är till viss del lånade från publikationen av det medeltida fyndmaterialet från Eketorp-III samt från rapporter över tidigare bytomtsundersökningar (Borg 1998; Billström 2015a & 2015b). Funktionsgruppen *Osteologi* är den enda där fynden inte är indelade efter funktion utan utifrån typ.

Personal

Personal vid undersökningen bestod av arkeolog Jan Kockum, projektledare och utgrävningsledare, samt arkeologerna Linnea Lidh och Truls Månsson. Extern konsult var Jens Heimdahl, Statens Historiska museer, som genomfört den makroskopiska analysen av jordproverna. Analys av ¹⁴C-proverna utfördes av Ångströmlaboratoriet vid Uppsala universitet. Efterbearbetningen och rapportskrivningen genomfördes av Linda Billström.

Del III Undersökningens resultat

Undersökningsresultaten presenteras nedan enligt följande disposition; först redovisas de kontexter och konstruktioner som framkom, därefter fyndmaterialet och de analyser som gjordes. Sist redogörs för de olika hushåll som identifierats vid undersökningen. Resultaten från den arkeologiska schaktningsövervakningen redovisas separat under rubriken *Arkeologisk schaktningsövervakning*. Vid hänvisning till enskilda kontexter i löptext anges kontextnumret tillsammans med prefixet "k" inom parentes, vid hänvisning till enskilda grupper används prefixet "G" tillsammans med gruppnumret inom parentes och i de fall ett fynd nämns i löptext anges prefixet "fnr" tillsammans med fyndnumret, även detta inom parentes. Ett register över kontexter, grupper och fynd återfinns i bilagorna 2, 5 och 6.

Kontexter och konstruktioner

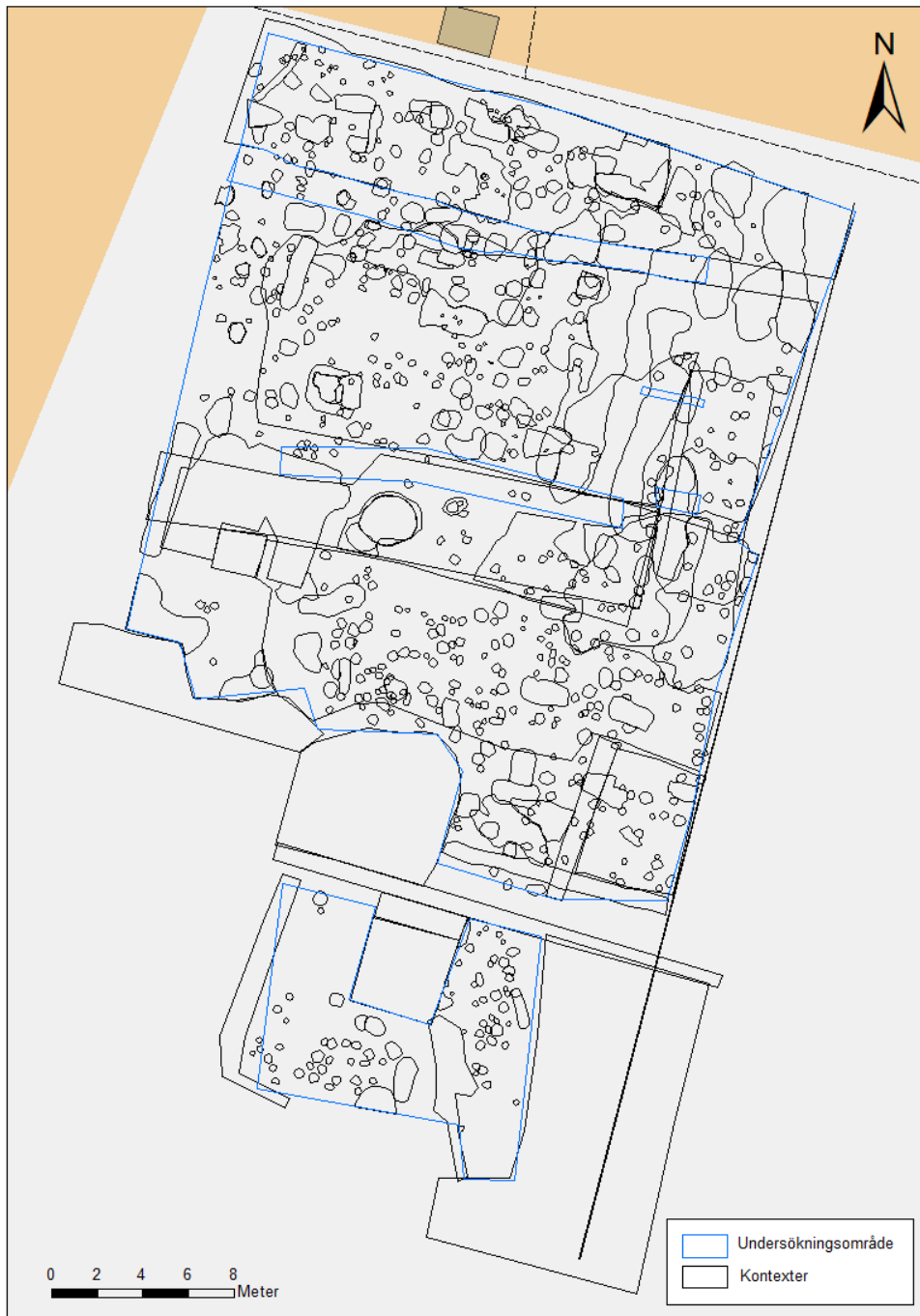
I det följande finns en statistisk sammanfattning av de kontexter och konstruktioner som påträffades vid undersökningen (tabell 4).

Tabell 4. Antalet inmätta kontexter fördelade på subklasser och antalet undersökta.

Lämnings typ	Antal inmätta	Antal undersökt
Lager/fyllning	710	476
Nedgrävningar	540	434
Stenkonstruktioner	55	54
Summa	1 305	964

Stolphålen och dess fyllningar utgjorde den dominerande kategorin. I kommande stycke finns en statistisk sammanfattning över de kontexter som påträffades i samband med den arkeologiska schaktningsövervakningen. Därefter följer en genomgång av de övergripande lämningskategorierna.

Vid den arkeologiska undersökningen mättes 1 305 kontexter in, där lager/fyllning utgjorde den dominerande kategorin med totalt 54,4 % av totala antalet inmätta lämningar. Den näst största kategorin var nedgrävningar, som motsvarade 41,3 %. Därefter följde stenar och stenkonstruktioner med 4,2 %. Sammantaget undersöktes 964 kontexter vilket utgör 74 % av alla inmätta lämningar (figur 9). I undersökningsplanen kvantifierades inte antalet kontexter som skulle undersökas, eftersom kontexttätheten inte var till fullo känd.

Figur 9. Plan över alla inmätta kontexter vid den arkeologiska undersökningen, mot bakgrund av fastighetskartan © Lantmäteriet.

Brunnar

Vid undersökningen framkom två brunnar (figur 10), varav den ena kan ha varit stenskodd (G15). Brunnsnedgrävningen var 1,80 meter i diameter och ungefär 1 meter djup med skarp nedgrävningskant och raka sidor. Brunnen har troligen varit djupare än 1 meter och den ojämna sluttande botten tyder på att den rasat in vid någon tidpunkt. Endast ett fåtal skoningsstenar fanns kvar längst ned mot botten. I den översta fyllningen (k291), tolkad som utjämning inför uppförandet av hus 1 framkom yngre rödgods, tegel och djurben som tyder på att utjämningen gjorts någon gång under 1600-talet eller första hälften av 1700-talet. Brunnen var emellertid äldre än så och fördes till hushåll I och II. Med tanke på dateringen av brunnen är det även möjligt att de stenar som framkom i botten inte utgjort skoning utan kommit dit i samband med att brunnen fylldes igen. En nu försvunnen flätad skoning är därmed också trolig. Den andra brunnen (G24) mättes in och undersöktes endast i ytan och det är därmed okänt hur en eventuell skoning såg ut. Med tanke på att moränen består av sand, är det högst troligt att någon form av skoning har funnits i brunnen. Andra arkeologiska undersökningar har visat att brunnar med flätverksskoning förekommit redan under senneolitikum, under järnåldern och fram till högmedeltid tycks flätad skoning varit det vanligaste. I Gårdstånga påträffades en brunn med flätad skoning, daterad till perioden 1050–1200, i Kyrkheddinge daterades en brunn med flätverksskoning till 1200–1300-tal. Timmerkonstruktioner i brunnar blev vanligare från högmedeltid och skoning med sten blev vanligt först från 1500-talet och framåt (Blomquist 1935; Lindh 1976; Söderberg 1995:24; Pettersson 1996; Thomasson 1998b:82 f; Persson & Frejd 2002:24 f; Karlsson & Lenntorp 2021).

Figur 10. Brunnarnas läge inom undersökningsområdet.

Gropar

Sammanlagt 29 gropar framkom vid undersökningen (inklusive de två ovan nämnda brunnarna) och försök gjordes att funktionsbestämma de gropar som undersöktes (figur 11). Dessvärre hade många gropar en homogen och fyndfattig fyllning, som inte avslöjade något om funktion eller ålder. Gropar av oklar funktion är ett stort problem inom arkeologin, då de sällan tillför något till tolkningen eller förståelsen av bopplatsen. Det har gjorts försök att funktionstolka dessa gropar utifrån olika faktorer. Stig Welinder har försökt att definiera ett flertal olika typer av gropar som framkommit vid de stora Citytunnelgrävningarna i Malmö under början av 2000-talet. Han menar även att de allra flesta gropar vid någon tidpunkt troligen kom att fungera som avfallsgropar, även om den ursprungliga användningen varit en annan (Welinder 2009:121 ff). Welinder definierar åtta olika typer av gropar:

Arbetsgropar: fyllningen och fynden i groparna pekar mot något slags hantverk eller annat arbete. Exempelvis förekomst av slagg.

Brunnar: tämligen djupa gropar med förhållandevis vertikala sidor och sediment på botten.

Förrådsgropar: gropar med plan botten, raka sidor och ibland trappstegsformade sidor med hyllavsatser.

Kokgropar: gropar med kokstenar och sot.

Lertäkter: vanligen större, oregelbundna gropar grävda i lera och ofta många tillsammans.

Kalktäkter: som ovan men grävda i kalkrik jord.

Ugnar: gropar med stenar, lertätning eller annat spår av ugn.

Övriga gropar: gropar fyllda med avfall, inget som pekar mot vad den första användningen innebar.

Till dessa typer kan tilläggas **sandtäkter**, vilka har samma definition som övriga täktgropar, men grävs i sand.

Det finns flera olika uppfattningar kring hur olika typer av gropar ska vara placerade i förhållande till husen på en bopplats, under bronsåldern låg härdar, gropar och annat både nära och långt ifrån husen, under äldre järnålder låg härdar, gropar och annat mera samlat och nära husen. Det är emellertid inte så enkelt, då groparna måste kunna dateras för att med säkerhet kunna knyta dem till en bebyggelse. Det är inte självklart att en grop hör samman med ett hus bara för att de ligger nära varandra eller att gropar och byggnader inte hör samman på grund av ett större avstånd dem emellan (Welinder 2009:120). Det är även förknippat med svårigheter att datera gropar utifrån fyndmaterial eller ¹⁴C-analys, eftersom det är gropens återfyllning som dateras, inte tidpunkten för konstruktion eller brukningstiden.

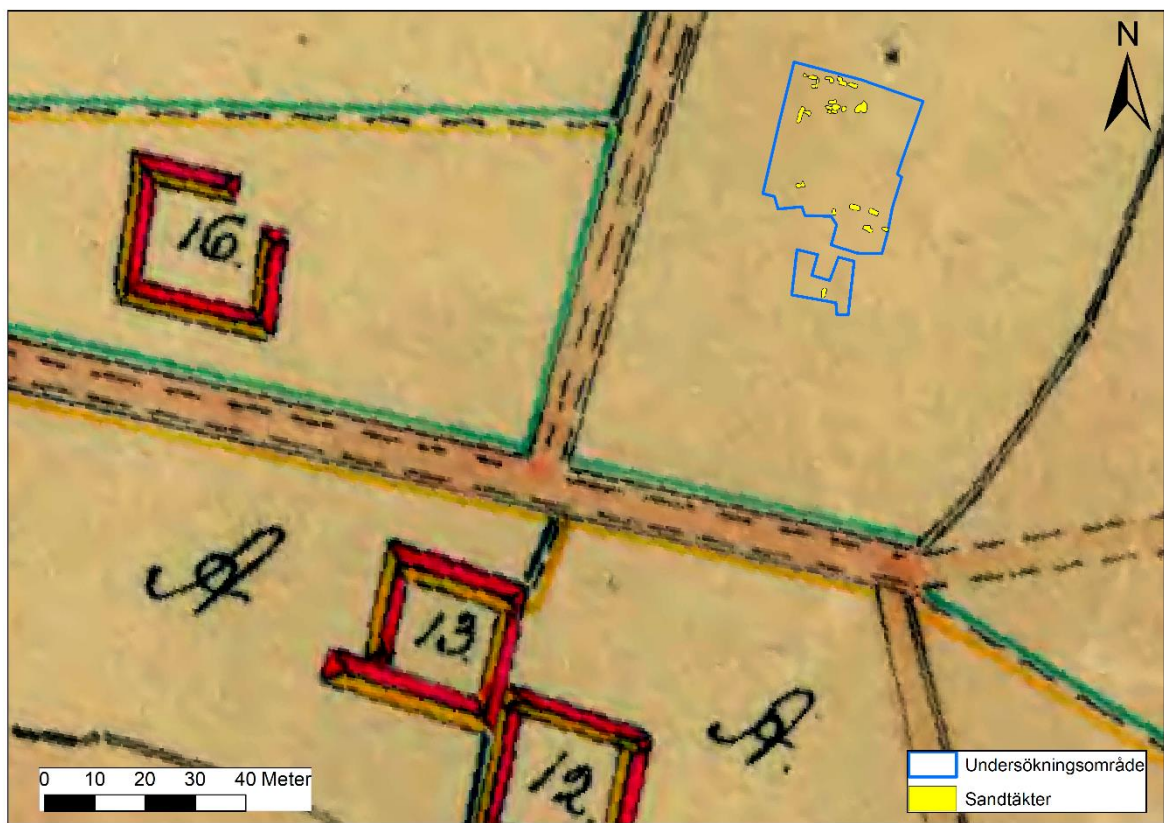
Med utgångspunkt i diskussionen ovan har fyra typer av gropar definierats inom ytan för den arkeologiska undersökningen; brunnar, härdgropar/ugnar, övriga gropar och sandtäkter. Brunnar och härdgropar/ugnar presenteras för sig, liksom nedgrävningen för grophuset (k1049). De flesta groparna har tolkats som sandtäkter, fyllningarna var oftast alltför nedbrutna för att kunna datera med ¹⁴C-analys och de var även generellt fyndfattiga. Sandtäkterna var koncentrerade till undersökningsområdets norra och södra del (figur 12). Från andra bytomtsundersökningar i södra Skåne kommer exempel på

ansamlingar av täktgropar, vilka grävts på den gemensamma bygatan. I de allra flesta fall har täktgroparna tagit hänsyn både till redan existerande diken och till varandra eftersom nedgrävningarna inte korsade varandra, trots att groparna låg tätt samman. Täktgroparna tolkas ha tillkommit under en relativt begränsad tidsperiod där yngre nedgrävningar kunnat anpassas efter äldre och som fyllts igen omgående (Björhem & Dahlström 2007:97; Lövgren et. al. 2007:130). De yngsta täktgroparna, daterade till tidigmodern tid, var för det mesta avlånga och orienterade i öst-västlig riktning med två koncentrationer, en i den norra delen och en i den södra delen (figur 12). I den mellersta delen finns inga nedgrävningar, vilket skulle kunna tolkas som att man medvetet har undvikit att gräva gropar här. Den finns inga diken som skulle kunna utgöra gränser och som har markerat till exempel en fägata eller annan typ av kommunikationsled, där det inte skulle grävas gropar. Gränser kan emellertid markeras på flera olika sätt, se mer nedan under rubriken Diken, och risgården är ett troligt alternativ till grävda gränsmarkeringar. Risgårderna har sedan länge försvunnit, kvar blir sandtäckerna, som fortfarande visar var gränsdragningen gått.

Det är troligt att de flesta täktgroparna har återanvänts som avfallsgropar. I undersökningsområdets centrala del påträffades en grop (k1235) som tolkades som avfallsgrop direkt. Tolkningen byggde främst på denna grop var oregelbundet rektangulär med vaga nedgrävningsskanter, konkava sidor, i den södra delen en flackt sluttande sida med skarp bottenkant, i norr en mer jämnt konkav sida och otydlig bottenkant och avsmalnande botten. Nedgrävningen föreföll inte vara noggrant grävd. Fyllningen utgjordes av utrakat material bestående av brunröd sand, något flammig, svarta stråk i mitten av sektionen, sanden var roströd som att den blivit upphettad. Sanden var uppblandad med bränd lera, träkol och sot samt enstaka klumpar obränd lera. Fyllningen har tillkommit i omgångar då den stora kupolugnen (G32) på gårdsplanen städades ur. En mindre grop med oklar funktion (k141) framkom i undersökningsområdets västra del. Fyllningen (k40) bestod av brunsvart sand, poröst, inslag av enstaka bränd lera och träkol. I södra delen var fyllningen infiltrerad av ljus sand. I fyllningen påträffades en skärva yngre rödgods från ett fat (fnr. 30) med datering till tidigmodern tid.

Figur 11. Spridningen av gropar över undersökningsytan.

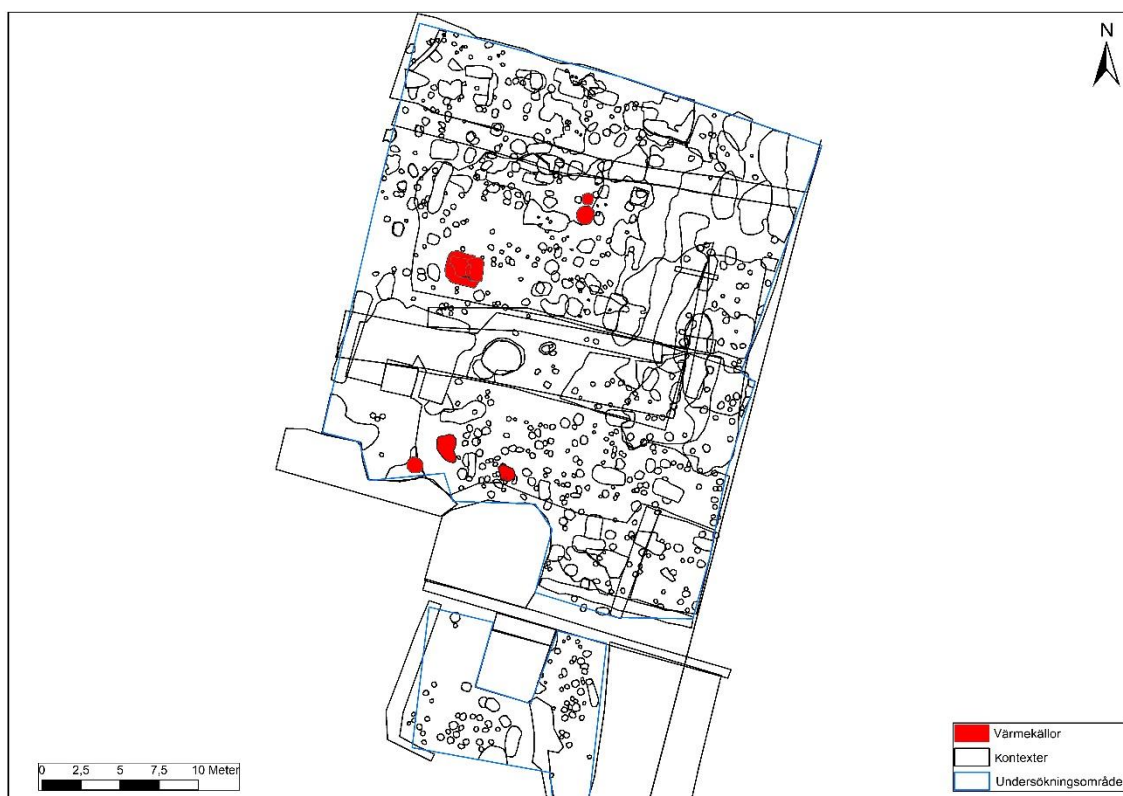

Figur 12. Sandtäkter daterade till 1600–1700-tal mot bakgrund av enskifteskartan från år 1803. (Lantmäterimyndigheternas arkiv, akt 12-SÖA-15).

Härdar och andra värmekällor

Härdarna och de andra värmekällorna var av ordinär karaktär (figur 13), träkol- och sotbemängda med ett i flera fall innehåll av skörbränd sten. Storlekarna varierade mellan 0,70–1,60×0,20–1,10 meter, de flesta mätte omkring 1 meter i diameter. Djupet var omkring 0,10 meter. Tre av eldstäderna (G23, G45, G58) har antingen varit härdar – öppna eldstäder oftast placerade mitt på golvet eller så kallade rökugnar, en typ av eldstad som var vanlig inom slaviska områden och som började användas i Skåne under tidig medeltid. Rökugnen uppfördes av natursten eller tegel, möjligen även lera, över ett valv där man eldade. Rökugnen hade ingen skorsten utan röken letade sig ut ur husen genom tak och dörrar. Framför ugnöppningen låg gruvan, en låg murklack där maten lagades. En gruva kunde även vara en grop i lergolvet framför dit glöden sopades ner, både för att enkelt kunna tända elden nästa morgon, men även för att kunna utnyttja värmen och det lilla ljus som spreds härifrån. Gropen eller gruvan kunde även kallas för glödgruva, eldgruva eller askgruva. Från början var rökugnen, liksom den öppna härden, placerad i bostadens mitt för att sedan flyttas till ett av hörnen. Rökugnen användes såväl för uppvärmning som för bakning. Rökugnarna kunde från början vara inrymda i en separat byggnad (bakstuga) som antingen brukades gemensamt i byn eller som enskild byggnad på gården. Under loppet av medeltiden slogs den öppna härden samman med bakugnen och placerades inne i bostadshuset och försågs ofta med en kupol och ibland en skorsten (Mårtensson 1963:46 ff; Bringéus 2003:304 ff).

Två av eldstäderna tolkades vara kupolugnar (G19, G32), som oftast uppfördes över en rund eller avrundad nedgrävning med lera, sten eller tegel samt en kupol av flätade grenar och lera över. Kupolugnarna var så kallade lågtemperaturugnar där hettan vanligtvis inte översteg 500 grader. Kupolugnen användes till vanliga hushållsgöromål såsom bakning, stekning, torkning och rökning. Vid arkeologiska undersökningar har kupolugnar från yngre bronsålder påträffats och ugnstypen användes långt fram i tiden (Helander 2011). En av kupolugnarna (G32) uppfördes på gårdsplanen och vid uppförandet återanvändes en äldre nedgrävning (k1049) som utgjort ett grophus. Ytterligare nedgrävningar gjordes och i några av dem syntes avtryck efter stenar. Ugnen på gårdsplanen avlöstes av ugn (G19) som uppfördes inne i hus 2 under högmedeltid. Denna kupolugn bestod av en nedgrävning och ett flertal stolphål placerade i en ring runtomkring. Mitt i ett lergolv framkom en koncentration av träkol och sot mitt i en rund rödbränd lerplatta, ungefär 0,70×0,60 meter stor. Lämningen tolkades som en ugnsplatta (k298) som legat intill den östra gaveln på hus 4, en verkstadsbyggnad av något slag.

Figur 13. Spridningen av värmekällor över undersökningsområdet.

Diken

Diken förefaller bli vanliga som gränsmarkeringar i skånska och danska byar under 1000–1100-talen. De äldsta diken var oftast smala, omkring 0,20–0,30 meter breda och bildade oregelbundna gränser. Senare diken var mer regelbundna, med rakare linjer. På många bytomter på Själland och i Malmöområdet har arkeologiska undersökningar visat att ett flertal diken har grävts parallellt och även efter varandra vilket inneburit en successiv förflyttning av gränserna i sidled. Vid en undersökning i Fosie by daterades de flesta diken till antingen tidig medeltid eller 1600–1700-tal. En tendens att de tidigmedeltida diken bestod av lätt separerade nedgrävningar som grävts i en eller ett fåtal omgångar kunde urskiljas. Däremot var diken grävda under 1600–1700-talen inflätade i varandra och endast omgrävda partiellt och bildade parallella dikesknippen. En tolkning till varför de endast hade grävts om partiellt var att de uppkastade vallarna förstördes av regn och tjäle under året och behövde lagas (Siemen 1994:52 f; Jönsson & Kockum 2004:196 ff).

I Lund har man påträffat tidigmedeltida avgränsningar bestående av flätverk, pålar och plankor. Denna typ av gränser har med stor sannolikhet likaledes funnits i byarna. Gränser kunde vara antingen funktionella eller symboliska. Funktionella gränser var ofta manifesta och bestod av diken, vallar eller gården. De symboliska gränserna kan ha utgjorts av mentala gränser som alla var medvetna om men som inte syntes och som inte lämnade några arkeologiska spår efter sig (Jönsson & Kockum 2004:200 f). Andra typer av gränsmarkeringar, vilka inte alltid är självklara, kan ha varit byggnader, träd eller större stenar. Enligt Jyske lov från år 1241 kunde gränser markeras genom diken, stenar, pålar eller stockar

(Hoff 1997:20, 150). Enligt Åke Campbell uppfördes flätgården eller flätade enrisgården i området mellan Sövdesjön och Vombsjön. I trakterna kring Igelösa och Odarslöv uppfördes gården av importerat ris och stavar, ibland högst upp på en liten vall. Södra Sandby låg i enlighet med Campbells indelning av Skåne, i skogsbygd och gårderna uppfördes där av en eller flätat ris (Lundwall & Emanuelsson 2017:11).

Figur 14. Spridningen av diken inom undersökningsytan.

I Revinge kunde endast ett fåtal diken sägas vara parallella och representera en gräns som hävdats och grävts om under längre tid. Dessa diken daterades till 1600–1700-tal. Det är däremot troligt att det funnits fler äldre diken än vad som framkom i moränen, de kan ha varit så grunda att nedgrävningarna inte nådde moränen och således inte syntes vid schaktningen. Vissa av de framkomna dikena tunnade ut vilket kan tyda på detta. En annan aspekt är att det inte nödvändigtvis måste ha varit diken som utgjorde gränsmarkeringar, framför allt med tanke på att moränen bestod av sand och att varken diken eller vallar höll sin form under någon längre tid. Äldre diken kan istället ha markerats med vallar, enklare gården eller stolpar (Karlsson & Lenntorp 2021:104).

Figur 15. Framkomna diken mot bakgrund av Konceptkartan (Lantmäterimyndigheternas arkiv, akt 12-SÖA-15). Skala 1:500.

Endast fem diken påträffades vid undersökningen i Kryptan 10 och de daterades alla till sen vikingatid–tidig medeltid (figur 14). Inget av dikena återfanns på de historiska kartorna till skillnad från några diken som framkom vid undersökningen i Revinge, där efterreformatoriska raka diken oftast i vinkel mot varandra, kunde sättas i samband med kända gränser från lantmäterikartor från andra hälften av 1700-talet (figur 15) (Karlsson & Lenntorp 2021:101 ff). Det äldsta diket i Södra Sandby daterades till sen vikingatid (Hushåll I, G27) och tolkades ha utgjort en gräns mellan två gårdslägen. Under perioden 1050–1150 e.Kr grävdes diken (Hushåll III, G13) i en ungefärlig nord-sydlig riktning direkt öster om hus 9. Mellan det östligaste och det näst östligaste diket fanns ett mellanrum på 3,70–6,40 meter som tros ha varit en passage mellan exempelvis två gårdslägen, kanske för att kunna driva ut boskap på bete. Det östligaste diket (k824) hade även en något avvikande riktning från de övriga. De tre västliga dikena låg parallellt med varandra, liksom var fallet i exempelvis Fosie och Revinge. Till skillnad från de dikesknippen som framkom i Fosie och Revinge, daterades dikena i Södra Sandby till sen vikingatid och tidig medeltid, inga diken kunde dateras till 1600–1700-tal eller kopplas till gränsmarkeringar på historiska kartor. Det förefaller ha använts en annan sorts gränsmarkeringar i Södra Sandby från högmedeltid och fram till skiftena. Enligt lantmäteriprotokollet från år 1804 gällande gård 8, fanns på gårdstomten två större hagar instängda med ett enkelt stengärde. I hagarna stod 13 fruktträd samt ”någon vild plantering”, lite oklart om detta var en sorts kålgård eller trädgård (Lantmäteristyrelsens arkiv, akt L202-12:3). Noteringen antyder att gränser och inhägnader uppförts av sten, men troligen

även risgården, som nämnts ovan. Det är även möjligt att det förekommit andra typer av gränsmarkeringar och/eller inhägnader, vilka inte lämnat efter sig några arkeologiska spår.

Stolp- och pinnhål

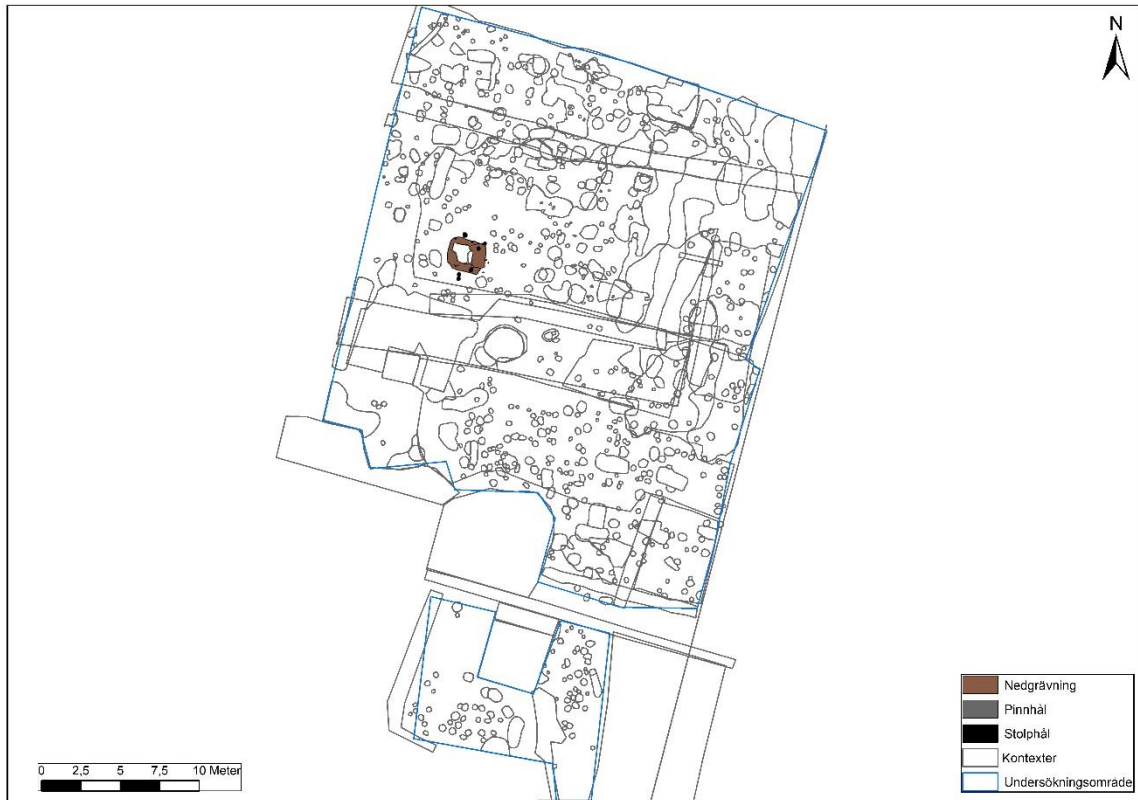
En stor del av de undersökta stolphålen kunde knytas till huskonstruktioner, inga tydliga hägnader framkom (figur 16). De pinnhål som påträffades var knutna till grophusets (hus 13) konstruktion. Stolphålen storlek varierade mellan 0,20–0,60 meter i diameter, de flesta hade en diameter mellan 0,20–0,35 meter. Djupet varierade mellan 0,10–0,30 meter. Några av stolphålen var stenskodda.

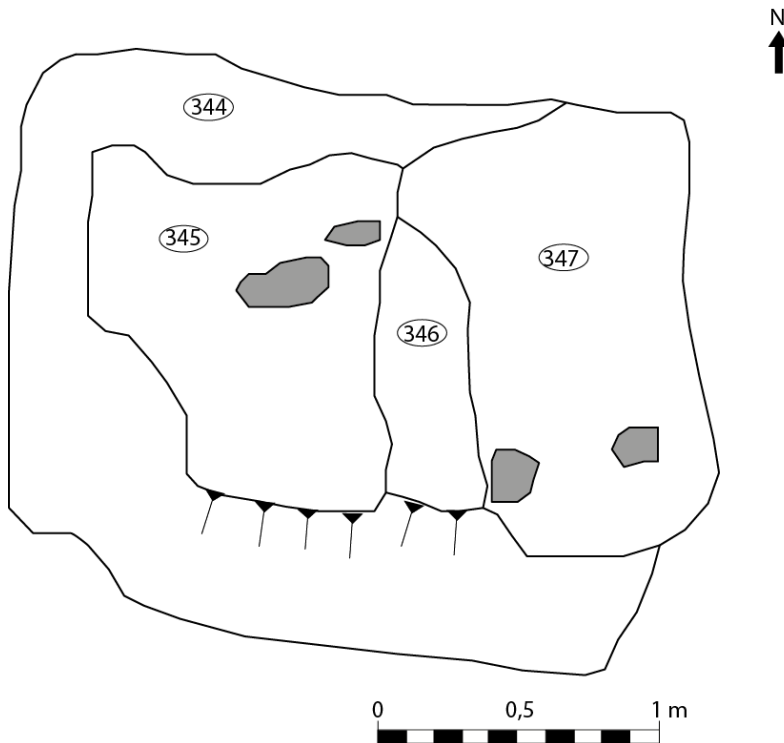
Figur 16. Spridning av stolp- och pinnhål.

Grophus

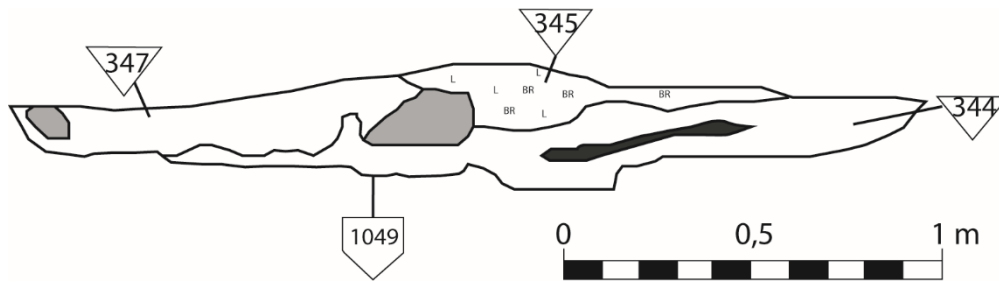
Ett grophus identifierades på ytan, relativt centralt placerat (för fullständig beskrivning se bilaga 9, Husbeskrivningar, samt figur 19–20 och bilaga 1, Plan- och sektionsritningar). Grophuset daterades till perioden cirka 1050–1150 e.Kr.

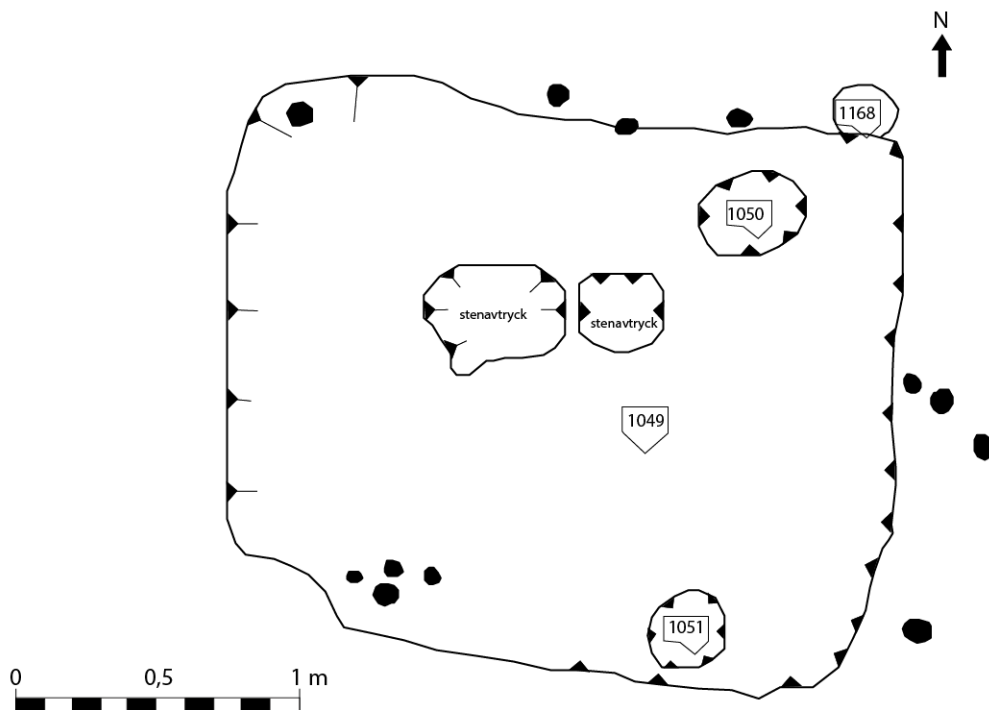
Figur 17. Grophusets placering på undersökningsytan.

Figur 18. Planritning över grophuset med de fyllningar som utgjorde rester av en högmedeltida kupulugn.

Figur 19. Sektion mot söder.

Figur 20. Planritning över grophusets nedgrävning samt några av de stolphål som tolkats ingå i konstruktionen. Mitt i nedgrävningen fanns två stenvtryck (ej inmätta), deras funktion är oklar. Både i och runt om grophuset framkom pinnhål (k2030) som troligen har ingått i någon sorts väggkonstruktion.

Grophus 13 var i det närmaste kvadratisk med rundade hörn. Det bevarade djupet var endast omkring 0,20 meter. Ett möjligt ingångsparti identifierades i grophusets östra del där två stolphål (k1050 och 1051) med något indragen placering framkom strax innanför nedgrävningens kanterna. Direkt utanför grophusets nordöstra hörn framkom ett stolphål (k1168) som tolkas ha ingått i en takkonstruktion tillsammans med de kringliggande stolphålen k1169, k1170 och k1171 och det är troligt att taket varit ett sadeltak. Både i och runt om nedgrävningen framkom pinnhål, vilka tolkas ha utgjort del av en väggkonstruktion. Det saknas tydliga indikationer mot grophusets funktion och det fanns inget bevarat golvlager som kunde vara behjälpligt i en sådan tolkning.

Stolp- och syllstenshus

I det följande presenteras de stolphus som identifierades i samband med undersökningen (tabell 5). Presentationen är utformad som en typologisk genomgång av de påträffade hustyperna. För en mer övergripande tolkning av gårdar, bebyggelseutveckling och kronologi hänvisas till avsnittet *Södra Sandby ur bebyggelsehistoriskt perspektiv*.

Vid undersökningen påträffades lämningar efter 13 hus (figur 21), inklusive ovan beskrivna grophus (figur 20). En detaljerad presentation står att finna i bilaga 9. I några fall har endast delar av huslämningarna kunnat dokumenteras medan resterande delar förmodas fortsätta utanför schaktets begränsningar. Detta har till viss del påverkat den typologiska bedömningen av husen. Husen har delats in i en grov kronologi utifrån främst typologi och ibland fynd, från några av husen finns även ¹⁴C-prover från stolphålsfyllningar. Den typologiska dateringen är ofta förhållandevis osäker. I något fall har ett överliggande stratigrafiskt läge bidragit till en tidigare eller senare ungefärlig datering. Fyra av husen (hus 5, 11, 12, 15) daterades till vikingatid. Husen 3, 7, 9 och 13 daterades till tidig medeltid och husen 2, 10 och 8 till högmedeltid. Från omkring år 1400 till någon gång på 1600-talet fanns ingen identifierbar bebyggelse på platsen. Först under 1700-talet, möjligen något tidigare, uppfördes husen 1 och 4 på gårdsläget.

Tabell 5. Sammanställning över de huslämningar som dokumenterades i samband med undersökningen.

Hus	Typ	Funktion	Längd (m)	Bredd (m)	Datering	Takbärande bockar	Vägg	Ingång
1	Enskeppigt	Ev bostad	> 12	> 2,80	1700–1800	-	Stolpar + syllsten	-
2	Enskeppigt	Bostad	22,45	5,10	1250–1400	-	Stolpar	3
3	Tvåskeppigt	Ekonomi	> 15,60	ca 4,0	1194–1252	9	Stolpar	-
4	Enskeppigt	Ekonomi	9,50	5,20	1700–1800	-	Stolpar + syllsten	-
5	Treskeppigt	Bostad	> 15,0	5,30	950–1050	-	Stolpar	-
7	Tvåskeppigt	Bostad	> 10,0	> 4,0	1150–1250	4	Stolpar	-
8	Enskeppigt	Ekonomi	> 14,60	> 4,80	1250–1400	-	Stolpar	-
9	Tvåskeppigt	Ev bostad	9,0	5,50	1050–1150	5	Stolpar	-
10	Fyrstolpshus	Ekonomi	1,40	1,10	1250–1400	5	-	-
11	Treskeppigt	Bostad?	> 9,0	4,80	950–1050	4	Stolpar	-
12	Treskeppigt	Bostad	15,70	5,20	1004–1063	12	Stolpar	Ja
13	Grophus	?	2,49	2,07	1050–1150	2	Pinnhål	Ja
15	Treskeppigt	Ekonomi	> 8,0	4,0	957–1015	6	Stolpar	-

I några av husen kunde omstolpningar eller reparationer konstateras, hus 3, 9, 10, 11 och 15. Inget av husen hade genomgått en fullständig omstolpning där alla takbärande stolpar bytts ut, Det är snarare tal om enklare reparationer där stöttor tillförts en delvis nedbruten och vikande konstruktion och därmed förlängt husets livstid ytterligare en tid. Generellt har de stolpbyggda husen troligen varit i bruk i en eller ett par generationer innan de rivits och en ny byggnad uppförts i deras ställe.

Funktionsbestämningen har i flera fall varit problematisk då de allra flesta husen inte har haft en härd som kunnat knytas till byggnaderna och därmed har det inte varit möjligt att utifrån detta tolka var eventuella bostadsrum legat. Härdar anlades ofta ovan mark och detta medför naturligtvis att de i många fall inte längre finns bevarade. Ett flertal av de större treskeppiga husen bör utifrån typologiska karaktärsdrag ha haft en del av huset avsatt för bostadsändamål, även om en härd inte kunde påvisas. Fyrstolpshusen är ofta svåra att datera och funktionsbestämma då de saknar härdar, fynd och övriga konstruktionsdetaljer. Det är oklart om denna byggnadstyp har haft en lätt väggkonstruktion som inte efterlämnat spår eller om de varit helt utan. Frågan är viktig i förhållande till husets ursprungliga konstruktion, huruvida det varit treskeppigt eller enskeppigt. De är generellt tolkade som enskeppiga ekonomi- eller förrådsbyggnader. Det kan emellertid vara så att dåliga bevaringsförhållanden medfört att endast två bockpar i en treskeppig konstruktion bevarats. Om de istället antas ha varit enskeppiga, förefaller de vara alltför små för att fungera som bostadshus och den rimligaste tolkningen är ekonomibyggnader.

Figur 21. Översikt över alla dokumenterade huslämningar.

Frågan om vilket material som använts i väggarna är svår att svara på. Om väggarna enbart uppförts som klineväggar, det vill säga flätverk och lera, skulle det vid bränder ha bildats stora mängder bränd lera med pinnavtryck. Någon större mängd bränd lerklining har inte påträffats, trots att minst två hus har konstaterats nedbrunna. Den lerklining som påträffades tolkas istället komma från rökugnar och kupolugnar som uppförts och använts på platsen. Däremot finns exempel från Tyskland där lera använts för att täcka träväggar som brandhämmande åtgärd (Foged Klemensen 2001:50) Spår efter lerklinade

träväggar har även påträffats i Huseby och Lund (Foged Klemensen 2003:138). Leran har troligen använts som tätning och isolering, vilket varit rimligt om virket bestod av hela eller klyvda stammar som i exempelvis bålehus. Enligt historiska källor från 1600-talet låg Revinge i ett område där det fanns god tillgång till virke och med tanke på att Södra Sandby också ligger i närheten, är det rimligt att anta att virkestillgången varit god även här. Om detta var fallet även under medeltiden är fullt möjligt. Först under senmedeltiden tvingades de flesta bönderna på slätten överge träet som byggnadsmaterial medan de som bodde i ris- och skogsbygder kunde fortsätta med det traditionella byggnadssättet (Henriksson 2000:10). Detta skulle betyda att många av byggnaderna i Södra Sandby uppfördes av trä, mest troligt som bålehus (skiftesverk). Bålehusen uppfördes ursprungligen med jordgrävda stolpar, men under loppet av hög- och senmedeltiden kom dessa stolpar allt oftare placeras på träsyllar. Stabilitet längsledes uppnåddes genom mesulastolpar i husets längdaxel. Exempel på byggnader i skiftesverk med mesulakonstruktion finns från Öland, Västergötland, Halland, Skåne och Danmark (Henriksson 2000:17 f, Karlsson & Lenntorp 2021).

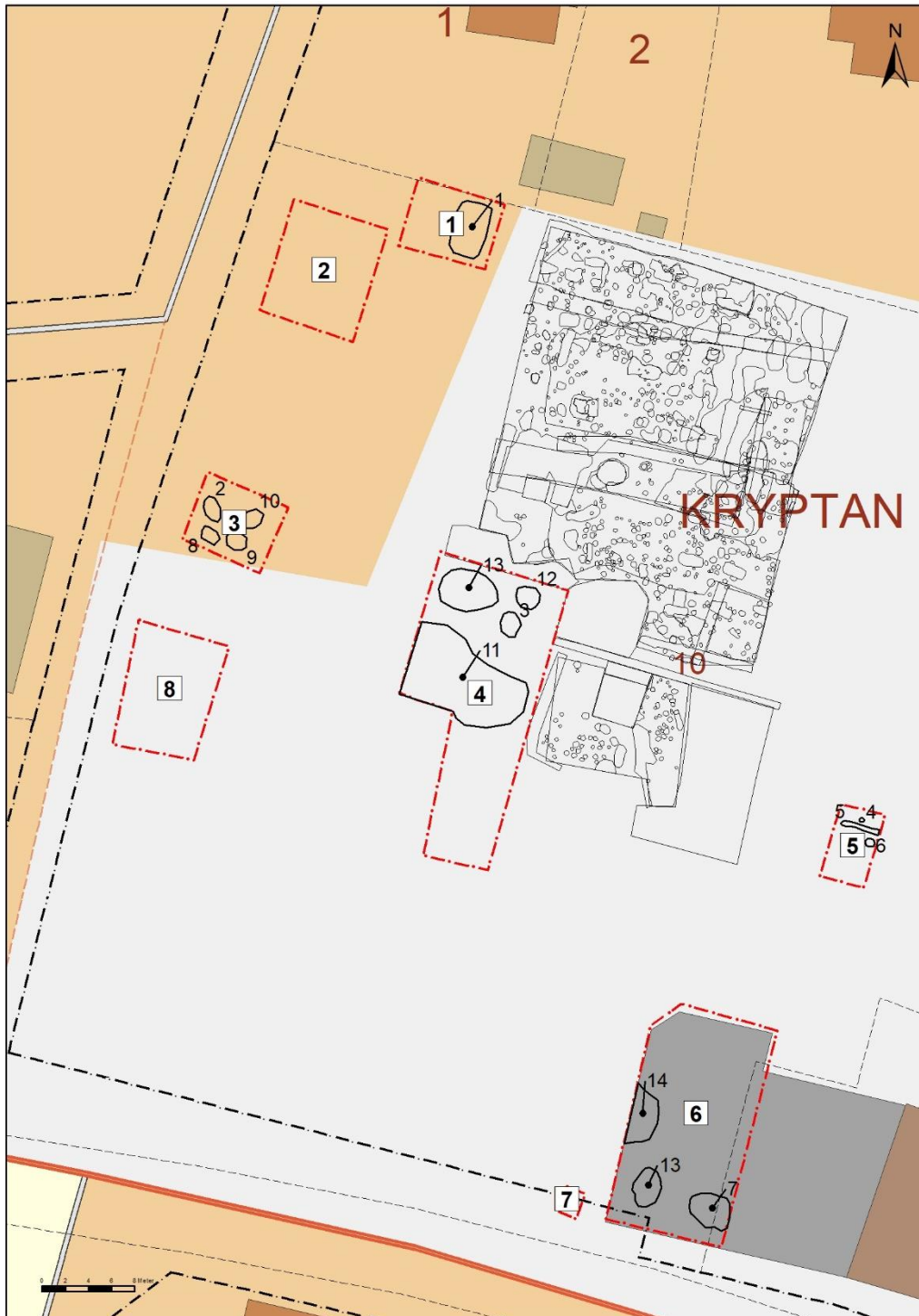
Inte något av de påträffade husen i Södra Sandby uppvisade tydligt parställda väggstolpar, vilket talar för att de enskeppiga byggnaderna varit uppförda i takremsteknik och inte protokorsvirke. Hus 3, 7 och 9 var uppförda med mesulateknik och skulle mycket väl kunna varit bålehus med jordgrävda stolpar. Det är möjligt att de yngsta husen, hus 1 och 4, varit åtminstone delvis uppförda på stensyll.

Arkeologisk schaktningsövervakning

I samband med rivning och borttagande av byggnader inom kv Kryptan 10 i Södra Sandby har markingrepp gjorts. Då området ligger inom Södra Sandbys historiska bytomt, registrerad som fornlämning Södra Sandby 93:1, beslutade länsstyrelsen i Skåne län att en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning skulle göras (Lst. dnr. 431-36164-2018). Undersökningen genomfördes av personal från Kulturen i Lund under perioden 2019-02-08–2019-05-06 (projekt nummer A_2019_0004).

I anslutning till undersökningsytan har en slutundersökning tidigare gjorts. Vid denna påträffades bebyggelse med datering från sen vikingatid fram till tidigmodern tid. Den aktuella undersökningen, som skulle beröra tidigare överbyggda områden, bedömdes kunna göras i form av schaktningsövervakning och som komplement till den tidigare slutundersökningen (Lst. dnr. 431-5884-2017).

Vid den aktuella undersökningen övervakades borttagandet av befintlig bostads- och industribebyggelse. Sammanlagt kontrollerades åtta schakt med storlekar som varierande mellan 2,00×2,50 meter–11,50×25,00 meter (figur 22). Sammanlagt undersöktes cirka 847 m². Den naturliga undergrunden bestod av ljusgul sand.

Figur 22. Schakten från schaktningsövervakningen (röda streckade linjer) och de påträffade lämningarna mot bakgrund av lämningarna från den arkeologiska undersökningen år 2017 (ljus grå) och Fastighetskartan © Lantmäteriet.

Schakt 1

Schaktet mätte 6,00×8,00 meter med ett djup av 0,20 meter (figur 23). Under en mindre byggnad i undersökningsområdets nordligaste del påträffades en nedgrävning (k1) med bränd lera och träkol. I anläggningen framkom modernt tegel, sannolikt ska nedgrävningen knytas till byggnaden och modern tid.

Schakt 2

Schakt 2 mätte 8×10 meter med ett djup av 1,80 meter (figur 23). Under en mindre byggnad fanns en befintlig källare, vilken utplånat eventuella tidigare lämningar.

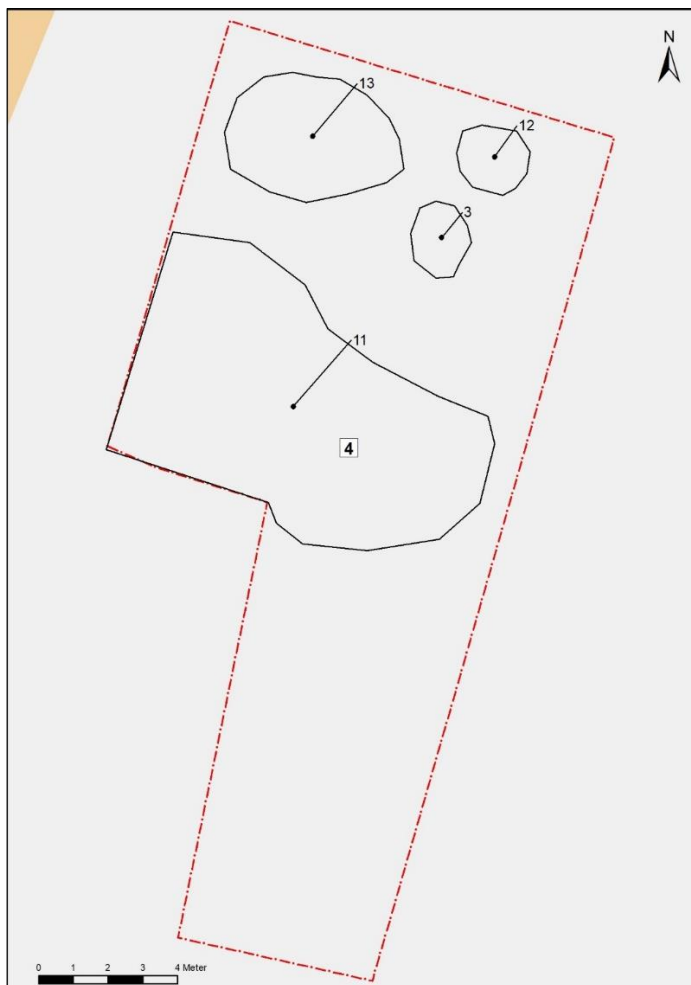
Figur 23. Plan över schakt 1 och 2 med den moderna nedgrävningen 1, mot bakgrund av Fastighetskartan © Lantmäteriet.

Schakt 3

Det tredje schaktet var 6×8 meter stort och 0,50 meter djupt (figur 24). Schaktet grävdes under den södra halvan av ett hus, under den andra halvan fanns en befintlig källare. I den undersökta halvan framkom fyra nedgrävningar med fyllning av humös mörkbrun sand med inslag av bränd lera och träkol.

Figur 24. Plan över schakt 3 med de påträffade kontexterna 2, 6, 9 och 10, mot bakgrund av Fastighetskartan © Lantmäteriet.

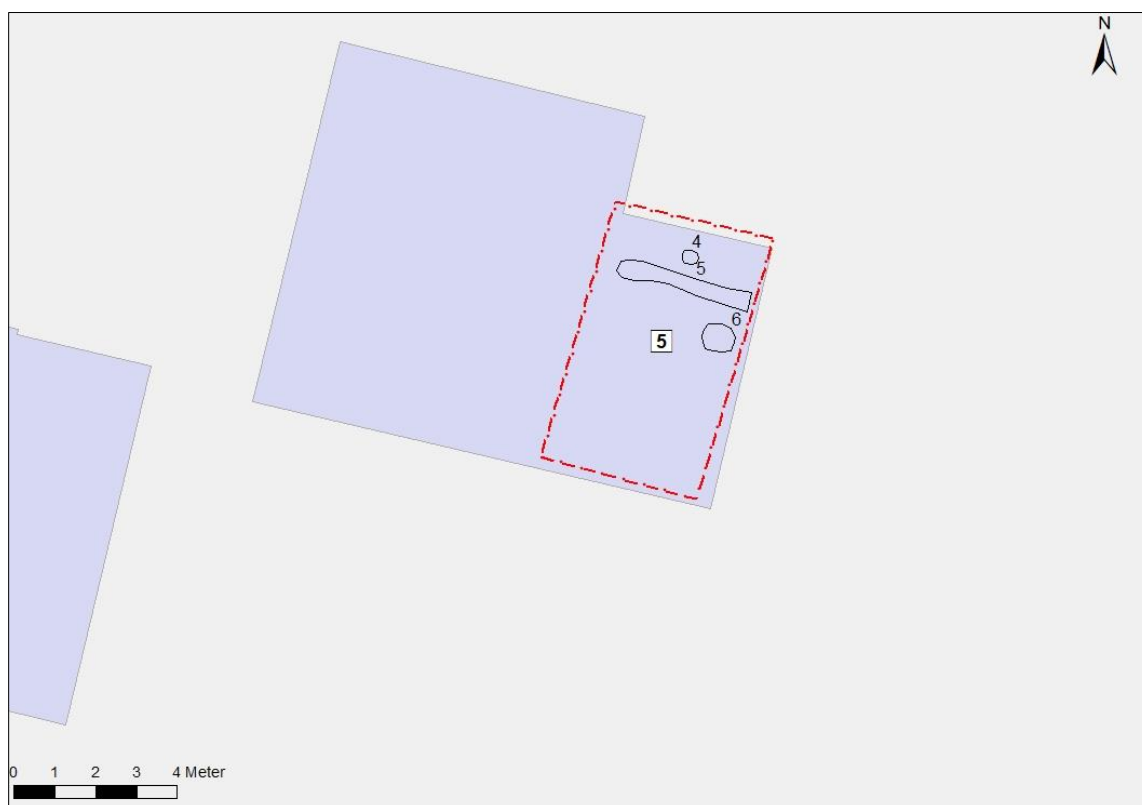
Figur 25. Schakt 4 med framkomna kontexter (k3, k11, k12, k13) mot bakgrund av Fastighetskartan © Lantmäteriet.

Schakt 4

Schakt 4 var det ytmässigt största schaktet med måtten 11,50x25 meter och ett djup på 1 meter (figur 25). Här schaktades en större betonggrund bort. Vid dess anläggande har undergrunden med eventuella äldre lämningar grävts sönder. Av detta fanns spår i form av sänkor med omrörd fyllning (k3, k11, k12 och k13).

Schakt 5

Schakt 5 mätte 9x11 meter, och hade ett djup av 0,80 meter (figur 26). Ytterligare 20 meter österut schaktades på platsen för ett tidigare garage. Här påträffades ett dike samt ett stolphål och en nedgrävning. En möjlig tolkning är att diket utgjort en sydlig gräns för byns sydligaste toft (k5).

Figur 26. Plan över schakt 5 med de framkomna kontexterna k4, k5 och k6, mot bakgrund av Fastighetskartan © Lantmäteriet.

Schakt 6

Schaktet mätte 10x20 meter och var 0,80 meter djupt (figur 27). I schaktet påträffades tre flacka nedgrävningar fyllda med sotig sand med inslag av bränd lera (k7, k13 (dubbelnumrerad) och k14). Inget daterande eller funktionsbestämmande fyndmaterial framkom i de nedgrävningar som påträffades.

Groparna kan rumsligt knytas till den historiska bebyggelsen i området och ligger då i dennas södra marginalområde. Möjligen har groparna utgjort sandtäkter.

Schakt 7

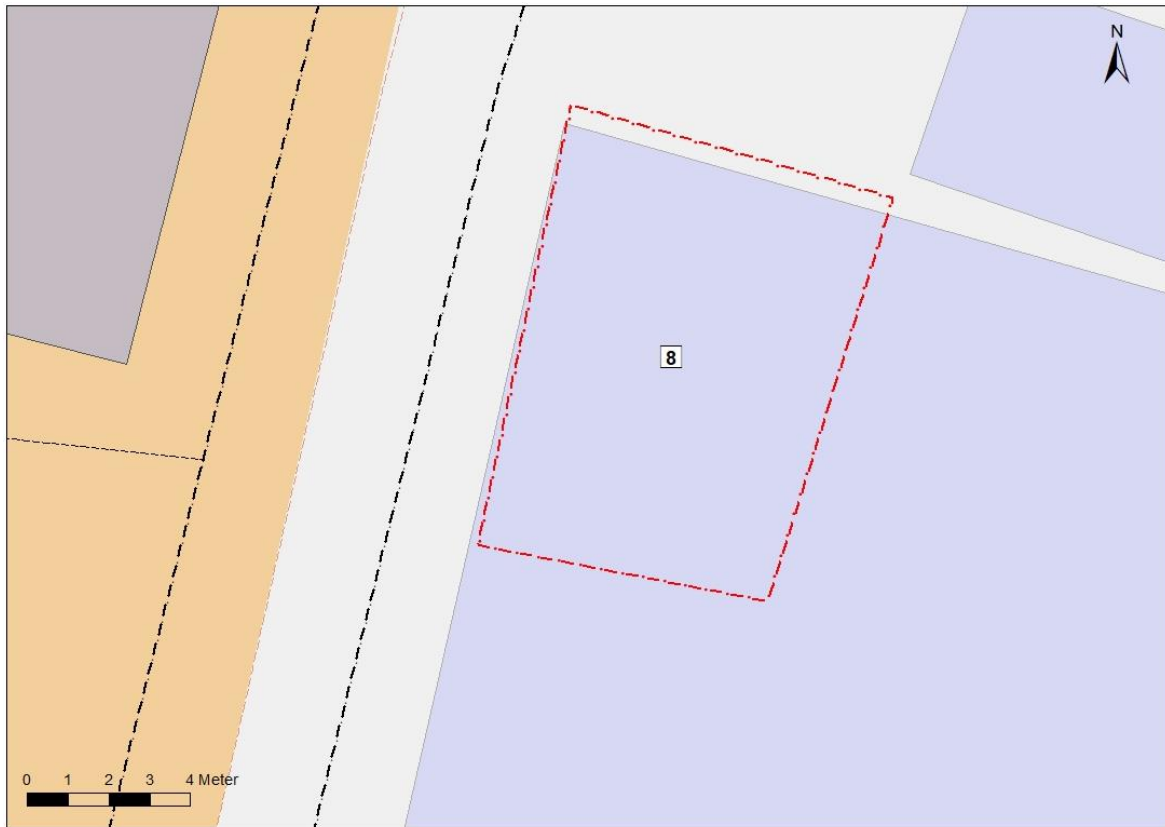
Schakt 7 var relativt litet med ett mått av 2x2,50 meter, och djup på 1,30 meter (figur 27). I schaktet framkom inga arkeologiska lämningar.

Figur 27. Plan över schakt 6 och 7, med de framkomna lämningarna i schakt 6, mot bakgrund av Fastighetskartan © Lantmäteriet.

Schakt 8

Det åttonde och sista schaktet var 8x10 meter stort och var 0,80 meter djupt (figur 28). I schaktet framkom inga arkeologiska lämningar.

Figur 28. Plan över schakt 8 mot bakgrund av Fastighetskartan © Lantmäteriet.

Undersökningen indikerar ett avtagande av arkeologiska lämningar hörande till den historiska bytomten strax norr om Revingevägen. Inga fynd tillvaratogs, inga prover togs.

Fyndmaterialet

Fyndmaterialet registrerades inledningsvis enbart i den fyndlista som LUHM har sammanställt, först i efterhand har fynden registrerats i Intrasis och där relaterats till de stratigrafiska objekt vari de påträffades. Det totala antalet tillvaratagna fynd uppgick till 84 stycken med en sammanlagd vikt av 9 803 gram. Den största fyndgruppen var *Hus & hushåll* med sammanlagt 63 fynd och en totalvikt på 8 367 gram (tabell 6). Av de 63 fynden bestod 46 stycken av keramik. På grund av sin omfattning presenteras fyndgruppen i tabellform som Bilaga 3. Fyndgruppen *Osteologi* var näst störst med 6 fyndenheter (innehållande flera fragment) och en totalvikt av 1 010 gram. En osteologisk analys har inte genomförts på benmaterialet då det inte var del av undersökningsplanen/bostnadsberäkningen och en

närmare diskussion kring försörjningsstrategier, boskapsskötsel eller avfallshantering har inte kunnat göras. I texten kan även hänvisning till det hushåll som respektive fynd tillhör göras.

Tabell 6. Samtliga fyndgrupper i Kryptan 10 med antal fynd och vikt.

Fyndgrupp	Antal	Vikt (g)
Handel	1	1
Hantverk	3	141
Hus & hushåll	63	8 367
Mångsidiga redskap	2	109
Osteologi	6	1 008
Textilhantverk	1	37
Trähantverk	6	75
Övrigt	2	65
Totalt	84	9 803

Handel

Endast ett fynd påträffades som kunde föras till fyndgruppen *Handel*. Ett mynt (fnr. 1) påträffades i ett brukningslager (G36) i en kupolugn som förts till hushåll IV (tabell 7). Myntet bestämdes vara en hulpenning från Albrekt av Mecklenburgs regeringstid 1400–1420 och hade präglats antingen i Lund eller i Næstved (figur 29).

Tabell 7. Summering av fynd tillhörande fyndgruppen Handel, samt den kontext där det påträffades.

Fyndnr	Namn	Material	Sakord	Antal	Vikt (g)	Kontext
1	Hulpenning	Silver	Mynt	1	1	347
Summa				1	1	

Figur 29. Myntet efter konservering. Foto: Lovisa Dahl, LUHM.

Hus & hushåll

Den keramik som ingår i fyndgruppen behandlas separat under rubriken *Keramik*, övriga föremålskategorier behandlas här. Tabellen över fynd hörande till *Hus & hushåll* återfinns som Bilaga 3. De fynd som kunde kopplas till huset, byggnaden, utgjordes av murtegel och ett gångjärn (fnr 2). Gångjärnet påträffades i kontext 499, ett eldpåverkat konstruktionslager av lera i (hus 3, hushåll IV) (figur 30).

Figur 30. Gångjärnet efter konservering. Foto: Lovisa Dahl, LUHM.

Sex fragment av tegel samlades in och efter registrering avfördes de flesta eftersom de ansågs vara moderna. Två av dem kom emellertid från kontexter som kopplades till en kupolugn (G32, G36) som uppfördes i en nedgrävning som tidigare hade utgjort grunden till ett grophus (hus 13). Det är således troligt att i alla fall en del av kupolugnen bestod av tegel. Fynd kopplade till hushållet utgjordes till största delen av keramik, sammanlagt 46 fyndposter. Utöver keramiken fördes två fynd av fragment från glasflaskor och två fynd av kvarnstenar av granatglimmerskiffer till fyndgruppen (figur 31). Fynden av glas påträffades i relativt moderna kontexter, fnr 44 i matjorden och fnr 61 i kontext 139, en fyllning i en modern ränna med oklar funktion. De två fynden bestående av granatglimmerskiffer är intressanta. Granatglimmerskiffer är ett material som inte förekommer naturligt i Skåne och som ofta importerades från södra Norge under vikingatiden och tidig medeltid. Fynden visar på ett kontaktnät och handelsförbindelser som sträckte sig utanför den egna byns gränser. Det ena fragmentet (fnr 70) framkom i kontext 313, fyllning i en tidigmodern sandtäkt. Hur och när fyndet kommit dit är inte fastställt och förekomsten visar endast att det har funnits handkvarnar tillverkade av granatglimmerskiffer i byn. Det andra fyndet (fnr 75) är däremot betydligt mer intressant. Ett stort fragment (6 663 g) påträffades i en låst kontext (k499) och anses ha blivit placerat där medvetet. Kontexten 499 tolkades som ett eldpåverkat lergolv hörande till hus 3, en ekonomibyggning tillhörande hushåll IV. Med tanke på att kvarnstenen anses ha blivit medvetet placerad i hus 3, ungefär mitt i byggnaden, mellan två takbärande stolpar i husets längdriktning, tolkas denna handling som ett byggnadsoffer.

Ann-Britt Falk har diskuterat förekomsten av medeltida byggnadsoffer och definitionen av sådana (Falk 2008). Enligt Falks definition måste husoffer (grundläggningsdepositioner) vara avsiktliga och depositionen förseglas i och med byggnadens uppförande. Till depositioner i golv kan de fynd knytas, som inte tillhör byggnadens bärande konstruktion, men som är placerade inuti byggnaden. Fynden ska kunna kopplas till byggnadens uppförande eller ombyggnad.

Figur 31. Kvarnstenen in situ. Fotot taget från söder.

Denna typ av grundläggningsdepositioner förekommer sporadiskt under yngre järnålder för att bli vanligare under loppet av medeltiden och tidigmodern tid. Under medeltiden lades de flesta depositionerna ned i bostadshus. Under tidigmodern tid placerades husoffren oftast under golvet, men det förekommer även under järnålder och medeltid. Under tidig medeltid nedlades de flesta depositionerna i närheten av vägglinjerna. Under hög- och senmedeltid förändrades sakta mönstret då allt fler depositioner placerades i de inre delarna av huset. Depositionsmönstret under högmedeltid fokuserade allt tydligare på hemmets gränser och det finns indikationer på ett samband mellan dessa nedläggningar och köksfunktioner (Falk 2008:37, 99 ff). Hushållsredskap såsom brynen, malstenar, kvarnstenar, vävtyngder och sländtrissor påträffas ofta vid arkeologiska undersökningar. På grund av den vardagliga karaktären hos dessa föremål, tolkas de sällan som byggnadsoffer. Kvarnstenar påträffas ofta som tröskelstenar i medeltida hus och på grund av storleken, formen och materialet får dessa fynd ofta en rationell förklaring såsom återanvänd sten i trösklar, syllrader eller skoningar i stolphål (Falk 2008:115 f). Under medeltiden deponerades således ofta föremål i vägglinjer, men i tvåskeppiga byggnader fanns möjlighet att deponera material i den inre takbärande konstruktionen. I

Bunkeflo 42, en tvåskeppig byggnad daterad till 1200-talet, deponerades ett större föremål medvetet under ett golvlager i husets mittaxel. Kvarnstenar och malstenar kan möjligen även kopplas till fruktbarhet (Ibid:116, 136). Depositionen i Bunkeflo 42 är mycket lik den i hus 3 i Södra Sandby. Hus 3 har tolkat som ett fähus och/eller en lada och kopplingen till fruktbarhetsoffer är intressant. Kanske ville gårdens folk genom att deponera kvarnstenen, försäkra sig om goda skördar eller många avkommor från gårdens djur.

Mångsidiga redskap

Till denna grupp har förts föremål som har kunnat användas på olika vis och vars funktion inte har varit helt fastställt utan har kunnat anpassas utifrån behov (tabell 8). I fyndmaterialet finns endast två fynd, ett bryne av sandsten (fnr 33) och ett järnföremål som skulle kunna vara ett knivblad (fnr 82) men som var i mycket dåligt skick och som registrerades och avfördes. Båda fynden tillhörde redskap som var absolut nödvändiga i det dagliga livet och som även kan betecknas som tidlösa, då de inte förändrats nämnvärt över tid med hänseende till utseende eller funktion.

Tabell 8. Summering av fynd tillhörande fyndgruppen *Mångsidiga redskap* samt de kontexter där de påträffades.

Fyndnr	Namn	Material	Sakord	Antal	Vikt (g)	Kontext
33	Bryne	Sandsten	Bryne	1	76	347
82	Järnföremål	Järn	Ev knivblad	1	33	533
Summa				2	109	

Osteologi

Trots att osteologisk analys inte var inkluderad i undersökningsplanen, samlades ett fåtal djurben in och registrerades (tabell 9). I brukningslagret 347, hörande till kupolugnen G32, fanns ben från både gris och nöt, troligen matrester. I konstruktionslagret 344, även det hörande till kupolugnen, påträffades en del av en hästkäke (fnr 76). Övriga ben samlades in från kontexter såsom exempelvis brunnsfyllning (k291) och dikesfyllning (k373, k529).

Tabell 9. Summering av fynd tillhörande fyndgruppen *Osteologi*, samt kontexter där de påträffats.

Fyndnr	Namn	Material	Sakord	Antal	Vikt (g)	Kontext
19	Djurben	Ben	Djurben	1	2	694
32	Djurben	Ben	Djurben	1	340	371
40	Djurben	Ben	Djurben	1	100	347
53	Djurben	Ben	Djurben	1	27	373
68	Djurben	Ben	Djurben	1	19	291
76	Djurben	Ben	Djurben	1	396	344
77	Djurben	Ben	Djurben	1	126	529
Summa				7	1010	

Hantverk

Tabell 10. Summering av fynd tillhörande fyndgruppen Hantverk, samt kontexter där de påträffades.

Fyndnr	Namn	Material	Sakord	Antal	Vikt (g)	Kontext
35	Slagg	Slagg	Sintrad lera	1	27	347
43	Lerklining	Lera	Lerklining	1	110	548
62	Koks	Koks	Koks	1	4	1000
Summa				3	141	

Textilhantverk

Ett fragment bränd lera (fnr. 10) som troligen har utgjort en vävtyngd påträffades i fyllningen (k255) i en sandtäkt och anses inte vara primärdeponerad här (tabell 11). Inga andra föremål som kunde knytas till textilhantverk anträffades.

Tabell 11. Summering av fynd tillhörande fyndgruppen Textilhantverk, samt kontext där det påträffades.

Fyndnr	Namn	Material	Sakord	Antal	Vikt (g)	Kontext
10	Vävtyngd	Lera	Vävtyngd	1	37	255
Summa				1	37	

Trähantverk

Till fyndgruppen trähantverk fördes sammanlagt 6 spikar av järn, alla avfördes efter registrering (tabell 12).

Tabell 12. Summering av fynd tillhörande fyndgruppen Trähantverk samt kontexter där de påträffades.

Fyndnr	Namn	Material	Sakord	Antal	Vikt (g)	Kontext
7	Järnspik	Järn	Spik	1	13	819
31	Järnspik	Järn	Spik	1	1	208
78	Järnspik	Järn	Spik	1	16	419
79	Järnspik	Järn	Spik	1	21	347
80	Järnspik	Järn	Spik	1	10	346
81	Järnspik	Järn	Spik	1	14	428
Summa				6	75	

Övrigt

Endast två fynd har förts till denna fyndgrupp och det är två oidentifierade föremål av järn, där de varit så svårt angräpnade av rost att de inte kunnat närmare bestämmas (tabell 13). Båda föremålen avfördes efter registrering.

Tabell 13. Summering av fynd tillhörande fyndgruppen Övrigt samt de kontexter vari de påträffades.

Fyndnr	Namn	Material	Sakord	Antal	Vikt (g)	Kontext
83	Järnföremål	Järn	odef	1	33	730
84	Järnföremål	Järn	odef	1	32	253
Summa				2	65	

Keramik

Keramiken brukar vara den viktigaste artefaktgruppen för att datera olika kontexter, den kan även ge inblick i social status och proveniens. Keramiken påträffades i många olika typer av kontexter såsom fyllningar och konstruktions- och brukningslager. Keramiken från Kryptan 10 har daterats från tidig medeltid till 1700-/1800-tal. Keramikanalysen har främst varit styrd av önskan att datera de lämningar som framkommit samt att urskilja vardagslivet och dess organisation, se vidare under kapitlet Frågeställningar. Vid registreringen av keramiken delades materialet upp i olika godstyper, kärltyper och efter kärldel (tabell 14). Med godstyp avses den arkeologiska benämningen på kärl med en specifik godssammansättning, dekor, glasyr och bränning, exempelvis Östersjökeramik eller stengods. Exempel på kärltyper är krus, kannor, trebensgrytor samt odefinierade kärl. Vid den stratigrafiska bearbetningen av undersökningen har de flesta fyndförande kontexter relaterats till olika grupper och sedan till hushåll. Därmed har det varit möjligt att relatera en stor del av keramikmaterialet till hushållen. Vid undersökningen påträffades ett keramiskt material som sammanlagt består av 46 skärvor men en vikt av 543 gram. Medelvikten per keramikskärva är 11,8 gram.

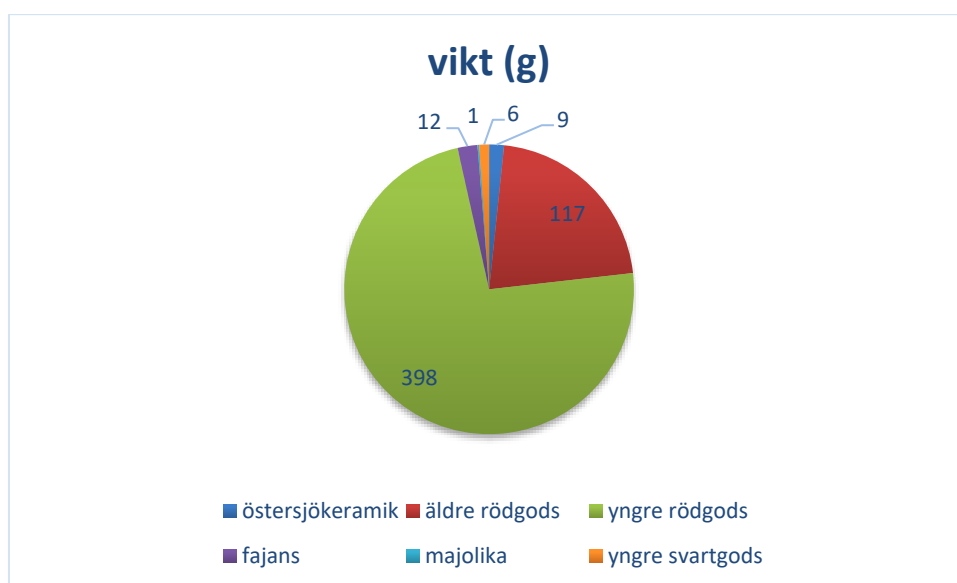
Tabell 14. Keramiken indelad i godstyper, antal och vikt.

Godstyp	Antal	Vikt (g)
Östersjökeramik	4	9
Äldre rödgods	8	117
Yngre rödgods	29	398
Fajans/majolika	3/1	12/1
Yngre svartgods	1	6
Summa	46	543

Tidigmedeltida keramik

Den tidigmedeltida keramiken som påträffades vid undersökningen utgjordes uteslutande av så kallad östersjökeramik (figur 32). Denna keramik var en blandning av de skandinaviska och slaviska keramiktraditionerna och i samband med uppkomsten av den nya godstypen introducerades bland annat kavaletten, olika typer av dekorer, ett något finare gods samt bättre bränningsmetoder. Initialt var käriformen fortfarande mycket lik den äldre inhemska vikingatida keramiken, men uppbyggnadstekniken (på kavalett) och dekor tillhörde det slaviska keramikhantverket. Östersjökeramiken började produceras vid övergången mellan 900- och 1000-talen och blev snabbt den dominerande godstypen. Under perioden 1050–1150 e.Kr utgjorde östersjökeramiken omkring 95 % av det skånska keramikinventariet. Mynningsformen är avgörande för att kunna datera keramiken, tidig östersjökeramik har huvudsakligen inåtböjda mynningar (1000-tal till mitten av 1100-talet), likt den inhemska vikingatida keramiken. Sen

östersjökeramik har främst utåtböjda mynningar. Dessvärre utgörs de fyra fynden av östersjökeramik endast av buxskärvor vilket gör att den typologiska dateringsmetoden inte har kunnat användas. Från tidigare undersökningar av byar i Malmös närhet, står det klart att godstypen förekom redan under tidigt 1000-tal. Från undersökningen i kv Liljan i Malmö finns exempel på att keramiktypen användes ända in på 1300-talet, sannolikt endast som kokkärl (Brorsson 2019:143 f). Tre av keramikskärvorna (fnr. 55–57) påträffades i kontexter knutna till grophuset hus 13 och kupolugnen (G32) som sedermera uppfördes i grophusets nedgrävning. En skärva (fnr 36) insamlades från fyllningen i ett stolphål vilket utgjort en del av en ugnskonstruktion i hus 2.

Figur 32. Diagram över godstypernas fördelning baserat på sammanlagd vikt.

Högmedeltida keramik

Den högmedeltida keramiken utgjordes av äldre rödgods, sammanlagt åtta skärvor med en vikt av 117 gram. Det äldre rödgodset importerades från början från Holland, Belgien och delar av Tyskland. Efterhand påbörjades en produktion i södra Skandinavien, men det är oklart när och i vilken omfattning. Fynd ifrån kv Tegnér i Lund visar att godstypen funnits i Lund sedan slutet av 1100-talet. Från Fjellie by finns äldre glaserat rödgods från slutet av 1100-talet och fram till och med andra hälften av 1300-talet. De vanligaste kärlformerna var kannor, men det producerades även trebensgrytor, vilka användes som kokkärl, från slutet av 1300-talet och början av 1400-talet (Brorsson 2019:145). Trebensgrytorna användes som kokkärl fram till ungefär mitten av 1700-talet då de ersattes av kokkärl av annat material. Tre av skärvorna påträffades i kontexter (k373, k347) hörande till hushåll IV, som daterats till 1200-talet. Några av skärvorna påträffades emellertid i kontexter som tolkas vara av yngre datum, såsom marklagret 100, golvlagret 34 och det yngre marklagret 96.

Analysresultat

Analysresultaten presenteras i sin helhet i bilaga 4 (makrofossilanalys) respektive bilaga 8 (¹⁴C-analys).

Makrofossilanalys

Det organiska materialet i den provtagna kulturlagerstratigrafien är generellt sett dåligt bevarat, främst hårdskaliga fröer finns kvar tillsammans med förkolnat material. I proverna fanns gott om färska rottrådar som visar att bioturbationen varit omfattande, och därför är källvärdet på de oförkolnade fröerna i detta fall relativt osäkert. De tolkades därför med försiktighet.

Lager 100 (PM1812) marklager i hushåll VI

Innehållet är typiskt för äldre åkerjord där träkolet och kvistar kan representera spår av röjningsfaser, medan förkolnade örtfragment kan vara spår av att svedda trädor.

Konstruktionslager 344 (PM1813) i kupolugn

Vid sidan om träkol förekom ett brett spektrum av matlagningsrester i materialet. Brända och obrända benfragment samt en förkolnad kornkärna. Ugnen har uppenbarligen använts till matlagning.

Brukningsslager 495 (PM1814) i kupolugn

Härden har uppenbarligen brukats för matlagning, eller åtminstone rostning av hasselnötter. Även fläderkärnan kan höra till detta material, men detta är osäkrare eftersom fröet är obränt.

Fyllning 619 (PM1815) i stolphål hörande till hus 3

Provet innehöll en större mängd träkol och en hel del rester av förkolnade örtfragment. Tillsammans med detta material påträffades ett bränt frö av vattenstäckra. En möjlig tolkning av detta är att örtmaterialet består av hö som insamlats från fuktängsmiljöer. Huset skulle då kunna tolkas som ett nedbränt fähus eller möjligen ett hus där hö har förvarats.

Fyllning 489 (PM1816) i stolphål hörande till hus 12

I detta stolphål påträffades brända fiskben samt sju sädeskärnor av korn och råg. Det är tydligt att man lagat mat i huset som därmed kan tolkas som ett bostadshus eller någon form av kokhus. Inslaget av råg är intressant då detta sädeslag förekommer sparsamt vid denna tid, men tidigare fynd från Skåne är kända. Även kärnan av hallon skulle kunna höra till matlagningssammanhanget i huset, men detta är osäkert eftersom fröet i detta fall är obränt.

Fyllning 518 (PM1817) i stolphål hörande till hus 2

Provets innehåll är mycket fattigt och svårbedömt. Vid sidan om träkol påträffades ett fragment som förefaller vara förkolnad kärnskorpa, vilket skulle kunna tyda på närhet till matlagning. Å andra sidan är

detta det enda spåret av detta slag, vilket är svagt när det gäller att bedöma husets funktion.

Härd 368 (PM1818) i hus 9

Denna härd innehöll mycket lite förkolnat/bränt material, vid sidan om träkol endast en klump som skulle kunna utgöras av bränd mat. Möjligen är det en matlagingshärd. I provet fanns även tre frön från svinmålla, ett från jordrök, ett från hallon och ett från viol.

Figur 33. Jordrök (*fumaria officinalis*). © Aja Guldåker.

Fyllning 201 (PM1819) i stolphål hörande till hus 15

I provet påträffades ett förkolnat sädeskorn samt en förkolnad frukt av humle, vars bruk vid tiden är känd vid ölbrygging. Förhistoriska fynd av humle är dock ännu ovanliga. De förekommer på de vikingatida handelsplatser, samt har hittats vid enstaka gårdar, till exempel Järrestad. Om dateringen till vikingatid är riktig så är fyndet anmärkningsvärt. Möjligen är hus 15 ett brygghus eller ett bostadshus.

Odlade spannmål från medeltid och nyare tid

Korn är den vanligaste grödan i proverna från kv Kryptan 10 (tabell 15). I ungefär hälften av fallen har det gått att identifiera varianten skalkorn (43 %), den andra hälften har endast kunnat identifieras till korn (57 %). Korn har varit den dominerande grödan under alla hushåll i Södra Sandby. Generellt var korn dominerande i södra Sverige under historisk tid och användes till bak, matlagning och ölbrygging. Råg förekommer endast i ett prov, daterat till hushåll II, det vill säga vikingatid/tidig medeltid. Rågen introducerades i södra Sverige under yngre järnålder och det främsta användningsområdet var troligen bakning. I tresädesbygderna i sydvästra Skåne under historisk tid ingick höstsådd råg i växtföljden

samman med träda och vårsått korn. Det är emellertid inte känt när tresädet introducerades, möjligen redan under yngre järnålder (Lagerås & Magnell 2019:158). Enligt Sven Dahl var Södra Sandby en av de större byar som använde sig av treskifte tillsammans med Revinge, Hällestad, Veberöd och Östra Tvet (Dahl 1942:112), det är därför anmärkningsvärt att det inte finns mer råg representerat i proverna. Detta kan emellertid bero på de provtagna kontexterna och sättet på vilket det provtagna materialet hamnat i aktuell kontext och behöver inte nödvändigtvis spegla ett faktiskt förhållande på den undersökta gården.

Tabell 15. Odlade spannmål som påträffats i makrofossilproverna från kv Kryptan 10.

Odlade spannmål	Antal	Prov	Kontext	Hushåll
Skalkorn	3	1816	489	II
Råg	1	1816	489	II
Korn ospec	1	1813	344	IV
Korn ospec	3	1816	489	II
Sädeskorn ospec	1	1819	368	III
Summa	9			

Odlade växter

En enda humlefrukt påträffades i prov 1818 (tabell 16), insamlat från stolphålsfyllningen 201 i hus 15. Förekomsten av humlefrukten kan tyda på att byggnaden använts som brygghus eller bostadshus. Med tanke på placeringen av huset är det mer troligt att det fungerat som brygghus. Det är emellertid ovanligt med humle som ingrediens i öl på landsbygden under vikingatiden och stämmer dateringen är fyndet intressant. En fläderkärna påträffades även i fyllningen 201. Vidare påträffades fläderkärnor i en härd i hus 2 samt i en stolphålsfyllning i ett stolphål hörande till hus 3. Båda kontexterna dateras till högmedeltid. Fläder var en medicinalväxt och allmän nyttoväxt (Lagerås & Magnell 2019:162).

Tabell 16. Odlade växter påträffade i makrofossilprover från kv Kryptan 10.

Odlade växter	Antal	Prov	Kontext	Hushåll
Humle	1	1818	201	I
Fläder	1	1814	495	V
Fläder	1	1815	619	IV
Fläder	1	1818	201	I
Summa	4			

Bär, nötter och frukter

Ett förkolnat fragment av hasselnötsskal påträffades i härd 495 i hus 2 (tabell 17), daterad till hushåll V, 1200–1300-tal. Härd 495 har troligen bland annat använts för att rosta hasselnötter. Fröer från insamlade hallon framkom i prover från konstruktionslagret 344 (hushåll IV) samt från stolphålsfyllningen 201 (hushåll I). Hallon förefaller ha varit komplement till födan under en lång tid.

Tabell 17. Makrofossilmaterial från bär, nötter och frukter som påträffats i prover från kv Kryptan 10.

Bär, nötter, frukter	Antal	Prov	Kontext	Hushåll
Hasselnöt	1	1814	495	V
Hällon	3	1813	344	IV
Hällon	1	1819	368	III
Summa	5			

Medicinalväxter och/eller ogräs

I makrofossilproverna från kv Kryptan 10 utmärker sig svinmållan, som förekommer i fyra prover och utgör 86 % av fröerna i denna grupp (tabell 18). Svinmålla är ett åkerogräs, liksom penningört. Svinmållan är ätlig och kan ha ingått i kosten, men det är svårt att skilja på svinmållan som ogräs rikligt förekommande bland bebyggelse och i åkermark, och svinmållan som födoämne. Historiska exempel på hur svinmållefröer använts för att dryga ut säden under nödår finns (Lagerås & Magnell 2019:162). Svinmållans fröer är lätta att samla in och kan förvaras under en längre tid. Svinmålla har därför varit en viktig del av kosten från neolitikum till historisk tid. Den ryske författaren Leo Tolstoj skrev att frön från Svinmålla blandades med råg under nödår för att baka så kallade Ryska hungersbröd under början av 1900-talet (Behre 2008:68).

Tabell 18. Medicinalväxter och/eller ogräs från makrofossilprover tagna vid undersökningen.

Medicinalväxter/ogräs	Antal	Prov	Kontext	Hushåll
Svinmålla	3	1814	495	V
Svinmålla	14	1815	619	IV
Svinmålla	5	1817	518	VI
Svinmålla	3	1819	368	III
Penningört	1	1815	619	IV
Vattenstakra	1	1815	619	IV
Jordrök	1	1819	368	III
Viol	1	1819	368	III
Summa	29			

Ett frö från jordrök (*fumaria officinalis*) påträffades i en härd i hus 9. Jordrök är en ettårig ört där alla delar är giftiga. Den är ett allmänt ogräs på odlad mark och längs vägkanter. Örten har länge använts i medicinskt och kosmetiskt syfte. De blombärande stjälkarna innehåller alkaloider, garvsyra och slemämne som stimulerar matsmältning och är diuretisk och gallstimulerande. Växten ansågs även vara stärkande och blodrenande och är känd sedan medeltiden (Stodola & Volák 1984:148; Den virtuella floran). I samma prov fanns ett frö från viol.

Ett frö från vattenstakra fanns i ett prov från stolphålsfyllningen 619, hushåll VI. Vattenstakra är en giftig, vattenlevande växt som enligt Carl von Linné kunde användas för att bota frossa (Den virtuella floran).

Ospecificerade örter, gräs och vedartade växter

Innehållet bedöms vara typiskt för äldre odlingsjord (tabell 19). Lager 100 tolkas som ett utbrett marklager som representerar en genomgående förändring gällande markutnyttjandet i början av 1400-

talet. Gårdens byggnader rivs och över större delen av undersökningsområdet breder detta mark- eller odlingslager ut sig (se vidare hushåll VI nedan).

Tabell 19. Ospecificerade örter, gräs och vedartade växter från makrofossil. Dessa är ej räknade utan endast kvantifierade med en till tre prickar beroende på närvaro i provet.

Ospec örter och gräs	Antal	Prov	Kontext	Hushåll
Pinnar/kvistar/knoppar	●	1812	100	VI
Örter och gräs	●●	1812	100	VI

¹⁴C-analys

De flesta ¹⁴C-resultaten stämmer överens med den datering som övriga metoder har föreslagit (tabell 20). Två prover skiljer ut sig med dateringar som är äldre än de dateringar som framkommit i övrigt. Provnummer Ua-68805 ger en datering av odlingslagret 100 till 417–543 e.Kr. Andra metoder daterar lagret till sent 1300-tal och början av 1400-talet. Det är vanskligt att provta stora och utbredda mark-/odlingslager, eftersom det inte går att fastställa exakt varifrån massorna har kommit, inte heller när det analyserade materialet har uppkommit. Den andra avvikande dateringen är provnummer Ua-68807, med kalibrerad datering till 366–166 f.Kr, det vill säga förromersk järnålder. Provet togs ur kontext 495, ett brukningslager i en kupolugn daterad till cirka 1250–1400 e.Kr. I detta fall skulle provet kunna vara kontaminerat och därför givit en avvikande datering.

Tabell 20. ¹⁴C-dateringar kalibrerad ålder, BP betyder *Before Present* (år 1950), AD betyder *Anno Domini* (e Kr) och BC betyder *Before Christ* (f Kr).

Lab-nr	¹⁴ C ålder BP	Kal 2σ	Kontext	Provnr
Ua-68805	1601±30	417–543 AD	100	PM1812
Ua-68806	622±29	1280–1392 AD	344	PM1813
Ua-68807	2191±30	366–166 BC	495	PM1814
Ua-68808	727±29	1230–1379 AD	619	PM1815
Ua-68809	917±30	1038–1209 AD	489	PM1816
Ua-68810	964±29	1025–1157 AD	201	PM1818

Södra Sandby ur bebyggelsehistoriskt perspektiv

I detta kapitel presenteras de hushåll som identifierats inom undersökningsområdet (tabell 21). I Bilaga 6 återfinns samtliga hushåll med de ingående grupperna och kontexterna.

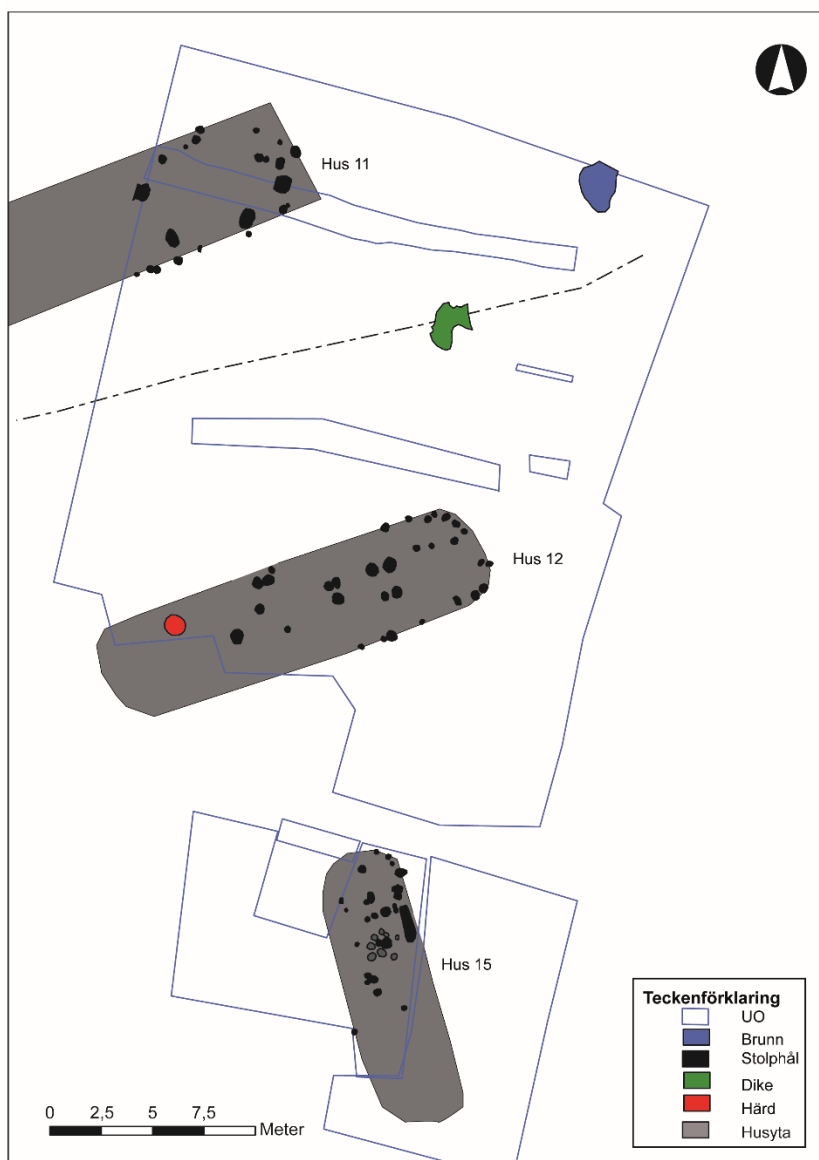
Tabell 21. Undersökningens hushåll och deras dateringar.

Hushåll	Datering
I	Vikingatid ca 950–1050 e Kr
II	Vikingatid ca 950–1050 e Kr
III	Tidig medeltid, ca 1050–1150 e Kr
IV	Tidig-/ och högmedeltid, ca 1150–1250 e Kr
V	1250–1400 e Kr
VI	1400–1600-tal
VII	1600–1700-tal
VIII	1700–1800-tal
IX	1800–1900-tal
X	Moderna lämningar

Hushåll I, vikingatid ca 950–1050 e.Kr

Platsens bebyggelse under hushåll I utgjordes av tre stolpbyggda hus, en brunn och resterna av ett dike (figur 34). Diket (G27) tolkades som det äldsta diket och gick i en ungefärlig öst–västlig riktning. Det tolkades som ett gränsdike mellan två gårdslägen (streckad linje på kartan). Diket skilde det norra huset (hus 11) från de andra två husen (hus 12 och hus 15). På det norra gårdsläget fanns även en brunn (G15).

Hus 11 låg delvis utanför undersökningsområdet och dess fulla längd är därför inte känd men det har varit minst 9 meter långt och 4,8 meter brett. Huset var ett treskeppigt långhus med takbärande stolpar i vad som förefaller vara en grupperad stolpsättning och en möjlig antydning till konvex yttre form. Typologiskt dateras huset till vikingatid. Någon värmekälla kunde inte identifieras hörande till hus 11 på det norra gårdsläget, men med tanke på att det huset hade samma riktning som hus 12, är det möjligt att hus 11 utgjort ett bostadshus. Både under förhistorisk och historisk tid har det varit vanligt att bostadshuset legat i öst–västlig riktning (Lindberg & Schmidt Sabo 2019:69).

Figur 34. Översiktlig plan över lämningarna i hushåll I.

Husen på det södra gårdsläget grupperade sig kring en gårdsplan som vette mot öster. Hus 12 hade en ungefärlig öst–västlig riktning. Huset var ett treskeppigt långhus med takbärande bockpar tydligt grupperade två och två. Huset låg delvis utanför undersökningsområdet och den fulla längden är inte känd. Hus 12 var mer än 15,70 meter långt och 5,20 meter brett. Gavlarna var rundade och i den sydvästra delen låg en härd (G58). Ett möjligt ingångsparti identifierades i den södra långsidan, nära gaveln.

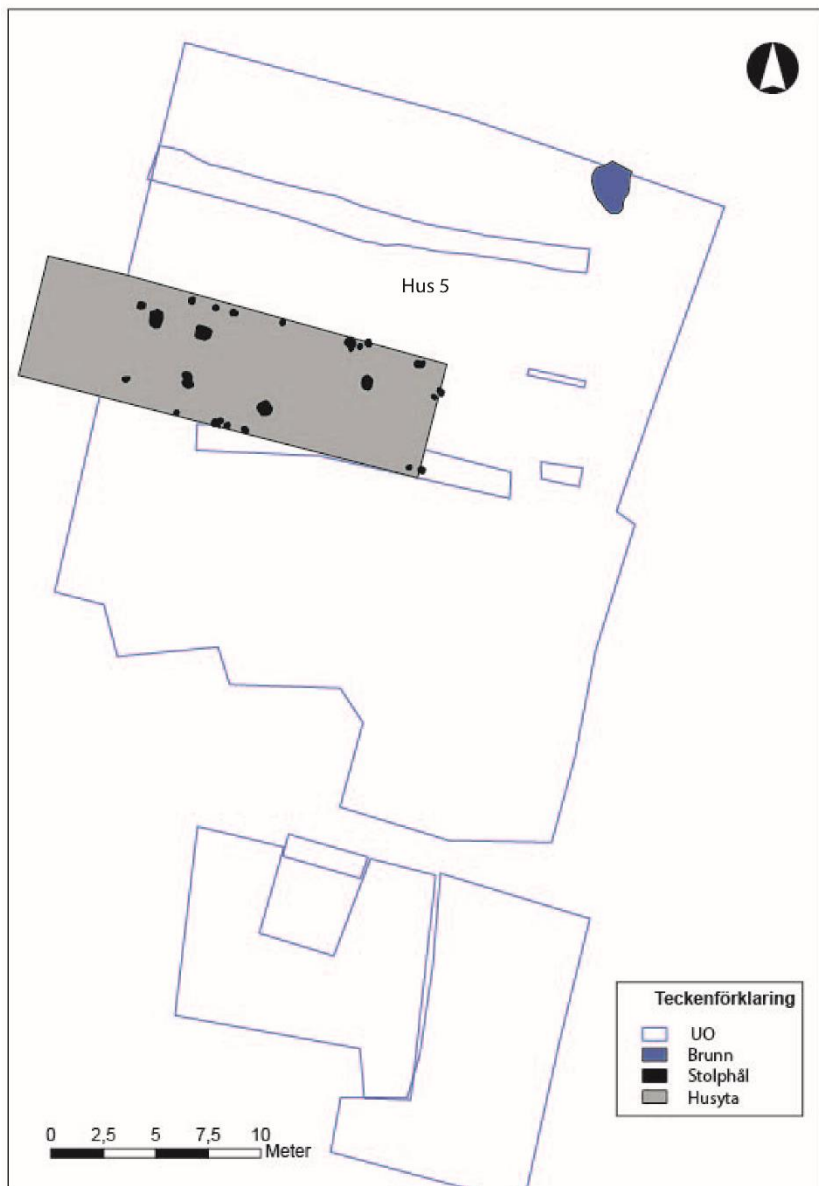
Hus 15 låg med gaveln mot Hus 12, nio meter längre söderut. Inte heller detta hus kunde undersökas i sin fulla längd, men har varit mer än 8 meter långt och ungefär 4 meter brett. Även denna byggnad var treskeppig. Förekomsten av en härd i hus 12 talar för att detta var den södra gårdens bostadshus, medan hus 15 var en ekonomibygnad. Typologiskt dateras husen till perioden 950–1050 e.Kr.

I ett av stolphålens fyllning (k489) i hus 12 påträffades brända fiskben tillsammans med sju sädeskärnor av korn och råg. Fynden talar för att man lagat mat i huset och att detta kan tolkas som bostadshus eller kokhus. ¹⁴C-prov från samma fyllning daterades till BP 917±30 år vilket motsvarar 1038–1209 e.Kr (kalibrerad 2 σ, Ua-68809, PM1816). Husets destruktions skulle således kunna dateras till början eller mitten av 1000-talet, med ett förmodat uppförande av huset i mitten eller slutet av 900-talet.

Några av stolphålen i ekonomibyggnaden (hus 15) hade satts om vilket antyder att man velat bevara byggnaden på samma plats. Indikationer på att det funnits minst en mellanvägg kunde urskiljas, eftersom det fanns stolphål mellan stolparna i ett bockpar eller mellan en takbärande stolpe och en väggstolpe. Centralt i huslämningen 15 återfanns stolphål i en cirkulär konstruktion omkring stolphålet efter en takbärande stolpe. Konstruktionen tolkades som någon sorts torkställning eller upphöjd plattform eller dylikt. Jordprov från ett av dessa stolphål analyserades och innehöll ett förkolnat sädeskorn, fläderkärnor samt en förkolnad frukt av humle. Förekomsten av det förkolnade sädeskornet och humlefrukten kan tyda på att byggnaden använts som brygghus eller bostadshus. Med tanke på placeringen av huset är det mer troligt att det fungerat som brygghus. Äldsta fyndet av humle i Sverige är från en brunn daterad till 600-talet men de flesta fynden kommer från vikingatida kontexter. I Skåne och Danmark finns belägg för att humle använts som krydda i öl från slutet av 600-talet och början av 700-talet. I Frankrike och Tyskland har humle använts i ölbrygging från åtminstone 500–700-talen (Balic & Heimdahl 2015:152 ff). Fyndet av en förkolnad humlefrukt innebär inte per automatik att det har förekommit ölbrygging på platsen men det är en intressant indikation. Emellertid är antalet fynd för litet för en säker tolkning, det är under första delen av vikingatiden fortfarande ovanligt med fynd av humle i landsbygdsmiljö. Om dateringen av hus 15 till vikingatid är korrekt, är således fyndet anmärkningsvärt (ibid:165).

Hushåll II, vikingatid ca 950–1050 e.Kr

Under hushåll II förändrades bebyggelsen radikalt, hus 11, 12 och 15 revs och endast ett hus (hus 5) fanns nu på platsen (figur 35). Det äldsta gränsdiket fylldes igen. Detta tyder på att någon sorts genomgående strukturell förändring av gårdarna skedde. Den vikingatida byggnadskulturen var fortfarande rådande. Hus 5 var minst 15 meter långt och 5,30 meter brett. Taket bars upp av en treskeppig konstruktion med kraftiga stolpar i bockpar. Gavlarna var något rundade och långsidorna var raka. Typologiskt kan huset dateras till ca 950–1050 e.Kr (Håkansson 2017:70). Det påträffades ingen härd som kunde kopplas till huset, men med tanke på den öst–västliga riktningen kan det ha fungerat som gårdens boningshus. Andra byggnader har med största sannolikhet funnits inom gårdsläget men har inte kunnat identifieras. Vattenkällan från tidigare hushåll användes fortfarande. Bostadshuset i föregående hushåll (hus 12) revs i början eller mitten av 1000-talet och hus 5 torde ha uppförts i anslutning till denna rivning och omstruktureringen av tomtindelningen, omkring mitten av 1000-talet.

Figur 35. Översiktlig plan över lämningar i hushåll II.

Hushåll III, tidig medeltid ca 1050–1150 e.Kr

I och med hushåll III förändrades byggnadsskicket på gården. Hus 5 revs och istället uppfördes ett tvåskeppigt hus (hus 9, G43) i ungefärlig nord-sydlig riktning (figur 37). Huset var i det närmaste 5,50 meter brett och 9 meter långt. I husets södra del fanns en värmekälla och det är möjligt att huset brukats som bostad. I norra delen av huset fanns ett bevarat lergolv (k803). Strax sydväst om hus 9 uppfördes ett grophus (hus 13, G34) med takbärande stolpar i norr och söder samt två stolpar med något indragen position i öster, möjligen indikerande en ingång (figur 36). Runt omkring samt i nedgrävningen påträffades ett antal pinnhål (k2030) vilka tolkades ha utgjort del av en väggkonstruktion. Grophuset var cirka 2,50x2,0 meter stort och 0,20 meter djupt. Grophuset var ett vanligt inslag på de yngre järnåldersgårdarna, men uppfördes fortfarande under tidig medeltid och fram i högmedeltid. Ett exempel

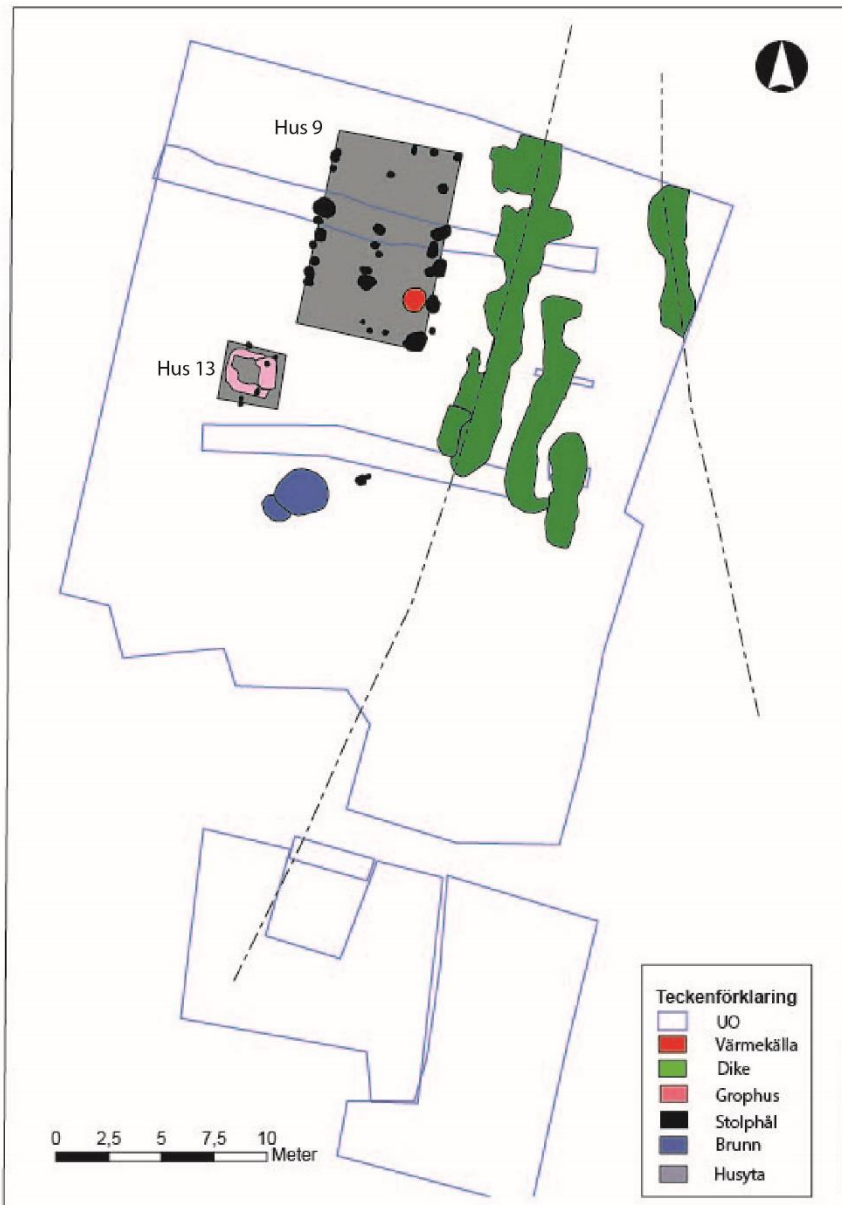
på ett högmedeltida grophus fanns i Fjellie, där grophuset hus 41 daterades till 1040–1220 e.Kr med hjälp av ¹⁴C-analys (Lindberg & Schmidt Sabo 2019:307). I Södra Sandby kunde grophusets konstruktion inte dateras, däremot daterades destruktionsen till 1287–1386 e Kr med hjälp av ¹⁴C-analys. Detta innebär att grophuset spelat ut sin roll i slutet av 1200-talet då det fylldes igen och kom att utgöra grunden för en kupolugn i hushåll IV. Hushåll IV har emellertid daterats till cirka 1150–1250 e.Kr och det kan ha gått en längre tid mellan det att grophuset inte längre användes och det att kupolugnen uppfördes. I den nedre av fyllningarna (k344) påträffades en skärva östersjökeramik (fnr. 57), daterad till 1000–1100-tal, samt en underkäke från häst (fnr. 76). Det är oklart om fynden egentligen tillhört grophuset eller om de ska föras till kupolugnen. Dateringsmässigt kan keramiken föras till grophusets brukningstid, det kan även hästkäken göra, då som ett möjligt byggnadsoffer. Med tanke på att käken påträffades i lager 344, skulle den kunna tolkas som antingen knuten till en stängningsritual när grophuset togs ur bruk, eller ett byggnadsoffer vid uppförandet av kupolugnen.

Figur 36. Grophuset under utgrävning, foto taget från norr.

Ett flertal gränsdiken (G13) grävdes i samma riktning som hus 9. Dikena intill hus 9 hade grävts om ett antal gånger, vilket visar att gränsen hävdats under en längre tid. Längre österut grävdes ytterligare ett dike (G53), vilket hade en avvikande riktning. Det är möjligt att detta dike fungerat som gränsdike för ett gårdsläge längre österut. Utrymmet mellan gränsdikena kan haft funktionen av en förbindelseled mellan de olika gårdslägena och bygatan, eller som en mindre fägata som ledde ut mot byns utmarker. Den tydliga markeringen av gränser kan tas som tecken på att gårdarna i byn inte haft reglerade tomtgränser förrän i detta skede. En liknande utveckling med reglering och markering av gårdstomterna kan ses

ibland annat Kyrkheddinge under 1100-talet (Schmidt Sabo 2001:64). I och med markeringen av en ny gräns, behövde gården en ny vattenkälla. En brunn anlades centralt på gårdsläget och för att lättare kunna hissa upp vattnet byggdes en hävarmskonstruktion (G20).

Figur 37. Översiktlig plan över lämningarna i Hushåll III.

I härden i hus 9 (G45) påträffades frön från svinmålla, jordrök, hallon och viol samt en förkolnad klump av något som skulle kunna vara matrester. Provet innehöll mycket lite förkolnat material och det är osäkert om härden använts till matlagning eller mest som värme- och ljuskälla. Byggnadens funktion är svårtolkad, men det har ofta framförts att hus orienterade i nord-sydlig riktning är ekonomibyggnader. Dock kan närvaron av en härd indikera ett bostadsutrymme som använts antingen sporadiskt eller permanent. En ekonomibyggnad i Kyrkheddinge, daterad till början av 1200-talet, uppvisar också den

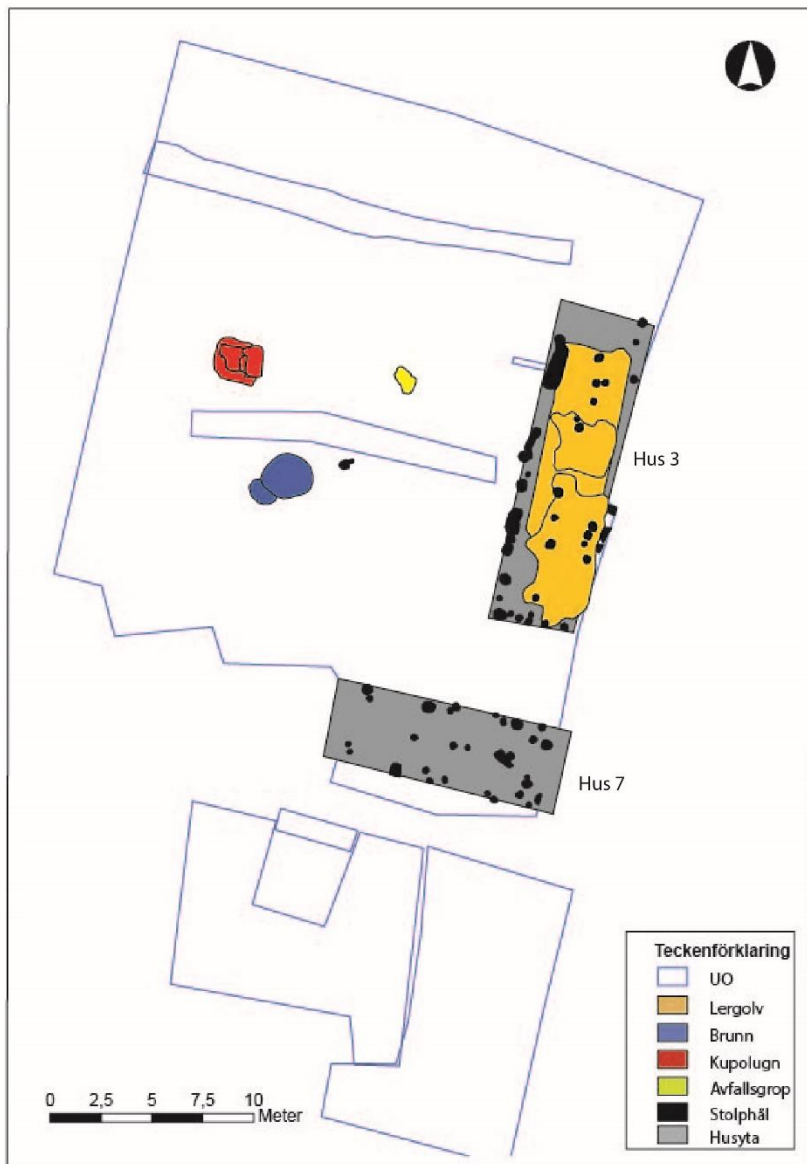
en eldstad i byggnadens sydligaste del. Förutom bostad föreslogs funktioner som brygghus, bakstuga, bostad för inhysesfolk, drängstuga eller liknande. Rummet kunde även ha fungerat som en kombination av flera ändamål och funktioner (Schmidt Sabo 2001:65). Något tydligt bostadshus har inte kunnat identifieras och det är möjligt att ett sådant, troligen öst-västligt orienterat, har legat utanför undersökningsområdet.

Hushåll IV, tidigmedeltid till högmedeltid ca 1150–1250 e.Kr

I slutet av 1100-talet och början av 1200-talet förändrades bebyggelsen drastiskt (figur 38). De tidigare gränddikena förlorade sin funktion och lades igen (G18, G52). Hus 9 och hus 13 brukades inte längre och revs (G35, G44). Två helt nya byggnader uppfördes och förlades i vinkel mot varandra vilket innebar att en delvis sluten gårdsplan bildades (figur 38). Gårdsplanen vette ut mot bygatan. Ett tvåskeppigt hus uppfördes i nord-sydlig riktning (G4, hus 3). Huset mätte cirka 4,50x15,50 meter och taket bars upp av en rad takbärande stolpar i husets längdriktning. I byggnadens västra yttervägg fanns ett fåtal mindre rännor, vilka troligen har ingått i väggkonstruktionen. Golvet bestod av lera och i den längsgående stolpraden fanns två större mellanrum, vilket kan tyda på att det funnits någon sorts rumsindelning i byggnaden. Ungefär mitt i byggnaden påträffades en fragmenterad kvarnsten av granatglimmerskiffer (fnr. 75). Placeringen av kvarnstenen, i lergolvet mitt i huset, tyder på att detta varit ett husoffer. I fyllningen till ett av stolphålen i hus 3 påträffades en större mängd träkol, rester av förkolnade örtfragment samt brända frön från vattenstäckra, penningblad och svinmålla. Sammansättningen av örtmaterialet talar för att huset använts som fähus och/eller förvaring av hö, insamlat från fuktängsmiljöer.

Ytterligare ett tvåskeppigt hus (hus 7, G39) uppfördes i öst-västlig riktning 5 meter söder om hus 3. Huset var minst 4 meter brett och 10 meter långt. Husets fulla storlek kunde inte fastställas eftersom det var förstört av yngre nedgrävningar i alla väderstreck utom norr. Det saknades värmekällor i båda byggnaderna och det har inte gått att sluta sig till en bostadsfunktion utifrån detta. Det är emellertid möjligt att hus 7 varit bostadshuset, med tanke på den öst-västliga riktningen och en värmekälla kan ha legat i husets västra del.

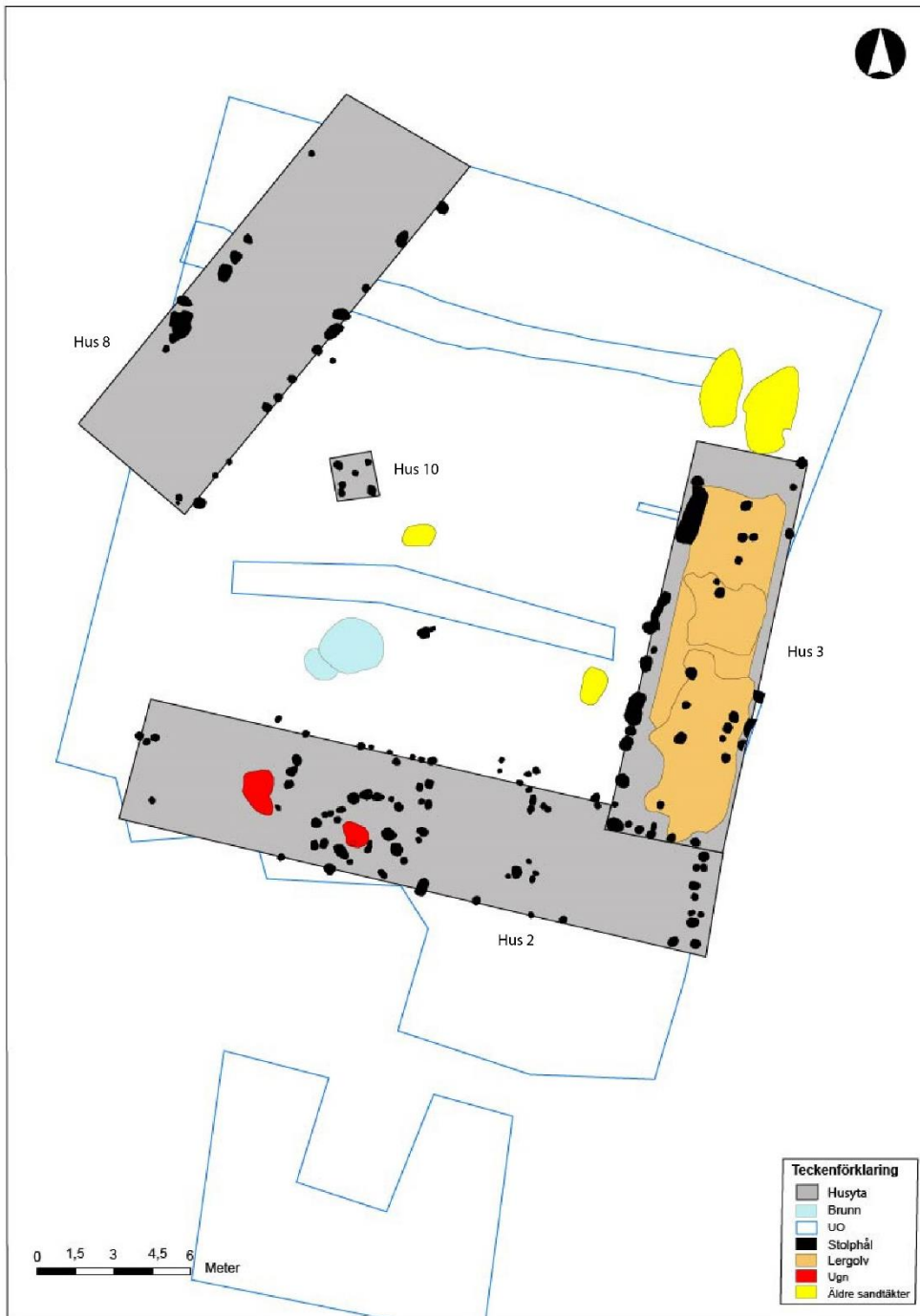
Grophuset från tidigare hushåll förstördes inte helt, utan nedgrävningen användes för att uppföra en fristående kupolugn (G32) med ett värmemagasin i botten bestående av stora naturstenar. I ugnens brukningslager (G36) fanns träkol, brända och obrända benfragment, en förkolnad kornkärna, hallonkärnor samt matlagingsrester. Åtminstone en del av matlagningen har skett ute på gårdsplanen, det kunde inte identifieras någon sorts takkonstruktion hörande till kupolugnen. Det är möjligt att det funnits något sorts enklare tak. En bit därifrån låg en mindre avfallsgrop (G67) i vilken det slängts ned utrakat material från ugnen (G66). Brunnen från föregående hushåll användes fortfarande.

Figur 38. Översiktlig plan över lämningarna i hushåll IV.

Hushåll V, 1250-ca 1400 e.Kr

Under perioden 1200–1300-tal konsoliderades gårdens disposition då hus 7 förstördes i en brand (G40) och ett nytt boningshus (hus 2, G12) uppfördes i direkt anslutning till den södra gaveln på hus 3 (figur 39). Den ökade slutenheten förstärktes ytterligare genom uppförandet av hus 8 på gårdslägets västra del. Gården hade nu en löst sammanhållen U-form med en större öppning i norr och en mindre i väster. Hus 2 uppfördes med takbärande ytterväggar, var 5,10 meter brett och 22,45 meter långt och hade en tydlig rumsindelning med fyra rum. I rummet längst i väster fanns en värmekälla (G22, G23), i rummet innanför låg en större ugnskonstruktion, troligen en kupolugn (G19, G21).

Figur 39. Översiktlig plan över lämningarna i hushåll V.

Matlagningen hade flyttats inomhus och kupolugnen på gårdsplanen revs (G33). I de två östliga rummen fanns ingen värmekälla och det är därför troligt att själva bostadsdelen låg i väster och den östra delen fungerade som förråd av något slag. Möjliga ingångspartier återfanns i husets norra långsida, med enskilda dörröppningar till åtminstone de två förrådsutrymmena samt rummet med matlagningsfunktion. Hus 8 (G41) låg i nordnordöstlig-sydsydvästlig riktning och var minst 4,80 meter brett och 14,60 meter långt. Byggnaden var enskeppig med takbärande väggar. Huset tolkas som ekonomibyggnad. Strax sydöst om hus 8 uppfördes en mindre stolpbyggd konstruktion (hus 10, G47). Konstruktionen var i det

närmaste kvadratisk med måtten 1,20×1,10 meter och tolkas som ett fyrstolpshus som fungerat som förvaring. Förutom de nya byggnaderna grävdes fyra gropar (G65), två större direkt norr om hus 3 och två mindre på gårdsplanen. Det är oklart vad dessa nedgrävningar har använts till, med tanke på att moränen består av sand är det möjligt att i alla fall några av groparna har varit sandtäkter. Brunnen från föregående hushåll försåg alltså gårdens folk och få med vatten.

Hushåll VI, 1400–1500-tal

Under början av 1400-talet skedde den hittills största och mest dramatiska förändringen. All bebyggelse försvann och istället lades ett stort odlings-/marklager (G8) ut som täckte i stort sett hela undersökningsområdet (figur 40). Hus 3 förstördes av en brand (G3), men det är inte möjligt att avgöra om denna var en olycka eller medvetet anlagd. De andra byggnaderna förefaller ha rivits eller lämnats att förfalla (G9, G17, G25, G42, G46, G61). Det är troligt att denna plötsliga förändring kan kopplas till utbrottet av den pestepidemi som i Sverige kallas för Digerdöden, under åren 1347–1353. Enligt senare tids forskning anses pesten nå Lund år 1350. Med en genomsnittlig spridningshastighet på 1,5 kilometer/dag dröjde det inte länge innan en by som Södra Sandby drabbades (Benedictow 2004:159).

Forskning kring Digerdöden och dess effekt på det senmedeltida samhället har bland annat visat en dramatisk och omedelbar befolkningsminskning med totalt upphörande av all nybyggnation och övergivna gårdar som följd. Befolkningsminskningen innebar att det fanns allt färre människor som kunde bruka jorden och alltmer åtråvärd jord blev tillgänglig. Människor från marginaliserade områden tog tillfället i akt och tog över bättre och större gårdar i slättbygden. Inledningsvis föreföll det således som att de bördiga slättbygderna inte drabbades lika hårt av pesten som andra områden. På senare tid har forskare visat att övergivandet av bebyggelsen var en långsam process, som inte blev märkbar förrän mot slutet av 1300-talet och början av 1400-talet, som en följd de efterföljande pestutbrotten under åren 1359–1360 och 1368–1369. Tillsammans med det första pestutbrottet anses dessa två utbrott vara en demografisk och social katastrof (Lagerås 2016:10 ff). Undersökningar har visat att partiell övergivelse var relativt vanligt förekommande i Skånes jordbruksbygder. Partiell övergivelse innebär att det endast är en eller några få gårdar som övergavs, ställvis kunde det innebära att endast delar av en gård berördes. Denna typ av övergivelse är emellertid svår att urskilja i skriftliga källor och kräver ofta en ytmässigt större arkeologisk undersökning för att kunna identifieras (Ersgård 2016:76). Partiell ödeläggelse har bland annat påvisats i byarna Örja och Kyrkheddinge. I Kyrkheddinge kunde ett mer extensivt nyttjande av det undersökta gårdsläget bevisas. Över en stor del av den tidigare bebyggda ytan överlagrades av ett odlings-/marklager. I den norra delen av det forna gårdsläget framkom ett dikessystem som avgränsade en mindre yta, kanske en kålgård eller inhägnad för djur. Efter en tid ändrades brukandet och delar av gränsdikena överlagrades av odlingsjord. En växelvis användning av området framträdde, där marken odlades under en tid för att sedan ligga för fåfot. Inte förrän under 1400-talet uppfördes en ny byggnad på platsen (Billström 2015a:29 ff).

Figur 40. Översiktlig plan över lämningarna i Hushåll VI.

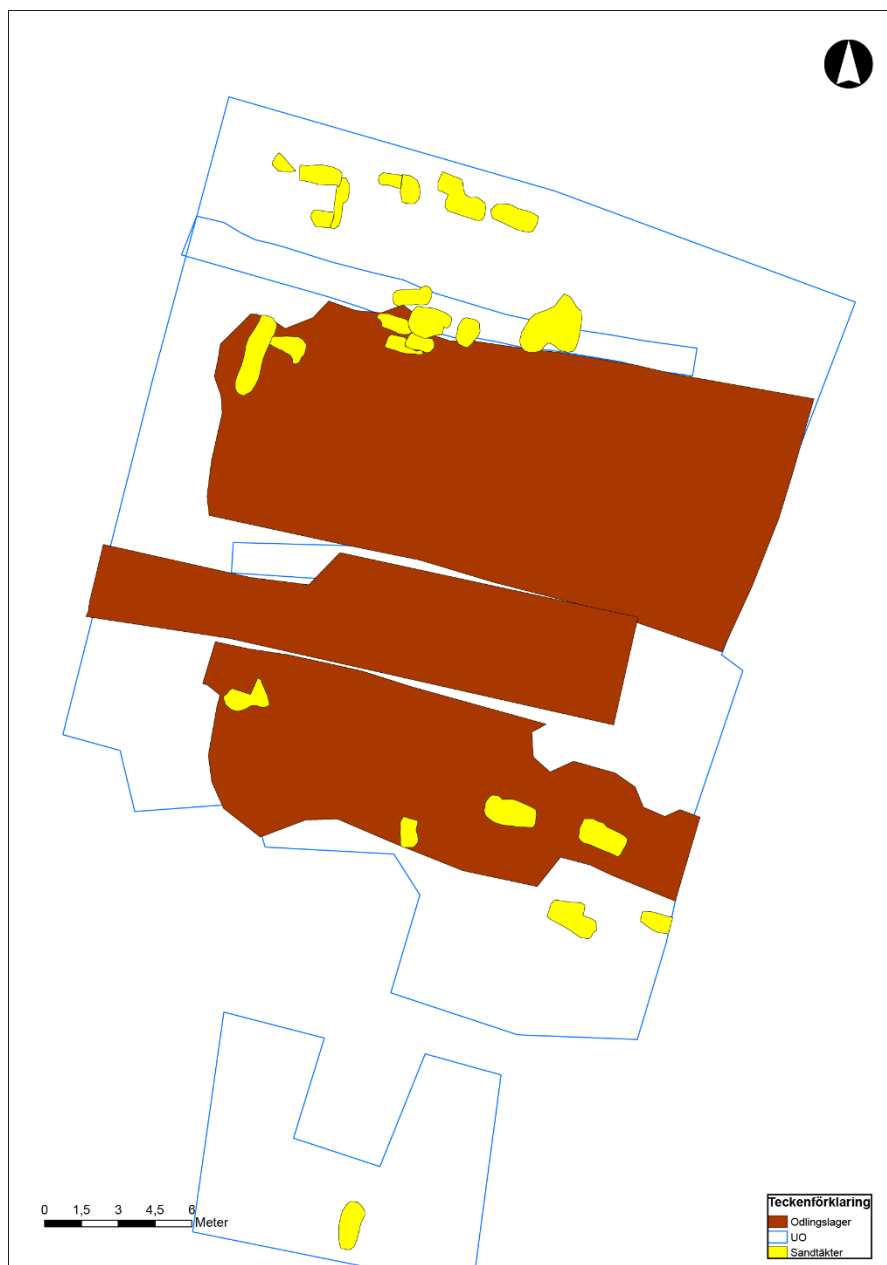
En större bytomtsundersökning genomfördes i Örja år 2010, där fyra gårdslägen kunde följas från etableringen under 1000-talet upp i modern tid. Gård 20 övergavs omkring år 1400 och gård 16 existerade under tidigmedeltid, övergavs ungefär samtidigt som gård 20 och återtog under 1500-talet. Inom gård 12 skedde viktiga förändringar under 1300- och 1400-talen, en tydlig minskning av den bebodda ytan med endast tre mindre byggnader istället för de tidigare fyra, större byggnaderna, en utveckling av fiskerinäringen till en specialiserad och storskalig verksamhet samt ett försvinnande av boendefunktionen från gården. På 1500-talet existerade ingen bebyggelse alls på gård 12 (Ersgård 2016:76, 94 ff).

Makrofossilanalys av odlings-/marklagret som bredde ut sig över stora delar av undersökningsytan, visade ospecificerade strån och örtdeklar som ansågs vara typiskt för äldre åkerjord. Förekomsten av träkol och kvistar kan vara spår efter röjning, förkolnade örtfragment spår efter svedda trädor. Liksom i exemplet ovan från Kyrkheddinge förefaller det tidigare bebyggda området nu vara mer extensivt utnyttjat, troligen uppodlat. Per Lagerås menar att det fanns två alternativ för att anpassa sig till den nya situationen, med ett alltjämt sjunkande befolkningstal och ett överskott av odlingsbar jord. De människor som överlevde pestepidemierna kunde antingen övergå till en mer extensiv odling exempelvis genom att så glesare, dra ned på de arbetskrävande insatserna som ogrärensning och gödsling eller använda sig av svedjebruk. Resultatet blev dock en försämrade avkastning. Det andra alternativet var att övergå mer och mer till boskapsskötsel, vilket inte var lika arbetsintensivt, men som krävde större arealer. I skattelängder från 1400-talet framträder en ökad djurhållning, enligt dessa register var övergivna gårdar ofta brukade av granngårdarna som betesmarker eller höängar. En ökad produktion av smör visar också på samma överlevnadsstrategi (Lagerås 2016:18). I Södra Sandby övergavs det aktuella gårdsläget och istället utnyttjades ytan till extensiv odling, troligen av någon av granngårdarna.

Hushåll VII, 1600–1700-tal

Hushåll VII karakteriseras av grävandet av ett stort antal sandtäkter (G11, G38) över ytan, koncentrerade till den norra och södra delen (figur 41). Majoriteten av täktgropparna är avlånga och ligger i öst-västlig riktning, nästan som att de flankerar en väg eller annan typ av kommunikationsstråk. Någon vägkonstruktion har emellertid inte kunnat identifieras. Det är svårt att närmre belägga när dessa täktgroppar grävdes. Sand användes bland annat som magringsmedel i keramik och även i tegel. Det låg två medeltida tegelugnar (lämningsnummer L1988:2726 & L1988:2089) utmed Sularpsbäcken och kanske var de fortfarande i bruk under hushåll VII.

I mitten av 1400-talet började samhället återhämta sig långsamt, befolkningstalet steg och en jordbruksexpansion tog fart. Detta skedde sakta i början för att sedan öka under 1500-talet. Expansionen innebar bland annat att tidigare övergivna gårdar återtog och bebyggdes på nytt. Trots detta kom många gårdar att förbli obebodda, vilket enligt ny forskning berodde på att marken nu ägdes av, och var införlivad med, andra gårdar vilka använde marken till bete eller slåtterängar. Denna extra mark ansågs vara värdefull och omnämndes speciellt i de fiskala källorna från 1500-talet. Många övergivna gårdar förblev således obebodda in i 1600-talet (Lagerås 2016:19). En datering av hushåll VII till tidigmodern tid är därför rimlig.

Figur 41. Översiktlig plan över lämningarna i hushåll VII, odlingslager och sandtäkter.

Hushåll VIII, 1700–1800-tal

Någon gång under loppet av 1700-talet, kanske redan under 1600-talet, återupptogs den tidigare övergivna gården. Sandtäkterna fylldes igen, om de inte redan var igenfyllda (G10, G37). Två hus uppfördes relativt nära varandra i områdets norra del (figur 42). Hus 4 påträffades redan under förundersökningen och tolkades vara någon sorts verkstadsbyggnad (G6, G30). Hus 4 mätte 5,20×9,50 meter och låg i en ungefärlig öst-västlig riktning. Byggnaden var uppförd i blandteknik och för första gången användes stensyll som konstruktionsteknik. I husets nordvästra del fanns tre stolphål, i övrigt var konstruktionen syllburen. Golvet utgjordes av lera som ställvis var mycket uppblandad med sot, träkol och bränd lera, vilket föranledde tolkningen till någon sorts verkstadsfunktion. I byggnadens östra

del låg en värmekälla i form av en rödbränd ugnsplatta av lera. Det är emellertid oklart om detta endast har varit en värme- och ljuskälla eller om ugnen även använts vid någon typ av hantverk. Husets placering och storlek skulle kunna betyda att det endast är den nordligaste delen av en större byggnad som låg i ungefärlig nord-sydlig riktning. Gården skulle då ha haft en L-formad plan där hus 4 utgjorde den västra längan.

Figur 42. Översiktlig plan över lämningarna i hushåll VIII.

Strax norr om hus 4 låg hus 1 (G59, G60) vilket var uppfört med jordgrävda stolpar i en enskeppig konstruktion. Det fanns enstaka stenar spridda över husets förmodade utbredning och det är möjligt att även denna byggnad delvis hade uppförts på stensyll. Golvet bestod av lera och ställvis fanns brukningslager kvar över leran. Brukningslagret (G60) bestod av slät brun sand uppblandad med gul lera, träkol och bränd lera och kan möjligen även tolkas som jordgolvet i byggnadens centrala del. I lagret påträffades bland annat grönt munblåst planglas och djurben. Lagret fortsatte utanför schaktkanten i

norr. Hus 1 var minst 3 meter brett och 12,35 meter långt, den fulla storleken kunde inte avgöras. Alldeles intill byggnadens östra gavel fanns en markyta (G16). En del av denna yta hade även fungerat som utjämning över den äldre brunnen (G15) från hushåll I och II. I utjämningslagret påträffades bland annat en skärva yngre rödgods från ett fat och delar av en trefotsgryta. Det är möjligt att även hus 1 kan tolkas som någon sorts ekonomibyggnad och inte ett boningshus.

Hushåll IX, 1800–1900-tal

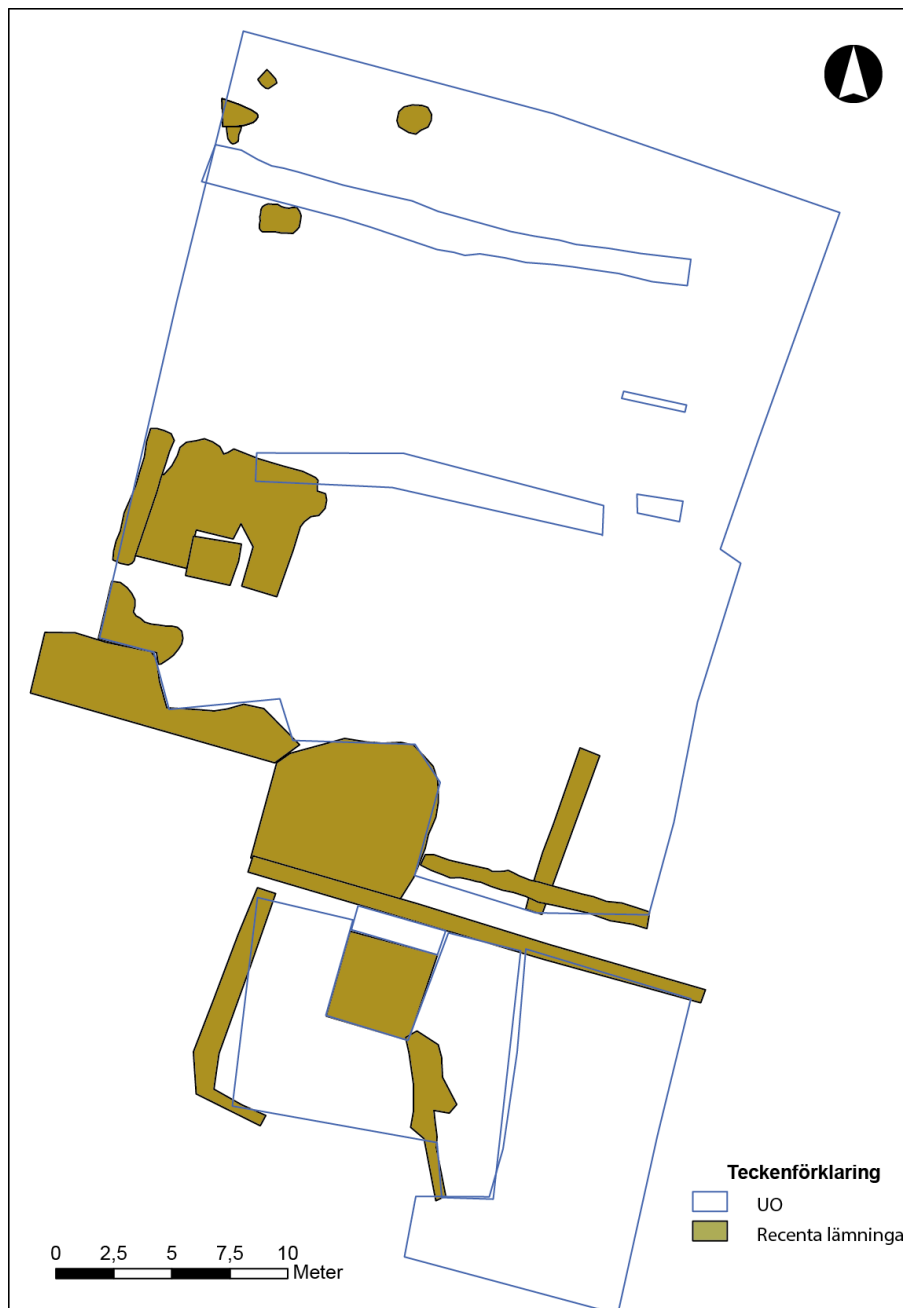
Gård 8 genomgår enskifte år 1811–1812 och flyttas ut från bygemenskapen. På det forna gårdsläget ackumuleras nu ett täckande mark-/odlingslager (G2, G20) (figur 43). På ytans norra del låg en koncentration av naturstenar (G1). Dessa stenar kan eventuellt vara rester efter en förstörd gårdsgård eller rester efter någon sorts syllkonstruktion. De flesta stenarna mätte cirka 0,30 meter i diameter och överlagrade mark-/odlingslagret, vilket gör det mest troligt att de har ingått i en gårdsgård eller dylik konstruktion. Tolkningen stöds av skriftliga uppgifter, enligt protokollet från enskiftet ägdes gården av åbon Knut Persson. Hans tomt var förhållandevis stor och bebyggd med korsvirkeshus. Två större hagar fanns också, omgärdade av enkla stengården. Stenarna i norr skulle mycket väl kunna vara rester efter stengården. Inga andra bebyggelse lämningar påträffades.

Figur 43. Översiktlig plan över lämningarna i Hushåll IX.

Hushåll X, modern tid

Hushåll X utgjordes av lämningar av modern karaktär såsom betongfundament, rörschakt och andra typer av nedgrävningar tillsammans med återfyllt material i dessa nedgrävningar (G5) (figur 44). Till detta hushåll förs även det översta täckande matjordslagret (G62) som banades av när undersökningen inleddes. Detta lager är inte inmätt men har täckt de delar av undersökningsområdet som inte var bebyggda vid fältstart.

Figur 44. Översiktlig plan över lämningarna i hushåll X.

Del IV Utvärdering av projektets genomförande

Ytor och undersökning

Ett träd och ett par betongelement var för stora för att grävmaskinen skulle kunna ta bort dem, vilket gjorde att inte hela ytan kunde avbanas som planerat. Således schaktades ett cirka 1 010 m² område av istället för planerade cirka 1 170 m². Genom att grävmaskinen var tillgänglig under tre veckor fanns möjlighet att flytta schakthögar inom området och att separera massor (asfalt, makadam, matjord med mera) i olika högar. Det möjliggjorde också att schakta i en andra omgång efter inmätning och delundersökning av lämningar, såsom lergolv, syllstenar och odlingsjord.

Fältarbetet

Enligt undersökningsplanen skulle dokumentation göras på kontextblanketter, detta gjordes inte utan endast på ritfilm och direkt i instrumentet. Vid tiden för fältarbetet hade ett mer digitaliserat arbetssätt införts på Kulturen, varför det beslutades att inte använda kontextblanketter utan registrera information i RTK GPS direkt vid inmätningen. Beslutet togs som ett led i utvärderingen och utvecklandet av nya arbetssätt.

Vid undersökningen kunde bebyggelselämningar från vikingatid/ tidigmedeltid fram till tidigmodern tid dokumenteras. Lämningarna visar på omstruktureringar i disponeringen av toftmarken inom det som under tidigmodern- och modern tid utgjorde den sydöstra delen av Södra Sandby bytomt.

Vid undersökningen schaktades till två nivåer. Den första nivån utgjordes av bebyggelselämningar i form av kulturlager och den andra nivån utgjordes av bebyggelselämningar i moränen med datering till sen vikingatid, tidigmedeltid och högmedeltid.

Nivå 1

Omedelbart under asfalt och bärlager framkom en äldre markhorisont, delvis överlagrad med bevarade kulturlager. De påträffade lagren innehöll modernt material såsom trådspik, porslin och fajans. Lagren bestod av bränd lera, lergolv och raseringsmassor. Dessa lager får anses ha varit välbevarade men fragmenterade. I den äldre markhorisonten kan dock ha funnits nedbrutna strata från senmedeltid, en epok från vilket tydliga spår saknades sedan tidigare. I enlighet med undersökningsplanen har dessa har kulturlagren delundersökts och sedan schaktats bort. Kulturlagren kan knytas till bebyggelse från tidigmodern till modern tid.

Nivå 2

Under den äldre markhorisonten framträdde ett stort antal anläggningar i sandmoränen, däribland en stor mängd stolphål. Bland stolphålen framträdde ett flertal hus med dateringar från yngre järnålder till högmedeltid. Det påträffades även fem härdar och två ugnskonstruktioner samt två brunnar.

I området fanns ett stort antal gropar vilka preliminärt kan delas i två grupper, täktgropar och förvaringsgropar. De gropar som undersöktes kan dateras till tidigmodern till modern tid.

Analyser och fynd

Fynden har tilldelats ett LUHMnr och registrerats enligt LUHMs direktiv. Fler materialkategorier än angivet i undersökningsplanen har tagits tillvara: bergart, bränd lera, djurben, slagg och koks (tabell 22).

Det är alltid svårt att göra en uppskattning av hur mycket fynd som kommer att påträffas och tillvaratas vid en undersökning. I detta fall visade sig fyndmängden bli (betydligt) lägre än vad som hade beräknats i undersökningsplanen.

Tabell 22. Påträffade antal fynd i jämförelse med uppskattad mängd fynd i undersökningsplanen.

Material	Antal påträffade fynd	Uppskattad mängd i undersökningsplan
Keramik	52	150
Järnföremål	10	30
Mynt	1	3
Övriga metallfynd, Cu-leg, bly	0	4
Läderföremål	0	0
Trädetaljer och – föremål	0	0
Komposita ben- och hornföremål	0	0
Glas	2	0
Bränd lera	4	0
Bergart	3	0
Slagg	2	0
Koks	1	0
Djurben	7	0
Summa	82	187

Rapportarbetet

Dokumentationen och den insamlade arkeologiska grunddata var av omfattande karaktär, vilket avspeglas i rapportarbetet. De komplexa relationerna mellan kontexterna och deras stratigrafiska relationer till varandra bearbetades i första hand. I ett andra skede utreddes informationen påträffad i kontexterna, såsom bland annat genomgång av fyndmaterial och analysvar från makrofossilproven samt ¹⁴C-dateringarna. Därefter utreddes de många händelseförlopp som skett på platsen och diskussionen baserades på de händelseförlopp som ägt rum, det vill säga grupperingar av kontexterna. En genomgång av byns historia (bland annat genomgång av historiskt kartmaterial) och tidigare undersökningar utfördes likaså, för att slutligen redovisa och diskutera Södra Sandbyns ursprung och etablering samt spåren av byns inre organisation över tid.

Potential för vidare forskning och bearbetning

De arkeologiska resultaten från kv Kryptan 10 bidrar med ytterligare en pusselbit i den pågående vetenskapliga diskussionen kring bybildning och kontinuitet. Delar av resultatet, med fokus på pestpandemin vid mitten av 1300-talet, presenterades i en artikel i Kulturens Årsbok 2021.

Del V Sammanfattande resultat och konklusioner – med utgångspunkt i frågeställningar och analyser

Vetenskaplig måluppfyllelse

Enligt Länsstyrelsens kravspecifikation skulle de vetenskapliga frågeställningarna anges med utgångspunkt i undersökningens inriktning. Särskild vikt skulle läggas vid kopplingen till aktuellt forskningsläge. Av stor betydelse var att frågeställningarna var både relevanta och möjliga att besvara. Vid arbetet med undersökningsplanen kom valet av frågeställningar till den arkeologiska undersökningen i Södra Sandby att styras av de lämningar som påträffats i förundersökningen samt av de som därmed förväntades framkomma vid undersökningen. Frågeställningarna har inriktats mot byns ursprung och etablering och vad spåren av byggnader och hägn kan säga om gården eller gårdarnas och byns inre fysiska organisation. I förlängningen av dessa tolkningar var en målsättning att se de tolkade lämningarna i ett funktionellt perspektiv: hur har vardagslivet tett sig och organiserats under skilda tider? Detta vardagsliv har givetvis formats av en rad variabler, men där man kan anta att topografiska förhållandena, naturresurserna och tillgänglig teknologi varit viktiga, men naturligtvis också de mentala föreställningsvärldarna och de sociala strukturerna.

Bebyggelse och verksamheter inom gårdsläge 8, Södra Sandby bytomt

Inom undersökningsområdet framkom lämningar efter totalt 13 hus från perioden 950–1800 e.Kr. Alla husen påträffades inom undersökningsområdet och det forna gårdsläget hörande till gård 8. Husen från det tidigaste hushållet förs till två olika gårdsenheter baserat på en liten rest av ett gränsdike mellan det nordligaste och det mellersta huset på området. Under följande hushåll utgör huslämningarna en enda gårdsenhet, gård 8.

A. Byns ursprung och etablering

Den stratigrafiska bearbetningen av materialet resulterade i en tydlig kronologi av hushåll, vilka representerar distinkta förändringar i funktioner, rumslig organisation och ekonomisk inriktning från vikingatid till modern tid. Den äldsta bebyggelsen i området daterades genom typologi, stratigrafi och ¹⁴C-analyser till sen vikingatid omkring år 950–1050 e.Kr, vilket talar för att en etablering av byn skett även i den södra delen av den historiska bytomten samtidigt med bebyggelsen omkring kyrkan. De två byalagen (holmarna) var således samtida och låg nära varandra, dock utan att ägorna blandades. Huruvida Södra Sandby ansågs vara en eller två byar från början är oklart likaså när eller om en eventuell sammanslagning av de två bysamhällena genomfördes. Byn omtalades i skriftliga källor från 1200-talet och det är möjligt att en sammanslagning skett redan då och att det kvarvarande systemet

med två holmar varit en relik och inte en faktisk situation. Bebyggelsen karaktäriserades av treskeppiga byggnader med jordgrävda stolpar under denna tid fördelade på två gårdslägen åtskilda av ett dike. En reglering av tomterna förefaller ha skett under de första hushållen och därefter kunde endast ett gårdsläge urskiljas från det arkeologiska materialet.

B. Funktionella och sociala aspekter på bebyggelsen

De arkeologiska resultaten har kunnat belysa och ge ny kunskap om byggnadernas funktioner, hur dessa varit disponerade inom tomterna. Under 1700-talet var boningshusen ofta placerade indragna från bygatan, med boningshusen i norr. De arkeologiska spåren från Revinge tyder på att detta skick etablerats redan under medeltiden. Boningshusen var även placerade i öst-västlig riktning, vilket var vanligt förekommande redan under järnåldern (Karlsson & Lenntorp 2021). De boningshus som identifierades vid undersökningen i Södra Sandby visar att de allra äldsta byggnaderna var orienterade i en nordnordost-sydsydvästlig riktning, parallellt med varandra. Kanske kan detta bero på den dåvarande tomtindelningen och det gränsdike som gick mellan två gårdslägen i samma riktning. Däremot låg den förmodade ekonomibyggnaden hus 15, i en nordnordväst-sydsydvästlig riktning, nästan vinkelrätt mot boningshuset hus 12. I samband med skiftet mellan hushåll I och hushåll II sker en förändring i orienteringen av bostadshuset. Hädanefter uppfördes boningshuset i ungefärlig öst-västlig riktning, undantaget utgörs av hus 9, som låg i nord-sydlig riktning. Dock är tolkningen oklar gällande hus 9, det kan ha varit en ekonomibyggnad med en bostadsdel i söder. Hus 9 tolkades inte vara gårdens huvudbyggnad och det bör ha funnits ett bostadshus på gårdsläget, även om ett sådant inte gick att identifiera vid undersökningen. Ekonomibyggnaderna uppfördes genomgående i nord-sydlig riktning med undantag av hus 4, en förmodad verkstadsbyggnad från 1800-talet, som förefaller ha legat i en öst-västlig riktning. Det är emellertid inte omöjligt att det endast är den nordligaste delen av byggnaden som var bevarad och att huset egentligen sträckte sig längre söderut och således låg i nord-sydlig riktning.

Vid undersökningen framkom byggnader som uppförts med olika tekniker, från grophus och treskeppiga byggnader till mesulakonstruktioner, enskeppiga byggnader med takremskonstruktion samt enskeppiga hus på stensyll. Inte något av de påträffade husen i Södra Sandby uppvisade tydligt parställda väggstolpar, vilket talar för att de enskeppiga byggnaderna varit uppförda i takremsteknik och inte protokorsvirke. Hus 3, 7 och 9 var uppförda med mesulateknik och skulle mycket väl kunna varit bålehus med jordgrävda stolpar. Det är möjligt att de yngsta husen, hus 1 och 4, varit åtminstone delvis uppförda på stensyll.

Innan gården drabbades av digerdöden och efterföljande agrarkris, bestod den av tre byggnader i en löst sammanhållen U-form. Mellan ekonomibyggnaden (hus 8) i väster och bostadshuset (hus 2) i söder, fanns en öppning ut mot bygatan. Detta kan innebära att hus 8 hade varit en stallbyggnad och att placeringen på gårdslägets västra del, nära bygatan, hade en funktionell anledning. Byggnadens placering underlättade förflyttningen av gårdens djur till bete samt gödsel till de närmsta åkrarna.

C. Byns och gårdarnas inre organisation

Gränser kunde vara antingen funktionella eller symboliska. Funktionella gränser var ofta manifesta och bestod av diken, vallar eller gården. De symboliska gränserna kan ha utgjorts av mentala gränser som alla var medvetna om men som inte syntes och som inte lämnade några arkeologiska spår efter sig. Andra typer av gränsmarkeringar, vilka inte alltid är självklara, kan ha varit byggnader, träd eller större stenar. Högmedeltida skriftliga källor anger att gränser markerats genom diken, stenar, pålar eller stockar. Arkeologiska spår från Lund stödjer denna information. Byn låg, enligt Campbells indelning av Skåne, i skogsbygd och gårderna uppfördes där av eneslanor eller flätat ris. Den sandiga moränen medförde att grävda diken och vallar inte var den bästa metoden att markera gränser, de behövde grävas om och rensas med jämna mellanrum eftersom de eroderade snabbt. Vidare anger Cambell att i området mellan Sövdesjön och Vombsjön använde bönderna sig av flätgården eller flätade enrisgården. I de närliggande byarna Igelösa och Odarslöv uppfördes gården av importerat ris och stavar, ibland högst upp på en liten vall. I Revinge förekom grävda diken under tidig medeltid, sedan upphörde bruket av diken som gränsmarkeringar och det var inte förrän i samband med skiftena som diken återigen användes som gränsmarkeringar. Detta innebär att tiden från högmedeltid fram till och med andra halvan av 1700-talet, markerades gränser på ett annat vis. Detsamma gäller för Södra Sandby där det geografiska läget med stor säkerhet har spelat roll i valet av gränsmarkeringar.

Endast fem diken påträffades vid undersökningen i kv Kryptan 10 och de daterades alla till sen vikingatid–tidigmedeltid. Inget av diken återfanns på de historiska kartorna till skillnad från några diken som framkom vid undersökningen i Revinge, där efterreformatoriska raka diken oftast i vinkel mot varandra, kunde sättas i samband med kända gränser från lantmäterikartor från andra hälften av 1700-talet. Det äldsta diket i Södra Sandby daterades till sen vikingatid och tolkades ha utgjort en gräns mellan två gårdslägen. Under perioden 1050–1150 e.Kr grävdes diken i en ungefärlig nord-sydlig riktning direkt öster om hus 9. Dessa diken hade en avvikande riktning i förhållande till det äldsta diket. Mellan det östligaste och det näst östligaste diket fanns ett mellanrum på 3,70–6,40 meter som tros ha varit en passage mellan exempelvis två gårdslägen, kanske för att kunna driva ut boskap på bete. Det förefaller ha använts en annan sorts gränsmarkeringar i Södra Sandby från högmedeltid och fram till skiftena. Enligt lantmäteriprotokollet från år 1804 gällande gård 8, fanns på gårdstomten två större hagar instängda med ett enkelt stengärde. I hagarna stod 13 fruktträd samt "någon vild plantering", lite oklart om detta var en sorts kålgård eller trädgård. Noteringen antyder att gränser och inhägnader uppförts av sten, men troligen även risgården, som nämnts ovan. Det är även möjligt att det förekommit andra typer av gränsmarkeringar och/eller inhägnader, vilka inte lämnat efter sig några arkeologiska spår. Varför bönderna övergick från att använda sig av grävda diken och vallar som gränser, till att istället använda flätgården, stengården eller andra typer av avgränsningar, är oklart. Intressant är att de två byarna Södra Sandby och Revinge uppvisar samma tendenser gällande valet av gränsmarkeringar, under tidig medeltid förekom diken och därefter skedde en förändring. Frågan är om denna förändring hängde samman med regleringar av byns marker, inklusive bygatan, så att exempelvis djuren drevs ut till bete en annan väg en tidigare eller om syftet var arbetsbesparing.

D. Geografisk variation

Liksom i Revinge förefaller virkestillgången ha varit relativt god, åtminstone under medeltiden och det avspeglas i gårdens byggnader och gränsmarkeringar av olika slag. Undersökningen visade att åtminstone tre av de påträffade byggnaderna varit uppförda med mesulateknik och mest troligt som bålehus (skiftesverk). Byggnadssättet var under 1700-talet vanligt i områden i norra och östra Skåne samt i Halland. Bruket av bålar i väggarna har troligen påverkats av geologiska förhållanden och närheten till skog. De enskeppiga medeltida byggnaderna hus 2 och hus 8 var troligen uppförda som takremskonstruktioner och inte protokorsvirke, då de takbärande väggstolparna inte var parställda. De yngsta husen, hus 1 och hus 4, var åtminstone delvis uppförda på stensyll och samtida med nedan angivna stengärde.

Sättet att hägna in gårdens och byns marker var liksom byggnadsskicket, nära knutet till byns geografiska läge. I öppen slättbygd med lerjordar, i området omkring Lund och Malmö, var det vanligt med diken och tillhörande vall. Grävda gränsdiken kunde endast beläggas under tidig medeltid och frånvaron av diken och vallar längre fram i tiden tolkades som att man använt andra typer av gränsmarkeringar. Just i Skånes ris- och skogsbygder var det så kallade risgärdet den gängse metoden att avgränsa, markera och hindra boskap från att beträda åkrar. Risgården lämnar få eller inga arkeologiska spår efter sig, framförallt inte i de fall moränen består av sand. Först under tidigmodern tid förefaller stengärdet ha uppförts som gräns, enligt ett enskiftesprotokoll upprättat år 1803 för gård 8. I Revinge påträffades tidigmedeltida gränsdiken, därefter brukades andra typer av gränser så som risgården. Först vid skiftena anlades nya gränsdiken. Materialet i väggarna har sannolikt bestått av både virke, flätverk och lera. Några större mängder lerklining har inte påträffats, vilket skulle ha varit fallet om de nedbrunna husen varit takremskonstruktioner med flätverk och lerklining. De hus som konstaterades ha brunnit ned (hus 3 och 7) var bålehus och efterlämnade inga stora mängder bränd lerklining, vilket stärker teorin om dess ursprungliga konstruktion. Det är möjligt att lera använts som tätning mellan stockar och brädor. Husen 2 och 8, vilka tolkats varit uppförda med takremskonstruktion, kan ha haft flätverk och lerklining i facken men det går inte att belägga arkeologiskt. Övriga byggnader tolkas ha varit uppförda med väggar av flätverk och lera. Den brända lerklining som påträffades vid undersökningen tolkades härstamma från lågtemperaturugnar i form av rök- eller kupolugnar. En viktig aspekt här är att lera inte förekommer naturligt i närheten utan all lera fick transporteras till byn, vilket innebär en större arbetsinsats. Det är möjligt att den lera som importerades till byn, i första hand användes till lergolven och att byggnadernas väggar till största del uppfördes i skiftesverk.

E. Kontinuitet och diskontinuitet

Undersökningen i Södra Sandby visade både på kontinuitet genom århundraden där strukturer varit låsta på ungefär samma plats och diskontinuitet som visar på en plötslig förändring i förutsättningarna för gården och dess folk. Omstruktureringar har medfört förändringar i gårdens disposition, framför allt märkbar är en förändring från två separata gårdslägen till en gård under sen vikingatid eller tidig medeltid. Huruvida förändringen innebar en sammanslagning av två gårdar eller endast en förflyttning

av bebyggelsen har inte kunnat avgöras inom ramen för aktuell undersökning. I mitten av 1300-talet drabbades Europa av den värsta demografiska katastrofen någonsin. Även Södra Sandby drabbades och katastrofen avspeglades tydligt i det arkeologiska materialet. Från början av 1400-talet och framåt låg gård 8 helt öde. Marken odlades upp eller lades för fädot av grannar som överlevt pandemin. Inte förrän någon gång på 1600-talet bebyggdes åter gårdstomten och en relativ stabilitet rådde fram tills de stora jordreformerna under sent 1700-tal och 1800-tal. I samband med enskiftet år 1811 skiftades gård 8 ut från bygemenskapen och tomten förefaller åter ha brukats som åker eller äng till någon av de gårdar som inte blev utflyttade.

Administrativa och tekniska uppgifter

Arkeologisk undersökning

Länsstyrelsens dnr	431-5884-2017
Fornlämningsnr	Södra Sandby RAÄ 93:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:6337
Kulturens projektnr	61000-545
Trakt/kvarter/hushållighet	Kv Kryptan 10
Socken	Södra Sandby
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Husbyggnation
Uppdragsgivare	Lunds kommun
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Jan Kockum
Övrig personal	Truls Månsson, Linnea Lidh
Fältarbetstid	2017-09-25-2017-10-27
Fälttid, arkeolog, tim	560 h
Fälttid, maskin, tim	100 h
Yta, m ²	1010 m ²
Kubik, m ³	1010 m ³
Schaktmeter, m	-
Fyndmaterial	LUHM32969:1-84. Fynden förvaras efter fyndfördelning på LUHMs magasin.
Ritning, dokumentation	33 st A3 ritfilm: 29 sektionsritningar skala 1:20, 29 planritningar skala 1:20,
Intrasis	Digitala inmätningsskisser i Intrasisprojektet K2020_008.
Foto	484 digitala fotografier
Analys	Makrofossilanalys, ¹⁴ C-analys
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Kryptan 10

Arkeologisk schaktningsövervakning

Länsstyrelsens dnr	431-36164-2018
Fornlämningsnr	Södra Sandby RAÄ 93:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:6337
Kulturens projektnr	A_2019_0004
Trakt/kvarter/hushållighet	Kv Kryptan 10
Socken	Södra Sandby
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Husbyggnation
Uppdragsgivare	Lunds kommun
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Jan Kockum
Övrig personal	-
Fältarbetstid	2019-02-05–2019-06-10
Fälttid, arkeolog, tim	19 h
Fälttid, maskin, tim	-
Yta, m ²	847 m ²
Kubik, m ³	2 216 m ³
Schaktmeter, m	-
Fyndmaterial	-
Ritning, dokumentation	1 st A3 ritfilm: 1 planritning skala 1:400,
Intrasis	Digitala inmättningsfiler i Intrasisprojektet K2020_008.
Foto	8 digitala fotografier
Analyser	-
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Kryptan 10

Arkeologisk periodindelning

Traditionell arkeologisk periodindelning i Sydkandinavien

STENÅLDER	14000–1800 f Kr
SENPALAEOLITIKUM	14000–9500 f Kr
Hamburgkultur	(15000)–12400 f Kr
Federmesserkultur	11900–10100 f Kr
Brommekultur	11000–10500 f Kr
Ahrensburgkultur	10800–(9300) f Kr
MESOLITIKUM	9500–3900 f Kr
Tidigmesolitikum (Maglemose)	9500–6800 f Kr
Mellanneolitikum (Kongemose)	6800–5300 f Kr
Senmesolitikum (Ertebölle)	5300–3900 f Kr
NEOLITIKUM	3900–1800 f Kr
Tidigneolitikum (Trattbägarkultur)	3900–3300 f Kr
Mellanneolitikum	3300–2350 f Kr
Period A (Trattbägarkultur/Gropkeramisk kultur)	3300–2800 f Kr
Period B (Gropkeramisk kultur/Stridsyxekultur)	2800–2350 f Kr
Senneolitikum	2350–1800 f Kr
BRONSÅLDER	1800–500 f Kr
ÄLDRE BRONSÅLDER	1800–1100 f Kr
Period I	1800–1500 f Kr
Period II	1500–1300 f Kr
Period III	1300–1100 f Kr
MELLANBRONSÅLDER	1100–900 f Kr
Period IV	1100–900 f Kr
YNGRE BRONSÅLDER	900–500 f Kr
Period V	900–700 f Kr
Period VI	700–500 f Kr
JÄRNÅLDER	500 f Kr–1050 e Kr
ÄLDRE JÄRNÅLDER	500 f Kr–400 e Kr
Förromersk järnålder	500 f Kr – 0
Period I	500–300 f Kr
Period II	300–150 f Kr
Period III	150 f Kr–0
Romersk järnålder	0–400 e Kr
Äldre romersk järnålder – period IV	0–200 e Kr
Yngre romersk järnålder – period V	200–400 e Kr
YNGRE JÄRNÅLDER	400–1050 e Kr
Folkvandringstid – period VI	400–550 e Kr
Vendeltid – period VII	550–800 e Kr
Vikingatid – period VIII	800–1050 e Kr
MEDELTID	1050–1527 e Kr
Tidig medeltid	1050–1200 e Kr
Högmedeltid	1200–1350 e Kr
Senmedeltid	1350–1527 e Kr
MODERN TID	1527–nutid
Tidigmodern tid	1527–1789 e Kr
Senmodern tid	1789–nutid

Ordlista

Morän: Av människan ej påverkad marknivå som är geologiskt bildad och vanligtvis finns direkt under matjorden, ibland även kallat alv, undergrund eller steril (mark).

Anläggning: Arkeologisk term som avser olika slags lämningar t ex stensyllar, gropar och härdar, se även **kontext** nedan.

Arkeologiska objekt: Arkeologiska objekt är kulturformade objekt/lämningar som skapats eller påverkats av människor, se även Kontext.

Boplats: Plats där man under förhistorisk tid vistats och där byggnader, byggmaterial, föremål, råämnen för bearbetning och/eller avfall lämnats kvar på marken.

Bolskifte: se Skiften

Bryte: Termen bryte användes i fornsvenskan för en gårdsförvaltare som kunde ha en fri eller ofri status. Omnämns i runinskrifter och i medeltida skriftliga källor.

Bytomt/gårdstomt: Lämningar efter skattlagd eller mantalssatt bebyggelseenhet. Indikeras av kulturlager, husgrunder eller andra lämningar.

Domkapitel: Kollegium av präster som är knutna till en domkyrka. Domkapitlet förvaltade stiftet.

Flottera: Att med hjälp av vatten och en sil avskilja organiskt material, exempelvis fröer och kärnor, från ett jordprov.

Fosfathalt: Fosfathalten i jorden kan höjas genom människors och djurs aktiviteter. Förhöjda fosfatvärden är ett tecken på potentiella överodlade fornlämningar.

Frälse/frälsegods: Samhällsgrupp/egendom som var befriad från vissa grundskatter och andra pålagor. De frälsta grupperna var adeln (det världsliga frälset) och kyrkan (det andliga

frälset). Med frälsegods avses här jord/gård som tillhörde adeln.

Fynd: Fynd är tillvaratagna föremål av olika material, inklusive djurben, som framkommit vid en arkeologisk undersökning.

Fyndplats: Fyndplats för enstaka eller ett fåtal föremål/artefakter från förhistorisk tid, medeltid eller äldre historisk tid. Avser plats för fynd som man kan anta inte medvetet deponerats på platsen och/eller där det påträffats för få fynd för att området ska kunna bedömas som boplats.

Fästa/fästegård: En mindre gård.

Geometrisk avmätning: Typ av storskalig lantmäterikarta med tillhörande beskrivning och arealredovisning som framställdes under perioden från 1630-talet till skiftesperioden under början av 1800-talet. Kartorna visar ofta inägornas faktiska ägoindelning i tegskifte och vilka tegar som tillhörde byns olika hemman.

Grophus: En mindre hustyp bestående av ett nedgrävt golv (grop) som täckts med ett sadeltak som gått hela vägen ned till marken. Huset var sällan större än 5 m i diameter och nyttjades huvudsakligen för olika typer av hantverk, exempelvis textil- och metallhantverk. Vissa grophus anses även ha kunnat fungera som bostäder, exempelvis åt egendomslösa, slavar och trälar.

Hemman: Äldre benämning för mantalssatt jordbrukshushållighet.

Hägnad: Anordning för att hägna in och avskilja ett område eller för att binda samman det med andra, exempelvis en gärdesgård.

Härd: Avgränsad eldplats.

Inhemsk vikingatida keramik: Typ av keramik som framställdes i Skandinavien och dateras

generellt från omkring år 700 till mitten av 1000-talet. Keramiken var ett äldre svartgods av sämre kvalitet, liksom bränningen. Kärnen formades för hand. Kallas ibland även AIV-keramik (äldre benämning).

Inäga: Den del av marken till en bebyggelseenhet som hägnades in för odling och/eller höskörd. De huvudsakliga markslagen inom inägorna var åker och äng.

Jordebok: Förteckning över jordegendomar.

Jordnatur: Ägande- och brukandeförhållanden av hemman.

Jordrevning: Uppmätning av inägor till en gård eller by, ofta i samband med skattläggning, skifte av jord eller dylikt. Resultaten från uppmätningen finns ibland bevarade i så kallade jordrevningsprotokoll.

Kanik: Medlem av medeltida katolskt domkapitel.

Koncept: De äldre lantmäterikartorna finns ofta bevarade i minst två versioner, ett arbetsunderlag eller *koncept*, som lantmätaren skapade vis själva lantmäteriförrättningen och som normalt arkiverades i de regionala lantmäterimyndigheternas arkiv och minst en renritning eller *renovation* som hamnade i lantmäteriets centrala arkiv.

Kontext: se Anläggning och Arkeologiska objekt. Termen används ofta inom historisk arkeologi.

Landbo: Medeltida benämning på en bonde som arrenderar jord från en markägare.

Lertäkt: Oftast stora gropar eller gropsystem som grävts för att utvinna lera. Leran kan ha använts för att framställa keramik, till golv, för att stabilisera syllstenar i en vägg eller för att klina flätverkade väggar i hus.

Mantal: Besuttenhetsmått för skatten på jord och andra resurser som kunde tillhöra ett hemman.

Matris: relationsschema (Harris matrix) som visar den relativa kronologin mellan lämningarna som undersökts.

Rektifiera: Att anpassa en gammal karta till modernt kartformat.

Skiften: Bolskifte var en typ av indelning av produktiv jord efter så kallat boltal. Jordens indelning i bol är av mycket gammalt ursprung och var en föregångare till det senare, under medeltiden tillämpade solskiftet, ett medeltida system för fördelning av inägomark i ett skifteslag. Den första moderna skiftesreformen som genomfördes i Sverige var storskiftet, vars förordning kom år 1758. Skiftesreformen hade två huvudsakliga syften; dels skulle åker- och ängstegarna sammanföras i färre enheter, dels skulle den gemensamt ägda marken delas upp mellan brukarna för att därigenom hävdas bättre. Storskiftet genomfördes i stora delar av landet mellan 1758 och 1827. Enskifte (sent 1700-tal/tidigt 1800-tal) och laga skifte (1827 och framåt) var reformer som syftade till sammanhängande områden (skiften) och att gårdsbebyggelsen skulle placeras på det tilldelade området.

Stratigrafi: Läran om lagerföljder, relativ dateringsmetod som utgår ifrån att ju längre ned ett lager ligger, desto äldre är det.

Tionde: Avgift till kyrkan. Motsvarade ursprungligen 1/10 av en jordbruksenhets produktion.

Teg: Långsmalt ägoområde av åker eller äng till ett hemman. Inägorna till byarna var fram till 1800-talets skiftesreformer i många fall indelade i mindre delområden, så kallade teglag

eller fall, som i sin tur bestod av tegar tillhörande byns olika hemman.

Toft: På äldre kartmaterial finns ofta markstycken som har namn där "toft" ingår. För det mesta är det mindre åkerstycken nära bykärnan. Ordet toft har samma betydelse som tomt, alltså det för bebyggelse avsedda område som tillhörde gården.

Utmark: eller utäga, är en gammal benämning på de jordbruksmarker och den skog som ligger bortanför den egna gårdens åkrar, vallar och betesmarker. Skillnaden mellan utmarker och inägor, är att utmarkerna kommer man endast till genom att passera andras marker eller byns allmänningar.

Vendeltid: Vendeltid är en period av yngre järnålder som omfattar tiden 550–800 e Kr.

Vikingatid: Vikingatid är en period av yngre järnålder som omfattar tiden 800–1050 e Kr

Vång: var en del av en bys åkermark på treskiftets tid, före enskiftet. Begreppet är sydsvenskt och motsvarades som jordbruksterm av gärde i övriga Sverige. Före enskiftet låg vanligen gårdarna i en by tillsammans i en klunga. Åkermarken var oftast indelad i tre vångar. På en av vångarna såddes vårsäd, på den andra såddes höstsäd och den tredje låg i träda. På den vång som låg i träda betade djuren under sommaren. Odlingen på vångarna växlade från år till år, så att varje vång låg i träda vart tredje år.

Vångalag: skånsk benämning på den arbetsorganisation som reglerade arbetet på

byns vångar. Byns bönder utgjorde ett gemensamt vångalag.

Yngre rödgods: Typ av keramik som förekom under perioden 1400- till 1900-tal. Typen kallas även yngre glaserat rödgods och var försett med blyglasyr på insidan. Vanliga käriformer var trebensgrytor, krukor, fat och skålar.

Yngre svartgods: Typ av keramik som förekom från mitten av 1100-talet till början av 1400-talet. Typen kallas även drejat reduktionsbränt gods och var, som namnet antyder, till skillnad från äldre svartgods (inhemsk vikingatida keramik, östersjökeramik mfl), drejat och hårdare bränt. Två nya käriltyper dök upp i samband med det yngre svartgodset: trebensgrytor och kannor.

Äldre rödgods: Typ av keramik som förekom under perioden ca år 1200–1400. Typen kallas även äldre glaserat rödgods och var försett med blyglasyr på utsidan. Vanliga käriformer var kannor och mot slutet av perioden även trebensgrytor.

Östersjökeramik: Typ av keramik som förekom under tidig medeltid och var en blandning av de skandinaviska och slaviska keramikhantverken. Kärilen formades för hand på kavalett och med östersjökeramiken introducerades även olika typer av dekorer, ett något finare gods samt bättre bränningsmetoder.

Kallas ibland All-keramik (äldre benämning).

Referenser

Otryckta källor

Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund (DAL), Samlingar av ortnamnsbelägg.

Rigsarkivet, Köpenhamn (DRA)

Lantmäterimyndighetens arkiv (nås via www.lantmateriet.se)

Södra Sandby socken: Sandby, 12-SÖA-15, Enskifte 1803, konceptkarta, Gabriel Kjerner och Magnus Löfdahl.

- Sandby, 12-SÖA-15, Enskifte verkställt 1811, renovationskarta 1817, E. M. Rosell.

Lantmäteristyrelsens arkiv (nås via www.lantmateriet.se)

Södra Sandby socken: Sandby, L202-12:3, Enskifte 1804, verkställd 1811, protokoll och kartbeskrivning, Gabriel Kjerner och Magnus Löfdahl.

Rep. = Repertorium diplomaticum regni Danici mediaevalis, Rk 2, 1451–1513. København 1928–1939.

Skånes hembygdsförbunds arkiv, Lund. Sockenarkivet.

Tryckta källor

HGSL = Historiskt-Geografiskt och statistiskt lexikon öfver Sverige. Band VI, 27, 1865.

KB = *Kancelliets Brevbøger vedrørende Danmarks indre Forhold*. I Uddrag 1551 ff, udg. af C.F. Bricka m.fl. 1885 ff.

LÄU = *Diplomatarium diocesis Lundensis*. Lunds ärkestifts urkundsbok I–VI (utgiven av Lauritz Weibull) Lund 1900–39.

Tryckta kartor

Skånska rekognosceringskartan framställd av fältmättningsbrigaden 1812–1820. Skala 1:30 000. Utgiven av Lantmäteriet, Gävle och Krigsarkivet, Stockholm. Gävle 1986.

Fosfathalten hos skånska jordar. Upprättad av Olof Arrhenius. *Sveriges geologiska undersökning Ser. C n: r 383*. Skala 1:100 000. Stockholm 1934.

Litteratur

- Anglert, M. 1995. *Kyrkor och herravälde. Från kristnande till sockenbildning i Skåne*. Lund Studies in Medieval Archaeology 16. Lund. (Diss.).
- 2003. Uppåkra. Bland högar, ortnamn och kyrkor. Landskapsarkeologi och tidig medeltid. I: Mats Anglert & Joakim Thomasson (red.). *Uppåkrastudier 8*, sid.115–144. Acta Archaeologica Lundensia Series in 8°, No. 41. Lund.
 - 2006. Vidinge, torpnamn och kristen gårdskult. I: Stefan Larsson (red.). *Centraliteter. Människor, strategier och landskap. Skånska städer*, sid. 77–100. Stockholm.
 - (red.). 2008. Landskap bortom traditionen. Historisk arkeologi i nordvästra Skåne. Stockholm.
- Artursson, M. 2005. Böndernas hus. I: Anne Carlie (red.). *Järnålder vid Öresund. Band 1. Specialstudier och syntes*, sid. 76–161. Skånska spår – arkeologi längs Västkustbanan, Riksantikvarieämbetet. Lund.
- Augustsson, J. 1986. Ett bidrag till det sydgötiska husets historia. I: Anders Andrén, Marit Anglert, Mats Anglert, Ulla-Britta Ekstrand, Lars Ersgård, Henrik Klackenborg, Barbro Sundnér och Jes Wienberg (red.). *Medeltiden och arkeologin. Festskrift till Erik Cinthio*, sid. 271–278. Lund Studies in Medieval Archaeology 1. Lund.
- 1992. *Husbyggande i Halmstad under perioden 1300–1750. Medeltida husbyggande*. Symposium i Lund november 1989. Lund Studies in Medieval Archaeology 9. Lund.
- Balic, I. 2011. Kv Rundkyrkan 2, Södra Sandby bytomt, RAÄ 93, Södra Sandby. Arkeologisk förundersökning 2011. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 382.
- Balic, I & Heimdahl, J. 2015. Halmstads medeltida öltraditioner ur ett nationellt och internationellt perspektiv. I: Mattias Öbrink (red.) *Vår by Brokorp*, sid. 143–179. Halmstads äldsta historia. Hallands Läns museers Skriftserie No. 11, Kulturmiljö Halland, Stiftelsen Hallands Läns museer. Halmstad.
- Behre, K. 2008. *Collected seeds and fruits from herbs as prehistoric food*. Vegetation History and Archeobotany 17.
- Benedictow, J., O. 2004. *The Black Death 1346–1353. The Complete History*. The Boydell Press, Boydell & Brewer Ltd. Woodbridge.
- Bentz, E. 2008. *I stadens skugga. Den medeltida landsbygden som arkeologiskt forskningsfält*. Lund Studies in Historical Archaeology 8. Lund. (Diss.).
- Billström, L. 2015a. Kyrkheddinge 8:37. Gård 8 och 9 i Kyrkheddinge by. Skåne, Staffanstorps kommun, Kyrkheddinge socken, Kyrkheddinge 8:37, fornlämning Kyrkheddinge 6:1. Arkeologisk undersökning 2013. Statens Historiska Museer, *Arkeologiska uppdragsverksamheten rapport 2015:15*.
- 2015b. Hallsjö 6:1. Hallsjö bytomt. Småland, Kronobergs län, Ljungby kommun, Dörarp socken, Hallsjö 6:1. Fornlämning Dörarp 133:1. Arkeologisk undersökning 2012. Statens Historiska Museer, *Arkeologiska uppdragsverksamheten rapport 2015:38*.

- Billström, L & Bakunic Fridén, I. 2021. Vomb m fl. Fornlämning RAÄ Vomb 7:1/L1988:7758, Vombs by, Vomb socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2018–2019. *Kulturen, Kulturmiljörapport 2021:27*.
- Björhem, B & Dahlström, H. 2007. Ohlsgård – tre gårdar i Fosie by. Fosie socken i Malmö stad, Skåne län. Arkeologisk slutundersökning 2004. Malmö Kulturmiljö. *Enheten för Arkeologi, Rapport 2007:066*.
- Björhem, N & Magnusson Staaf, B. 2006. Långhuslandskapet. En studie av bebyggelse och samhälle från stenålder till järnålder. *Malmöfynd nr 8. Malmö*.
- Blomquist, R. 1935. Brunnar och vattenledningar i Lund under äldre tider. *Kulturen 1935. Lund*.
- Borg, K (red), 1998. *Eketorp-III. Den medeltida befästningen på Öland. Artefakterna*. Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien. Stockholm.
- Bringéus, N. 2003. Byggnadsskick. I: Nils-Arvid Bringéus (red.). *Arbete och redskap. Materiell folkkultur på svensk landsbygd före industrialismen*, sid. 290–321. Stockholm.
- Brorsson, T. 2019. Keramikanalys. I: Sofia Lindberg & Katalin Schmidt Sabo (red.). Bytomt och boplatz i Fjellie, inför ombyggnad av väg E6.02. Arkeologisk undersökning 2016. Skåne, Lomma kommun, Fjellie socken, fastighet Fjellie 15:1 (9, 10), fornlämning Fjellie 13:1, 45:1 och 55, sid. 119–152. Statens Historiska Museer, *Arkeologerna Rapport 2019:10*.
- Bøgh, A. 2004. Samfundet. I: Else Roesdahl (red.). *Dagligliv i Danmarks middelalder - en arkæologisk kulturhistorie*, sid. 25–54. Aarhus Universitetsforlag. Aarhus.
- Callmer, J. 1986. To Stay or to Move. Some Aspects of the Settlement Dynamics in Southern Scandinavia in the Tenth to Twelfth Centuries AD with Special Reference to the Province of Scania, Southern Sweden. *Meddelanden från Lunds universitets historiska museum 1985–1986*. Lund.
- Carlie, L. 1999. Bebyggelsens mångfald. En studie av Södra Hallands järnåldersgårdar baserad på arkeologiska och historiska källor. *Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°. No 29*. Lund.
- Carlie, A. 2005. Samhällen och rikedomsmiljöer. I: Anne Carlie (red.). *Järnålder vid Öresund. Band 1. Specialstudier och syntes*, sid. 408–467. Skånska spår – arkeologi längs Västkustbanan, Riksantikvarieämbetet. Lund.
- Carlie, A & Artursson, M. 2005. Böndernas gårdar. I: Anne Carlie (red.). *Järnålder vid Öresund. Band 1. Specialstudier och syntes* sid. 162–245. Skånska spår – arkeologi längs Västkustbanan, Riksantikvarieämbetet. Lund.
- Carelli, P. 2001. *En kapitalistisk anda. Kulturella förändringar i 1100-talets Danmark*. Lund Studies in Medieval Archaeology 26. Stockholm/Lund. (Diss.).
- 2003. Krapperup och det feodala landskapet. Krapperup.
- Dahl, S.1942. *Torna och Bara. Studier i Skånes bebyggelse- och näringsgeografi före 1860*. Meddelanden från Lunds universitets geografiska institution, Avhandlingar VI. Lund. (Diss.).

- Engberg, N. 1992. *Middelalderlandsbyens huse – en oversigt over forskningen i Danmark, udviklingsteorier og udgravningsresultater*. Medeltida husbyggande. Symposium i Lund november 1989. Lund Studies in Medieval Archaeology 9. Lund.
- Ericsson, G. 2012. Kv Rundkyrkan 1, fornlämning nr 93, Södra Sandby socken, Lunds kommun. Geoteknisk provborrning 2010. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 414.
- Ericsson, G. 2016. Kv. Kryptan 10 och 11, Södra Sandby, fornlämning 93:1, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2016. Kulturen, *Kulturmiljörapporter 2016:9*.
- Erixon, S. 1947. *Svensk byggnadskultur*. Stockholm.
- Ersgård, L & Hållans, A. 1996. *Medeltida landsbygd. En arkeologisk utvärdering*. Riksantikvarieämbetet, Arkeologiska undersökningar, Skrifter nr 15. Stockholm.
- Ersgård, L. 2016. Change, desertion and survival - an archaeology of the late-medieval crisis. In: Per Lagerås (ed.). *Environment, Society and the Black Death. An interdisciplinary approach to the late-medieval crisis in Sweden*, pp. 69–103. Oxbow Books, Oxford.
- Falk, A. 2008. En grundläggande handling – byggnadsoffer och dagligt liv i medeltid. Vägar till Midgård 12. Lund. (Lic.).
- Fallgren, J.H. 2006. Kontinuitet och förändring. Bebyggelse och samhälle på Öland 200–1300 e Kr. Uppsala.
- Foged Klemensen, M. 2001. Huskonstruktioner i tidlig middelalderlig landbebyggelse. En kritisk vurdering af udviklingsteorier og terminologi samt en analyse af udgravede hustomter i Jylland ca 1100–1300 (speciale). Aarhus universitet. Middelalderarkæologiska Nyhedsbrev 2001, Ny Rk bd 12. Moesgård.
- 2003. Udgravede træhuse i danske byer ca 800–1600 – konstruktion og indretning. I: Else Roesdahl (red.). *Bolig og familie i Danmarks middelalder*. Jysk Arkæologisk Selskab. Højbjerg.
- Gardelin, G., Goksör, S., Johansson Hervén, C. & Larsson, S. 1997. Askallén, Lundagård. Arkeologisk förundersökning 1996. Arkeologiska rapporter från Lund, nr 19. Kulturen, Lund.
- Gardelin, G. & Johansson Hervén, C. 2003. Stratigrafi och hushåll - teori och resultat från några arkeologiska miljöer i Lund. *Stratigrafiens mangfoldigheder*. Sid. 41-53.
- Gillberg, J. Lorents. 1765. *Beskrifning öfwer Malmöhus län*. (Faksimileupplaga 1980).
- Göthberg, H. 1997. En översikt av bebyggelseutvecklingen i Mälardalen under brons- och järnålder. Hus och tomt i Norden under förhistorisk tid. Bebyggelsehistorisk tidskrift, nr 33, sid. 117–132.
- 1998. Bebyggelsestruktur under äldre järnålder i Trögd och på Håbolandet. Ingår i: Kent Andersson (red.). *Suionum hinc civitates. Nya undersökningar kring norra Mälardalens äldre järnålder*, sid. 95–122. Uppsala.
- Göthberg, H. 2000. Uppland från slutet av yngre bronsålder till tidig medeltid. *Occasional Papers in Archaeology* 25. Uppsala.
- Göthberg, H. 2007. Mer än bara hus och gårdar. I: Hus och bebyggelse i Uppland. Delar av förhistoriska sammanhang. Riksantikvarieämbetet. Arkeologi E4 Uppland - studier; 3. Uppsala.

- Helander, A. 2011. En ugn i Sunnanå. Inför nybyggnad av Riksväg 50 mellan Motala och Mjölby, Östergötland, Mjölby kommun, Skänninge socken, Sunnanå 2:6, Högliden 1:6 och 1:9, RAÄ 50. Arkeologisk förundersökning 2010. *UV Rapport* 2011:147.
- Helgesson, B. 2002. Järnålderns Skåne. Samhälle, centra och regioner. *Uppåkrastudier* 5. Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8o, No 38. Lund. (Diss.).
- Henriksson, G. 2000. Bålehus. Om skånskt skiftesverk. Folklivsskildringar och bygdestudier 15. Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur. Uppsala.
- Hoff, A. 1997. Lov og landskab. Landskabslovenes bidrag till forståelsen af landbrugs- og landskabsudviklingen i Danmark ca 900–1250. Århus.
- Hvid Bondesson, B. 2005. Kv. Versalen 1, RAÄ 93, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2005. *Wallin – kulturlandskap och arkeologi. Rapport* 2005:43. Otryckt stencil.
- Hulting Lindgren, C. 2017. Tre bytomter och en förhistorisk boplats i Igelösa och Odarslövs socknar, Lunds kommun, Skåne. RAÄ 16:1 i Igelösa sn, RAÄ 25:1, 39:1 och 41:1 i Odarslövs sn. Arkeologisk undersökning 2016. *CMB Uppdragsarkeologi AB, Rapport* 2017:7.
- Håkansson, A. 2001. RAÄ 193 – Undersökning 1999. Landskap i förändring. Teknisk rapport från de arkeologiska undersökningarna av RAÄ 106, 162, 193 och 195, Skrea skocken, Halland. Volym 2. Halmstad/Kungsbacka.
- 2005. Bjärlövs medeltida bytomt. Arkeologisk undersökning 1998. *Regionmuseets rapportserie* 2005, Kulturmiljö, nr 42 (stencil).
 - 2017. Bebyggelsehierarkier och bylandskap. Om övergången mellan vikingatid och tidig medeltid ur ett halländskt perspektiv. Hallands Läns museers Skriftserie No 13. Lund Studies in Historical Archaeology 20. Halmstad & Lund. (Diss.).
- Jönsson, L & Kockum, J. 2004. Öresundsförbindelsen. Fosie by 10. Rapport över arkeologisk slutundersökning. *Rapport* nr 21.
- Jönsson, L & Brorsson, T. 2003. Oxie i sydvästra Skåne. En plats med centrala funktioner. I: Mats Anglert & Joakim Thomasson (red.). *Landskapsarkeologi och tidig medeltid. Uppåkrastudier* 8. Acta Archaeologica Lundensia Series in 8o, No. 41, sid.145–224.
- Jönsson, L & Kockum, J. 2005. Att sätta gränser. *Meta*, nr 2, sid. 3–20.
- Karlsson, M. 1998. *Navis Ecclesie. Kyrka och demografi i det medeltida Skåne*. D-uppsats. Lunds universitet. Stencil.
- 2006. Revinge 35:1, Revinge bytomt, RAÄ 5, Revinge socken. Arkeologisk förundersökning 2006. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 191.
 - 2007. Backgatan, Södra Sandby bytomt. RAÄ 93, Södra Sandby socken. Arkeologisk förundersökning 2007. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 230.
 - 2008. Hällestad 6:6, Hällestads bytomt, RAÄ 16, Hällestads socken. Arkeologisk förundersökning 2006 och 2007. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 317.

- Karlsson, M & Lenntorp, K. 2007. Genarps bytomt. Genarp 3:8 m.fl., RAÄ 84, Genarps socken, Skåne. Rapport över arkeologisk slutundersökning 2006. *Kulturens rapporter* nr 2.
- Karlsson, M & Lenntorp, K. 2021. Revinge bytomt, Revinge 35:1, Fornlämning 5:1, Revinge socken, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk slutundersökning 2006. *Kulturens rapporter* nr 11.
- Foged Klemensen, M. 2001. Huskonstruktioner i tidlig middelalderlig landbebyggelse: en kritisk vurdering af udviklingsteorier og terminologi samt en analyse af udgravede hustomter i Jylland ca. 1100–1300. Aarhus: Afdeling for Middelalderarkæologi, Aarhus Universitet
- Kyhberg, O, Göthberg, H & Vinberg, A (red.) (1995). Hus & gård i det förurbana samhället. Stockholm: Avd. för arkeologiska undersökningar, Riksantikvarieämbetet
- Lagerås, P. 2016. Current knowledge on the late-medieval crisis, In: Per Lagerås (Ed.). *Environment, Society and the Black Death. An interdisciplinary approach to the late-medieval crisis in Sweden*, pp. 6–22. Oxbow Books, Oxford.
- Lagerås, P & Magnell, O. 2019. Arkeobotanisk och osteologisk analys - agrara verksamheter och försörjningsbas. Ingår i: Sofia Lindberg & Katalin Schmidt Sabo (red.). Bytomt och boplats i Fjelle inför ombyggnad av väg E6.02. Arkeologisk undersökning 2016. Skåne, Lomma kommun, Fjelle socken, fastighet Fjelle 15:1 (9, 10), fornlämning Fjelle 13:1, 45:1 och 55, sid. 153–202. *Arkeologerna, Statens historiska museer, Rapport* 2019:10.
- Larsson, L & Hårdh, B. 1997. Uppåkra – ett hövdinga- eller kungasäte. *Fornvännen* 1997:92, sid. 139–154.
- Larsson, M. 2015. Agrarian plant economy at Uppåkra and the surrounding area. Archaeobotanical studies of an Iron Age regional center. *Acta Archaeologica Lundensia, Series in 4o, No. 33*. Lund. (Diss).
- Larsson, S. 2019. Dokumentationsinstruktion, kv. S:t Mikael 16, arkeologisk undersökning 2019. Kulturen.
- Lenntorp, K. 2005. Kv Rundkyrkan, Södra Sandby medeltida bytomt, RAÄ 93, Södra Sandby socken. Arkeologisk förundersökning 2000. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 166.
- 2005a. Revinge 11:72, Revinge medeltida bytomt, RAÄ 5, Revinge socken. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 163.
 - 2005b. Revinge 23:14, Revinge bytomt, RAÄ5, Revinge socken. FU 2005. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 230.
- Lihammer, A. 2007. *Bortom riksbildningen. Människor, landskap och makt i sydöstra Skandinavien*. Lund Studies in Historical Archaeology 7. Lund. (Diss).
- Lindberg, S & Schmidt Sabo, K (red.). 2019. Bytomt och boplats i Fjelle inför ombyggnad av väg E6.02. Arkeologisk undersökning 2016. Skåne, Lomma kommun, Fjelle socken, fastighet Fjelle 15:1 (9, 10), fornlämning Fjelle 13:1, 45:1 och 55. *Arkeologerna, Statens historiska museer, Rapport* 2019:10.
- Lindh, J 1976. Brunnarna. I: Anders W. Mårtensson (red.). *Uppgrävt förflutet för PKbanken i Lund*. Archaeologica Lundensia. Investigationes de Antiquitatibus Urbis Lundae VII. Lund.

- Lindman, G & Streiffert, J. 1992. Två boplatsundersökningar i mellersta Halland. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. *Rapport UV* 1992:11.
- Lundberg, A. 1998. Församlingsgatan Södra Sandby. Arkeologisk förundersökning 1997. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 66.
- Lundquist, L. 1997. Central Places and Central Areas in the Late Iron Age. Some Examples from South-westerns Sweden. *Visions of the Past. Trends and Traditions in Swedish Medieval Archaeology*. Lund Studies in Medieval Archaeology 19. Riksantikvarieämbetet. Arkeologiska undersökningar, Skrifter nr 24, sid. 179–197. Lund/Stockholm.
- 2003. Slöinge 1992–1996. Undersökningar av en boplats från yngre järnålder. Slöingeprojektet 2. Gotarc serie C. Arkeologiska skrifter no 42. Göteborgs universitet. Göteborg.
- Lundwall, U & Emanuelsson, U. 2017. Flätgären – speciella gärdesgårdar på skånska. Rapport från Riksantikvarieämbetet.
- Lövgren, K, Heimer, O, Ifverson, P, Ingwald, J, Koch, H & Svensson, M. 2007. Bunkeflo – delområde 2 och Bunkeflo bytomt. Citytunnelprojektet. Rapport över arkeologisk slutundersökning. *Malmö Kulturmiljö Rapport* nr 40.
- Martens, J. 2006 Usynlige strukturer. I: Anne Carlie (red.). *Järnålder vid Öresund, Band 2. Metod- och materialstudier*, sid. 48–109. Skånska spår – arkeologi längs Västkustbanan. Riksantikvarieämbetet UV Syd. Lund.
- Munkenberg, B. 1995. Bränneriet S. Sandby, Jordhumlan 5. Arkeologisk utredning. *UV-Syd rapport* 1995:47.
- Mårtensson, W., A. 1963. Eldstäder i Skåne. Bod och bostad. *Kulturens årsbok* 1963, sid. 43–71.
- Nielsen, P. O. & Randsborg, K & Thrane H. 1994. *The Archaeology of Gudme and Lundeborg. Papers presented at a conference at Svendborg*, October 1991. Arkeologiske Studier, Volume X. København.
- Nordholm, G. 1936. Kungsängen, Räfteu eller Kungsmarken. En skånsk ödegård från medeltiden. *Skånegillet i Stockholm Årsskrift* 1936.
- 1937. Forntida och medeltida åkrar i Kungsmarken. Skånes Natur. *Skånes Naturskyddsförenings Årsskrift* 1937.
- Olsson, M, Ingwald, J & Paulsson-Holmberg, T. 2005. Öresundsförbindelsen. Naffentorp 5A. Rapport över arkeologisk slutundersökning. *Malmö kulturmiljö, Rapport* nr 12.
- Persson, A. 2002. Södra Sandby – socken i förvandling: en skildring av socknens utveckling från medeltid till tidigt 1900-tal. Södra Sandby: *Sandbybygds hembygdsförening. Årsskrift* 1999 och 2000.
- Persson, L & Frejd, J. 2002. Öresundsförbindelsen. Vintrie 4B & Naffentorp 5B. Rapport över arkeologisk slutundersökning. Malmö kulturmiljö. Malmö.
- Pettersson, C B. 1996. Medeltida bytomt. Önerup 4:3, Fjelie socken. I: Erika Räf (red.). Skåne på längden. Sydgasundersökningarna 1983–1985. Riksantikvarieämbetet. *Rapport UV Syd* 1996:58. Lund.

- Porsmose, E. 1987. *De fynske landsbyers historie – i dyrkningsfælleskabets tid*. Odense University Studies in History and Social Sciences 109. Odense.
- Qviström, L. 2007. Från långhus till stuga. Hus och bebyggelse i Uppland. Delar av förhistoriska sammanhang. I: Hans Göthberg (red.). *Arkeologi E4 Uppland – Studier, Volym 3*, sid. 219–231. Uppsala.
- Rahmqvist, S. 1996. Sätesgård och gods. De medeltida frälsegodsens framväxt mot bakgrund av Upplands bebyggelsehistoria. *Upplands fornminnesförenings tidskrift* 53. Uppsala.
- Rensbro, H. 2002. Bygninger på landet. Middelalderhuse i Østdanmark 1200–1600. Indsamling og analyse af arkæologisk udgravede bygninger. Hovedfagspeciale. Afdeling for Middelalderarkæologi. Moesgaard.
- Riddersporre, M. 1995. *Bymarker i backspegel. Odlingslandskapet före kartornas tid*. Meddelanden från Lunds universitets Geografiska Institution, nr 124. Lund. (Diss).
- Rudebeck, E; Ödman, C, Samuelsson, B & Högberg, A. 2001. *Vetenskapligt program för Malmö Kulturmiljö. Den arkeologiska verksamheten*. Malmö.
- Schmidt Sabo, K. 2001/2019. *Vem behöver en by? Kyrkheddinge, struktur och strategi under 1000 år*. Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Skrifter No 38. Lund.
- 2005. *Den medeltida byns sociala dimensioner*. Lund Studies in Historical Archaeology 1. Riksantikvarieämbetet arkeologiska undersökningar, Skrifter 67. Lund & Stockholm. (Diss).
- Seiler, A (red.). 2016. Yngre järnålder och medeltid vid Storgården – stolphus, grophus och avfallsgropar. Arkeologisk undersökning, Uppsala län, Uppland. Uppsala kommun, Uppsala socken, Gamla Uppsala 20:1, Uppsala 581:1, 605:1. *Arkeologerna, Statens Historiska Museer, Rapport* 2016:64.
- Siemen, P. 1994. Middelaldergårde og tofter på Esbjergegnen. Landebebyggelse i middelalderen I. Huse og gårde. *Hikuin* 21, sid. 29–54.
- Skansjö, S. 1983. *Söderslätt genom 600 år. Bebyggelse och odling under äldre historisk tid*. Skånsk senmedeltid och renässans 11. Lund. (Diss).
- Skov, H. 1994. Hustyper i vikingetid og tidlig middelalder. Udviklingen af hustyper i det gammeldanske område fra ca 800–1200 e.Kr. Landebebyggelse i middelalderen I. Huse og gårde. *Hikuin* 21, sid. 139–174.
- Stodola, J & Volák, J. 1984. Tidens stora bok om läkeväxter. Så används växterna inom medicinen och kokkonsten. Stockholm.
- Streiffert, J. 2001. *På gården. Rumslig organisation inom bosättningsytter och byggnader under bronsålder och äldre järnålder*. Riksantikvarieämbetet Arkeologiska undersökningar skrifter 35/GOTARC. Serie C. Arkeologiska skrifter 37. Stockholm & Göteborg. (Lic.).
- Strömberg, M. 1961. *Untersuchungen zur jüngeren Eisenzeit in Schonen*. Acta archaeologica lundensia 4:4. Lund.

- Strömberg, B. 2005. Järnåldersbygder i bronsålderns landskapsrum. I: Anne Carlie (red.). *Järnålder vid Öresund. Band 1. Specialstudier och syntes*, sid. 366–407. Skånska spår – arkeologi längs Västkustbanan. Riksantikvarieämbetet. Lund.
- Svart Kristiansen, M. 2002. Boligindretning i middelaldergårde. I: Else Roesdahl (red.). *Bolig og Familie i Danmarks Middelalder*. Aarhus.
- Söderberg, B. 1994. Kungens Gårdstånga – från Odin till adel. *Arkeologi i Sverige*, nr 3. Riksantikvarieämbetet. Stockholm.
- 1995. Gårdstånga. Boplats- och bebyggelse lämningar från stenålder till nyare tid. Arkeologiska för-, slut- och forskningsundersökningar. *UV Syd Rapport* 1995:7.
 - 2005. Aristokratiskt rum och gränsöverskridande. Järrestad och sydöstra Skåne mellan region och rike 600–1100. Riksantikvarieämbetet Arkeologiska undersökningar, Skrifter No 62. Stockholm. (Diss).
- Sørensen, B. 2003. Middelalderens fødsel – tiden 1000–1340. Huse, gårde og bebyggelser. I: Lennart S. Madsen & Orla Madsen (red.). *Det Sønderjyske Landbrugs Historie. Jernalder, Vikingetid & Middelalder. Skrifter udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland*, nr 82. Haderslev.
- Tapper, K. 1978. Södra Sandby kyrka, Skåne, Malmöhus län, Torna härad Lund stift, Torna kontrakt, Södra Sandby, Hardeberga och Revinge pastorat. En kulturhistorisk beskrivning av Karl Gustaf Tapper. Södra Sandby.
- Thomasson, J. 1998a. Dominus terræ Scania. Om den vandrande byn och maktens territorialisering. I: Lars Larsson & Birgitta Hårdh (red.). *Centrala platser Centrala frågor. Samhällsstrukturen under järnåldern. En vänbok till Berta Stjernquist*, sid. 73–94. Uppåkrastudier 1. Acta Archaeologica Lundensia. Series in Series in 8°, No 28. Lund.
- 1998b: Bebyggelsens framväxt på Kyrkheddinge bytomt. Stratigrafisk berättelse, fas-hus-lager och anläggningsbeskrivningar. I: Katalin Schmidt Sabo (red.). Kyrkheddinge bytomt. Arkeologisk undersökning 1995. *UV Syd Rapport* 1998:5.
 - 2005. Bybildningen och bönderna. I: Mats Mogren (red.). *Byarnas bönder. Medeltida samhällsförändring i Västskåne*, sid. 44–139. Skånska spår – arkeologi längs Västkustbanan. Riksantikvarieämbetet. Lund/Stockholm.
- Wahlberg, M (Red.). 2003. *Svenskt ortnamnslexikon*. Språk- och folkminnesinstitutet. Uppsala.
- Wattman, N. 1996. Kärragård – boplats och centralplats från trattbägarkultur till medeltid. *Arkeologiska rapporter från Hallands läns museer*.
- Welinder, S. 2009. Den äldre järnålderns lilla landskap utanför Malmö. I: Anders Högberg, Björn Nilsson och Peter Skoglund (red.). *Gården i landskapet. Tre bebyggelse arkeologiska studier*, sid. 99–232. Malmöfynd nr 20. Malmö.
- Ödman, A. 2004. *Skeingeberg. Borgen som Saxo glömde. Norra Skånes Medeltid 4*. University of Lund Institute of Archaeology Report Series No 90. Lund.

Internet

Kulturmiljöprogram, Länsstyrelsen i Skåne län.

<https://www.lansstyrelsen.se/skane/besoksmal/kulturmiljoprogram/oversiktliga-beskrivningar/oversiktliga-kommunbeskrivningar/lund.html> hämtat , 2020-05-11.

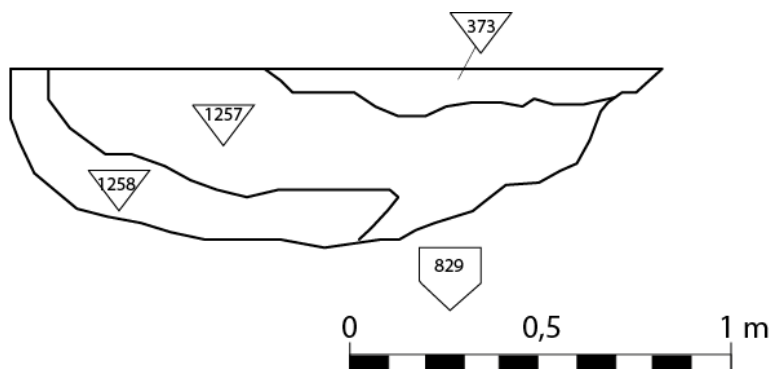
Den virtuella floran, Naturhistoriska Riksmuseet,

<http://linnaeus.nrm.se/flora/di/papavera/fumar/fumaoff.html>, hämtat 2020-05-13.

Bilagor

Bilaga 1. Plan- och sektionsritningar

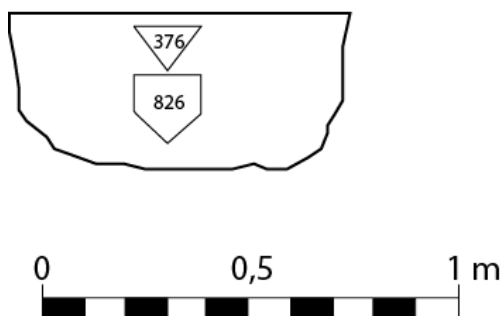
Dike 829, sektion mot norr

Beskrivning:

- 373 Översta fyllningen i ett dike, mellanbrungrå sand, enstaka träkol och bränd lera, enstaka tegelfragment.
- 1257 Mellersta fyllningen i ett dike, ljus brungrå sand, enstaka träkol och bränd lera.
- 1258 Äldsta fyllningen i ett dike, mörkt gråbrun sand, enstaka träkol och bränd lera, svagt humös.
- 829 Dikesnedgrävning, minst 16,4 m långt i nord-sydlig riktning, fortsätter förbi den norra schaktkanten, oregelbunden men avlång form i plan. I sektion syns att diket har blivit omgrävt flera gånger och har olika fyllningar. Bredd 1,70 m, djup 0,46 m.

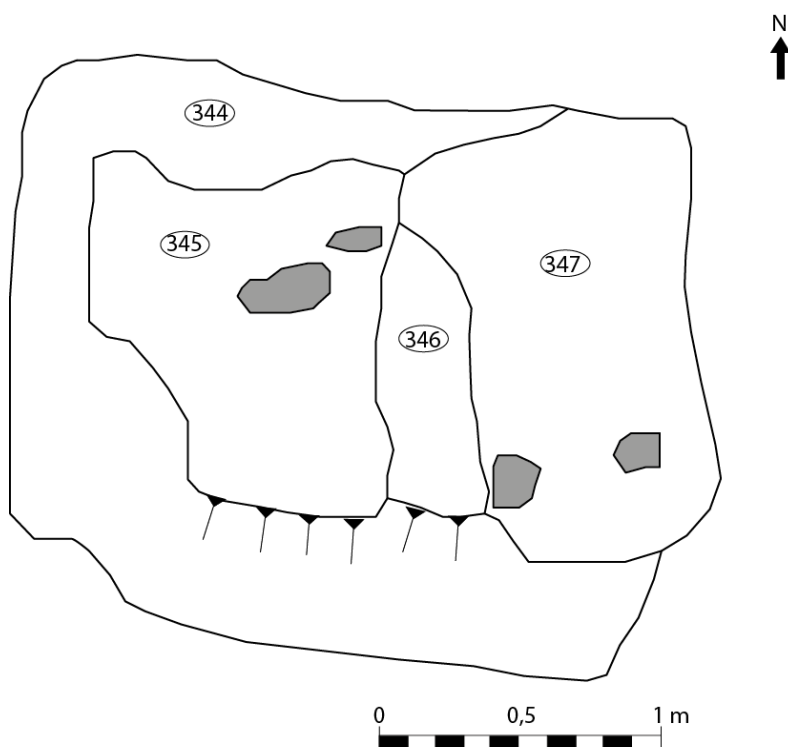
Dike 826, sektion mot söder

Beskrivning:

- 376 Mellanbrun sand, enstaka träkol, svagt humös fyllning. Inga fynd.
- 826 Dikesnedgrävning, minst 10,40 m långt i nord-sydlig riktning. Bredd 0,80 m, djup 0,38 m.

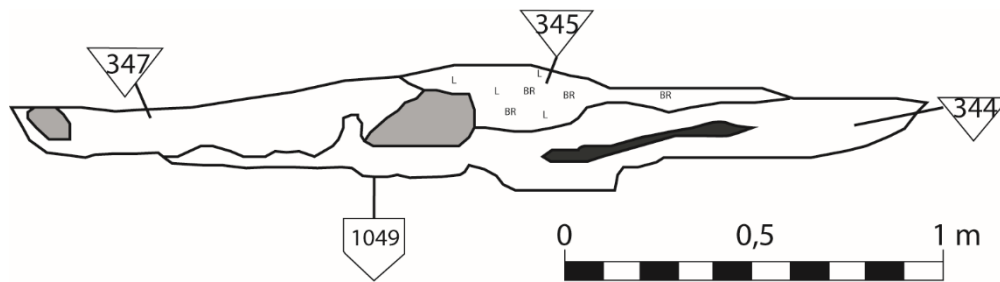
Planritning, grophus hus 13, destruktion

Beskrivning:

- 344 Gråbrun sand, homogen, enstaka bränd lera och träkol, lerklumpar, mycket flammig i färgen. Störd av djurgångar. Om än något svåravgränsad fanns det en lins av sand centralt i anläggningen. Underst i större delen (mest i V) fanns ett ca 0,01 m tjockt lager brunröd sand. Kändes lite organiskt. Annars är anläggningen väl avgränsad. Två stolphål har dykt upp i botten av lagret. K781 kan ha skurit K344, har liknande fyllning. det är också möjligt att det finns pinn-/käpphål i anläggningen, men de är svårtolkade och otydliga.
- 345 Gråbrun sand med koncentrationer av gul lera och bränd lera, enstaka träkol. Tjockt lerlager, uppåt 0,20 m. Mycket bränt åt sidorna, mest österut. I norra sidan låg ett lager bränd lera på ett lager obränd, mellan dessa fanns ett tunt lager sot/träkol. I söder låg ett stort koncentrerat lager bränd lera, ca 0,04 m tjockt. I sydöst gick leran in under K346. I botten av lagret påträffades en spik, tryckt mot leran i K345. Samma lager? Innehöll även sotiga stenar. Tillägg: detta kan eventuellt vara ett raseringslager där leran, både bränd och obränd utgör en raserad kupol.
- 346 Gråbrun sand, något lerig, enstaka bränd lera och träkol. Dåligt schaktat, kan vara del av 347.
- 347 Gråbrun siltig, något mörkare än 346, enstaka bränd lera och träkol, innehåller tegel. Innehåller bränd och obränd lera. Upp emot 0,16 m tjockt. Ojämn botten och något svåravgränsad. Fynd av spik, bryne, keramik och hulpenning från Albrekt av Mecklenburgs regeringstid ca 1400–1420. Även förekomst av djurben. Tillägg: denna kontext kan möjligen vara en del av den raserade kupolen (K345).

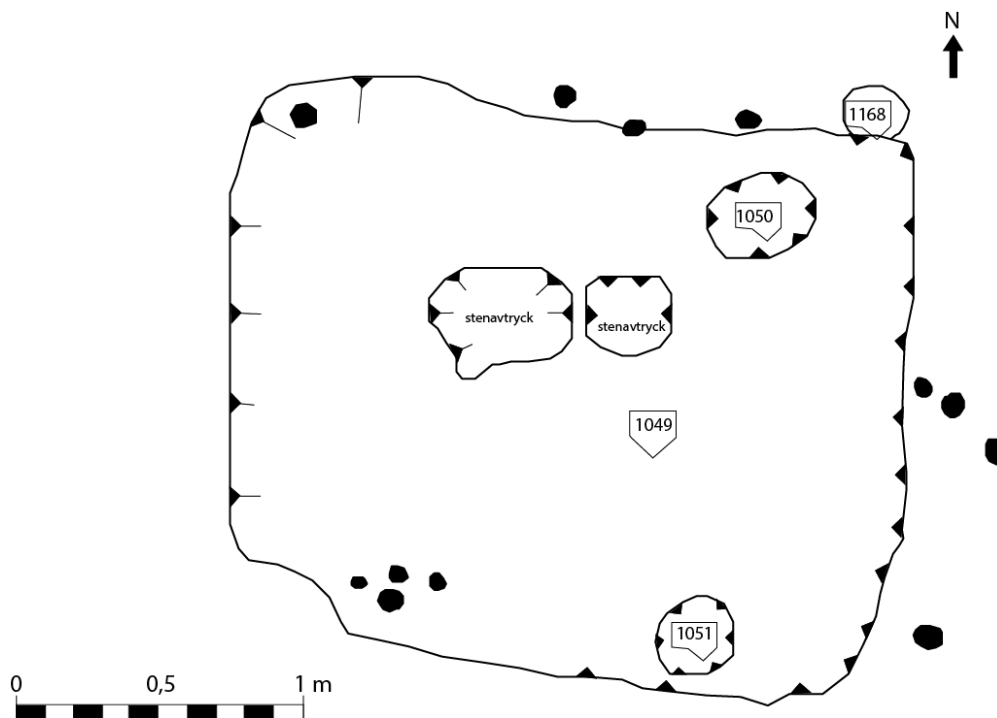
Nedgrävning grophus (1049) samt fyllningar, sektion mot söder

Beskrivning:

- 344 Gråbrun sand, homogen, enstaka bränd lera och träkol, lerklumpar, mycket flammig i färgen. Störd av djurgångar. Om än något svåravgränsad fanns det en lins av sand centralt i anläggningen. Underst i större delen (mest i V) fanns ett ca 0,01 m tjockt lager brunröd sand. Kändes på något vis lite organiskt. Annars är anläggningen väl avgränsad. Två stolphål har dykt upp i botten av lagret. K781 kan ha skurit K344, har liknande fyllning. det är också möjligt att det finns pinn-/kåpphål i anläggningen, men de är svårtolkade och otydliga.
- 345 Gråbrun sand med koncentrationer av gul lera och bränd lera, enstaka träkol. Tjockt lerlager, uppåt 0,20 m. Mycket bränt åt sidorna, mest öster ut. I norra sidan låg ett lager bränd lera på ett lager obränd, mellan dessa fanns ett tunt lager sot/träkol. I söder låg ett stort koncentrerat lager bränd lera, ca 0,04 m tjockt. I sydöst gick leran in under K346. I botten av lagret påträffades en spik, tryckt mot leran i K345. Innehöll även sotiga stenar. Lagret kan eventuellt vara ett raseringslager där leran, både bränd och obränd utgör en raserad kupol.
- 347 Gråbrun siltig, något mörkare än 346, enstaka bränd lera och träkol, innehåller tegel. Innehåller bränd och obränd lera. Upp emot 0,16 m tjockt. Ojämn botten och något svåravgränsad. Fynd av spik, bryne, keramik och hulpenning från Albrekt av Mecklenburgs regeringstid ca 1400–1420. Även förekomst av djurben. Tillägg: denna kontext kan möjligen vara en del av den raserade kupolen (K345).
- 1049 Ursprunglig nedgrävning för grophus, 2,36x2,0 m stor. Djup 0,22 m. I botten finns två större stenavtryck som kan bero på att man har återanvänt stenen och hela tiden flyttat den med sig till en yngre konstruktion.

Planritning grophus hus 13, konstruktion

Beskrivning:

- 1049 Ursprunglig nedgrävning för grophus, 2,36x2,0 m stor. Djup 0,22 m. I botten finns 2 större stenavtryck som kan bero på att man har återanvänt stenen och hela tiden flyttat den med sig till en yngre konstruktion.
- 1050 Stolphål med dimensionerna 0,36x0,30x0,20 m, Nedgrävning tillhörande en äldre konstruktion som tagits ur bruk när ugnen anlades, stenskoning. Stolpen har burit upp grophusets tak.
- 1051 Stolphål med dimensionerna 0,28x0,26x0,28 m, som ovan.
- 1168 Stolphål med dimensionerna 0,26x0,20x0,04 m, endast nedgrävningsbotten kvar. Stolpen har troligen burit upp grophusets tak.
- 2030 Pinnhål som tolkas ha ingått i någon sorts väggkonstruktion

Bilaga 2. Fyndlista

Fyndnr	Benämning	Material	Typ	Del	Antal	Vikt	Datering
1	1 krone hulpenning	Silver	Mynt		1	1	1400-1420
2	Gångjärn	Järn			1	47	
3	Fat	Keramik	Yngre rödgods		1	1	1600-1900-tal
4	Tegel	Tegel	Oglaserat		1	123	
5	Trefotsgröta	Keramik	Yngre rödgods	Buk	1	15	1400-1750
6	Spjälkad keramik	Keramik	Yngre rödgods		1	3	1400-1900
7	Järnspik	Järn			1	13	
8	Kanna	Keramik	Äldre rödgods	Botten	1	27	1200-1400
9	Trefotsgröta	Keramik	Yngre rödgods		1	8	1400-1900
10	Vävtungd	Lera			1	37	
11	Kanna	Keramik	Äldre rödgods	Buk	1	16	1200-1400
12	Kanna	Keramik	Äldre rödgods	Bottenkant	1	33	1200-1400
13	Fat	Keramik	Yngre rödgods		1	17	1600-1900
14	Fat	Keramik	Yngre rödgods		1	4	1600-1900
15	Kanna	Keramik	Äldre rödgods	Buk	1	9	1200-1400
16	Kanna	Keramik	Äldre rödgods	Botten	1	3	1200-1400
17	Trefotsgröta	Keramik	Yngre rödgods		1	27	1400-1750
18	Fat	Keramik	Yngre rödgods		1	2	1600-1900
19	Djurben	Ben			1	2	
20	Trefotsgröta	Keramik	Yngre rödgods		1	6	1400-1750
21	Fat	Keramik	Yngre rödgods	Mynningsrand	1	12	1600-1900
22	Fat	Keramik	Yngre rödgods		1	4	1600-1900
23	Kaffekopp	Keramik	Fajans	Mynning/buk	1	1	1800-1900
24	Kärl	Keramik	Majolika	Buk	1	1	1800-tal?
25	Lock	Keramik	Fajans	Lock	1	7	1700-1800-tal
26	Fat	Keramik	Yngre rödgods	Brätte	1	4	1600-1900
27	Skål	Keramik	Yngre rödgods	Buk	1	6	1400-1900
28	Fat	Keramik	Yngre rödgods	Brätte	1	2	1600-1900
29	Fat	Keramik	Yngre rödgods	Mynning	1	9	1600-1900
30	Fat	Keramik	Yngre rödgods	Botten	1	1	1600-1900
31	Spik	Järn			1	1	
32	Djurben	Ben			1	340	
33	Bryne	Sandsten			1	76	
34	Trefotsgröta	Keramik	Yngre svartgods	Buk	1	6	1200-1400
35	Slagg	Slagg	Slagg		1	27	
36	Kruka	Keramik	Östersjökeramik	Buk	1	5	1000-1200
37	Tegel	Tegel	Oglaserat		1	14	Modernt
38	Tegel	Tegel	Oglaserat	Brocka	2	36	Modernt
39	Tegel	Tegel	Oglaserat	Brocka	2	93	Modernt
40	Djurben	Ben		Tänder mm	1	100	

Fyndnr	Benämning	Material	Typ	Del	Antal	Vikt	Datering
41	Fat	Keramik	Yngre rödgods	Brätte	1	118	1600-1900
42	Tegel	Tegel	Oglaserat	Brocka	1	180	Modernt
43	Lerklining	Lera			1	110	
44	Flaska	Glas		Botten	1	187	
47	Fat	Keramik	Yngre rödgods	Mynning	1	17	1600-1700
48	Trefotsgryta	Keramik	Yngre rödgods		1	65	1400-1750
49	Fat	Keramik	Yngre rödgods	Buk Botten	1	14	1600-1900
50	Kanna	Keramik	Äldre rödgods	Botten	1	27	1200-1400
51	Kanna	Keramik	Äldre rödgods		1	1	1200-1400
52	Trefotsgryta	Keramik	Yngre rödgods		1	7	1400-1600
53	Djurben	Ben			1	27	
54	Tegel	Tegel		Brocka	1	41	
55	Kruka	Keramik	Östersjökeramik	Buk	1	1	1000-1100-tal
56	Kruka	Keramik	Östersjökeramik		1	1	1100-1200-tal
57	Kruka	Keramik	Östersjökeramik	Buk	1	2	1000-1100-tal
58	Kanna	Keramik	Äldre rödgods		1	1	1200-1400
59	Fat	Keramik	Yngre rödgods	Buk	1	7	1600-1900
60	Kaffefat	Keramik	Fajans		1	4	
61	Glasflaska	Glas		Buk	1	12	
62	Koks	Koks			1	4	
63	Fat	Keramik	Yngre rödgods	Mynning	1	17	1600-1900
64	Trefotsgryta	Keramik	Yngre rödgods		1	6	1400-1500
65	Fat	Keramik	Yngre rödgods	Brätte	1	3	1600-1900
66	Trefotsgryta	Keramik	Yngre rödgods		1	1	1400-1750
67	Tegel	Tegel	Oglaserat	Brocka	1	56	Modernt
68	Djurben	Ben			1	19	
69	Tegel	Tegel	Oglaserat	Brocka	1	257	Modernt
70	Kvarnsten	Granatglimmerskiffer			1	81	1000-1100-tal
71	Fat	Keramik	Yngre rödgods	Brätte	1	9	1600-1900
72	Tegel	Tegel	Oglaserat	Brocka	1	32	
73	Fat	Keramik	Yngre rödgods	Botten	1	6	1600-1900
74	Trefotsgryta	Keramik	Yngre rödgods		1	7	1400-1750
75	Kvarnsten	Granatglimmerskiffer			1	6663	1000-1100-tal
76	Djurben	Ben		Del av käke samt tänder	1	396	
77	Djurben	Ben		Metatarsus	1	126	
78	Järnspek	Järn			1	16	
79	Järnspek	Järn			1	21	
80	Järnspek	Järn			1	10	
81	Järnspek	Järn			1	14	
82	Järnföremål	Järn	Föremål		1	33	
83	Järnföremål	Järn	Föremål		1	33	
84	Järnföremål	Järn	Föremål		1	32	Modernt
	Summa				84	9803	

Bilaga 3. Tabell över fyndgruppen Hus & hushåll

Fyndnr	Namn	Material	Sakord	Antal	Vikt (g)	Kontext
2	Gångjärn	Järn	Gångjärn	1	47	499
3	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	1	238
4	Tegel	Tegel	Oglaserat	1	123	470
5	Trefotsgryta	Keramik	Yngre rödgods	1	15	210
6	Spjälkad keramik	Keramik	Yngre rödgods	1	3	504
8	Kanna	Keramik	Äldre rödgods	1	27	396
9	Trefotsgryta	Keramik	Yngre rödgods	1	8	504
11	Kanna	Keramik	Äldre rödgods	1	16	100
12	Kanna	Keramik	Äldre rödgods	1	33	34
13	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	17	530
14	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	4	45
15	Kanna	Keramik	Äldre rödgods	1	9	96
16	Kanna	Keramik	Äldre rödgods	1	3	100
17	Trefotsgryta	Keramik	Yngre rödgods	1	27	15
18	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	2	548
20	Trefotsgryta	Keramik	Yngre rödgods	1	6	15
21	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	12	15
22	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	4	100
23	Kaffekopp	Keramik	Fajans	1	1	100
24	Kärl	Keramik	Majolika	1	1	147
25	Lock	Keramik	Fajans	1	7	120
26	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	4	120
27	Skål	Keramik	Yngre rödgods	1	6	15
28	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	2	15
29	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	9	85
30	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	1	40
34	Trefotsgryta	Keramik	Yngre svartgods	1	6	370
36	Kruka	Keramik	Östersjökeramik	1	5	728
37	Tegel	Tegel	Oglaserat	1	14	334
38	Tegel	Tegel	Oglaserat	2	36	344
39	Tegel	Tegel	Oglaserat	2	93	347
41	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	118	120
42	Tegel	Tegel	Oglaserat	1	180	371
44	Flaska	Glas	Flaska	1	187	1000
47	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	17	208
48	Trefotsgryta	Keramik	Yngre rödgods	1	65	15
49	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	14	120
50	Kanna	Keramik	Äldre rödgods	1	27	373
51	Kanna	Keramik	Äldre rödgods	1	1	373
52	Trefotsgryta	Keramik	Yngre rödgods	1	7	373

Fyndnr	Namn	Material	Sakord	Antal	Vikt (g)	Kontext
54	Tegel	Tegel	Tegel	1	41	1000
55	Kruka	Keramik	Östersjökeramik	1	1	345
56	Kruka	Keramik	Östersjökeramik	1	1	347
57	Kruka	Keramik	Östersjökeramik	1	2	344
58	Kanna	Keramik	Äldre rödgods	1	1	347
59	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	7	139
60	Kaffefat	Keramik	Fajans	1	4	139
61	Glasflaska	Glas	Flaska	1	12	139
63	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	17	1160
64	Trefotsgryta	Keramik	Yngre rödgods	1	6	1160
65	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	3	291
66	Trefotsgryta	Keramik	Yngre rödgods	1	1	291
67	Tegel	Tegel	Oglaserat	1	56	291
69	Tegel	Tegel	Oglaserat	1	257	368
70	Kvarnsten	Bergart	Granatglimmer- skiffer	1	81	313
71	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	9	313
72	Tegel	Tegel	Oglaserat	1	32	313
73	Fat	Keramik	Yngre rödgods	1	6	253
74	Trefotsgryta	Keramik	Yngre rödgods	1	7	153
75	Kvarnsten	Bergart	Granatglimmer- skiffer	1	6663	499

Bilaga 4. Makroskopisk analys av jordprov från Kv Kryptan, Södra Sandby

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, 2019-01-31

Bakgrund

Under den arkeologiska undersökningen av Kv Kryptan 10 i Södra Sandby, insamlades åtta jordprover för makroskopisk analys. Lämningarna utgjordes av vikingatida hus och en härd, en medeltida härd och en ugn, samt en bevarade äldre markhorisont som möjligen odlats. Målsättningen med den makroskopiska analysen med fokus på växtrester var att karaktärisera de olika lämningarna utifrån natur och kulturmiljö.

Metod och källkritik

Provtagningen genomfördes av arkeologerna under utgrävningen. Proverna innehöll torrvolymen om 1,2–3,5 liter jord, och preparerades genom flotation enligt metod beskriven av Wasylikowa (1986) och våtsiktades med 0,25 mm maskvidd. Även den kvarvarande flotationsresten av tyngre minerogent material våtsiktades och genomsöktes. Efter floteringen samlades proverna upp och förvarades fuktigt i tillslutna plastpåsar till dess det analyserades. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 7–100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst von Jacomet 64 och Cappers m. fl. 2009) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, fekalier, smältor, slagg, ben mm har eftersökts.

Det organiska materialet i den provtagna kulturlagerstratigrafien är generellt sett dåligt bevarat, främst hårdskaliga fröer finns kvar tillsammans med förkolnat material. I proverna fanns gott om färska rottrådar som visar att bioturbationen varit omfattande, och därför är källvärdet på de oförkolnade fröerna i detta fall osäkert. De tolkas därför med försiktighet.

Analysresultat

I bifogade tabell har en del av materialet (det som inte är förkolnade fröer och frukter) kvantifierats enligt en grov relativ skala 1-3 prickar, där 1 prick innebär förekomst av enstaka (ca 1-5 st) fragment i hela provet. 2 prickar innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamplingar som görs. 3 prickar innebär att materialet är så vanligt att de kan sägas vara ett av de dominerande materialen i provet och man hittar det var man än tittar. I tabellen är förkolnat och oförkolnat material separerat.

Diskussion

Proverna är insamlade från skilda kontexter, men är tolkade som att de huvudsakligen kommer från två kronologiskt skilda faser. De diskuteras enskilt och kronologiskt uppdelade.

Prov 1: markhorisont av okänd ålder (k100)

Provet innehöll endast förkolnat material i form av träkol, förkolnade strån och örtdelar samt enstaka fragment av kvistar. Innehållet är typiskt för äldre åkerjord där träkolet och kvistar kan representera spår av röjningsfaser, medan förkolnade örtfragment kan vara spår av att svedda trädor.

Prov 2: Ugn (k344)

Vid sidan om träkol förekom ett brett spektrum av matlagingsrester i materialet. Brända och obrända benfragment samt en förkolnad kornkärna. Ugnen har uppenbarligen använts till matlagning.

Prov 3: Härd (k495)

Vid sidan om träkol är provet fattigt på innehåll vid sidan om ett förkolnat fragment av hasselnöt. Härden har uppenbarligen brukats för matlagning, eller åtminstone rostning av hasselnötter. Även fläderkärnan kan höra till detta material med detta är osäkrare eftersom fröet är obränt.

Prov 4: Stolphål (k619)

Provet innehöll en större mängd träkol och en hel del rester av förkolnade örtfragment. Tillsammans med detta material påträffades ett bränt frö av vattenstakra. En möjlig tolkning av detta är att örtmaterialet består av hö som insamlats från fuktängsmiljöer. Huset skulle då kunna tolkas som ett nedbränt fähus eller hus där hö förvarats.

Prov 5: Stolphål (k489)

I detta stolphål påträffades brända fiskben samt sju sädeskärnor av korn och råg. Det är tydligt att man lagat mat i huset som därmed kan tolkas som ett bostadshus eller någon form av kokhus. Inslaget av råg är intressant då detta sädesslag förekommer sparsamt vid denna tid, men tidigare fynd från Skåne är kända.

Prov 6: Stolphål (k518)

Provets innehåll är mycket fattigt och svårbedömt. Vid sidan om träkol påträffades ett fragment som förefaller vara förkolnad kärlskorpa, vilket skulle kunna tyda på närhet till matlagning. Å andra sidan är detta det enda spåret av detta slag vilket är svagt när det gäller att bedöma husets funktion.

Prov 7: Härd (k368)

Denna härd innehöll mycket lite förkolnat/bränt material. Vid sidan om träkol endast en klump som skulle kunna utgöras av bränd mat. Möjligen är det en matlagingshärd.

Prov 8: Stolphål (k201)

I provet påträffades ett förkolnat sädeskorn samt en förkolnad frukt av humle, vars bruk vid tiden är känd vid ölbryggning. Förhistoriska fynd av humle är dock ännu ovanliga. De förekommer på de vikingatida handelsplatser, samt har hittats vid enstaka gårdar, t.ex. Järrestad. Om dateringen till vikingatid är riktig så är fyndet anmärkningsvärt. Möjligen är hus 5 ett brygghus eller ett bostadshus.

Tabell 23. Resultatet av makrofossilanalysen för kv Kryptan 10.

Kv Kryptan 10, S Sandby			Prov	1	2	3	4	5	6	7	8
			K		344	495	619	489	518	368	201
			L	1							
			Hus				3	1	2		5
			Kontext	Mark-/odlingshorisont	Ugn 1200-tal	Härd, möjlig vikingatid	Stolphål	Stolphål	Stolphål	Härd, möjl. Medeltid	Stolphål
			Uppskattad ålder		1200-tal	Vikingatid				Medeltid	Vikingatid
			Analyserad vol. l	3	3	2	3,2	3,5	3,5	1,5	1,4
	Vedartade växter	Träkol	••	••	•••	•••	•••	•••	••	••	••
		Pinnar/kvistar/knoppar	•								
	Örter och gräs	Förkolnade strån och örtdelar	••	•	•	••			•		•
		Förkolnade rottrådar					•			•	
	Köksavfall	Benfragment från däggdjur/fågel		••							
		Brända benfragment		•							
		Brända fiskben/fiskfjäll					•				
		Förkolnad klump								•	
		Kärlekskorpa							•		
Ogräs	Svenskt namn	Latinskt namn									
	Svinmålla	<i>Chenopodium album</i> -typ				3	14		5	3	
	Jordrök	<i>Fumaria officinalis</i>								1	
	Penningört	<i>Thlaspi arvense</i>				1					
Insaml	Hållon	<i>Rubus idaeus</i>		1						1	
Odlat	Äkta fläder	<i>Sambucus nigra</i>			1		1				1
Övr	Viol (ospec.)	<i>Viola</i> sp.								1	
Förkolnade											
Vatten	Vattenstärka	<i>Oenanthe aquatica</i>				1					
Köksavfall	Hasselnöt	<i>Corylus avellana</i>			1						
	Sädeskorn (oidentifierat)	Cerealiea indet									1
	Korn (ospec.)	<i>Hordeum vulgare</i>		1				3			
	Skalkorn	<i>Hordeum vulgare</i> ssp <i>vulgare</i>						3			
	Humle	<i>Humulus lupulus</i>									1
	Råg	<i>Secale cereale</i>						1			

Referenser

- Cappers, R. T. T., Neef, R. & Bekker, R- M. 2009: Digital atlas of economic plants. *Groningen Archaeological Studies* vol 9. Groningen
- Von Jacomet, S., 2006: *Identification of cereal remains from archaeological sites*. 2nd ed. IPAS Basel University, Basel
- Wasylikowa, K., 1986: Analysis of fossil fruits and seeds. I Berglund, B. E. (ed.): *Handbook of Holocene Palaeoecology and Palaeohydrology*. John Wiley & Sons Ltd. pp.571–590.

Bilaga 5. Kontextlista

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
1	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
2	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
3	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
4	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
5	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
6	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
7	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
8	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
9	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
10	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
11	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
12	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
13	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
14	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
15	Odlingslager	Lager fyllning	Brukning	Brunrå lerig humös sand, inslag av bränd lera, tegelsmul och träkol. Kontaktytan är diffus. Tolkas som odlingslager. Av fynden att döma är lagret inte väldigt gammalt, 1700–1800-tal, kanske något äldre men knappast troligt.	Ja	2
16	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
17	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
18	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
19	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
20	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
21	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
22	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
23	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
24	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
25	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
26	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
27	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
28	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
29	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	1
30	Sten	Sten-tegelkonstruktion	Konstruktion	Ligger i lager 31, tolkas vara en rest av en stensyll.	Ja	59
31	Rest av lergolv	Lager fyllning	Konstruktion	Gulbrun lera, rest av lergolv?	Ja	59
32		Sten-tegelkonstruktion		Recent, betongklump.	Ja	5
33	Brukning/aktivitetslager	Lager fyllning	Brukning	Brungrå sand, fynd av munbläst grönaktigt planglas, ej tillvaraget. Enstaka träkol och bränd lera. Relativt slät brun sand. Liknar lager 38.	Ja	60
34	Golvlager	Lager fyllning	Brukning	Brungrå sand, mycket bränd lera och träkol i lagret, fynd av äldre rödgods. Ligger över 259 som tolkats som ett lergolv, det äldre rödgodset kan komma härifrån. Lagret kan tolkas antingen som ett brukningslager utomhus eller kanske ett jordgolv/brukningslager inomhus och då tillsammans med 259 som delar av en byggnad.	Ja	60
36	Utkastlager	Lager fyllning	Brukning	Utkastlager från smedjan 1800-/1900-tal, rödbrun sand, fynd av metall, ej tillvaratagna.	Ja	6
37	Utkastlager	Lager fyllning	Brukning	Utkastlager från smedjan 1800-/1900-tal, rödbrun sand, fynd av metall, ej tillvaratagna.	Nej	6
38	Golvlager	Lager fyllning	Brukning	Brungrå sand, ljusare och porösare lager med djurben i, fortsätter utanför schaktkant, liknar lager 33.	Ja	60
39	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråsvart sand, innehåller träkol och bränd lera.	Ja	42
40	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brunsvart sand, poröst, inslag av enstaka bränd lera och träkol. I södra delen är fyllningen infiltrerad av ljus sand.	Ja	
41	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka bränd lera och träkol.	Ja	
42	Fyllningar	Lager fyllning	Destruktion	3 fyllningar: 1) överst, gråbrun lerig silt, homogen, enstaka tegelfragment. 2) gråbrun/brun flammig, något svåravgränsad från omgivande alv. 3) gråsvart, porös, något organisk, fuktig och kladdig.	Ja	49
43	Ej undersökt	Lager fyllning		Gråsvart sand, fyllning i nedgrävning. Ej undersökt.	Nej	42
44	Fyllning	Lager fyllning		Brungrå sand, fyllning i nedgrävning. Ej undersökt.	Nej	
45	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, fuktig, innehåller mycket flakig sten.	Ja	42

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
46	Fyllning	Lager fyllning		2 fyllningar: 1) Översta fyllningen, gråbrun homogen sand, lerig, fuktig och enstaka träkol. 2) gråbrun homogen lerig silt, fuktig, enstaka djurben. Under lera blir det åter sandigt med mycket sten, svårt att avgränsa fyllningen.	Ja	42
47	Fyllning	Lager fyllning		Gråsvart sand, fyllning i stolphål, ej undersökt.	Nej	
48	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, fyllning i stolphål. Inga komponenter.	Ja	42
49	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, fyllning i stolphål. Mycket småsten.	Ja	42
50	Recent nedgrävning	Lager fyllning	Destruktion	Recent nedgrävning, stenar och grus som känns rel. snabbt nedslängt. Likheter med K51. Både fyllning och nedgrävning med samma kontextnummer.	Nej	5
51	Recent nedgrävning	Lager fyllning		Recent nedgrävning, oval i plan, mörkbrun grov sand, inslag av bränd lera och några större stenar. Fyllning och nedgrävning med samma kontextnummer.	Nej	31
52	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Orangesvart sand, bränd lera och mycket träkol. Lik K53.	Ja	31
53	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, mycket bränd lera och träkol, liknar K52.	Ja	42
54	Rest av lergolv	Lager fyllning	Konstruktion	Gråbrun lera, tydlig klack av grå lera. Del av smedjans konstruktion.	Ja	30
60	Marklager	Lager fyllning	Brukning	Grå sand, relativt stenigt med sten 0,01–0,05 m stora, en del grå och gul lera. Tolkas som marklager.	Ja	16
64	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Sten uppe i översta lagren efter avbanning av bärlager.	Ja	30
68	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Sten som ligger i schakt 52 (?).	Ja	
70	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	30
72	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Sten i lager 54.	Ja	30
73	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i nedgrävning, gråsvart sand, går in i schaktkant. Ej undersökt.	Nej	42
74	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i stolphål, gråsvart sand. Inslag av bränd lera och träkol.	Ja	49
75	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråsvart sand, fyll i stolphål. Inslag av bränd lera och träkol.	Ja	
76	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråsvart sand, fyll i stolphål. Ej undersökt.	Nej	49
77	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, fyll i stolphål. Ej undersökt.	Nej	26
78	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, fyll i stolphål. Ej undersökt.	Nej	
79	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i nedgrävning, i vilken det troligen legat stenar nedtryckta i botten mot alven. Fyllning av gråbrun sand och en del lera, enstaka träkol och bränd lera.	Ja	26
80	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand. Ej undersökt.	Nej	26
81	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand. Ej undersökt.	Nej	42
82	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand. Ej undersökt.	Nej	42

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
83	Ugnsrester, uttraktionslager	Lager fyllning	Brukning	Brunorange silt och lera, ugnsrester, uttrakat material.	Ja	
84	Lergolv	Lager fyllning	Konstruktion	Ett område med större koncentration av brunrå lera, omkring 0,05 m tjockt. Inslag av bränd lera. Svåravgränsat. Planglas och järnspik i lagret (ej omhändertaget), lagret tunnar ut med mindre fläckar.	Ja	30
85	Brukningsslager	Lager fyllning	Brukning	Större område med sot och träkol och bränd lera. Brungrått silt och lera. Mitt i lagret fanns även ett stort inslag av träkol och bränd lera, förekommer i olika koncentrationer i lagret. Tolkas som brukningsslager.	Ja	6
86	Lager	Lager fyllning	Brukning	Gråbrun lera och silt, tegel i lagret, osäker avgränsning, ligger på lager 100.	Ja	20
87	Lager	Lager fyllning	Brukning	Gråbrun silt och lera, ligger i lager 100. Innehåller bränd lera.	Ja	20
91	Lagerrest	Lager fyllning	Brukning	Gråbrun lera och silt, ligger i lager 100, koks.	Ja	20
92	Lagerrest	Lager fyllning	Brukning	Gråbrun silt, lera, träkol. Stort inslag av träkol och enstaka bränd lera.	Ja	20
93	Lagerrest	Lager fyllning	Brukning	Gråbrun silt och lera, inslag av ben, träkol och bränd lera.	Ja	20
94	Lagerrest	Lager fyllning	Brukning	Gråbrun silt och lera, inslag av ben, träkol och bränd lera.	Ja	20
95	Lagerrest	Lager fyllning	Brukning	Gråbrun siltig lera med inslag av bränd lera och träkol.	Ja	20
96	Yngre marklager	Lager fyllning	Brukning	Gråbrun silt och sand, inslag av koks, bränd lera och träkol. Går in under schaktkanten. Tolkas som yngre marklager.	Ja	20
97	Lager	Lager fyllning	Brukning	Gråbrun silt och lera, inslag av bränd lera och träkol.	Ja	20
98	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Ligger i lager 100.	Ja	30
99	Sten	Sten-tegelkonstruktion	Konstruktion	Ligger i lager 100.	Ja	30
100	Äldre odlings-/marklager	Lager fyllning	Brukning	Äldre markhorisont, mörkt gråbrun sand, humös med inslag av träkol och bränd lera. Resultat från makrofossilanalys visar att innehållet är typiskt för äldre åkerjord där träkolet och kvistar kan representera spår av röjningsfaser, medan förkolnade örtfragment kan vara spår av att svedda trädor.	Ja	8
102	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Ligger i lager 100.	Ja	30
103	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Ligger i lager 84.	Ja	30
104	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Ligger i lager 84.	Ja	30
105	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Ligger i lager 84.	Ja	30
106	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Ligger i lager 84.	Ja	30

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
107	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Ligger i lager 100.	Ja	
108	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Ligger i lager 100.	Ja	
109	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Ligger i lager 100.	Ja	
110	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Ligger i lager 100.	Ja	30
111	Sten	Sten-tegelkonstruktion	Konstruktion	Ligger i lager 100.	Ja	30
112	Sten	Sten-tegelkonstruktion	Konstruktion	Ligger i lager 85.	Ja	30
113	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Ligger i lager 100.	Ja	
114	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Ligger i lager 100.	Ja	
115	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Ligger i lager 100.	Ja	
116	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Ligger i lager 100.	Ja	
117	Sten	Sten-tegelkonstruktion		Ligger i lager 97.	Ja	
118	Yngre marklager	Lager fyllning	Brukning	Gråbrun sand, Fynd av yngre rödgods. Tolkas som yngre marklager.	Ja	20
119	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i stolphål.	Ja	
120	Recent fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i större nedgrävning, rel. modern. Gråbrun silt och lera med tegel, fajans, yngre rödgods samt någon spik. Tidigmodern tid.	Ja	5
121	Äldre markhorisont	Lager fyllning	Brukning	Gråbrun, flera nedgrävningar i lagret. I fyllningen till en del nedgrävningar har det kommit ben, tegel, yngre rödgods. Ställvis koncentrationer med bränd lera och träkol. Är troligen samma som den äldre mark-horisonten 100.	Ja	8
123	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i stolphål, brungrå sand.	Ja	
124	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i stolphål i alven, grå sand, enstaka träkol och bränd lera.	Ja	26
125	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i stolphål i alven. Grå sand med enstaka träkol och bränd lera.	Ja	26
126	Lagerrest	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i stolphål, brungrå sand, enstaka träkol och bränd lera.	Ja	25
126	Lagerrest	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i stolphål, brungrå sand, enstaka träkol och bränd lera.	Ja	25
127	Yngre marklager	Lager fyllning	Brukning	Gråsvart sand med inslag av träkol, tegel och bränd lera. Stora likheter med kontext 96, samma form.	Ja	20
128	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol och br. lera.	Ja	
129	Brunnsfyllning	Lager fyllning	Destruktion	Översta fyllningen i en brunn. Brun sand med enstaka träkol och bränd lera.	Ja	25
135	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, svår att skilja från alven, mycket skiffer (vilket förekommer naturligt i moränen verkar det som).	Ja	49
137	Recent störning	Lager fyllning			Nej	5
138	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	9

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
139	Fyllning i ränna	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun sand. I botten ett lager med småsten och skiffer. Fynd av koks, fajans, buteljglas och yngre rödgods. Förekomst av tegel, ej tillvarataget.	Ja	5
140	Fundamentsgrop	Nedgrävning	Konstruktion	Oval nedgrävning, 0,86x0,62x0,20 m, minst 8 stenavtryck i botten av gropen, ojämn botten, sluttande sidor.	Ja	27
141	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	Oregelbundet rund, 0,60x0,70x0,22 m, ojämn botten, sluttande sidor, 1 med trappformat steg.	Ja	
142	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	9
143	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Ej undersökt.	Nej	9
144	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Ej undersökt.	Nej	9
145	Brukningsslager/golv	Lager fyllning	Brukning	Brukningsslager bestående av brungrå sand, sparsamt med träkol och bränd lera, spridda centimeterstora fläckar av grå/gulgrå lera.	Ja	
146	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun porös sand som innehåller mycket skiffersten, fler i botten.	Ja	49
147	Brukningsslager	Lager fyllning	Brukning	Mörkbrun sand med decimeterstora fläckar av grå lera, enstaka träkol och bränd lera. Fynd av fajans. Förefaller vara relativt modernt.	Ja	20
148	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
149	Brandlager	Lager fyllning	Destruktion	Mörkgrått lager med större partier av svartgrått, sparsamt med träkol och bränd lera. Lagret ej dokumenterat på ritning. Skulle kunna vara ett brandlager kopplat till 499, 475 & 504.	Ja	3
153	Yngre marklager	Lager fyllning	Brukning	Gråbrun sand, stora likheter med K96 och K127. Innehåller koks, bränd lera, träkol. Sparsamt och jämnt spritt. Enstaka tegelkross. Fortsätter utanför schaktet.	Ja	8
157	Utgår	Lager fyllning		Utgår.	Nej	
158	Utgår	Lager fyllning		Utgår.	Nej	
159	Utgår	Lager fyllning		Utgår, endast färgning i ytan.	Nej	
160	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning, mörkbrun sand.	Ja	
161	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning. Ljust brungrå flammig sand, mörkare och ljusare partier av gråbrun sand.	Ja	
162	Utgår	Lager fyllning		Utgår.	Nej	
163	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, något flammig men tydligt stolphål.	Ja	
164	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av mörkbrun humös sand, inslag av tegel.	Ja	
165	Utgår	Lager fyllning		Utgår, endast färgning i ytan.	Nej	
166	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning, fläckar av gråbrun sand, fläckar av gulbrun sand, flammig.	Ja	
167	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med gråbrun sand, enstaka fläckar av brungul sand.	Ja	
168	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, något flammig, fläckar av brungul sand.	Ja	
169	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun något flammig sand.	Ja	
170	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, en stor sten mitt i fyllningen och en sten i botten av nedgrävningen, kan vara ditlagd.	Ja	

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
171	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, rikligt med skiffer och småsten vilket gör det svårt att se i sektion.	Ja	
172	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, rikligt med småsten och inslag av brungul sand fläckvis. Även större bitar tegel i fyllningen.	Ja	
173	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av mörkbrun melerad sand.	Ja	
174	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	
175	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, enstaka träkol och bränd lera. Ett fåtal större stenar i fyllningen, ca 0,1-0,3 m i diameter. Fortsätter in under hus på tomten.	Nej	
176	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	
177	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av brungul melerad sand.	Ja	
178	Utgår	Lager fyllning		Utgår, endast färgning i ytan.	Nej	
179	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
180	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, måttligt med småsten. Två stolphål bredvid varandra med fyllningar som inte går att särskilja.	Ja	
181	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	
183	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av brun sand.	Ja	
184	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, fläckvis brungul.	Ja	
185	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, rikligt med småsten. Fyllningen liknar K172.	Ja	
186	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, något flammig.	Ja	56
187	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	Oregelbundet oval, 0,60x0,70x0,68 m. sluttande sida i S, något rakare i N. plan eller något skålad botten.	Ja	48
188	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	Oregelbunden, skuren av V schaktkanten, 0,70x0,90x0,36 m. Oregelbunden botten, sluttande sida i N, buktande, konvex sida i S. Svårtolkad, kan vara mindre täktgrop eller förrådsgrop, men hela utbredningen är inte möjlig att undersöka.	Ja	48
189	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	Oregelbundet oval, 0,74x0,44x0,20 m, svagt sluttande sidor, tudelad botten.	Ja	41
190		Nedgrävning	Konstruktion		Nej	30
191	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med gråbrun sand.	Ja	56
192	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkt brungrå fyllning.	Ja	56
193	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	56
194	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	56
195	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	56
196	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	70
197	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand. Enstaka träkol.	Ja	70
198	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	70
199	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, enstaka träkol och bränd lera.	Ja	56
200	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	56

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
201	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, enstaka träkol.	Ja	70
202	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, enstaka träkol.	Ja	70
203	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, enstaka träkol.	Ja	70
204	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	70
205	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol. Fyllning.	Ja	
206	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning, gråbrun sand, enstaka träkol.	Ja	68
207	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning, brungrå sand.	Ja	68
208	Fyllning i ränna	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i ränna, brungrå sand med enstaka träkol och bränd lera. Ett par bitar tegel, några cm stora samt en järnspik och en bit yngre rödgods, del av ett fat.	Ja	56
209	Utgår	Lager fyllning		Utgår, mättes först in separat men tolkades vara en del av K208.	Nej	
211	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med mörkt gråbrun sand, måttligt med träkol.	Ja	56
212	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med gråbrun sand, enstaka träkol.	Ja	56
213	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med gråbrun sand, enstaka träkol och fläckar av brungul sand.	Ja	
214	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med gråbrun sand.	Ja	
215	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med brungrå sand, relativt organisk med mycket rötter.	Ja	56
216	Utgår	Lager fyllning	Destruktion	Utgår, endast färgning i ytan.	Ja	56
217	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand.	Ja	56
218	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörk gråbrun humös sand med inslag av tegelfragment.	Ja	56
219	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med mörk gråbrun humös sand.	Ja	
220	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med gråbrun sand med ett tegelfragment.	Ja	56
221	Lagerrest	Lager fyllning			Nej	
222	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med gråbrun sand, enstaka träkol.	Ja	
223	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med gråbrun sand, enstaka träkol och bränd lera.	Ja	56
224	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med gråbrun sand, relativt organisk med mycket rötter.	Ja	56
225	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med gråbrun sand, enstaka träkol.	Ja	56
226	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med brungrå något flammig sand.	Ja	56
227	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med gråbrun sand, enstaka träkol. Foto 338	Ja	
228		Lager fyllning	Destruktion		Nej	37
229	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	1) gråbrun sand, fuktig, enstaka bränd lera i K238 samt en bit betong och en skärva rödgods. 2) brungrå sand, flammig i färgen. 3) gulbrun sand, liknande alven, något flammig och ihopblandad med fyllning 1. I sektion går fyllningarna i 229 och 238 ihop och kanske borde kontexterna slås ihop?	Ja	5

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
				Tolkas som fyllningar i avfallsgröpar av yngre datering med tanke på betong.		
230		Lager fyllning	Destruktion		Nej	49
231		Lager fyllning	Destruktion		Nej	
232		Lager fyllning	Destruktion		Nej	42
233		Lager fyllning	Destruktion		Nej	
234	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med gråbrun sand, något flammig.	Ja	
235		Lager fyllning	Destruktion		Nej	49
236		Lager fyllning	Destruktion		Nej	49
237	Golvlager	Lager fyllning	Konstruktion	Grågul lera och rödbrun bränd lera, tolkas som byggnadsrest.	Ja	59
238	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Se ovan K229.	Ja	5
239	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med gråbrun sand.	Ja	
240	Recent fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun homogen sand, betongbitar i botten och en järnspik. Recent.	Ja	5
241		Lager fyllning	Destruktion		Nej	
242	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun homogen sand, enstaka bränd lera, möjligen störd av djurgång i östra delen.	Ja	37
243	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i nedgrävning, gråbrun sand. Ej undersökt. Ligger ett antal stolp-/störhål i en ring runt. Nedgrävningens diam. ca 1,6 m.	Nej	
244	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
245	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
246	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun flammig sand.	Ja	
247	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
248	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
249	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	49
250	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med gråbrun sand.	Ja	49
251	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brunrå homogen och ganska porös, fynd av järnspik längst ned i fyllningen. Otydligt avgränsad mot väster.	Ja	10
252	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	49
253	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun homogen siltig sand, inslag av enstaka bränd lera och träkol. Lerigt i botten på östra sidan, tydlig avgränsning.	Ja	10
254	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	42
255	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka bränd lera och träkol.	Ja	10
256	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	49
257	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun något siltig sand, inslag av träkol.	Ja	49
258	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	49
259	Lergolv	Lager fyllning	Konstruktion	Troligt lergolv av grågul lera, inslag av sand.	Ja	59

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
260	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun silt med lerkladdar, i ytan ett område med träkol = K52.	Ja	49
261	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av brun grov sand med stort inslag av småsten och stora stenar som skoning.	Ja	42
262	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun grov sand, inslag av småsten.	Ja	42
263	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	42
264	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	37
265	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	37
266	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	7
267	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
268	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av mörkbrun humös sand.	Ja	44
269	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av mörkbrun sand med inslag av bränd lera.	Ja	31
270	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
271	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
272	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, ej undersökt	Nej	10
273	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
274	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	7
275	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
276	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, enstaka träkol. Ej undersökt.	Nej	10
277	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
278	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
279	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
280	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
281	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
282	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i stolphål, ej undersökt.	Nej	
283	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	7
284	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
285	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i stolphål, ej undersökt.	Nej	
286	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i stolphål, ej undersökt.	Nej	44
287	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i stolphål, ej undersökt.	Nej	
288	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i stolphål, ej undersökt.	Nej	7
289	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	7
290	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
291	Brunnsfyllning	Lager fyllning	Destruktion	Översta fyllningen i en brunn bestående av gråbrun sand med enstaka bränd lera, strimmig färg. Ev en brunn. Tolkas vara ett utfyllnadslager när en äldre brunnsfyllning satt sig och inför det att marklagret/den hårdgjorda ytan 60 skulle konstrueras. Förs därför till grupp 16.	Ja	16
292	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
293	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	7
294	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	7
295	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
296	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	7
297	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
298	Ugnsplatta	Lager fyllning	Konstruktion	Träkol och sot i koncentration mitt i ett lager av lera, vilken har hettats upp och blivit röd. Kan vara en ugnsplatta med rester av brukningslager/brandlager.	Ja	6
301	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
302	Utgår	Lager fyllning		Utgår.	Nej	42
303	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, flammig i färgen, störd av djurgång.	Ja	
305	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning med gråbrun sand.	Ja	
306	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, tre stenar i fyllningen, stenskoning.	Ja	49
307	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
308	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, enstaka bränd lera och träkol.	Ja	
309	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, enstaka träkol och bränd lera.	Ja	
310	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av brungrå flammig sand. Skärs av 1159.	Ja	
311	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, enstaka träkol och bränd lera.	Ja	
312	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, enstaka träkol, bränd lera. Innehåller stenar. I botten ett ca 0,01 m tjockt lager brunröd jord.	Ja	26
313	Fyllning i ränna	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i sandtäkt? Gråbrun med bruna strimmor, mycket blandad med morän, enstaka bränd lera. Enstaka stenar i botten, tunt lager brunröd sand på botten.	Ja	37
314	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av homogen gråbrun sand, enstaka bränd lera.	Ja	49
315	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun något flammig sand.	Ja	
316	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, inga komponenter.	Ja	
317	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av grå lera och brun humös sand.	Ja	26
318	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	42
319	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av mörkbrun humös sand.	Ja	42
320	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av brungrå humös sand med enstaka inblandning av grus.	Ja	42
321	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	37
322	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av mörkbrun humös sand med inslag av lera, liten förekomst av bränd lera och träkol.	Ja	42
323	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av mörkgul sandig lera med stort inslag av träkol, sten, bränd lera, möjligen rött tegel?	Ja	
324	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Sandig lera med stort inslag av sten. Fynd av rött tegel, ej tillvarataget	Ja	42
325	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, mycket småsten.	Ja	49
326	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun silt med lerkladdar, i mitten ett område med bränd lera, utanför	Ja	42

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
				detta träkol och sedan den gråbruna silten.		
327	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun humös sand, inslag av grå lerkluttar. En sten i ytan.	Ja	49
328	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brun humös sand med mycket sten. Rest av stenskoning.	Ja	49
329	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, mycket småsten.	Ja	42
330	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, mycket småsten.	Ja	
331	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
332	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka bränd lera och träkol. Siltig, stor flat sten täckande nästan hela botten.	Ja	44
333	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun siltig sand, enstaka bränd lera och träkol, oklar relation till K332.	Ja	44
334	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun lerig och sandig silt, enstaka träkol och bränd lera.	Ja	44
335	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun något siltig sand.	Ja	44
336		Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
337	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun flammig sand.	Ja	44
338	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
339	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	37
340	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	37
341	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	37
342	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
343	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	37
344	Konstruktions lager	Lager fyllning	Konstruktion	Gråbrun sand, homogen, enstaka bränd lera och träkol, lerklumpar, mycket flammig i färgen. Störd av djurgångar. Om än något svåravgränsad fanns det en lins av sand centralt i anläggningen. Underst i större delen (mest i V) fanns ett ca 0,01 m tjockt lager brunröd sand. Kändes på något vis lite organiskt. Annars är anläggningen väl avgränsad. Två stolphål har dykt upp i botten av lagret. K781 kan ha skurit K344, har liknande fyllning. det är också möjligt att det finns pinn-/kåpphål i anläggningen, men de är svårtolkade och otydliga.	Ja	35
345	Raserad kupol?	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand med koncentrationer av gul lera och bränd lera, enstaka träkol. Tjockt lerlager, uppåt 0,20 m. Mycket bränt åt sidorna, mest öster ut. I norra sidan låg ett lager bränd lera på ett lager obränd, mellan dessa fanns ett tunt lager sot/träkol. I söder låg ett stort koncentrerat lager bränd lera, ca 0,04 m tjockt. I sydöst gick leran in under K346. I botten av lagret påträffades en spik, tryckt mot leran i K345. Samma lager? Innehöll även sotiga stenar. Tillägg: detta kan eventuellt vara ett raseringslager där leran, både bränd och obränd utgör en raserad kupol.	Ja	33

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
346	Brukningsslag er	Lager fyllning	Brukning	Gråbrun sand, något lerig, enstaka bränd lera och träkol. Dåligt schaktat, kan vara del av 347.	Ja	36
347	Brukningsslag er	Lager fyllning	Brukning	Gråbrun siltig, något mörkare än 346, enstaka bränd lera och träkol, innehåller tegel. Innehåller bränd och obränd lera. Upp emot 0,16 m tjockt. Ojämn botten och något svåravgränsad. Fynd av spik, bryne, keramik och hulpenning från Albrekt av Mecklenburgs regeringstid ca 1400-1420. Även förekomst av djurben. Tillägg: denna kontext kan möjligen vara en del av den raserade kupolen (K345).	Ja	36
350	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	37
351	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
352	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
353	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
354	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
355	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
356	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
357	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	37
358	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
359	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
360	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	37
361	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
362	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
363	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i brunn, brun sand. Ej undersökt	Nej	25
364	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i brunn, gråsvart sand. Ej undersökt.	Nej	25
365	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
366	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun humös sand.	Ja	44
367	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
368	Brukningsslag er hård	Lager fyllning	Brukning	Möjlig hård.	Ja	45
369	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
370	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, homogen, något stråk av sand i botten.	Ja	
371	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Grå sand.	Ja	
372	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
373	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Översta fyllningen i ett dike, mellanbrunrå sand, enstaka träkol och bränd lera, enstaka tegelfragment.	Ja	18
374	Brunn	Nedgrävning	Konstruktion	Nedgrävning för brunn. 2,28x2,55 m, rund.	Ja	24
375	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mellanbrunrå sand, enstaka inslag av träkol och bränd lera.	Ja	60
376	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mellanbrun sand, enstaka träkol, svagt humös fyllning. Inga fynd. Makroprov 606.	Ja	18
377	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	18

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
378	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
379	Brandlager	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, fläckvis av bränd och obränd lera samt träkol. Områden med lera, bränd lera och träkol. Större koncentrationer. Lagret mycket stört av rötter. Tolkas som brandlager.	Ja	40
380	Marklager	Lager fyllning	Brukning	Gråbrun sand, enstaka träkol, bränd lera. Stora likheter med lager 153.	Ja	20
381	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i FU-schakt.	Nej	5
384	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mellanbrungrå.	Nej	28
385	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
386	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
387	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
388	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
389	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	26
390	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	26
391	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
392	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
393	Fyllning	Lager fyllning	Brukning	Lerkladd med bränd lera, fyllning i nedgrävning 1235.	Ja	66
394	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	26
395	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
397	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av brun-ljusbrun sand, ligger under vad som liknar ett lock av vit lera.	Ja	
398	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av svartgrå sotig och lerinblandad sand.	Ja	
399	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
400	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
401	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
402	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
403	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	44
404	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Två fyllningar: 1. översta fyllningen av gråbrun lerig sand med lerkluttar, förekomst av tegelfragment och träkol. 2. brun sand.	Ja	26
405	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
406	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	26
407	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	60
408	Lager	Lager fyllning	Brukning		Nej	20
409	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun lerig sand med vita lerkluttar.	Ja	
410	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
411	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun lerig sand, inslag av vita lerklattar, bränd lera och träkol.	Ja	
412	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
413	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	
414	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
415	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
416	Fyllning	Lager fyllning			Nej	

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
417	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
418	Fyllning	Lager fyllning			Nej	26
419	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i stolphål, Gulbrun lerig sand med lerkluttar, inslag av bränd lera.	Ja	26
420	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand. Ej undersökt.	Nej	26
421	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand med lera, lerklattar, träkol och bränd lera.	Ja	46
422	Fyllning	Lager fyllning			Nej	46
423	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
424	Fyllning	Lager fyllning			Nej	46
425	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
426	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun homogen sand, ligger intill K427, som ser likadan ut, svårt att avgränsa de olika nedgrävningarna, kan vara samtida.	Ja	46
427	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun homogen sand.	Ja	46
428	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Två fyllningar: 1) underst grå lera och två stenar, rest av skoning. 2) överst, gråbrun sand, mycket småsten, tolkas som stolpfärgning.	Ja	46
429	Fyllning	Lager fyllning			Nej	26
430	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
431	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
432	Fyllning	Lager fyllning			Nej	26
433	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
434	Fyllning	Lager fyllning			Nej	26
435	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun humös sand med lerinslag, grund, endast botten kvar. Alven infiltrerad i fyllningen.	Ja	42
436	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun humös sand, inslag av småsten.	Ja	42
437	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand med vita lerkluttar, bränd lera och inslag av träkol.	Ja	42
439	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun flammig sand.	Ja	26
440	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun lerig sand med vita lerkluttar, bränd lera och träkol. 1 större sten i fyllningen, möjligen rest av skoning.	Ja	26
441	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
442	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	26
443	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
444	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, Fläckig, lagerrest över fyllningen vilket gör att fyllningen föreföll vara större vid inmätning än undersökning.	Ja	35
445	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	35
446	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun flammig i färgen.	Ja	26
447	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun flammig i färgen.	Ja	26
448	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun flammig i färgen.	Ja	
449	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun homogen sand, innehåller någon lerkladd.	Ja	26
450	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, något flammig.	Ja	

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
451	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun lerig sand som ligger över vit lera, som ser ut som en skoning i sektion.	Ja	26
452	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	
453	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	25
454	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	25
455	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
456	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
457	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
458	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
459	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	51
460	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	
461	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	51
462	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	51
463	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	51
464	Utgår	Lager fyllning		Utgår.	Nej	51
465	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka bränd lera och träkol.	Ja	51
466	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka bränd lera.	Ja	51
467	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	60
468	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
469	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand.	Ja	
470	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkt gråbrun sand med enstaka bränd lera och träkol. I fyllningens sydöstra del en kladdlera som i sektion ser ut som rest av lerskoning mitt i fyllningen. Bestående av obränd grå lera med enstaka träkols-fragment.	Ja	
471	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
472	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	9
473	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i nedgrävning, ej undersökt.	Nej	37
475	Eldpåverkat lergolv	Lager fyllning	Konstruktion	Tydligt avgränsat område med mycket bränd lera och träkol. Områden med koncentrationer av dessa finns. Hela ytan flammig och täkt av bränd lera och träkol. Under den brända leran fanns ett lager träkol. Samma lager som 499.	Ja	4
476	Härdfyllning	Lager fyllning	Brukning	Härd med sotig sand och inslag av skörbränd sten.	Ja	58
477	Härdfyllning	Lager fyllning	Brukning	Sotig sand, skörbränd sten. Makroprov, provnr ej angivet.	Ja	2
478	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol. Tre stenar i fyllningen, 0,10-0,20 m i diameter.	Ja	51
479	Utgår	Lager fyllning	Destruktion	Utgår - kan möjligen tolkas vara en stolphålsbotten ingående i Hus 2.	Ja	9
480	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, inga komponenter, störs av djurgång i norra sidan.	Ja	9
481	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, flammig i botten, 1 sten i fyllningen, möjligen rest av skoning.	Ja	9
482	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, flammig mot botten. Något otydlig mot alven.	Ja	9

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
483	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand utan komponenter. Något flammig i färgen.	Ja	9
484	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
485	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
486	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
487	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, saknar komponenter, dåligt schaktat och vid rensning framkom ytterligare ett stolphål (K722) intill.	Ja	
488	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun flammig sand, störd av djurgång, svåravgränsad fyllning i ytan, vid rensning syntes ytterligare ett stolphål (K883) bredvid det första. Båda stolphålen K882 och K883 hade samma fyllning.	Ja	51
489	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun sand, flammig mot sidorna, inga komponenter.	Ja	51
490	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand utan komponenter.	Ja	51
491	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Stolphålsfyllning, mörkt brungrå sand med enstaka inslag av träkol och bränd lera. En sten 0,10x0,08x0,05 m mitt i fyllningens östra hälft samt en större klump bränd lera, ca 0,03 m i diameter. Fläckar av brungul sand i den södra delen.	Ja	9
492	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av mörkbrun humös sand.	Ja	17
493	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol. Foto 70.	Ja	17
494	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av mörkbrun humös sand.	Ja	
495	Fyllning i hård	Lager fyllning	Brukning	Sotig sand med inslag av icke skörbränd sten. Flera stolphål runt om, i och under denna fyllning.	Ja	21
496	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av brungrå sand.	Ja	17
497	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkgrå lerig sand med inslag av träkol och bränd lera.	Ja	17
498	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	17
499	Eldpåverkat lergolv	Lager fyllning	Konstruktion	Tydligt avgränsat område med mycket bränd lera och träkol. Områden med koncentrationer av dessa finns, hela ytan flammig och täkt av bränd lera och träkol. Under den brända leran fanns ett lager träkol. Fynd av form av ett gångjärn. Tolkas som byggnadslämning och en del av en kvarnsten som låg i lagret.	Ja	4
500	Sten	Sten-tegelkonstruktion			Ja	
504	Lergolv	Lager fyllning	Konstruktion	Stort område med lera i både obränd och bränd form, stora inslag av träkol. Troligt lergolv som ligger över hela området. Kan vara samma konstruktion som K499 men med ett glapp av bara gråbrun sand med inslag av enstaka bränd lera och träkol som skilje. Stora delar av lagret består av obränd grå eller grågul obränd lera. Tolkas som en byggnad i nord-sydlig riktning.	Ja	4
507	Marklager	Lager fyllning	Brukning	Gråbrun sand, skuren av moderna nedgrävningar och FU-schakt.	Ja	20

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
508	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	17
509	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av brungul melerad sand.	Ja	17
510	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka bränd lera och träkol. Flammig mot sidorna.	Ja	17
511	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, inga komponenter, störd av djurgång.	Ja	
512	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand utan komponenter.	Ja	9
513	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand utan komponenter.	Ja	9
514	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand utan komponenter.	Ja	9
515	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand utan komponenter. Flammig i färgen.	Ja	9
516	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand utan komponenter, något flammig.	Ja	9
517	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, flammig mot sidorna, något svåravgränsad mot alven.	Ja	9
518	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av gråbrun flammig sand. Inga komponenter.	Ja	9
519	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun flammig sand, enstaka bränd lera, mycket stenig fyllning.	Ja	17
520	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, stenig fyllning.	Ja	17
521	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, mycket skiffersten i fyllningen.	Ja	17
522	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mellan till mörkbrun brunrå sand, enstaka fläckar av brungul sand, ca 0,05 m stora i diameter. Tydligt stolphål med rel stora likheter med 491, dock något grundare.	Ja	9
523	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	37
524	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand med mycket sten i fyllningen.	Ja	9
525	Fyllning	Lager fyllning		Gråbrun sand, något organisk, porös, saknar komponenter.	Ja	9
526	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
527	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
528	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
529	Dikesfyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i dike, ljus brunrå sand, enstaka träkol, enstaka fläckar brun sand ca 0,05 m i diameter, något humös. Fynd av djurben. Flera fyllningar: i östra delen ser det ut som 2 mindre och smalare diken, med fyllning av ljusgrå sand och enstaka träkol samt mellangråbrun sand med enstaka träkol.	Ja	18
530	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mellanbrunrå sand, enstaka inslag av träkol och bränd lera, något humös. Fynd av yngre rödgods. Mot botten av fyllningen finns en ca 1,0 m lång ljus beigegul sandlins, vilken är ca 0,05 m tjock och som följer nedgrävningens bottenform ca 0,10 m från botten. Denna sandlins kan ev tolkas som rest av ett golvlager/bottenlager/brukningslager i nedgrävningen.	Ja	60
531	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	3
532	Fyllning	Lager fyllning			Nej	54

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
533	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun humös, grov sand. Inslag av bränd lera. Fynd av järnföremål, ev knivblad. Avfört efter registrering.	Ja	3
534	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
535	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	3
536	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
537	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	3
538	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
539	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkt gråbrun sand, foto 391	Ja	3
540		Lager fyllning			Nej	
541	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol och bränd lera. Foto 456.	Ja	
542	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	3
543	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol och bränd lera. Foto 457.	Ja	
544	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol, något otydligt stolphål. Foto 458.	Ja	
545	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol och bränd lera. Stolphålet 1153 ligger precis i kanten av 548, men skär inte denna. Foto 369.	Ja	
546	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka inslag av bränd och obränd lera samt träkol. Stora likheter med fyllningen K787. Foto 367.	Ja	3
547	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Flammig gråbrun sand, foto 366.	Ja	3
548	Dikesfyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i grop Flera fyllningar: 1) Ljus gråbrun sand, något flammig pga inslag av brungul sand, enstaka träkol och bränd lera. 2) Mellangråbrun sand, måttligt med träkol och bränd lera, ställvis större koncentrationer av bränd lera och lerklining med pinnavtryck, fynd av yngre rödgods ca 0,02 m ned. Lerklining i hela fyllningen. PM805 3) Ljus brungul sand, synlig nedgrävningskant mot omgivande steril. 4) Mellanbrunrå sand, enstaka träkol och bränd lera. PM806. 5) Brun sand, enstaka träkol. Svagt organisk. Kan vara fyllning i ett äldre stolphål som ligger under dikesnedgrävningen. 6) Steril sand, ljusbrun/ gul/beige. Foto 401-403. Äldre än Hus 3.	Ja	52
549	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	3
550	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand med enstaka bränd lera och träkol. Liknande fyllning som 552.	Ja	51
551	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, inga komponenter, något flammig i färgen i södra delen.	Ja	
552	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, inslag av enstaka träkol och bränd lera.	Ja	51
553	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	
554	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	51
555	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	51
556	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
557	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	9

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
558	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	9
559	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, rikligt med småsten.	Ja	51
562	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun något flammig sand.	Ja	9
563	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	9
564	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	9
565	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun något flammig sand.	Ja	9
566	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun något flammig sand, stenigt.	Ja	9
567	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun något flammig sand, småsten.	Ja	
568	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, mycket stenigt.	Ja	9
569	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand med mycket sten i fyllningen.	Ja	51
570	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, inga komponenter, något flammig i färgen i södra delen.	Ja	
571	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, flammig i färgen, svårt att skilja fyllning från alven. Mycket sten. Oklart kontextnr, på ritningen (12) KK71.	Ja	
572	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, flammig i färgen mot botten, svåravgränsad mot alven. Inga komponenter.	Ja	
573	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, enstaka bränd lera.	Ja	51
574	Fyllning	Lager fyllning			Nej	51
575	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
576	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun stenig sand, en del rötter som stör och gör det svårt att avgränsa.	Ja	51
577	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
578	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
579	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	
580	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, störd av djurgångar, otydlig avgränsning.	Ja	
581	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	
582	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, störd av rötter och djurgångar.	Ja	
583		Lager fyllning			Nej	
584	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol, 4 stenar i fyllningen, rest av stenskonig, storlek 0,10–0,07 m i diameter.	Ja	
585	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkt brungrå sand, relativt humös/organisk känsla och uppfattas som yngre än intelligande stolphål	Ja	
586	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, dubbelstolphål.	Ja	51
587	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol. En stor sten i mitten, rest av skoning eller ett stöd.	Ja	
588	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, mycket stenig och svåravgränsad.	Ja	51
589	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	37
590	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun något flammig sand.	Ja	9
591	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun något flammig sand.	Ja	9
592	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand med mycket sten i fyllningen.	Ja	9

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
593	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, rikligt med småsten. Foto 154.	Ja	9
594	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, rikligt med småsten. Foto 155.	Ja	9
595	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
607	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol och bränd lera. Två stenar 0,05–0,10 m stora i fyllningen. Möjligen skoningsrest. Foto 460.	Ja	
608	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol. Foto 461.	Ja	
609	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	3
610	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	3
611	Fyllning	Lager fyllning			Nej	3
612	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, mycket tunn lins, endast stolphålsbotten.	Ja	51
613	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Grå sand, enstaka träkolsfragment, rikligt med småsten. Relativt lik fyllningen K622 i det närliggande stolphålet. Foto 146.	Ja	51
614	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka fläckar av brungul sand. Stora likheter med fyllningen K615.	Ja	3
615	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand med enstaka fläckar av brungul sand. Stora likheter med fyllningen K614. Foto 141.	Ja	3
616	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka fläckar av brungul sand, en större sten (0,2 m diameter) låg i fyllningens östra del. Bör ha fungerat som skoning.	Ja	3
617	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol och småsten. Enstaka centimeterstora fläckar av grå lera. Foto 118.	Ja	3
618	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol och bränd lera samt enstaka obränd lera.	Ja	3
619	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning: Gråbrun sand med enstaka inslag av träkol och bränd lera, något flammig med ett par cm stora fläckar av gulbrun sand samt ett par sotfläckar och enstaka mindre grå lerfläckar.	Ja	3
620	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand med enstaka träkol och bränd lera, en ca 0,10 m stor sten i botten. Möjligen rest av skoning. Foto 145.	Ja	
621	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka inslag av bränd lera och träkol, relativt mycket småsten, foto 153.	Ja	51
622	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, rikligt med småsten samt ett litet inslag av lera, foto 119, jämnt fördelat i fyllningen. Stora likheter med fyllningarna K655, K637, K634.	Ja	51
623	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, relativt mycket småsten, foto 151.	Ja	9
624	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand med enstaka träkol och bränd lera. Foto 151.	Ja	9
625	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Grå sand, liknar fyllningen K633.	Ja	
626	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
627	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
628	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	
629	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka fläckar av brungul sand. Foto 265.	Ja	
630	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, en stor sten mitt i fyllningen, rest av stenskoning. Foto 264	Ja	
631	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol, foto 90	Ja	
632	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, något flammig, omrört av djur med djurgångar. Foto 116, 101.	Ja	
633	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i möjligt sth, gråbrun sand, något flammig med inslag av brungul sand. Tydligt stolphål enl. den som undersökte.	Ja	
634	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand med enstaka bränd lera och träkol. En fläck av bränd lera blandad med värmepåverkad rödaktig lera. Foto 117. Ingår troligen i huset som brunnit (k 504, 475, 499 mfl).	Ja	3
635	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun något flammig sand.	Ja	
636	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, rikligt med småsten. Foto 150.	Ja	3
637	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol, relativt mycket småsten i storleken 0,003–0,01 m, foto 89.	Ja	3
638		Lager fyllning			Nej	
639	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	40
640	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	
641	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	40
642	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
643	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Grå sand, enstaka prickar av grå lera och träkol, vissa likheter med intilliggande fyllningen K650. Foto 235.	Ja	
644	Recent	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i modern nedgrävning. Recent.	Ja	5
645	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka fläckar av grå lera, enstaka träkol och bränd lera. Fynd av en djurtand, ej tillvaratagen. Fyllningen liknar K643 och K650.	Ja	40
646	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, foto 213.	Ja	
647	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, foto 212.	Ja	
648	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, foto 215.	Ja	40
649	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, rikligt med småsten. Foto 211.	Ja	40
650	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkt gråbrun sand, enstaka grå lerfläckar och enstaka träkol. Foto 214.	Ja	
651	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, måttligt med bränd och obränd lera, småsten och träkol. Kolprov 759, foto 236.	Ja	
652	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka fläckar av brungul sand samt enstaka träkol. Foto 216.	Ja	40
653	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	40
654	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, stor likhet med fyllningen K755. Foto 270.	Ja	9
655	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, måttligt med småsten, enstaka träkol. Foto 100.	Ja	
656	Utgår	Lager fyllning			Nej	3

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
657	Utgår	Lager fyllning			Nej	3
658	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkt gråbrun sand, foto 102. skär äldre stolphål K906 med fyllning K723.	Ja	3
659	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, något flammig på grund av inblandning av brungrå sandig alv. Måttligt med småsten, en lerkladd i ytan. Foto 95.	Ja	3
660	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	3
661	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol och bränd lera. Foto 99.	Ja	
662	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, foto nr 97.	Ja	3
663	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, måttligt med småsten. Foto 98.	Ja	9
664	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, måttligt med småsten. Foto 164.	Ja	9
665	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka inslag av träkol och bränd lera, skärs av K666/902.	Ja	
666	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun sand, litet inslag av sten, bränd lera och djurben.	Ja	37
667	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, något flammig i färgen, enstaka träkol. Skärs av K666/K902. Foto 96.	Ja	
668	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, 1 ca 0,06 m stor sten i botten. Foto 148.	Ja	
669	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
670	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, något flammig. Foto 184.	Ja	9
671	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, något flammig.	Ja	40
672	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	40
673		Lager fyllning			Nej	37
674	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkt gråbrun, svagt sotigt inslag med jämn fördelning. Foto 179.	Ja	40
675	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, kan tolkas som 2 separata stolphål liggande intill varandra med identisk fyllning. Foto 178.	Ja	40
676	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, enstaka träkol. En större sten i N, stenskonig/stöd. Foto 176.	Ja	40
677	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Ja	9
678	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	37
679	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, foto 175.	Ja	
680	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkt gråbrun sand, inslag av grå lera jämnt fördelad. I ytan, centralt i fyllningen en gulgrå fläck med sand och lera. Foto 187.	Ja	
681	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörk gråbrun sand, enstaka inslag av träkol och bränd lera. Foto 182.	Ja	
682	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, tre stenar i fyllningen, stenskonig. Foto 188.	Ja	40
683	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, foto 220.	Ja	40
684	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Två fyllningar, överst ljus brungrå sand 0,08 m tjockt, underst mellangråbrun sand, 0,11 m tjockt. Foto 189.	Ja	
685	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, större fläckar av gulbrun sand samt stråk av sot vilket gör fyllningen flammig och fläckig. Foto 168.	Ja	

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
686	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka fläckar av brungul sand. Foto 219.	Ja	40
687		Lager fyllning	Destruktion		Nej	40
688	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol. Skärs av K945. Foto 183.	Ja	40
689	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka fläckar med grå lera. Foto 169.	Ja	40
690	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, något flammig med fläckvis brungul sand. Enstaka träkol och bränd lera. Foto 168.	Ja	40
691	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	
692	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol och bränd lera. Foto 217.	Ja	40
693	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, foto 218.	Ja	40
694	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	4 fyllningar:1) mörk brungrå svagt lerig sand, något humös, enstaka inslag av bränd lera och träkol. Makroprov 756. 2) Mellanbrungrå sand, enstaka inslag av bränd och obränd lera samt träkol. 3) Mörk gråbrun sand, svagt lerig, sparsamt med träkol och bränd lera samt prickar av grågul lera. 4) Gråbrun sand, rikligt med grå lera, sparsamt med träkol och bränd lera. Över dessa fyllningar och täckande hela nedgrävningen och ut på sidorna ligger ett utjämningslager bestående av mörk gråbrun mycket kompakt sand med enstaka inslag av träkol och bränd lera.	Ja	40
695	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörk gråbrun sand med enstaka träkol.	Ja	40
696	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, foto 194.	Ja	40
697	Fyllning	Lager fyllning		Ej undersökt.	Nej	5
698	Fyllning	Lager fyllning		Ej undersökt.	Nej	5
699	Recent betong	Sten-tegelkonstruktion		Recent betongfundament.	Nej	5
700	Modern damm	Nedgrävning		Modern damm.	Nej	5
701	Fyllning	Lager fyllning			Nej	5
704	Fyllning	Lager fyllning			Nej	5
705	Fyllning	Lager fyllning			Nej	5
706	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, inslag av brungul sand fläckvis. Något infiltrerad av djurgång mot alven, dock tydligt stolphål.	Ja	9
707	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun humös sand.	Ja	17
708	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brun humös sand.	Ja	
709	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphålsbotten, 0,20x0,24x0,03 m, rund.	Ja	19
710	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
711	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, mycket rötter i området.	Ja	40
712	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Ljus brungrå sand, en större sten 0,25x0,25x0,15 m ligger mitt i färgningen/fyllningen och en stor sten är synlig därunder. Svårt att avgöra om färgningen beror på stenansamlingen eller om dessa är del av en kraftig skoning.	Ja	40

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
713	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand.	Ja	40
714	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, mycket småsten. Foto 165.	Ja	9
715	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, foto 163.	Ja	9
716	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	
717	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand.	Ja	9
718	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	9
719	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	9
720	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, stora likheter med intilliggande fyllning K721. Foto 161.	Ja	9
721	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka fläckar av gulbrun sand. Foto 160.	Ja	9
722	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, framkom vid ytterligare rensning, ligger bredvid K487/K884.	Ja	
723	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mellangrå sand med enstaka småsten.	Ja	3
726	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, rikligt med småsten, relativt stora likheter med K622.	Ja	
727	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun flammig sand.	Ja	17
728	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i stolphål, Gråbrun sand.	Ja	17
729	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand med djurben och inslag av bränd lera, inslag av linser av gul sand.	Ja	
730	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka bränd lera och träkol.	Ja	51
731	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	17
732	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, rikligt med småsten. Foto 283.	Ja	9
733	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, mycket stenigt.	Ja	9
734	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, relativt flammigt med inslag av ljusare bruna nyanser, foto 143.	Ja	3
735	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, något flammig samt fläckar av brungul sand. Stora likheter med fyllningarna K616, K615, K614. Foto 144.	Ja	
736	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, något flammig, enstaka träkol. Foto 459.	Ja	
737		Lager fyllning	Destruktion		Nej	3
738	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,24x0,24x0,12 m, konkava sidor, mjuk botten.	Ja	4
739	Fyllning	Lager fyllning			Nej	3
740	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand. Foto 171.	Ja	9
741	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, foto 282.	Ja	9
742	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun något flammig sand. Foto 181.	Ja	
743	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun humös sand.	Ja	
744	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun humös sand, 1 0,11 m stor sten i fyllningen, stenskoningsrest?	Ja	
745	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun humös sand.	Ja	
746	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun humös sand.	Ja	
747	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun humös sand.	Ja	51
748	Brukning	Lager fyllning	Brukning	Svartbrun humös sand.	Ja	21
749	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun humös sand.	Ja	

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
750	Utgår	Lager fyllning			Ja	
751	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörk gråbrun sand.	Ja	
752	Fyllning	Lager fyllning			Nej	40
753	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, fläckvis med brungul sand. Foto 243	Ja	
754	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand med ett stråk av brungul sand som en 0,04 m tjock lins i fyllningens norra del.	Ja	40
755	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand.	Ja	9
757	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun sand.	Ja	17
758	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun sand med inblandning av gul sand.	Ja	17
760	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun, innehåller bränd lera och träkol.	Ja	35
761	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brun sand med inblandning av gul sand.	Ja	
762	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, dubbelstolphål liksom K586 som ligger intill och i samma riktning, kan troligen höra till samma byggnader. Foto 272.	Ja	9
763	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, foto 277.	Ja	51
764	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand med enstaka träkol. Foto 278.	Ja	
765	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, foto 281.	Ja	9
766	Fyllning	Lager fyllning			Nej	51
768	Fyllning	Lager fyllning			Nej	51
769	Fyllning	Lager fyllning			Nej	51
770	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	9
771	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun melerad sand.	Ja	
772	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun sand med något otydlig begränsning.	Ja	
773	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol. Foto 331.	Ja	
774	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka småsten och brungula sandfläckar. Vissa likheter med K167. Foto 307.	Ja	
775	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand. Foto 333.	Ja	
776	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, måttligt med småsten. Foto 308.	Ja	
777	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, något flammig med fläckar av brungul sand. Foto 329.	Ja	
778	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, stenar i fyllningen. Foto 327.	Ja	
779	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
780	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand. Foto 337.	Ja	68
781	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, stenskonig.	Ja	35
782	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, påminner om fyllningen i K783, 204, 192, 786 m.fl. i området. Foto 357.	Ja	56
783	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, liknar fyllningen i K782, 786 m.fl. Foto 358.	Ja	68
784	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, foto 363.	Ja	68
785	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, något flammig. Foto 359.	Ja	

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
786	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand, stora likheter med K192. Foto 356.	Ja	70
787	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka inslag av bränd och obränd lera samt träkol. Fläckvis brungul sand, två centimeterstora tegelbitar, rött tegel. Foto 364–365.	Ja	3
788	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol och bränd lera samt någon fläck obränd grå lera. Fyllningen påminner om K546, men inte stolphålets djup eller omfång. Foto 368.	Ja	
789	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	3
790	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol. Foto 386.	Ja	54
791	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	3
792	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkbrun, humös och grov sand, inslag av bränd lera. Träkol.	Ja	3
793	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Ljus gråbrun sand, flammig och fläckvisa inslag av brungul sand.	Ja	
794	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun något flammig sand, stora likheter med fyllningen K790. Foto 389.	Ja	3
795	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand.	Ja	3
796	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Ljust gråbrun sand, något flammig. Nedgrävningen skär 376, som dock just på detta parti tycks vara endast 0,10 m tjock eller tunnare. Foto 379.	Ja	54
797	Fyllning	Lager fyllning			Nej	54
798	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, mycket stenig, två större stenar i botten, stenskoning.	Ja	35
799	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun något flammig sand. Foto 390.	Ja	3
800	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
801	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Grå-ljust brungrå lera med sand runt om.	Ja	35
802	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Brungrå sand. Foto 383.	Ja	
803	Konstruktions lera	Lager fyllning	Konstruktion	Ett stort lager, ca 3,30 m i nord-sydlig riktning och 2,60 m i öst-västlig riktning. Lagret är oregelbundet format, avlångt, först i N-S för att sedan svänga av mot väster. Stort lager bestående av lera och gråsvart sand. På ritningen är ett stolphål 1182 inritat, men inte angivet om detta ligger över eller under lerlagret. På ömse sidor av stolphålet ligger två stenar. Den norra stenen 0,32x0,36 m stor, den södra 0,26x0,24 m stor. Dessa kan vara syllstenar.	Ja	43
807	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun lera och sand.	Ja	44
808	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun flammig sand.	Ja	26
809	Fyllning	Lager fyllning			Nej	26
810	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Ljus gråbrun sand, enstaka träkol och bränd lera, något flammig. Lik fyllningen intill K793.	Ja	
811	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Flammigt gråbrun sand, kraftiga inslag av skiffer mot botten samt fläckar av brungul sand ställvis.	Ja	
812	Fyllning	Lager fyllning			Nej	
815	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	49

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
818	Grop	Nedgrävning		Oval, 3,10x1,50x0,60 m, en svagt sluttande sida, en rakare sida, skålad botten. Vid FU tolkad som grophus, kan vara ett litet grophus eller en avfallsgrop eller arbets- eller täktgrop. Svår att funktionsbestämma.	Ja	65
819	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i grop 820 (tidigare 375:2), Mörkbrun sand, enstaka inslag av träkol och bränd lera, enstaka fläckar av brungul sand, ca 0,05–0,10 m stora, svagt humös.	Ja	
820	Grop	Nedgrävning		Möjlig avfallsgrop, oklar planform då gropen skurits av nedgrävningen 818. en rak sida och en sluttande stegsida. Detta kan ev. vara en rest av ett grophus.	Ja	
821	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Flammig gulbrun till mellanbrunsand, varje nyans i partier om ca 0,10 m diameter.	Ja	
822	Anonym grop	Nedgrävning		Grop, oklar funktion. Okänd planform, skärs av 818 och 823. oregelbunden botten.	Ja	
823	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	Avfallsgrop möjligen, oval 3,70x2,10x0,70 m. rak kant i Ö, trappformad med steg (?) i V. Skålad botten. En sandlins i fyllningen, kan vara rest av tramplager/bottenlager.	Ja	65
824	Dike	Nedgrävning		Dike N-S, gräns? Minst 7,30 m långt, ca 1,6 m brett och 0,70 m djupt. Har troligen blivit omgrävt flera gånger. Trappstegsformad sida i V, svagt sluttande i Ö, relativt plan botten.	Ja	13
825	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Äldsta fyllningen i diket 824. Flammig gråbrun till grågul sand, enstaka träkol.	Ja	18
826	Gränsdike	Nedgrävning		Dike, N-S? br 0,80 m, dj 0,38 m, kanske snarare en ränna än ett dike.	Ja	13
827	Stolphål	Nedgrävning		Nedgrävning, foto 72, 0,54x0,50 x0,22 m, rund, rak kant i S, ojämn i N, ojämn botten.	Ja	12
828	Stolphål	Nedgrävning		Nedgrävning, foto 70, 0,78x0,50x0,22 m, oval i NV-SÖ, svagt sluttande sidor, rundad botten.	Ja	
829	Dike	Nedgrävning		Dike, foto 69, br 1,70 m, dj 0,46 m, minst 16,4 m långt i nord-sydlig riktning, fortsätter förbi den norra schaktkanten, oregelbunden men avlång form i plan. I sektion syns att diket har blivit omgrävt flera gånger och har olika fyllningar.	Ja	13
830	Stolphål	Nedgrävning		Nedgrävning, 0,44 m diameter, dj 0,14 m, rund, rak sida i N, ojämn i S, ojämn botten.	Ja	12
831	Stolphål	Nedgrävning		Nedgrävning, 0,38 m diameter, dj 0,18 m, stenskoning, rund, rak kant, mjuk bottenkant, rund botten.	Ja	
832	Nedgrävning	Nedgrävning		Nedgrävning, 0,75x0,70x0,12 m. runt, sluttande sida i S, rak i N, plan botten. Oklar funktion.	Ja	
833	Stolphål	Nedgrävning		Stolphål, 0,64x0,44x0,24 m, ev stenskoning, oval, rak sida i N, lutande i S, trappstegsformad i N, rund botten.	Ja	50

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
834	Stolphål	Nedgrävning		0,70x0,60x0,20 m, liknar 625/1239, möjligt sth, ganska stort för ett Nedgrävning och inte speciellt djupt. Oval, ojämn sida, ojämn botten.	Ja	
835	Stolphål	Nedgrävning		0,25 m diameter, 0,12 m dj, rund, rak sida, ganska plan botten.	Ja	12
836	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,55x0,50x0,28 m, skiffersten i fyll, skoning?, något ovalt, sluttande sida i S, ojämn, trappliknande sida i N. rund botten.	Ja	19
837	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,45 m diameter, 0,34 m djupt	Ja	
838	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	Nedgrävning/grop med oklar funktion, ser avgrävd ut i plan, men det är inte angivet något på ritningen. Oregelbunden form, 0,80x0,50x0,14 m, flack botten, störd i öster av möjlig djurgång, sluttande sidor.	Ja	38
839	Sandtäkt	Nedgrävning	Konstruktion	Grop med storleken 1,70x0,80x0,30 m regelbunden, noggrant grävd. Sandtäkt.	Ja	11
840	Sandtäkt	Nedgrävning	Konstruktion	Möjlig del av nedgrävning avgrävd av 839. under ligger två stenvtryck eller Nedgrävning. Kan detta vara en plundrad syll? Endast 0,08 m djup som mest. Tolkas som rest efter sandtäkt.	Ja	11
841	Sandtäkt	Nedgrävning	Konstruktion	8-formig, ser ut som omstolpning eller stenvtryck efter en bortplockad syll. Hör ihop med 255 och 253 på något sätt men inte utrett hur. 0,90x0,50x0,40 m. i sektion skulle det kunna vara flera nedgrävningar. Kanske kan detta 251+255+253 vara ett minigropsystem, små sandtäkter? Ev. Grustäkter?	Ja	11
842	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i grop/avtryck/sth, oklar storlek, bara ritad i sektion Tillägg: Brunrå homogen sand, ganska porös, saknar komponenter. Kan eventuellt vara fyllning i ett stolphål som ligger under 255/840.	Ja	10
843	Sandtäkt	Nedgrävning	Konstruktion	Oklar storlek, endast avbildad i sektion, djup 0,22 m, bredd 0,46 m.	Ja	11
844	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i grop/avtryck/stolphål, oklar storlek, bara ritad i sektion Brunrå homogen sand, relativt porös, inga komponenter.	Ja	10
845	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	Ligger under nedgrävningen 840, oklar funktion, djup 0,22 m, bredd 0,76 m.	Ja	11
846	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	2 fyllningar i äldre dike, översta fyllningen mörkbrun sand, dock ljusare än 848, både YRG och ÄRG. Undre fyllningen ljusbrun melerad sand. Verkar uppblandad med alv.	Ja	
847	Dike	Nedgrävning	Konstruktion	Äldsta diket på platsen, minst 0,40 m djupt.	Ja	
848	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i mellandiket, mörkbrun sand, mot botten melerad med ljusare sand. Stort inslag av träkol.	Ja	

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
849	Dike	Nedgrävning	Konstruktion	Mellandiket, ca 0,56 m djupt oregelbunden sida, mjuk bottenkant, något oregelbunden botten.	Ja	
850	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål 0,22x0,24x0,26 m, raka sidor, spetsig botten.	Ja	41
851	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,30x0,30x0,26 m, rund, svagt sluttande sidor, avsmalnande botten.	Ja	27
852	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,36x0,40x0,22 m, rund, raka sidor, plan botten.	Ja	41
853	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,30x0,35x0,30 m, rund, raka sidor, plan botten, endast svagt skålad.	Ja	41
854	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,36x0,40x0,10 m, oregelbundet rund, grund, sluttande sidor, plan botten.	Ja	48
855	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,21x0,21x0,15 m, rund, raka sidor, mjukt rundad botten. Stenskonning.	Ja	48
856	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,32x0,30x0,36 m, rund, raka sidor, avsmalnande botten, nästan spetsig.	Ja	43
857	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphålsbotten, 0,22x0,24x0,03 m, oregelbunden i plan, mycket grund, ojämn botten.	Ja	41
858	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,38x0,46x0,18 m, rund, sluttande sidor mot en avsmalnande botten.	Ja	43
859	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,32x0,36x0,28 m, rund, raka sidor, avsmalnande mot botten, mjuk botten.	Ja	
860	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,32x0,28x0,10 m, rund, raka sidor, skarp bottenkant, sluttande botten.	Ja	
861	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,68x0,40x0,32 m, oval, skarp nedgrävningskant, mjukt sluttande sidor, mjuk botten.	Ja	41
862	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Nedgrävning för härd, 1,10x1,0x0,10 m, oregelbundet rund, något ojämn botten.	Ja	58
863	Fundamentsgrop	Nedgrävning	Konstruktion	Rund, 0,80x0,60x0,10 m, ojämn botten, kan ha legat stenar här som tagits bort. Möjlig fundamentsgrop?	Ja	50
864	Anonym grop	Nedgrävning	Konstruktion	Liknar ovanstående, rund, 0,64x0,60x0,10 m, ojämn botten.	Ja	50
865	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,30x0,27x0,10 m, rund, sluttande sidor, mjuk botten.	Ja	
866	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,32x0,46x0,10 m, oval, grund, sluttande sidor, troligen stenskonning.	Ja	50
867	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,32x0,16x0,12 m, oval, raka sidor, rund botten.	Ja	
868	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,28x0,40x0,20 m, oval, rak sida i S, sluttande och ojämn i N, mjukt rundad botten	Ja	
869	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,32x0,46x0,22 m, oval rak sida i S, något mer sluttande i N, mjuk bottenkant, plan botten.	Ja	
870	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,58x0,50x0,15 m, oregelbundet oval, sluttande sida i N, rakare i S, mjuk botten.	Ja	50

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
871	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,32x0,44x0,20 m, oval, konkava sidor, mjuk bottenkant, mjuk botten.	Ja	12
872	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,22x0,28x0,12 m, rund, raka sidor, mjuk bottenkant, mjuk botten.	Ja	12
873	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,24x0,26x0,10 m, rund, raka sidor, något oregelbunden botten.	Ja	12
874	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,34x0,26x0,26 m, oval, raka sidor, mjuk bottenkant, mjuk botten.	Ja	12
875	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Litet stolphål eller störhål, 0,16x0,18x0,08 m, rund, raka sidor, mjuk bottenkant, mjuk botten.	Ja	12
876	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,20x0,20x0,14 m, rund, raka sidor, mjuk bottenkant, mjuk botten.	Ja	12
877	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,30x0,40x0,24 m, oval, raka sidor, något skarp bottenkant, plan botten.	Ja	12
878	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,42x0,28x0,22 m, oval, rak sida i N, mer sluttande i S, mjuk botten.	Ja	
879	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,30x0,28x0,22 m, rund, raka sidor, skarp bottenkant, ojämn botten.	Ja	50
880	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,30x0,30x0,26 m, rak sida i N, sluttande i S, hela stolphålet "lutar" mot söder, rund botten.	Ja	12
881	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,54x0,60x0,22 m, rundat kvadratisk, rak sida i N, ojämn och sluttande i S, mjuk botten, 1 stor sten i ytan vid norra kanten. Stenskonig.	Ja	50
882	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,58x0,62x0,16 m, rund, svagt lutande sidor, mjukt rundad botten, rest av stenskonig. 2 stolphål som ligger bredvid varandra och har samma fyllning K488.	Ja	50
883	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,18x0,24x0,14 m, rund, sluttande sidor, mjuk botten. Ligger intill K882 och delar fyllning.	Ja	50
884	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,58x0,46x0,15 m, oval, sluttande sida i S, rakare men ojämn i N, plan botten. Vid upprepning visade det sig att det dolde sig ytterligare ett stolphål under fyllningen K487 som fick numret K722.	Ja	
885	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,20x0,32x0,10 m, oval, raka sidor, plan botten.	Ja	
886	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,36x0,33x0,16 m, rund, raka sidor, ett litet trappsteg i S sidan, mjuk bottenkant, mjuk botten.	Ja	12
887	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,36x0,46x0,21 m, oregelbunden i plan, sluttande sidor, mjuk botten, 1 sten i fyllningen, eventuellt rest av stenskonig.	Ja	12
888	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,42x0,47x0,22 m, oregelbunden i plan, raka sidor, skarp bottenkant i S, mjukare i N, ojämn botten.	Ja	12
889	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Nedgrävning, liknar 890, 891, 892 och förs till samma grupp.	Ja	4
890	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Nedgrävning, alla ca 0,50 m diameter, 0,20–0,30 m dj	Ja	4

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
891	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,40x0,40x0,16 m, rund, sluttande sidor, mjuk bottenkant, mjuk botten.	Ja	50
892	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,45x0,50x0,20 m, rund, sluttande sidor, mjuk bottenkant, mjuk botten, rikligt med sten 0,05-0,08 m i diameter i stolphålets sydvästra del.	Ja	
893	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,38x0,36x0,23 m, runt, relativt raka sidor, mjuk botten.	Ja	
894	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,52x0,40x0,25 m, oval, rak sida i S, sluttande/lutande i N, obefintlig bottenkant, rund botten.	Ja	
895	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphålsbotten, 0,36x0,40x0,10 m, endast botten kvar, Plan i S, ojämn och djupare i N.	Ja	
896	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,35x0,38x0,18 m, rund, rak sida i S, ojämn i N med ett litet trappsteg, avsmalnande och spetsig botten.	Ja	4
897	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,36x0,34x0,18 m, rundat oval, svagt sluttande sidor, mjuk bottenkant, mjuk botten.	Ja	4
898	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,38x0,30x0,13 m, oval, sluttande sidor, obefintlig bottenkant, mjukt rundad botten.	Ja	12
899	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,40x0,40x0,12 m, rund, ojämna sidor, ojämn botten.	Ja	
900	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,40x0,40x0,14 m, rund, sluttande sidor, mjuk botten.	Ja	
901	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,50x0,45x0,22 m, något oval, raka sidor, mjuk bottenkant, mjuk botten. foto 118.	Ja	4
902	Förvaringsgrop	Nedgrävning	Konstruktion	2,08x1,10x0,60 m, raka kanter, plan botten, förvaringsgrop eller sandtäkt. Skulle även kunna vara en jordkällare, beroende på om den kan kopplas till en byggnad i närheten eller ej.	Ja	38
903	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,24x0,40x0,26 m, halvmåneformad, skärs av K902, rak sida, mjuk bottenkant, mjuk botten. Foto 88.	Ja	
904	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,35x0,45x0,22 m, skuren av K902, Troligen oval grundplan, rak sida, mjuk bottenkant, plan botten. 1 sten i fyllningen, kan vara rest av skoning. Foto 96.	Ja	
905	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,40x0,40x0,10 m, rund, raka sidor, mjuk bottenkant, ojämn botten. Skär K723/906.	Ja	4
906	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål, 0,22x0,24x0,22 m, rund, raka sidor, obefintlig bottenkant, botten lutar något mot N, skuren av K905. Foto 102.	Ja	4
907	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,46x0,44x0,26 m, konvex sida i S, ojämn i N, rund bottenkant, ngt plan botten	Ja	19
908	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,50x0,40x0,08 m. Stolphålsbotten.	Ja	19
909	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,46x0,34x0,18 m, oval, konkava sidor, mjuk botten.	Ja	
910	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,34x0,32x0,22 m, rund, sluttande sidor, avsmalnande botten.	Ja	19

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
911	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,48x0,46x0,06 m. Stolphålsbotten.	Ja	50
912	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,34x0,26x0,16 m, oval, konkava sidor, tydlig bottenkant, plan botten.	Ja	12
913	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,50x0,30x0,20 m, oval, raka sidor, mjuk bottenkant, plan botten.	Ja	12
914	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,60x0,50x0,22 m, rundad, konkava sidor, mjuk bottenkant, ojämn botten.	Ja	19
915	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,24x0,13 m, mycket sten, skoning, rund/oval, rak sida i N, ojämn i S, ojämn botten.	Ja	12
916	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,32x0,26x0,16 m, stenskonig? Oval, raka sidor, plan botten.	Ja	50
917	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,60x0,40x0,30 m, rejält stolphål med plan botten, oval, raka sidor, skarp bottenkant.	Ja	
918	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,34x0,30x0,10 m, stolphålsbotten, något oval, konkava sidor, plan botten.	Ja	
919	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,34x0,34x0,20 m, rund, raka sidor, mjuk bottenkant, plan botten.	Ja	
920	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,44x0,44x0,22 m, rund, otydlig avgränsning i S, rak sida i N, mjukt rundad botten.	Ja	
921	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,21x0,06 m, otydligt, stolphålsbotten.	Ja	12
922	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,50x0,56x0,12 m, oregelbunden form, relativt grund, två stenar i ytan, kan vara rest av stenskonig. Mjuk bottenkant, plan botten.	Ja	12
923	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,28x0,20x0,28 m, rund, raka sidor, mjukt avsmalnande botten.	Ja	12
924	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,20x0,26 m, rund, mjukt avsmalnande mot botten, Svåravgränsat mot alv.	Ja	50
925	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,56x0,50x0,35 m, foto 115, rund, rak sida i S, något ojämn i N, mjuk botten.	Ja	4
926	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,36x0,28x0,25 m, foto 142, stenskonig 1 sten, 0,20 m diameter, oval, raka sidor, mjuk bottenkant, plan botten.	Ja	4
927	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,32x0,24 m, foto 141, oval, raka sidor, mjuk bottenkant, mjuk botten.	Ja	4
928	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,47x0,43x0,20 m, oregelbunden botten, oval, ojämna sidor.	Ja	4
929	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,43x0,25 m, rund raka sidor som smalnar av mjukt mot en skålad botten.	Ja	
930	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,28x0,32x0,05 m, stolphålsbotten, rund.	Ja	50
931	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,22x0,28x0,10 m, foto 152, rundat oval, sluttande sidor mot en avsmalnande mjuk botten.	Ja	4
932	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,24x0,27x0,11 m, foto 149. Rund, raka sidor, mjuk botten.	Ja	
933	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,36x0,41x0,10 m, foto 123. oregelbunden men rund, ojämn botten.	Ja	4
934	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,43x0,40x0,18 m, liknar sth till fyllning 622, oval raka sidor, mjuk bottenkant, plan botten.	Ja	50
935	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,36x0,24 m, oval raka sidor, mjuk bottenkant, plan botten.	Ja	50

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
936	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,40x0,10 m, stolphålsbotten, rund, något ojämn botten.	Ja	4
937	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,50x0,45x0,26 m, rund, rak sida i S, ojämn, trappstegsformad i N, mjuk bottenkant, mjuk botten.	Ja	
938	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,13 m, rund, raka sidor, mjuk botten.	Ja	
939	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,25x0,25x0,10 m, rund, raka sidor, mjuk bottenkant, plan botten.	Ja	12
940	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,32x0,38x0,18 m, något oval, raka sidor, mjuk bottenkant, plan botten. Ev. rest efter stenskonig.	Ja	
941	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,38x0,30x0,10 m, oregelbunden botten, oval, trappstegsformad sida i S.	Ja	12
942	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,10 m, rund, konvexa sidor, mjukt skålad botten.	Ja	12
943	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,24 m, rund, raka sidor, obefintlig bottenkant, avsmalnande men rund botten.	Ja	12
944	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,25x0,13 m, rund, raka sidor, obefintliga bottenkanter, avsmalnande men rundad botten.	Ja	4
945	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	39
946	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,22x0,23x0,20 m, skuret av 945, oval, rak sida, mjuk bottenkant, plan botten.	Ja	39
947	Ränna	Nedgrävning	Konstruktion	Ränna, nedgrävning med stolphål i, väggränna? 0,80x26x0,18 m. Avlång, konkav sida i S, obefintlig i N, ojämn botten i N, mjukt skålad i söder där stolphålet finns.	Ja	12
948	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,35x0,32x0,18 m, liknar sth 952, oval, raka sidor, mjuk bottenkant, plan botten.	Ja	12
949	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,10 m, något oval, raka sidor, ojämn botten, grunt.	Ja	12
950	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,48x0,38x0,18 m, oval, rak sida i N, sluttande i S, mjuk bottenkant, plan botten.	Ja	39
951	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,12 m, rund, raka sidor, mjuk bottenkant, plan botten.	Ja	
952	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,34x0,34x0,18 m, liknar sth 948, rund, rak sida, mjuk bottenkant, plan botten.	Ja	12
953	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,35x0,30x0,14 m, något oval, konkava sidor, obefintlig bottenkant, mjukt skålad botten.	Ja	12
954	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,35x0,35x0,10 m, stolphålsbotten, rund raka sidor, mjuka bottenkanter, plan botten.	Ja	39
955	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,36x0,24x0,18 m, oregelbundet, 2 olika stolphål som inte kan skiljas åt i plan eller sektion. Rak sida i S, sluttande, trappstegsform i N (här är det mindre stolphålet), mjuk botten.	Ja	39
956	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,20x0,08 m stolphålsbotten, rund, konkava sidor, mjuk botten.	Ja	12
957	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,22x0,12x0,08 m, grunt och osäkert stolphål, kanske mer stör- eller pinnhål, oval, endast 0,02 m i S, i N 0,08 m.	Ja	

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
958	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,23x0,23x0,10 m, rund, konkava sidor, obefintlig bottenkant, mjuk botten.	Ja	39
959	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,32x0,32x0,19 m, rund, rak sida, ojämn bottenkant, avsmalnande men mjuk botten.	Ja	
960	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,12 m, rund, konkav sida, mjuk bottenkant, mjuk botten, en aning plan.	Ja	12
961	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,24 m, relativt plan botten, rund, raka sidor, mjuk bottenkant.	Ja	
962	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,45x0,58x0,26 m, rejält stolphål med en stor sten vid sidan som stöd, botten något ojämn, stenen mäter 0,40x0,20x0,30 m. Oval, raka sidor, aningen skarp bottenkant i S.	Ja	39
963	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,26x0,20 m, oregelbunden botten, rund, raka sidor, i S trappstegsformad, avsmalnande men rund botten.	Ja	
964	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,28x0,28x0,16 m, stenskoning. Rund, raka sidor, mjuk bottenkant i S, obefintlig i N, plan botten.	Ja	39
965	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,23x0,27x0,12 m, rund, konkav sida, mjuk botten.	Ja	12
966	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,43x0,43x0,13 m, rund, konkav sida, mjuk botten.	Ja	
967	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,36x0,41x0,20 m, oregelbunden men rund, rak sida i N, trappstegsformad i S, mjuk bottenkant, plan botten	Ja	
968	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,34x0,22 m, ligger över sth 494/970, rund, rak sida, mjuk bottenkant, mjuk botten.	Ja	
969	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,32x0,22 m, skär 747/971, rund, raka sidor, mjuk bottenkant, mjuk botten.	Ja	
970	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,24x0,28x0,22 m, skärs av 968. rund, rak sida, mjuk bottenkant, mjuk botten.	Ja	
971	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,32x0,30x0,22 m, skärs av 746/969, något oval, raka sidor, mjuk bottenkant, plan botten.	Ja	50
972	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,32x0,22x0,24 m, oval, svagt konkava sidor, avsmalnande men mjuk botten.	Ja	
973	Härd	Nedgrävning	Konstruktion	Härd, 0,90x1,0x0,12 m, oregelbundet rund. Det ligger tre stolphål alldeles intill härden, de skär fyllningen en aning, ett stolphål i fyllningen och tre stolphål under nedgrävningen/ fyllningen.	Ja	19
974	Härd	Nedgrävning	Konstruktion	Härd, 1,30x1,1x0,10 m. Oregelbunden form, en aning rundad. Inga stolphål i denna härd, inte heller alldeles i närheten enligt planritningen.	Ja	23
975	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,20x0,10 m, stolphål som ligger under härdfyllningen 495 men över två andra stolphål och deras fyllningar.	Ja	19
976	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,34x0,20x0,18 m, stolphål skuret av stolphål 975.	Ja	
977	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,30x0,12 m, stolphål skuret av stolphål 975.	Ja	

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
978	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,26x0,24 m, oregelbundet oval, svagt konkava sidor, avsmalnande mot botten.	Ja	19
979	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,36x0,14 m. Oregelbunden form, rombisk.	Ja	19
980	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,40x0,22 m, rund, trappstegsformad sida i S, konkav i N, obefintlig bottenkant, avsmalnande mot en rund botten.	Ja	19
981	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,32x0,18 m.	Ja	19
982	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,20 m.	Ja	19
983	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,24x0,02 m, Nedgrävningensbotten.	Ja	
984	Nedgrävning	Nedgrävning	Konstruktion	1,68x0,60x0,32 m, avlång men avsmalnande mot S, raka kanter och plan botten.	Ja	
985	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,38x0,36x0,18 m.	Ja	
986	Nedgrävning	Nedgrävning	Konstruktion	0,50x0,80x0,20 m, sluttande sidor men plan botten. Skärs av gropen 984.	Ja	
987	Förvaringsgrop	Nedgrävning	Konstruktion	Grop som vid ritning av sektion visade sig vara betydligt större och djupare än väntat. Gropen skär 4 lager innan den skär 1001, men jag vet inte vad lagren heter eftersom de sällan har dokumenterats i plan. Tolkas vara en förvaringsgrop 0,70x0,65x0,60 m.	Ja	
988		Nedgrävning		Ej ritad på ritning 19, endast angivet att kontexten skär K751.	Nej	
989	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,27x0,25x0,14 m, skärs av 673	Ja	
990	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,28x0,09 m ligger alldeles intill 989, men inget skilje kan ses. Anses vara samtida.	Ja	39
991	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,16x0,16x0,04 m Nedgrävningensbotten	Ja	
992	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,25x0,25x0,04 m, Nedgrävningensbotten	Ja	39
993	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,26x0,14 m	Ja	39
994	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,31x0,25x0,27 m	Ja	39
995	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,18x0,18x0,04 m, Nedgrävningensbotten. Många bottnar i detta område, är det en schaktningseffekt eller har det skett en avröjning här tidigare?	Ja	
996	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,35x0,30x, 0,8 m	Ja	39
997	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,25x0,16 m	Ja	39
998	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,30x0,12 m, ojämn botten, stenskoning.	Ja	39
999	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,32x0,30x0,16 m	Ja	
1000	Matjord	Lager fyllning	Brukning	Matjord.	Ja	62
1001	Morän	Lager fyllning		Alv/morän/steril/undergrund.	Ja	63
1002	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,26x0,16 m	Ja	
1003	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,25x0,25x0,12 m	Ja	39
1004	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,42x0,32x0,10 m, liknar 643/1023	Ja	
1005	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,22 m	Ja	
1006	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,44x0,44x0,16 m	Ja	

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
1007	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,24x0,26x0,12 m, otydlig bottenkant och botten.	Ja	
1008	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,34x0,34x0,12 m	Ja	12
1009	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,34x0,40x0,12 m, oregelbunden sida.	Ja	12
1010	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,18 m	Ja	12
1011	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,24x0,08 m, oregelbunden rombisk form.	Ja	12
1012	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,32x0,22xm	Ja	12
1013	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,34x0,34x0,22 m	Ja	50
1014	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,38x0,18 m	Ja	50
1015	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,22x0,24x0,18 m	Ja	50
1016	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,34x0,40x0,20 m	Ja	50
1017	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,26x0,04 m Nedgrävningensbotten	Ja	50
1018	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,32x0,32x0,08 m, Nedgrävningensbotten.	Ja	50
1019	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,16x0,12 m	Ja	
1020	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,26x0,10 m, möjlig rest av stenskoning.	Ja	50
1021	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,22x0,20x0,20 m	Ja	
1022	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,36x0,34x0,12 m	Ja	50
1023	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,40x0,06 m, Nedgrävningensbotten.	Ja	
1024	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	1,0x0,65x0,23 m, oregelbunden form, sluttande nedgrävningenskanter, konkava kanter, rund bottenkant, smått ojämn botten. Oklar funktion, enligt ritningen skulle gropen kunna vara en aning yngre än de omgivande.	Ja	
1025	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,24x0,24x0,14 m, stenskoning.	Ja	39
1026	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,42x0,26x0,26 m, avlång form, rak kant i S, sluttande i N.	Ja	39
1027	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,28x0,24x0,11 m	Ja	
1028	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,30x0,14 m	Ja	39
1029	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,31x0,28x0,08 m, Nedgrävningensbotten.	Ja	12
1030	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,22x0,08 m, stolhålsbotten.	Ja	12
1031	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,20x0,10 m	Ja	
1032	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,30x0,16 m, stenskoning, rejäl sten.	Ja	
1033	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,68x0,50x0,18 m, stor sten i mitten (0,48x0,26x0,14 m).	Ja	
1034	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,32x0,22x0,19 m	Ja	
1035	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	0,62x0,46x0,26 m. skuren av 644/1045. Avlång form, ser ut att vara noggrant grävd, raka kanter.	Ja	39
1036	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,22x0,44x0,12 m, Två sth som ligger intill varandra, inget skilje i sektion men i plan har de en 8-form och är antingen samtida och satta nära eller en omstolpning/ny byggnad.	Ja	12
1037	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,20x0,10 m	Ja	39
1038	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,18x0,18x0,18 m	Ja	

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
1039	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,22x0,22x0,20 m, möjlig skoningsrest i botten.	Ja	
1040	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,24x0,24x0,16 m	Ja	39
1041	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,50x0,55x0,15 m, oval, oregelbunden botten med 3 stenar, varav den största mäter 0,25x0,25x0,15 m och de ligger alla mitt i kontexten.	Ja	39
1042	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,58x0,35x0,20 m. Liknar 1036 i plan men har sitt största djup mitt i, tolkas ändå som en dubbelstolpe eller en omstolpning.	Ja	50
1043	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,23x0,23x0,18 m	Ja	
1044	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,28x0,28x0,18 m	Ja	50
1045	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	5
1046	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,68x0,22 m, oklart djup och funktion. Låg under den raserade kupolen 345.	Ja	32
1047	Avtryck	Nedgrävning	Konstruktion	1,20x0,80 m, oklart djup. Stenavtryck i botten, samt en större sten som låg kvar, oregelbundet rektangulär form. Tolkas utgöra ett värmemagasin eller liknande, där stenar i botten har fungerat som lagrare av värme. Stenarna plockades bort innan kupolugnen raserades, alla utom en.	Ja	32
1048	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	1,58x0,88 m, rektangulär nedgrävning som ligger en aning förskjutet i förhållande till den ursprungliga nedgrävningen för grophuset (1049), ca 0,22 m österut. I övrig ligger nedgrävningen inom den äldsta begränsningen. Ett möjligt stenavtryck i den sydvästra delen. Tolkas som konstruktionsgrop hörande till den högmedeltida kupolugnen.	Ja	32
1049	Grophus	Nedgrävning	Konstruktion	Ursprunglig nedgrävning för grophus, 2,36x2,0 m stor. Djup ej angivet. I botten finns 2 större stenavtryck som kan bero på att man har återanvänt stenen och hela tiden flyttat den med sig till en yngre konstruktion.	Ja	34
1050	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,36x0,30x0,20 m, Nedgrävning tillhörande en äldre konstruktion som tagits ur bruk när ugnen anlades, stenskoning.	Ja	34
1051	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,28x0,26x0,28 m, som ovan	Ja	34
1052	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,20 m, som ovan	Ja	34
1053	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,30x0,19 m	Ja	
1054	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,45x0,35x0,20 m	Ja	
1055	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,35x0,35x0,20 m, liknar stolphål 1066	Ja	
1056	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,45x0,40x0,26 m	Ja	
1057	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,50x0,55x0,20 m	Ja	50
1058	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,28x0,28x0,16 m	Ja	
1059	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,22x0,34x0,18 m	Ja	
1060	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,40x0,25 m, stenskoning	Ja	
1061	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,40x0,30 m, vissa likheter med 1054	Ja	

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
1062	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,42x0,38x0,20 m	Ja	
1063	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,12 m	Ja	12
1064	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,32x0,24x0,10 m	Ja	
1065	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,38x0,32x0,20 m	Ja	
1066	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,45x0,50x0,20 m, större bitar tegel i fyllningen	Ja	
1067	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,40x0,16 m	Ja	
1068	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,27 m	Ja	
1069	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,32x0,23x0,17 m	Ja	12
1070	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,38x0,40x0,12 m	Ja	12
1071	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,32x0,12 m	Ja	
1072	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,40x0,22 m	Ja	
1073	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,28x0,32x0,14 m	Ja	
1074	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,20 m	Ja	
1075	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,24x0,26x0,17 m	Ja	
1076	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,35x0,33x0,17 m, dubbel Nedgrävning, omstolpning?	Ja	
1077	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,28x0,28x0,25 m	Ja	
1078	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,18x0,18x0,16 m	Ja	57
1079	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,24x0,28 m	Ja	57
1080	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,25x0,25x0,11 m	Ja	57
1081	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,24x0,08 m, Nedgrävningens botten	Ja	57
1082	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,30x0,08 m, stolphålsbotten	Ja	57
1083	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,24x0,24x0,20 m	Ja	
1084	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,22x0,23x0,06 m, Nedgrävningens botten, ligger alldeles intill 1085 men verkar inte vara skuren av densamma.	Ja	
1085	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,46x0,38x0,12 m, möjlig stenskoning	Ja	
1086	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,10 m	Ja	
1087	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,42x0,36 m	Ja	
1088	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,28x0,18 m	Ja	
1089	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,28x0,14 m	Ja	57
1090	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,14x0,14x0,06 m stөрhålsbotten.	Ja	
1091	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,26x0,12 m	Ja	57
1092	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,24x0,28x0,21 m	Ja	47
1093	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,42x0,48x0,12 m	Ja	41
1094	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,56x0,44x0,20 m, möjlig stenskoning.	Ja	27
1095	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,36x0,10 m	Ja	
1096	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,24x0,32x0,26 m, stenskoning?	Ja	
1097	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,48x0,50x0,20 m	Ja	27
1098	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,52x0,40x0,40 m, 2 fyllningar.	Ja	27
1099	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,22x0,06 m, Nedgrävningens botten	Ja	
1100	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	0,70x0,74x0,11 m, någon oregelbunden rund, ojämn botten, inslag av tegel i fyllningen.	Ja	

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
1101	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	0,80x0,46x0,14 m, snyggt oval med plan botten och mjukt rundade sidor. Omsorgsfullt grävd. Förvaring?	Ja	
1102	Lerskoning	Lager fyllning	Konstruktion	Vit lera som syns som en ring i plan, runt gropens sidor, följer med ned men återfinns inte i gropens botten. Lerskoning?	Ja	27
1103	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning av vit lera ca 0,12 m tjock, ligger som ett lock i gropen 1105.	Ja	
1104	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	Grop med oklar funktion, 0,72x0,80x0,10 m.	Ja	27
1105	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	0,66x0,78x0,50 m, grop med oklar funktion men med ett lerlock ovanpå	Ja	
1106	Ränna	Nedgrävning	Konstruktion	1,80x0,60x0,16 m, ojämn botten, avlång, möjlig väggnedgrävning	Ja	57
1107	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,60x0,50x0,46 m, oval, svagt konkava sidor, avsmalnande mot en plan botten.	Ja	
1108	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,50x0,50x0,40 m, liknar 787/1108	Ja	4
1109	Dike	Nedgrävning	Konstruktion	1,90 m lång, 0,75–1,0 m djup, stort dike eller sandtäkt? Ett antal nedgrävningar ligger precis i ytterkanterna.	Ja	53
1110	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,32x0,36x0,12 m	Ja	69
1111	Utgär	Lager fyllning		Utgär	Ja	
1112	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,32x0,32x0,24 m	Ja	
1113	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,35x0,40x0,18 m	Ja	57
1114	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,45x0,45x0,15 m	Ja	
1115	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,35 m	Ja	57
1116	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,45x0,45x0,44 m, stenar i fyllning, kan vara skoning.	Ja	
1117	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,36x0,36x0,36 m	Ja	69
1118	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,18x0,24x0,13 m, en sten i fyllningen, ev skoning.	Ja	
1119	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,16x0,08 m, Nedgrävningensbotten	Ja	57
1120	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,20x0,08 m, Nedgrävningensbotten.	Ja	57
1121	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,26x0,14 m	Ja	
1122	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,62x0,36x0,20 m, oregelbunden form.	Ja	57
1123	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,22x0,22x0,08 m, Nedgrävningensbotten.	Ja	57
1124	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,32x0,32x0,10 m	Ja	69
1125	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,44x0,44x0,17 m	Ja	57
1126	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,22x0,22x0,08 m, Nedgrävningensbotten.	Ja	57
1127	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,30x0,20 m, stenskonig.	Ja	
1128	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,46x0,36x0,22 m, stenskonig.	Ja	57
1129	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,24x0,24x0,10 m, liknar 1123/192	Ja	69
1130	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,16x0,16x0,08 m, Nedgrävningensbotten.	Ja	57
1131	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,20x0,12 m	Ja	57
1132	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,27x0,27x0,15 m	Ja	69
1133	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,10x0,10x0,08 m, Nedgrävningensbotten/störhål.	Ja	69
1134	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,6x0,36x0,08 m, Nedgrävningensbotten.	Ja	57

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
1135	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,22x0,22x0,18 m, stenskoning.	Ja	
1136	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,26x0,22, möjlig stenskoning.	Ja	
1137	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,14x0,14x0,07 m, störhålsbotten.	Ja	69
1138	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,44x0,48x0,16 m	Ja	
1139	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,24x0,24x0,13 m	Ja	57
1140	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,40x0,20 m	Ja	57
1141	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,26x0,12 m	Ja	57
1142	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Nedgrävning som skär diket/täktgropen 1109/548, 0,32x0,32x0,28 m.	Ja	
1143	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,24x0,24x0,07 m, stolphålsbotten, rund, ojämn botten.	Ja	4
1144	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,25x0,25x0,10 m	Ja	
1145	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,35x0,32x0,12 m	Ja	4
1146	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,55x0,40x0,16 m, liknar sth 790/1158	Ja	4
1147	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,26x0,10 m	Ja	4
1148	Utgår	Lager fyllning		Utgår	Ja	
1149	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,16 m	Ja	
1150	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,40x0,45 m	Ja	55
1151	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,28x0,28x0,10 m	Ja	
1152	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,32x0,32x0,12 m, ojämn botten.	Ja	
1153	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,34x0,34x0,18 m, ligger alldeles i kanten av 548/1109.	Ja	
1154	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,43x0,43x0,18 m, märklig oregelbunden botten.	Ja	4
1155	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,38x0,36x0,21 m	Ja	
1156	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,35x0,30x0,10 m	Ja	
1157	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,35x0,35x0,24 m, möjlig stenskoning.	Ja	
1158	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,55x0,40x0,14 m, liknar 794/1146	Ja	55
1159		Nedgrävning	Konstruktion	3,36x0,86x0,80 m, mycket raka sidor och plan botten, skarpa nedgrävningsskanter.	Ja	38
1160	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand med inslag av bränd lera och träkol, ganska homogen, fynd av YRG.	Ja	
1161	Nedgrävning	Nedgrävning	Konstruktion	Nedgrävning med oklar funktion, 0,76 m lång, djup 0,06-0,16 m. ojämn botten	Ja	
1162	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,36x0,30x0,18 m, skärs av 1161	Ja	
1163	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,48x0,16x0,16 m, skärs av 1159	Ja	48
1164	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,34x0,28x0,18 m, skärs av 1159	Ja	
1165	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,18x0,14x0,23 m, skärs av 1159	Ja	
1166	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,15x0,08 m, skärs av 1159	Ja	
1167	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,36x0,32x0,24 m, stenskoning.	Ja	48
1168	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,20x0,04 m, Nedgrävningssbotten.	Ja	
1169	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,26x0,22 m, stenskoning.	Ja	34
1170	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,22x0,04 m, störhålsbotten med större färgning i ytan.	Ja	34
1171	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,16x0,16x0,06 m, Nedgrävningssbotten.	Ja	34

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
1172	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,18x0,20x0,04 m, Nedgrävningensbotten.	Ja	
1173	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,28x0,30x0,18 m	Ja	
1174	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,20 m	Ja	
1175	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,24x0,20x0,22 m	Ja	
1176	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,18x0,06 m, Nedgrävningensbotten.	Ja	
1177	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,16x0,06 m, Nedgrävningensbotten.	Ja	48
1178	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,24x0,20x0,08 m, Nedgrävningensbotten.	Ja	41
1179	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,28x0,28x0,18 m	Ja	
1180	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,32x0,30x0,16 m	Ja	27
1181	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,60x0,60x0,18 m, rund, konkava sidor, plan botten. Nedgrävning med oklar funktion, kan vara ett stort stolphål.	Ja	30
1182	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,52x0,44x0,12 m, oklar relation till lager 803.	Ja	44
1183	Härdgrop	Nedgrävning	Konstruktion	1,1x1,0x0,12 m, nedgrävning för härd	Ja	45
1184	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,34 m, dj 0,38 m, skär 539, del av 548/1109.	Ja	4
1185	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,52, dj 0,30 m. Något ojämn sida, skarp bottenkant, plan botten.	Ja	4
1186	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Rund, raka sidor, mjuk botten, något lutande nedgrävning. 0,22x0,22x0,36 m.	Ja	41
1187	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,34x0,34x0,20 m, rund, raka sidor, mjuk botten. Stenskoning.	Ja	41
1188	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,40x0,40x0,26 m, något oregelbunden men rund, konkava sidor, avsmalnande men mjuk botten.	Ja	41
1189	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,50x0,34x0,18 m	Ja	
1190	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,26x0,12 m	Ja	
1191	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,42x0,32x0,18 m	Ja	
1192	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,42x0,36x0,14 m	Ja	
1193	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,34x0,24x0,16 m	Ja	48
1194	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,58x0,40x0,22 m	Ja	48
1195	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,20x0,22 m	Ja	41
1196	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,48x0,34x0,20 m, ojämn botten alt. 2 stolphål.	Ja	
1197	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,20x0,32x0,48 m, skärs av 1211/1212	Ja	
1198	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,36x0,36x0,30 m, stenskoning, stolpfärgning.	Ja	47
1199	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,28x0,32x0,10 m, ligger alldeles intill 427/1200, stratigrafisk relation ej angiven.	Ja	47
1200	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,34x0,28x0,30 m, se ovan	Ja	47
1201	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,22x0,22x0,10 m	Ja	
1202	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,32x0,30x0,24 m	Ja	
1203	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,36x0,30x0,10 m, plan botten, raka kanter.	Ja	27
1204	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,28x0,30x0,18 m	Ja	27
1205	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,26x0,26x0,10 m, stenskoning.	Ja	
1206	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,22x0,30x0,20 m, skär 446/1207	Ja	27

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
1207	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,38x0,34x0,10 m, se ovan	Ja	27
1208	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,08 m, Nedgrävningensbotten, skärs av 120/1213.	Ja	
1209	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,24x0,24x0,04 m, Nedgrävningensbotten.	Ja	27
1210	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,08 m, Nedgrävningensbotten.	Ja	27
1211	Stolphål	Lager fyllning	Destruktion	Nedgrävningensfyllning, mörkt gråbrun, småsten.	Ja	
1212	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,24 m, dj 0,18 m	Ja	48
1213	Recent nedgrävning	Nedgrävning	Konstruktion	dj 0,20m, minst 0,40m enl ritning, i kontextregister: oregelbundet formad nedgrävning. Mått 6,0x5,0x0,20 m.	Ja	5
1214	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,50, dj 0,54 m.	Ja	5
1215	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	mörkt brungrå sand, enstaka TK och Br. Förmodligen färgad av verksamheten/ innehållet i K83, vilket skulle kunna vara en ugn.	Ja	
1216	Ugn	Nedgrävning	Konstruktion	Nedgrävning för ugn, syns endast i sektion, 0,36 m bred, 0,15 m djup.	Ja	
1217		Sten- tegelkonstruktion		Beskrivning saknas.	Ja	
1218	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,34x0,16 m, rund, slutande sidor, rund botten.	Ja	48
1219	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,54x0,60x0,22 m, oregelbundet rund, djupare i den S delen, annars plan botten, ojämna sidor som om de blivit urgrävda.	Ja	41
1220	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	modern, oregelbundet kvadratisk, 0,80x0,80x0,14 m.	Ja	5
1221	Lager	Lager fyllning	Destruktion	lager som endast heter 2 på sektionsritning nr 2, består av mellangråbrun sand, enstaka träkol och bränd lera, slätare struktur än lager 100, samt något ljusare.	Ja	
1222	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	Nedgrävning för liten ugn alt. En grop där man har kastat i utrakat material från en ugn/härd, 0,84x0,52x0,28 m, skarpa nedgrävningenskanter, oval form, raka sidor, mjuk bottenkant, ngt ojämn botten, djupare i södra delen.	Ja	41
1223	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	0,70x0,72x0,28 m, grop med nästan kvadratisk form, skarpa nedgrävningenskanter, raka sidor, mjuk bottenkant och något oregelbunden botten.	Ja	48
1224	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,50x0,34x0,12 m	Ja	43
1225	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,24x0,28x0,06 m, Nedgrävningensbotten	Ja	43
1226	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,44x0,40x0,20 m, stenskonig	Ja	43
1227	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,50x0,36x0,22 m, ligger alldeles intill 333/1228, men ingen relation är angiven, vet inte vilket sth som skär vilket, stenskonig	Ja	43
1228	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,60x0,56x0,21 m, se ovan, ingen skoning.	Ja	43

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
1229	Brunnsfyllning	Lager fyllning	Destruktion	brunnsfyllning bestående av gråbrun sand, mörkare och mer kompakt än 291, enstaka bränd lera och träkol. Strimmor med sand, stora stenar i fyllningens östra del. Del av brunnskar?	Ja	14
1230	Brunn	Nedgrävning	Konstruktion	Brunn, br, 1,82, dj 1,0 m, se inmätning. Skarpa nedgrävningskanter, raka sidor, mjuk bottenkant, djupare i öster än i väster.	Ja	15
1231	Utgår	Lager fyllning		Utgår	Ja	
1232	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	0,60x0,40x0,16 m, möjlig avfallsgrop, ganska noga grävd, kvadratisk form, skarp nedgrävningskant, konkav sida, plan botten. Skärs av provrutin 71.	Ja	
1233	Brukning	Lager fyllning	Brukning	Lerlager med enstaka obränd lera och träkol, sotig.	Ja	66
1234	Utrakning	Lager fyllning	Brukning	Brunröd sand, något flammig, svarta stråk i mitten av sektionen, sanden är roströd som att den blivit upphettad. Tolkas som utratat material.	Ja	66
1235	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	Nedgrävning för att bli av med utratat material från värmekälla, 1,10x0,80x0,24 m, oregelbundet rektangulär, vaga nedgrävningskanter, konkava sidor, i den södra delen en flackt sluttande sida med skarp bottenkant, i söder en mer jämnt konkav sida och otydlig bottenkant och avsmalnande botten.	Ja	67
1236	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,44x0,40x0,15 m, oval, djupare i söder.	Ja	
1237	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,22 m,	Ja	
1238	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	0,30x0,30x0,27 m,	Ja	
1239	Grop	Nedgrävning	Konstruktion	0,60x0,55x0,36 m, rund grop, skarpa nedgrävningskanter, något konkava sidor, skarp bottenkant, plan botten. Oklar funktion.	Ja	
1240	Utgår	Lager fyllning			Ja	
1241	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol, något flammig med enstaka fläckar av brungul sand.	Ja	
1242	Nedgrävning	Nedgrävning	Konstruktion	Nedgrävning med oklar utbredning, skärs av en yngre nedgrävning 826. På ritning 33 utritat som 0,36 m bred (skuren) och 0,10 m djup. Verkar lite väl grund för både ett dike och en nedgrävning.	Ja	
1243	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Grå sand med måttligt lerinslag.	Ja	
1244	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Gråbrun sand, enstaka träkol, något flammig med enstaka fläckar av brungul sand (samma som 1241).	Ja	
1245	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Nedgrävning som bara ses på sektion, ritning 33 (kolla foto), 0,30 bred, 0,16 m djup. Ser ut som ett stolphål men det finns ingen tolkning på ritningen.	Ja	
1246	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mörkt gråbrun sand, enstaka inslag av bränd lera och träkol.	Ja	
1247	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mellangråbrun sand, enstaka träkol	Ja	

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
1248	Dike	Nedgrävning	Konstruktion	Möjligt dike, 1,20 m, dj 0,50 m, skärs av 826, konkava sidor, mjukt rundad botten. Flera fyllningar.	Ja	
1249	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	se ovan 1186	Ja	41
1250	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	se ovan 1187	Ja	41
1251	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	se ovan 1188	Ja	41
1252	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion	Fyllning i stolphål 1249 Två fyllningar: 1) Gråbrun homogen sand.2) Gråbrun silt, enstaka bränd lera.	Ja	42
1253	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Hus 4	Ja	30
1254	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Hus 4	Ja	30
1255	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Hus 4	Ja	30
1256	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Hus 4	Ja	30
1257	Dikesfyllning	Lager fyllning	Destruktion	Mellersta fyllningen i ett dike, ljus brungrå sand, enstaka träkol och bränd lera.	Ja	18
1258	Dikesfyllning	Lager fyllning	Destruktion	Äldsta fyllningen i ett dike, mörkt gråbrun sand, enstaka träkol och bränd lera, svagt humös. Makroprov 605.	Ja	18
1259	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	59
1260	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	
1261	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	59
1262	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	
1263	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	
1264	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	
1265	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	
1266	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	38
1267	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	38
1268	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	59
1269	Sandtäkt	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	11
1270	Sandtäkt	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	11
1271	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	
1272	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	
1273	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	27
1274	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	27
1276	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Ja	
1879	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	27
1880	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	59
1881	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	59
1882	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	59
1883	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	59
1884	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	59
1885	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	4
1886	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	4
1887	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	4
1888	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	4
1889	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	4

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
1890	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	4
1891	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	4
1892	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	4
1893	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	4
1894	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	4
1895	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	4
1896	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	4
1897	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	4
1898	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	4
1899	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	4
1900	Fyllning	Lager fyllning	Destruktion		Nej	3
1901	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	30
1902	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	12
1903	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	12
1904	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	12
1905	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	12
1906	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	12
1907	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	12
1908	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	12
1909	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	12
1910	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	12
1911	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	12
1912	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	12
1913	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	12
1914	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	12
1915	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	19
1916	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	19
1917	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	19
1918	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	19
1919	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion	Stolphål som tolkas vara nedgrävning för hävstång till brunnen 374.	Nej	24
1920	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	27
1921	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	27
1922	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	27
1923	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	27
1924	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	27
1925	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	27
1926	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	27
1927	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	27
1928	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	27
1929	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	
1930	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	
1931	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1932	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
1933	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	
1934	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	
1935	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	
1936	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	
1937	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	27
1938	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	
1939	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	39
1960	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	41
1961	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	41
1962	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	41
1963	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	41
1964	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	41
1965	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	41
1966	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1967	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	
1968	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	41
1969	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	41
1970	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1971	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1972	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1973	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1974	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	
1975	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1976	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	
1977	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	
1978	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1979	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1980	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1981	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1982	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1983	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1984	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1985	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1986	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	
1987	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	
1988	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1989	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1990	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1991	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1992	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1993	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	47
1994	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	47
1995	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	43
1996	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	50

ID	Namn	Typ	Tillkomst	Beskrivning och gruppering	Undersökt	Grupp
1997	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	50
1998	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	50
1999	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	50
2000	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	50
2002	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	55
2003	Stolphål	Nedgrävning	Konstruktion		Nej	55
2030	Pinnhål	Nedgrävning	Konstruktion	Pinnhål som ingått i väggkonstruktion i grophuset.	Nej	34

Bilaga 6. Hushåll- och gruppbeskrivningar

Hushåll I. Vikingatid–tidig medeltid

Datering: ca 950–1050 (¹⁴C, stratigrafi)

Ingående grupper: 15, 27, 48, 50, 57, 58, 69

Tabell 24. Grupper, kontexter och tolkningar i hushåll I.

Grupp	Tolkning	Ingående kontexter	Beskrivning
15	Nedgrävning för brunn, är fortfarande i bruk i hushåll II.	1230	Nedgrävning för brunn, diameter 1,80 m, djup 1 m. Skarpa nedgrävningskanter, raka sidor, mjuk bottenkant, djupare i öster än i väster
27	Äldsta diket på platsen, kan möjligen ha fungerat som gränsdike mellan två gårdar.	1879	Nedgrävning i ungefärlig NNO–SSV riktning, endast botten av diket bevarat och syns som två utbuktningar på yngre diken, men i avvikande riktning.
48	Stolpburet, treskeppigt hus (hus 11) i NNO–SSV riktning. Huset var ca 5,5 m brett och mer än 10 m långt. Huset låg norr om gränsdiket.	187, 188, 854, 855, 1163, 1167, 1177, 1193, 1194, 1212, 1218, 1223	Stolphål av varierande storlek och djup, de takbärande stolphålen var mellan 0,70–0,80 m i diameter och upp emot 0,70 m djupa. Väggstolphålen var ofta sämre bevarade, grundare på grund av sentida markanvändning och odling. Husets längd begränsas av den västra schaktkanten.
50	Stolpburen, treskeppig byggnad (hus 12) i NNO–SSV riktning. Huset var 5 m brett och mer än 12 m långt. I den östra gaveln fanns tre stolphål i rad, vilka kan ha utgjort en innervägg eller annan inre konstruktion. Huset låg söder om ovanstående gränsdike och tolkas höra till en annan gård. I Huset fanns även en härd.	833, 863, 864, 866, 870, 879, 881, 882, 883, 891, 911, 916, 924, 930, 934, 935, 971, 1013, 1014, 1015, 1016, 1017, 1018, 1020, 1022, 1042, 1044, 1057, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000	Stolphål av varierande storlek och djup samt bevarandegrad. Många av stolphålen, även de efter takbärande stolpar, består endast av bottnar och är inte mer än 0,10 m djupa. De takbärande stolparna var mellan 0,60–0,80 m i diameter, väggstolphålen omkring 0,30–0,40 m i diameter. Husets längd begränsas av den södra schaktkanten.
57	Stolpburen, treskeppig byggnad (hus 15) i NNV–SSO riktning. Huset var omkring 4 m brett och mer än 8 m långt. Huset tolkas tillhöra samma gård som hus 12. Tolkades som brygghus	1078, 1079, 1080, 1081, 1082, 1089, 1091, 1106, 1113, 1115, 1118, 1119, 1120, 1121, 1122, 1123, 1125, 1126, 1128, 1130, 1131, 1134, 1139, 1140, 1141	Stolphål av varierande storlek, djup och bevarandegrad. I konstruktionen ingick även en 1,80 m lång väggränna i husets östra långsida. Stolphålen efter den takbärande konstruktionen var omkring 0,40 m i diameter men endast ca 0,15 m djupa. Det ringa djupet beror troligen på odling och avröjningar. Huset begränsas av schaktkanter i öster och söder, i väster har en modern nedgrävning skurit huset. I huset fanns en mellanvägg. Några av stolphålen hade blivit omsatta.
58	Härd, värmekälla i hus 12.	476, 862	Fyllning i härd, sotig sand med inslag av skörbränd sten, ligger i en nedgrävning ca 1 × 1 m stor men endast 0,10 m djup.
69	Torkställning i brygghus.	1110, 1117, 1124, 1129, 1132, 1133, 1137	Stolphål i en rundad konstruktion kring en av de bärande stolparna i hus 15, tolkat som ett brygghus.

Hushåll II.

Datering: 950–1050 e Kr (stratigrafi)

Ingående grupper: 13, 15, 28, 29, 49, 51, 56, 68, 70

Tabell 25. Grupper, kontexter och tolkningar i hushåll II.

Grupp	Tolkning	Ingående kontexter	Beskrivning
13	Tre parallella gränsdiken i ungefärlig N-S riktning. De är omgrävda vid flera tillfällen vilket tyder på att gränsen har hävdats under en längre tid. Tomten/toften har utvidgats österut vid några tillfällen och ett nytt dike har grävts.	824, 826, 829	Nedgrävningar av olika dimensioner, beroende på en sentida brukning av marken. Det längsta diket var minst 16 m långt, 1,70 m brett på sitt bredaste ställe och omkring 0,50 m djupt. Längden på de två andra dikena var ca 10 m och 7 m. Diket längst österut begränsades av schaktkanten i norr och öster.
15	Nedgrävning för brunn, är fortfarande i bruk i hushåll II.	1230	Nedgrävning för brunn, diameter 1,80 m, djup 1 m. Skarpa nedgrävningskanter, raka sidor, mjuk bottenkant, djupare i öster än i väster
28	Igenfyllning av det äldsta gränsdikedet på grund av omstrukturering och utläggande av nya tofter.	384	Sekundär fyllning av gråbrun sand.
29	Stolpburet treskeppigt hus (hus 5) i Ö-V riktning. Huset var ca 5,3 m brett och mer än 15,30 m långt.	140, 851, 1094, 1097, 1098, 1102, 1104, 1180, 1203, 1204, 1206, 1207, 1209, 1210, 1224, 1226, 1273, 1274, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1937	Stolphål av varierande storlek och djup. Stolphålen efter den takbärande konstruktionen var ca 0,65 m i diameter och upp emot 0,50 m djupa. Väggstolphålen var ca 0,30 m i diameter och ungefär lika djupa. Huset begränsas i väster av schaktkanten.
49	Destruktion och igenfyllning av stolphålen efter det att hus 11 inte längre var i bruk.	42, 74, 76, 135, 146, 230, 235, 236, 249, 250, 252, 256, 257, 258, 260, 306, 314, 325, 327, 328, 815	Sekundär fyllning i stolphål. Fyllningen bestod av gråsvart sand med inslag av bränd lera och träkol.
51	Destruktion och igenfyllning av stolphål efter det att hus 12 inte längre var i bruk.	550, 552, 554, 555, 559, 569, 573, 574, 576, 586, 588, 612, 613, 621, 622, 730, 747, 763, 766, 768, 769, 459, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 478, 488, 489, 490	Sekundär fyllning i stolphål. Fyllningen bestod av gråbrun sand med enstaka bränd lera och träkol, ställvis även småsten och små lerklumpar.
56	Destruktion och igenfyllning av stolphål efter det att Hus 15 inte längre var i bruk.	782, 186, 191, 192, 193, 194, 195, 199, 200, 206, 207, 208, 211, 212, 215, 216, 217, 218, 220, 223, 224, 225, 226, 780, 783, 784	Sekundär fyllning i stolphål. Fyllningen utgjordes av gråbrun flammig sand, enstaka bränd lera och träkol.
68	Destruktion och igenfyllning av stolphålen efter det att hus 15 inte längre var i bruk.	206, 207, 780, 783, 784	Sekundär fyllning i stolphål. Fyllningen utgjordes av gråbrun sand med enstaka träkol.
70	Destruktion och igenfyllning av stolphålen efter det att torkställningen i hus 15 inte längre var i bruk.	196, 197, 198, 201, 202, 203, 204, 786	Sekundär fyllning i stolphål bestående av gråbrun sand, enstaka träkol.

Hushåll III.

Datering: 1050–1150 e Kr (stratigrafi)

Ingående grupper: 14, 24, 26, 34, 43, 45, 53

Tabell 26. Grupper, kontexter och tolkningar i hushåll III.

Grupp	Tolkning	Ingående kontexter	Beskrivning
14	Destruktion av brunn när denna inte längre var i bruk.	1229	Sekundär fyllning bestående av gråbrun sand, enstaka förekomst av träkol och bränd lera. Stora stenar i fyllningens östra del skulle kunna vara ett raserat brunnskar.
24	Nedgrävning för brunn. Då tomtgränserna ändrades behövdes en ny vattenkälla till gården varför man grävde en brunn på gårdslägets södra halva. Intill brunnen fanns en hävstång för att kunna hissa upp hinkar med vatten. Brunnen var i bruk även i hushåll IV och V.	374, 1919	Nedgrävning med rundad form, ungefär 2,40 m i diameter. DRYGT 1,5 m nordost om brunnen fanns ett stolphål efter en hävstång.
26	Destruktion av treskeppig byggnad. Efter att huset inte längre beboddes drogs stolparna upp och håligheterna fylldes igen.	77, 79, 80, 808, 809, 124, 125, 312, 317, 389, 390, 394, 404, 406, 418, 419, 420, 429, 432, 434, 439, 440, 442, 446, 447, 449, 451	Sekundära fyllningar i stolphål, bestående av gråbrun sand, enstaka träkol, bränd lera. En del rester efter stenskoning och något stolphål har haft lerskoning i botten.
34	Ett grophus byggs (hus 13) och består av nedgrävningar och stolphål samt pinnhål.	1049, 1050, 1051, 1052, 1168, 1169, 1170, 1171, 2030	Nedgrävning, stolphål och pinnhål. I grophusets östra del fanns två stolphål vilka var ungefär lika stora (1050 och 1051), placerade med ca 1,50 m avstånd från varandra. Stolphål 1050 intill nedgrävningens norra kant och 1051 intill den södra. Stolphållens indragna placering kan indikera in ingång. Ungefär mitt på grophusets norra respektive södra sida, en bit ut, fanns tre stolphål (1169, 1170, 1171) som tillsammans med ett stolphål i grophusets nordöstra hörn (1168) kan ha utgjort del av takkonstruktionen. Både i nedgrävningen och runt om påträffades pinnhål (2030) vilka tolkas ha ingått i en väggkonstruktion.
43	Tvåskeppig byggnad (hus 9), ca 5 x 9 m, nord-sydlig riktning. I byggnadens västra halva finns en härd (G45), vilket talar för att detta kan vara ett boningshus. Svårdaterat men utifrån typologi kan byggnaden dateras till tidig medeltid.	803, 856, 858, 1182, 1224, 1225, 1226, 1227, 1228, 1931, 1932, 1966, 1970, 1971, 1972, 1973, 1975, 1978, 1979, 1980, 1995	Stolphål och konstruktionslager, vilken kan ha fungerat som ett golvlag.
45	Värmekälla i hus 9	368, 1183	Brukningslager i härd bestående av svart sand i en nedgrävning som var ca 1 m i diameter och 0,10 m djup.
53	Dikesnedgrävning i N-S riktning som tolkas vara rester efter en gränsmarkering. Diket har dock en något avvikande riktning än G13.	1109	Diket var 1,90 m långt, upp emot 1 m djupt och 1,5 m brett.

Hushåll IV.

Datering: 1150–1250 e Kr

Ingående grupper: 4, 18, 24, 32, 35, 36, 39, 44, 52, 66, 67

Tabell 27. Grupper, kontexter och tolkningar i hushåll IV.

Grupp	Tolkning	Ingående kontexter	Beskrivning
4	Konstruktion av tvåskeppig byggnad (hus 3). Huset låg i N-S riktning och var ca 4,5 m brett och minst 15,5 m långt. Huset utgjorde den östra längan på en L-formad gård. Huset brukades även under hushåll V.	475, 499, 504, 738, 889, 890, 896, 897, 901, 905, 906, 925, 926, 927, 928, 931, 933, 936, 944, 1108, 1143, 1145, 1146, 1147, 1154, 1184, 1185, 1885, 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899	Stolphål, väggrännor och konstruktionslager av lera, vilket fungerat som golv.
18	Igenfyllning av diken, destruktion i samband med omstrukturering av området.	373, 376, 377, 529, 825, 1257, 1258	Sekundär återfyllning bestående av ljust brungrå sand, enstaka träkol, brun sand, enstaka djurben.
24	Brunn, se ovan hushåll III	374, 1919	Se ovan, hushåll III
32	Konstruktion av kupolugn, nedgrävningen för det äldre grophuset 13 återanvändes.	1046, 1047, 1048	Tre nedgrävningar i den äldre nedgrävningen för grophuset 13. 1,20x0,80 m, oklart djup. Stenavtryck i botten, samt en större sten som låg kvar, oregelbundet rektangulär form. Tolkas utgöra resterna efter ett värmemagasin eller liknande, där stenar i botten har lagrat värme.
35	Destruktion av grophuset.	344, 444, 445, 760, 781, 798, 801	Fyllningar i stolphål kopplade till konstruktionen av grophuset. Till gruppen har även kontexten 344 förts, vilken kan tolkas vara både destruktion och konstruktion. Kontexten tolkas ha fungerat som konstruktionslager inför uppförandet av den högmedeltida kupolugnen på platsen. Detta innebär också att kontexten fyllt ut grophusnedgrävningen och de underliggande stolphålen.
36	Brukning av kupolugn	346, 347	Gråbrun silt med enstaka bränd lera och träkol, innehåller tegel och obränd lera
39	Tvåskeppig byggnad (hus 7) i Ö-V riktning. Huset var ca 4 m brett och minst 10 m långt.	945, 946, 950, 954, 955, 958, 962, 964, 990, 992, 993, 994, 996, 997, 998, 1003, 1025, 1026, 1028, 1035, 1037, 1040, 1041, 1939	Stolphål ca 0,30 m i diameter och förhållandevis grunda, omkring 0,10 m djupa. Detta beror troligen på senare tiders markanvändning.
44	Destruktion av hus 9, igenfyllning av håligheter efter uppdragna stolpar.	267, 268, 273, 275, 277, 281, 286, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 342, 354, 356, 358, 359, 361, 362, 365, 366, 369, 386, 395, 401, 402, 403, 807	Sekundär återfyllning bestående av gråbrun sand, enstaka träkol, bränd lera och obränd lera.
52	Igenfyllning av dike då det inte längre fyllde någon funktion och hus 3 skulle uppföras över det forna diket.	548	Sekundär återfyllning, flera fyllningar, bestående av gråbrun sand, enstaka träkol, bränd lera, ställvisa koncentrationer av bränd lera och lerklining, ljust brungul sand. De olika fyllningarna tyder på att diket brukats

Grupp	Tolkning	Ingående kontexter	Beskrivning
			under en längre tid och grävts om vid flera tillfällen.
66	Utrakat material från kupolugnen. Materialet har slängts ned i en nedgrävning i syfte att städa undan.	393, 1233, 1234	Bränd och obränd lera, sot och träkol som slängts ned i en nedgrävning (1235). I nedgrävningen fanns även brunröd, värmepåverkad sand.
67	Nedgrävning som grävts för att kunna städa undan utrakat material från kupolugnen.	1235	Nedgrävning 1,10 x 0,80 x 0,24 m stor, oregelbundet rektangulär och inte grävd med stor omsorg.

Hushåll V.

Datering: 1250–1400 e Kr

Ingående grupper: 4, 12, 19, 21, 22, 23, 24, 33, 40, 41, 47, 65

Tabell 28. Grupper, kontexter och tolkningar i hushåll V.

Grupp	Tolkning	Ingående kontexter	Beskrivning
4	Hus 3, se ovan hushåll IV		
12	Enskeppig byggnad (hus 2) i Ö-riktning. Huset var uppdelat i minst fyra rum och hade värmekällor i två av rummen. Huset var omkring 5 m brett och 23 m långt. Huset var sammanbyggt med hus 3 och de bildade en L-form öppen mot väster.	827, 830, 835, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 880, 886, 887, 888, 898, 912, 913, 921, 922, 923, 939, 941, 942, 943, 947, 948, 949, 952, 953, 956, 960, 965, 1008, 1009, 1010, 1011, 1012, 1029, 1030, 1036, 1063, 1069, 1070, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907, 1908, 1909, 1910, 1911, 1912, 1913, 1914	Stolphål av varierande dimensioner från 0,45 m i diameter till endast 0,15 m.
19	Konstruktion av en kupolugn i det mellersta rummet i hus 2.	709, 836, 907, 908, 910, 914, 973, 975, 978, 979, 980, 981, 982, 1915, 1916, 1917, 1918	Stolpar som utgjort stommen i en kupolugn.
21	Brukningsslager i kupolugnen.	495, 748	Primärt avsatt lager bestående av svartbrun sotig sand med inslag av icke skörbränd sten.
22	Brukningsslager i värmekälla	477	Primärt avsatt lager bestående av sotig sand samt skörbränd sten.
23	Nedgrävning för värmekälla/härd i hus 2	974	Nedgrävning, 1,30 × 1,10 × 0,10 m stor. Oregelbunden form.
24	Brunn, se ovan hushåll III	374, 1919	Se ovan, hushåll III
33	Kupolugnen på gårdsplanen rivs då det istället uppförs en kupolugn i hus 2.	345	Raserad kupol, gråbrun sand med koncentrationer av gul obränd lera, bränd lera och träkol. Upp emot 0,20 m tjockt lerlager. I botten även sotiga stenar.
40	Destruktion av hus 7, istället uppförs hus 2 strax norr om. Möjligen förstördes hus 7 av en brand.	379, 639, 641, 645, 648, 649, 652, 653, 671, 672, 674, 675, 676, 682, 683, 686, 687, 688, 689, 690, 692, 693, 694, 695, 696, 711, 712, 713, 752, 754	Sekundär fyllning i stolphål, bestående av gråbrun eller brungul sand med enstaka träkol. Ett primärsatt brandlager med gråbrun sand, fläckvis bränd och obränd lera samt träkol. Koncentrationer av lera, obränd lera och träkol.
41	Enskeppig byggnad (hus 8) i NNO-SSV riktning, Huset var 4,90 m brett och minst 15,5 m långt. Huset begränsades av schaktkanten i väster.	189, 850, 852, 853, 857, 861, 1093, 1178, 1186, 1187, 1188, 1195, 1219, 1222, 1249, 1250, 1251, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1968, 1969	Stolphål av varierande storlek och djup, de flesta var omkring 0,25 m i diameter och 0,30 m djupa.
47	Konstruktion av ett fyrstolpshus/stacklada på gårdsplanen.	1092, 1198, 1199, 1200, 1993, 1993, 1994	Ca 1,20 × 1,10 m stolpburen byggnad med upphöjt golv.
65	Nedgrävningar i syfte att hämta upp sand.	818, 823, 407, 467	Två stora ovala täktgropar som låg norr om Hus 3 samt två mindre gropar på gårdsplanen.

Hushåll VI.

Datering: 1400–1500-tal (stratigrafi)

Ingående grupper: 3, 8, 9, 17, 25, 42, 46, 61

Tabell 29. Grupper, kontexter och tolkningar i hushåll VI.

Grupp	Tolkning	Ingående kontexter	Beskrivning
3	Destruktion av Hus 3, troligen genom brand.	149, 531, 533, 535, 537, 539, 542, 546, 547, 549, 609, 610, 611, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 634, 636, 637, 656, 657, 658, 659, 660, 662, 723, 734, 737, 739, 787, 789, 791, 792, 794, 795, 799, 1900	Sekundär fyllning i stolphål, bestående av bland annat mörkgrå sand med stora partier svart sotig sand, förekomst av träkol och bränd lera.
8	Äldre marklager, heltäckande över stora delar av området. Kopplade till stora och omfattande omstruktureringar då bebyggelsen övergavs och man troligen började odla istället.	100, 121, 153	Mörkt gråbrun sand, humös med inslag av träkol och bränd lera.
9	Destruktion och igenfyllning av stolphål hörande till Hus 2.	138, 142, 143, 144, 472, 479, 480, 481, 482, 483, 491, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 522, 524, 525, 558, 562, 563, 564, 565, 566, 568, 590, 591, 592, 593, 594, 623, 624, 654, 663, 664, 670, 677, 706, 714, 715, 717, 718, 719, 720, 721, 732, 733, 740, 741, 755, 762, 765, 770	Fyllningar i stolphål som tillkommit efter det att huset tagits ur bruk och stolparna dragits upp. Efter detta fylldes håligheter igen. Fyllningen utgörs troligen av det överliggande mark-/odlingslagret 100/121/153
17	Rivning av kupolugnen i Hus 2	492, 493, 496, 497, 498, 508, 509, 510, 510, 519, 520, 521, 707, 727, 728, 731, 757, 758	Sekundära fyllningar mestadels bestående av gråbrun sand och enstaka träkol och bränd lera. I en del stolphål fanns skiffersten, vilken kan ha ingått i den nedrivna konstruktionen.
25	Igenfyllning av brunnen på gårdsplanen.	126, 129, 363, 364, 453, 545	Gruppen består av tre olika fyllningar i brunnen, efter att den inte längre användes samt två fyllningar i stolphål som tolkas vara efter en hävstång till brunnen.
42	Destruktion av hus 8 när detta inte längre var i bruk.	39, 43, 45, 46, 48, 49, 53, 73, 81, 82, 232, 254, 261, 262, 263, 302, 318, 319, 320, 322, 324, 326, 329, 365, 435, 436, 437, 1252	Sekundär fyllning i stolphål, gråbrun sand med enstaka obränd lera, bränd lera samt inslag av träkol. Några av fyllningarna innehöll mycket skiffer.
46	Destruktion av hus 10	421, 422, 424, 426, 427, 428	Sekundär fyllning i stolphål, i några av fyllningarna påträffades stenar och lera, vilket tolkades som rest efter skoning. I övrigt bestod fyllningen av gråbrun sand.
61	Igenfyllning av sandtäkter eller förvaringsgropar.	375, 407, 467, 530	Återfyllning i äldre sandtäkter, ligger under Hus 3 och lager 100/121. Fyllningen bestod av mellanbrungrå sand, enstaka inslag av träkol och bränd lera.

Hushåll VII.

Datering: 1600–1700-tal (stratigrafi)

Ingående grupper: 8, 11, 38

Tabell 30. Grupper, kontexter och tolkningar i hushåll VII.

Grupp	Tolkning	Ingående kontexter	Beskrivning
8	Äldre marklager, heltäckande över stora delar av området. Kopplade till stora och omfattande omstruktureringar då bebyggelsen övergavs och man troligen började odla istället.	100, 121, 153	Mörkt gråbrun sand, humös med inslag av träkol och bränd lera.
11	Sandtäkter i undersökningsområdets norra del.	839, 840, 841, 843, 845, 1269, 1270	Nedgrävningarna hade likartat utseende, rektangulära med rundade hörn, mellan 1,50–2,0 m långa.
38	Sandtäkter spridda över undersökningsytan med undantag från de centrala delarna där det saknas täktgropar.	838, 902, 1159, 1266, 1267 (alla nedgrävningar har inte fått ett kontextnr varför det förefaller finnas färre nedgrävningar än fyllningar, se G3)	Täktgropar vilka ofta var grävda i Ö-V riktning, vissa avvikelser förekommer. Storlek och utseende som täktgroparna i G11.

Hushåll VIII.

Datering: 1700–1800-tal, tiden före skiftena (stratigrafi)

Ingående grupper: 6, 10, 16, 30, 37, 59, 60

Tabell 31. Grupper, kontexter och tolkningar i hushåll VIII.

Grupp	Tolkning	Ingående kontexter	Beskrivning
6	Brukninglager/golvlager i byggnad (hus 4) som möjligen använts till bland annat smide.	36, 37, 85, 298	Större område med sot och kol och bränd lera. Brungrått silt och lera. Mitt i lagret fanns även ett stort inslag av träkol och bränd lera, förekommer i olika koncentrationer i lagret
10	Igenfyllning av täktgropar efter det att tillräcklig mängd sand tagits upp.	251, 253, 255, 272, 276, 842, 844	Sekundär fyllning bestående av brungrå, homogen och porös sand och silt. Enstaka bränd lera och träkol.
16	Hårdgjord yta utanför en byggnad (hus 1).	60, 291	Grå sand, relativt stenigt med sten 0,01–0,05 m stora, en del grå och gul lera.
30	Enskeppig byggnad (hus 4) i ungefärlig Ö-V riktning. Huset var 9,6 m långt och 5,5 m brett.	54, 64, 70, 72, 84, 98, 99, 102, 103, 104, 105, 106, 110, 111, 112, 190, 1181, 1901	Syllstenar, stolphål och konstruktionslager av lera, vilket utgjorde delar av Hus 4.
37	Igenfyllning av täktgropar efter det att tillräcklig mängd sand tagits upp.	228, 242, 264, 265, 313, 321, 339, 340, 341, 343, 350, 357, 360, 473, 523, 589, 666, 673, 678	Sekundär fyllning bestående av gråbrun sand, enstaka bränd lera och träkol.
59	Enskeppig byggnad (hus 1) i Ö-V riktning. Huset var uppfört med jordgrävda stolpar möjligen kombinerat med syllstenar. Huset var minst 12 m långt och mer än 2,80 m brett. Huset skärs av den norra schaktkanten.	30, 31, 237, 259, 1259, 1261, 1268, 1880, 1881, 1882, 1883, 1884	Stolphål, syllstenar och konstruktionslager av lera, både grågul obränd och rödbrun bränd sådan.
60	Brukninglager i hus 1	33, 34, 38	Brungrå sand, enstaka träkol och bränd lera.

Hushåll IX.

Datering: 1800–1900-tal, efter skiftena (stratigrafi)

Ingående grupper: 1, 2, 7, 20, 31

Tabell 32. Grupper, kontexter och tolkningar i hushåll IX.

Grupp	Tolkning	Ingående kontexter	Beskrivning
1	Spridda stenar i marklagret 15, kan eventuellt vara förstörda syllar eller rest efter en stengårdsgård.	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29	Stenar som låg utspridda i det unga marklagret 15. Stenarna var olika stora.
2	Tidigmodernt odlingslager, möjligen 1700- eller 1800-tal.	15	Brungrå lerig humös sand, inslag av bränd lera, tegelsmul och träkol.
7	Destruktion av Hus 1. När huset gick ur bruk och stolparna drogs upp hamnade rester av golvlagen och brukningslagren i håligheterna som fyllning. Huset överlagrar ett äldre nord-sydligt gränsdike (373,1257 mfl).	266, 274, 283, 288, 289, 293, 294, 296	Gråbrun sand, inslag av träkol, bränd lera, några kladdar gul lera.
20	Spridda fläckar av yngre marklager. Endast ställvis bevarade över ytan som en följd av sentida markanvändning.	86, 87, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 118, 127, 147, 380, 408, 507	Gråbrun lera och silt, förekomst av tegel, bränd lera.
31	Destruktion av Hus 4	51, 52, 269	Sekundär fyllning bestående av orangesvart sand, bränd lera, mycket träkol. Andra fyllningar bestod av mörkbrun sand.

Hushåll X.

Datering: nutid

Ingående grupper: 5, 62

Tabell 33. Grupper, kontexter och tolkningar i hushåll X.

Grupp	Tolkning	Ingående kontexter	Beskrivning
5	Recenta lämningar	32, 50, 120, 137, 139, 229, 238, 240, 381, 644, 697, 698, 699, 700, 701, 704, 705, 1045, 1213, 1214, 1220	Recenta lämningar av olika slag, bland annat betongfundament, kabelnedgrävningar mm.
62	Matjord	1000	Matjord, översta lagret inklusive grässvål.

Konserveringsrapport

Uppdragsgivare: Kulturen	Sakord: Mynt
Fastighet: Kryptan 10, Södra Sandby	Fyndnr: 32969
Projektledare: Jan Kockum	Datum: 2020-05-04
	Konservator: Lovisa Dal

Beskrivning:

Mynt med låg silverhalt. Lite naggat och sprucket i kanterna, men annars intakt.

Åtgärd:

Mekanisk rengöring med skalpell och borste under mikroskop.

Lätt kemisk rengöring med 0,1 M EDTA (etylendiamintetraättiksyra)

Ytan skyddad med 5% Paraloid B72.

Dokumentation:

Arbetsfotografier tagna före och efter konservering.

Konserveringsrapport

Sakord: Gångjärn
Uppdragsgivare: Kulturen
Fyndnr: 32969:2
Fastighet: Kryptan 10, Södra Sandby
Datum: 2020-05-05
Projektledare: Jan Kockum
Konservator: Maria Jensen

Beskrivning:

32969:2 Gångjärn av järn. Kraftig korroderad med flertal sprickor och avskalningar längs hela ytan, samt bortfall av material. Deformerad och avbruten i motsatt ände till ögla.

- Åtgärd:** Korrosionsprodukter togs bort mekaniskt genom blästring med sand och aluminiumoxid.
- 2019-08-26 Start av urlakning i alkalisk sulfittlösning. Järnet urlakas i 3 månader och urlakningsvätskan byttes varannan vecka, totalt 6 gånger, pH 14 vid sista byte.
- 2019-11-18 Urlakningen avslutades. Sköljning i dejoniserat vatten påbörjades därefter för att avlägsna rester av urlakningsvätskan. Byttes dagligen tills neutral pH uppnåts (5-7).
- 2019-12-06 Då vattnets pH låg stabilt påbörjades torkning i ugn vid 100°C.
- 2019-12-16 Torkningen i ugn avslutades och föremålet flyttades över till klimatskåp vid 20°C och max 20% RH.
- 2020-01-20 Föremålet efterblästrades lätt. Sprickor och lossnande fragment säkrades och förstärktes med cyanoakrylat.
- 2020-02-18 Föremålen penslades med korrosionsinhibitorn Dinitrolpasta. Dinitrolpastan lämnades att lufttorka i klimatskåp med max 20% rh.
- 2020-03-03 Föremålet ytskyddades genom att nedsänkas i smält mikrokristallint vax (100°C).

Produktbeskrivelse:

Alkalisk sulfid: 20 g natriumhydroxid, 63 g natriumsulfid, 1 l avjoniserat vatten.

Blästermedel: Finblästring; Aluminiumoxid, (0,1-0,2mm). Grovblästring; Sand, (0,4-0,8mm).

Cyanoakrylat: Poly (alkyl cyanoakrylat). Alkylgruppen kan vara metyl, etyl eller butyl.

Paraloid B72: Etyl methacrylat/ methacrylat (EMA/MA 70/30)

Cosmoloid H80: Mikrokristallint vax.

Dokumentation:

Arbetsfotografier tagna före och efter konservering.

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Lägerhyddsvägen 1

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Telefax:
018 – 55 5738

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2021-02-03

Erik Ogenhall
Statens Historiska Museer
Arkeologerna
Hällnäsgratan 11
752 28 UPPSALA

Resultat av ^{14}C datering av makrofossiler från Kryptan Lund och Furan Lund, Skåne. (p 3366)

Förbehandling av makrofossiler:

- 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
- 0.5 % NaOH tillsätts (1 h, 60 °C). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ^{14}C -innehållet i acceleratorm förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

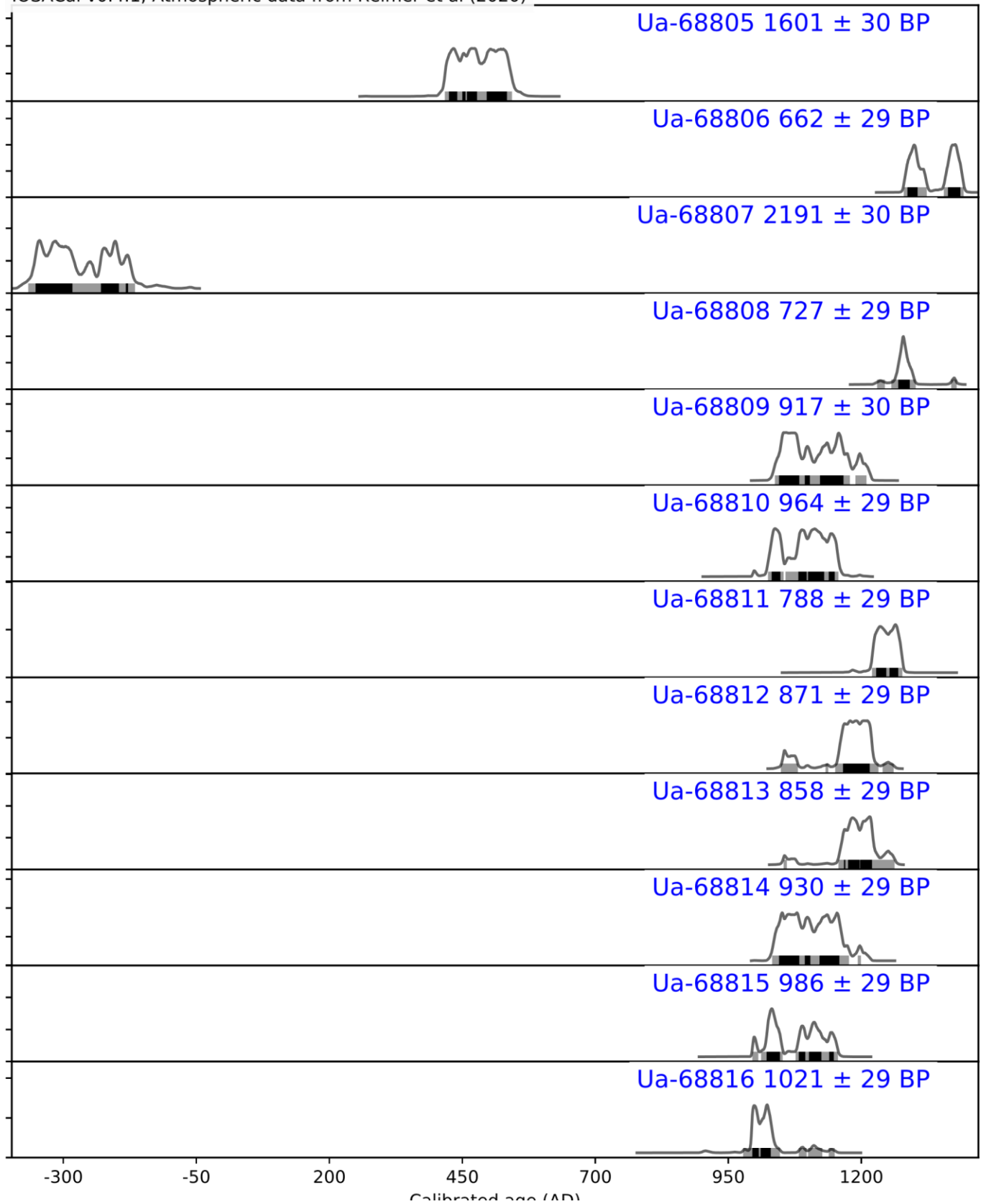
Labbnnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}_{\text{‰}}$ V-PDB	^{14}C ålder BP
Ua-68805	M1	-28,8	1 601 ± 30
Ua-68806	M2	-24,4	662 ± 29
Ua-68807	M3	-24,3	2 191 ± 30
Ua-68808	M4	-25,7	727 ± 29
Ua-68809	M5	-23,8	917 ± 30
Ua-68810	M8	-27,4	964 ± 29
Ua-68811	1285	-24,2	788 ± 29
Ua-68812	1306	-23,6	871 ± 29
Ua-68813	1377	-24,2	858 ± 29
Ua-68814	1406	-23,5	930 ± 29
Ua-68815	1553	-23,2	986 ± 29
Ua-68816	1575	-24,8	1 021 ± 29

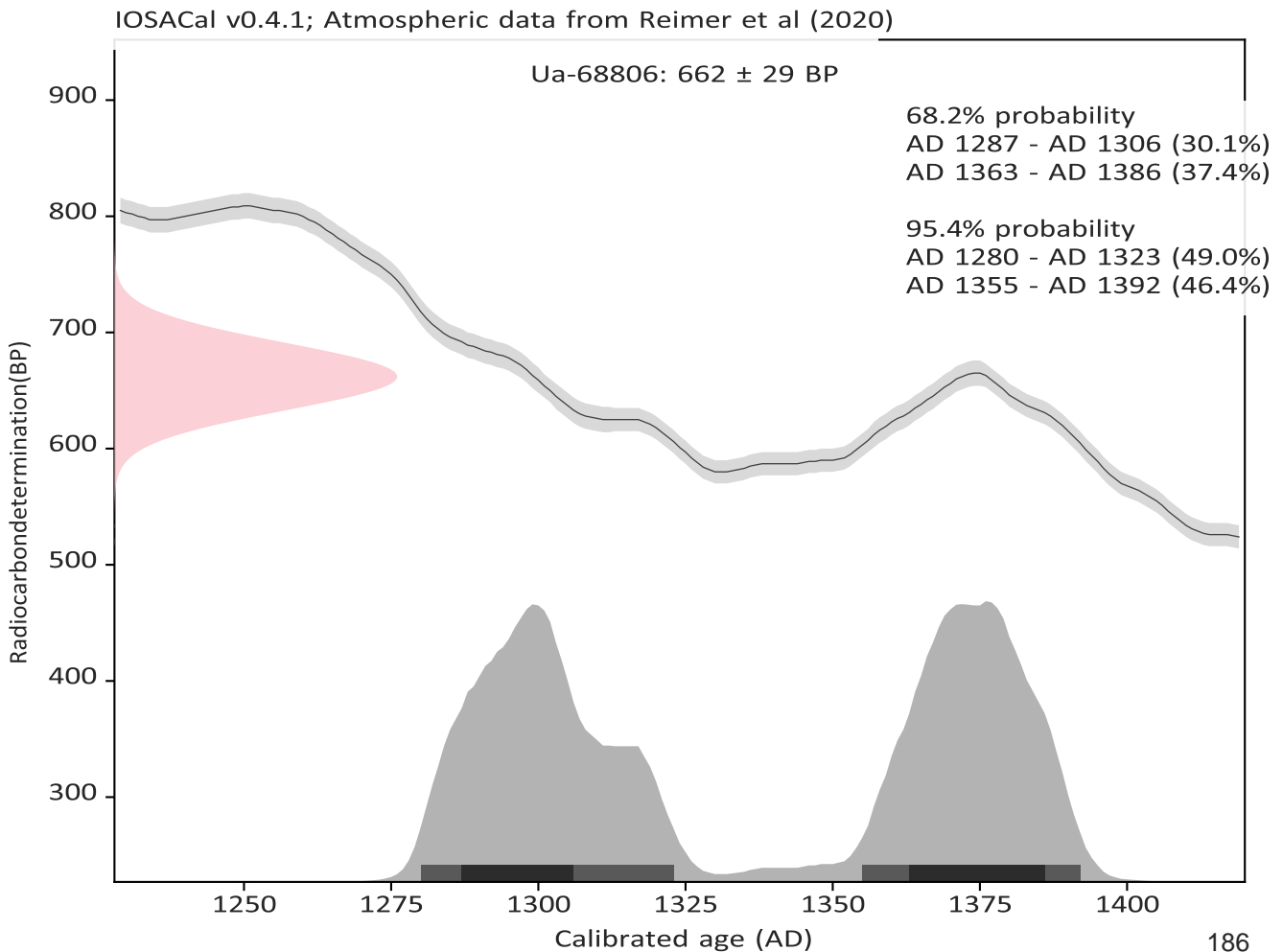
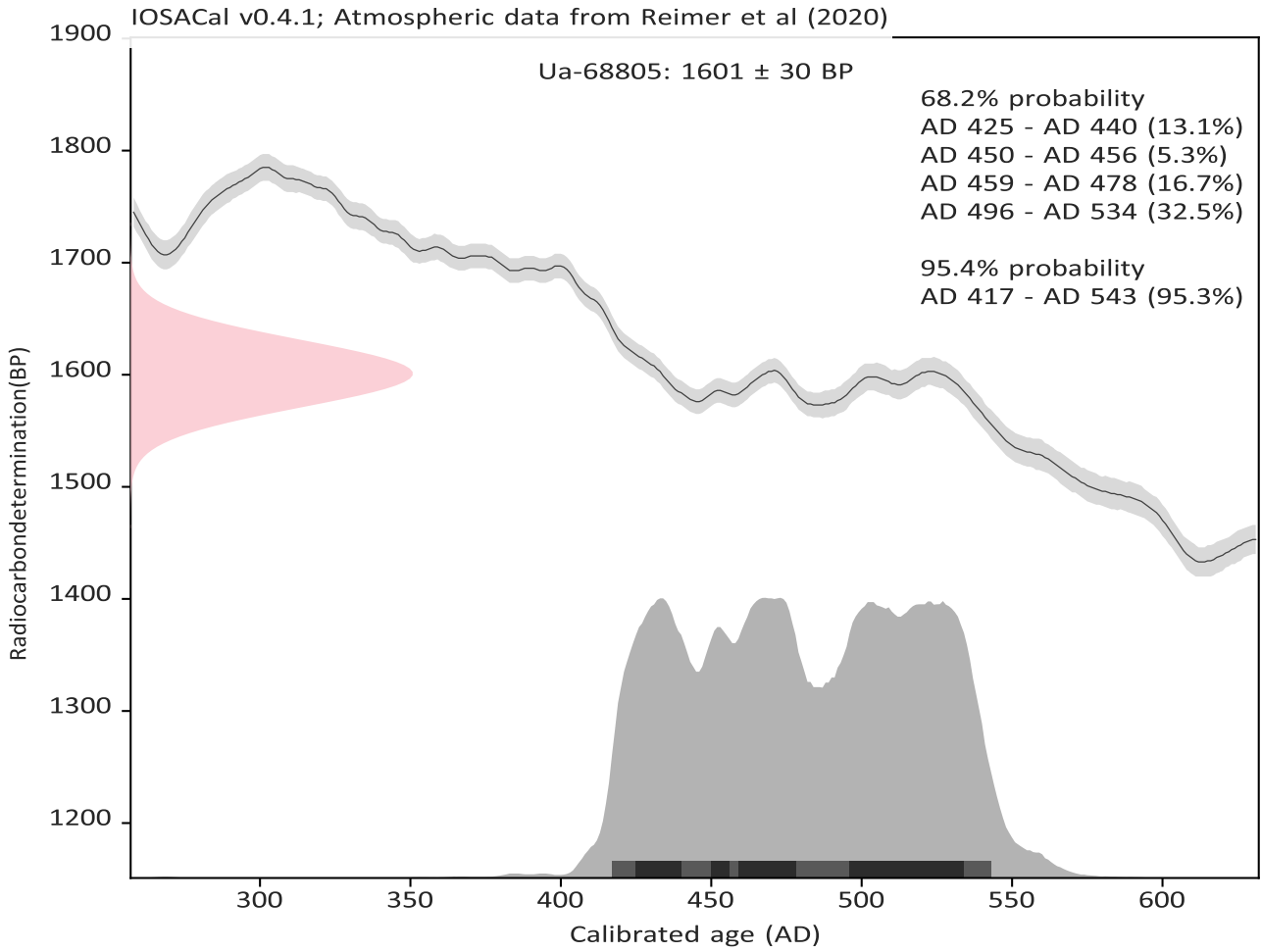
Med vänliga hälsningar

Karl Håkansson/Lars Beckel

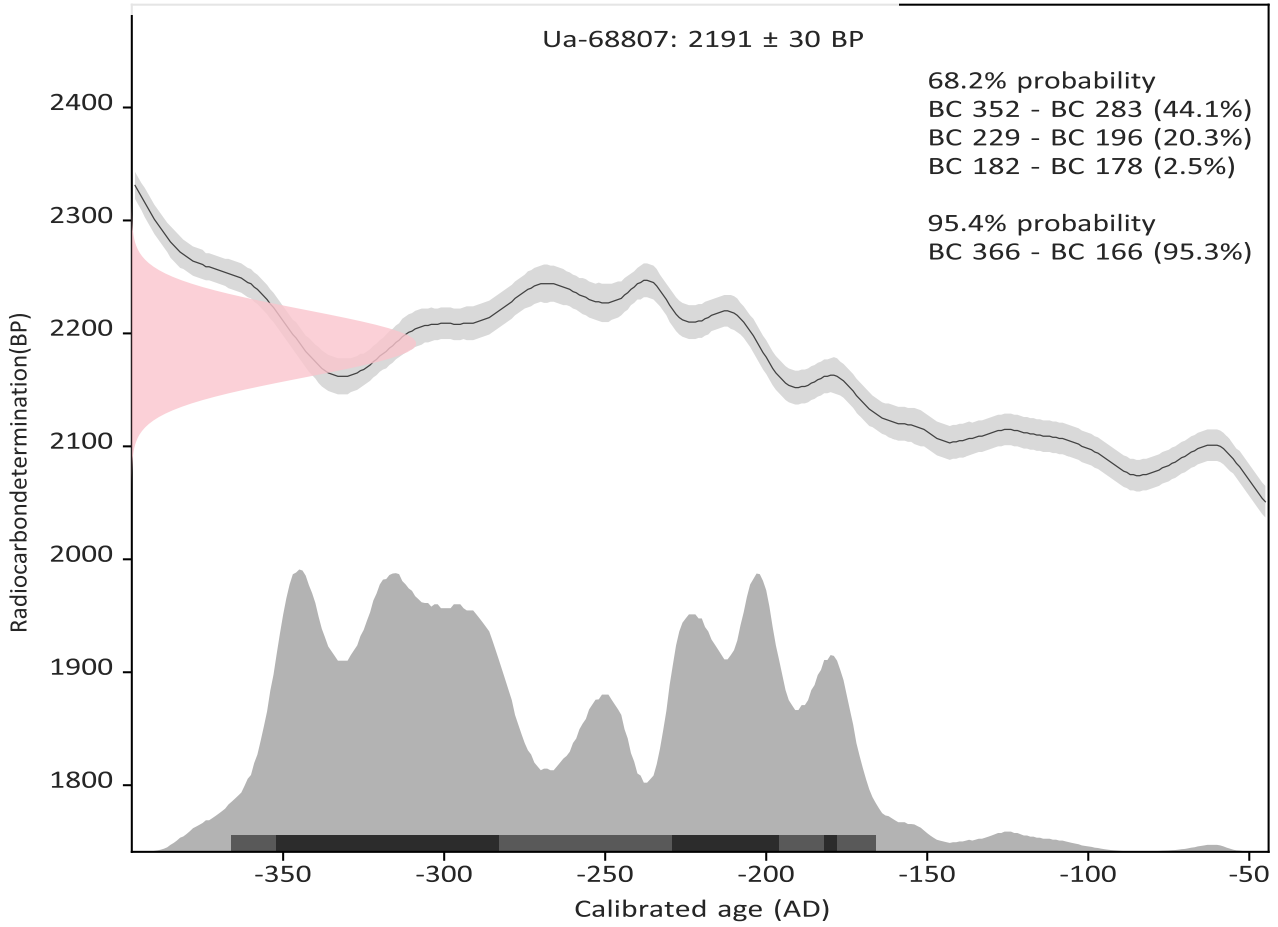
Kalibreringskurvor

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

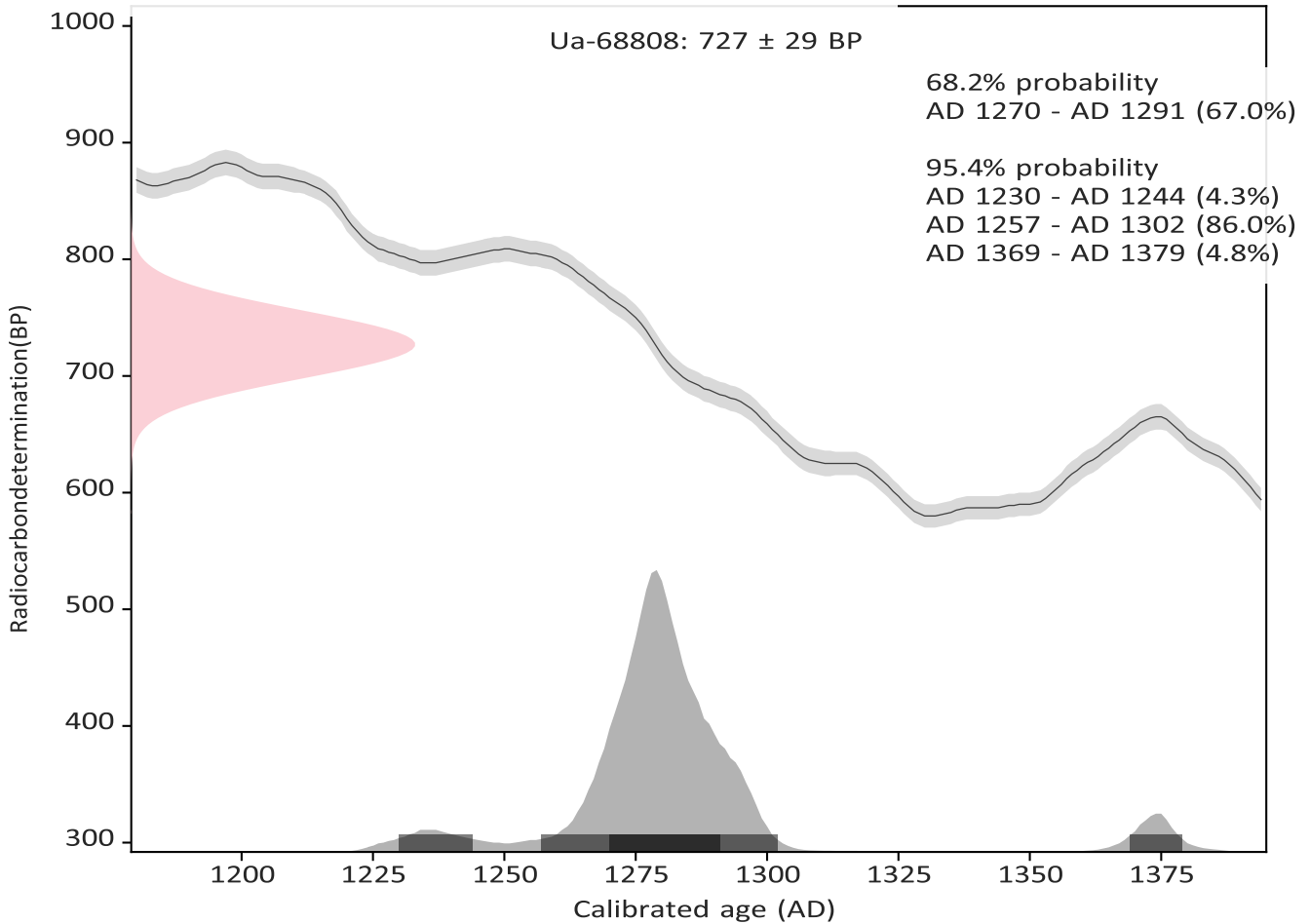

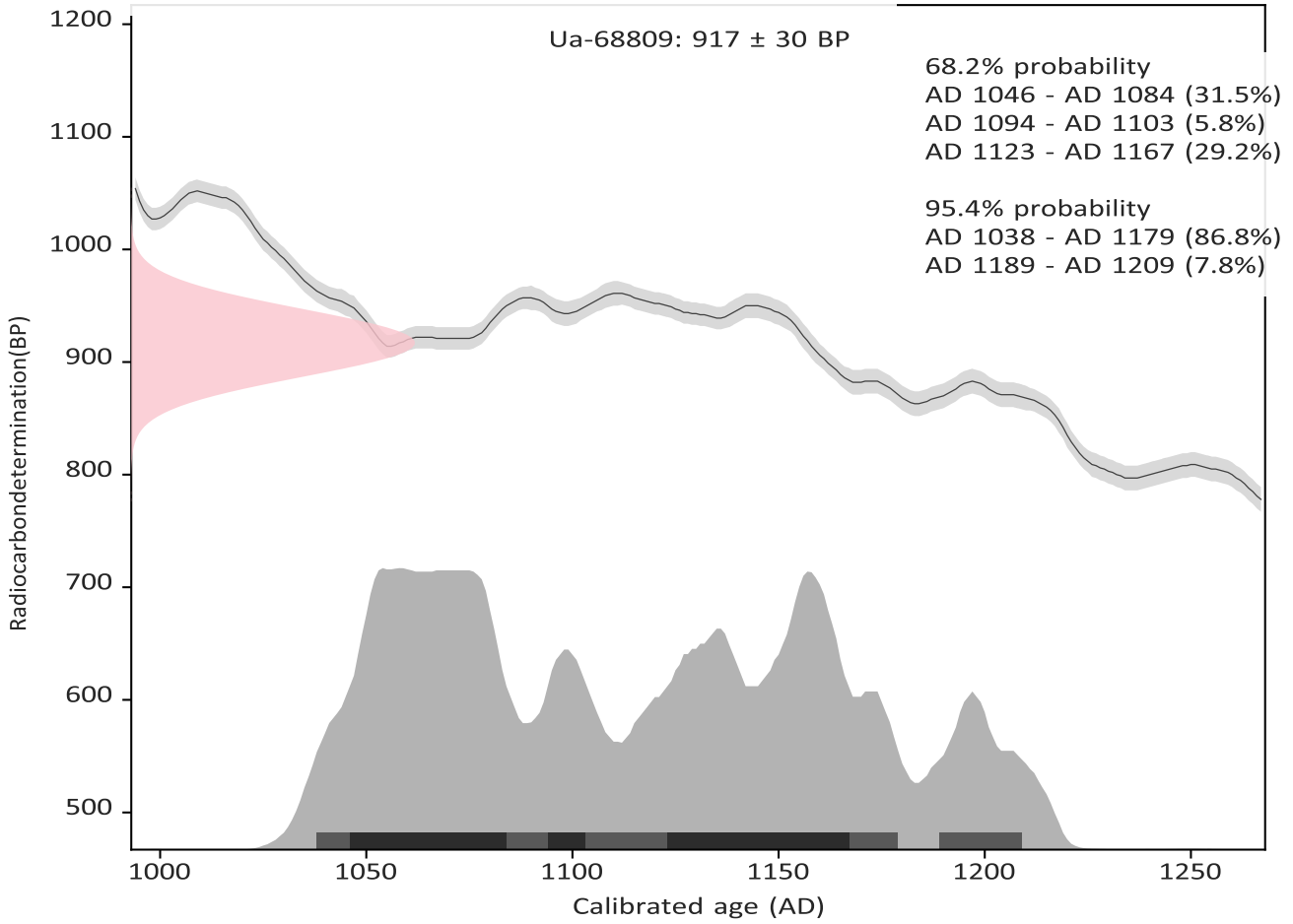
IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

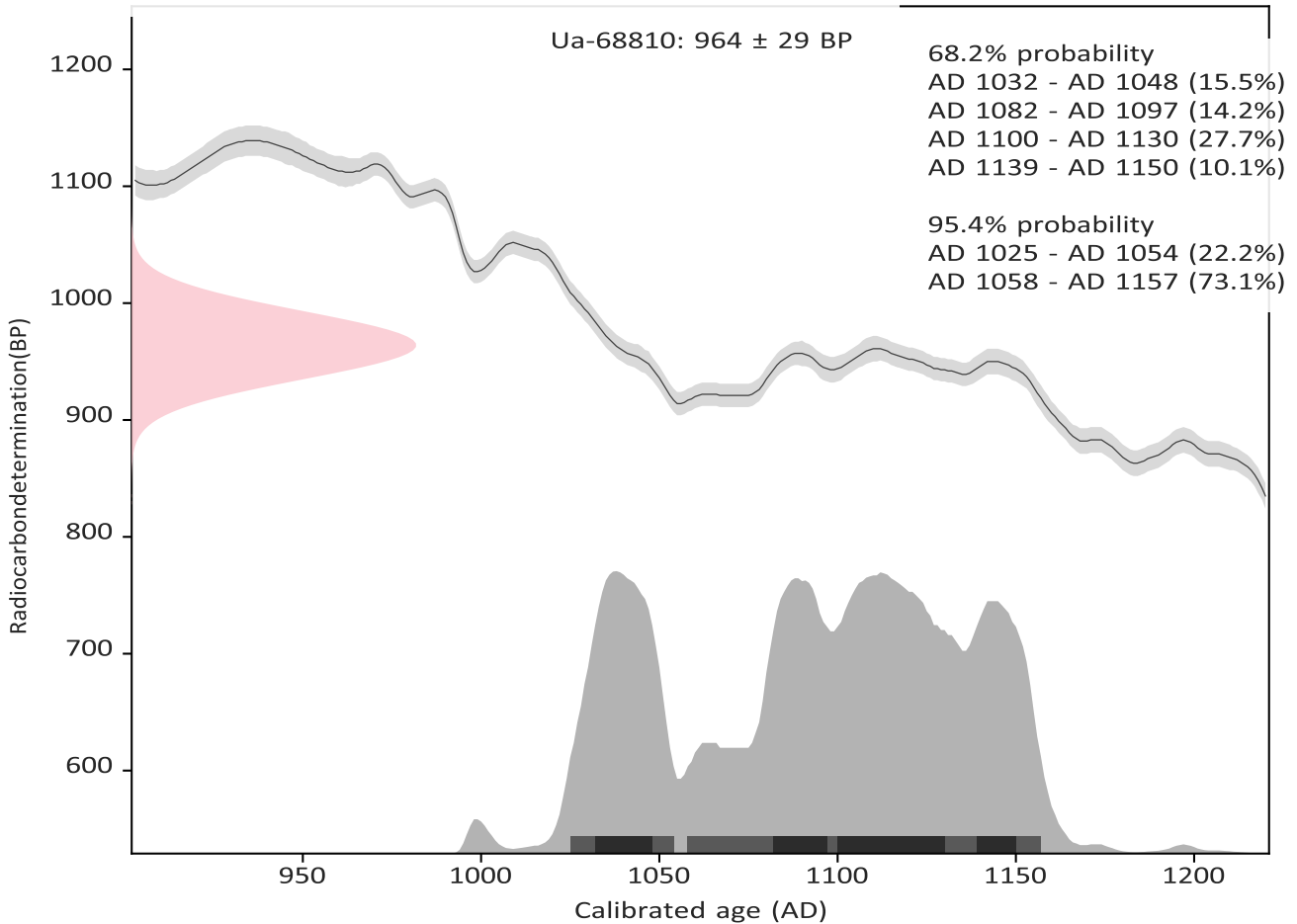
IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

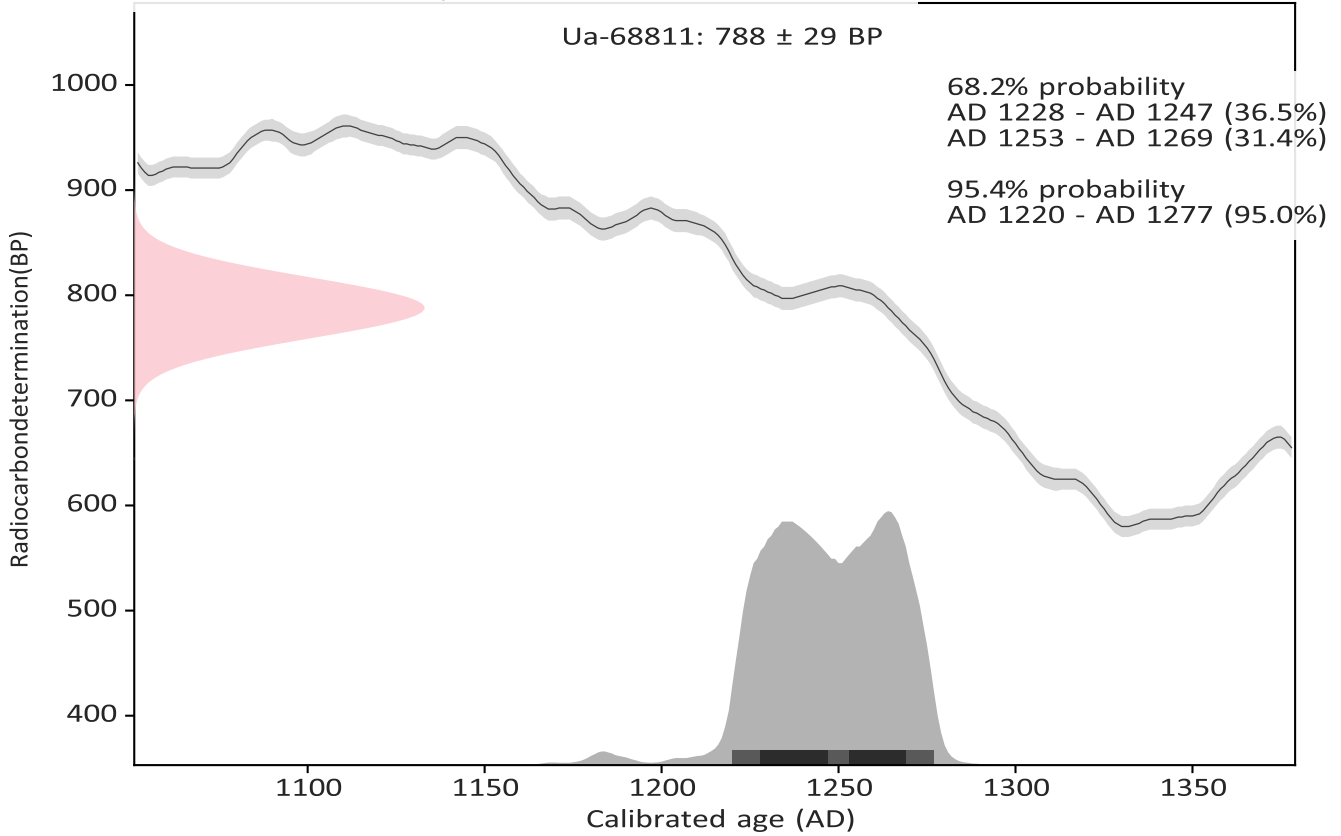
IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

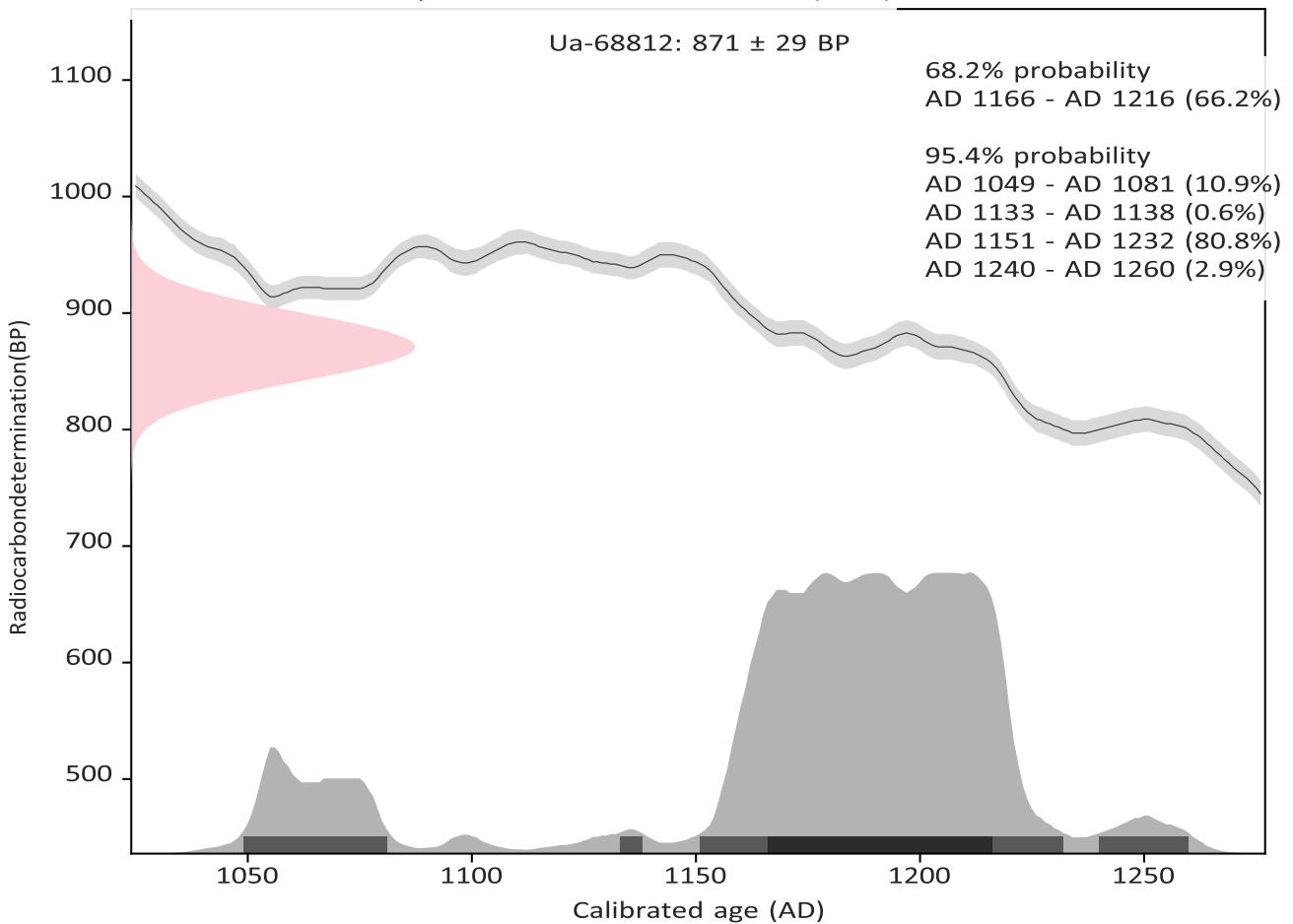
IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

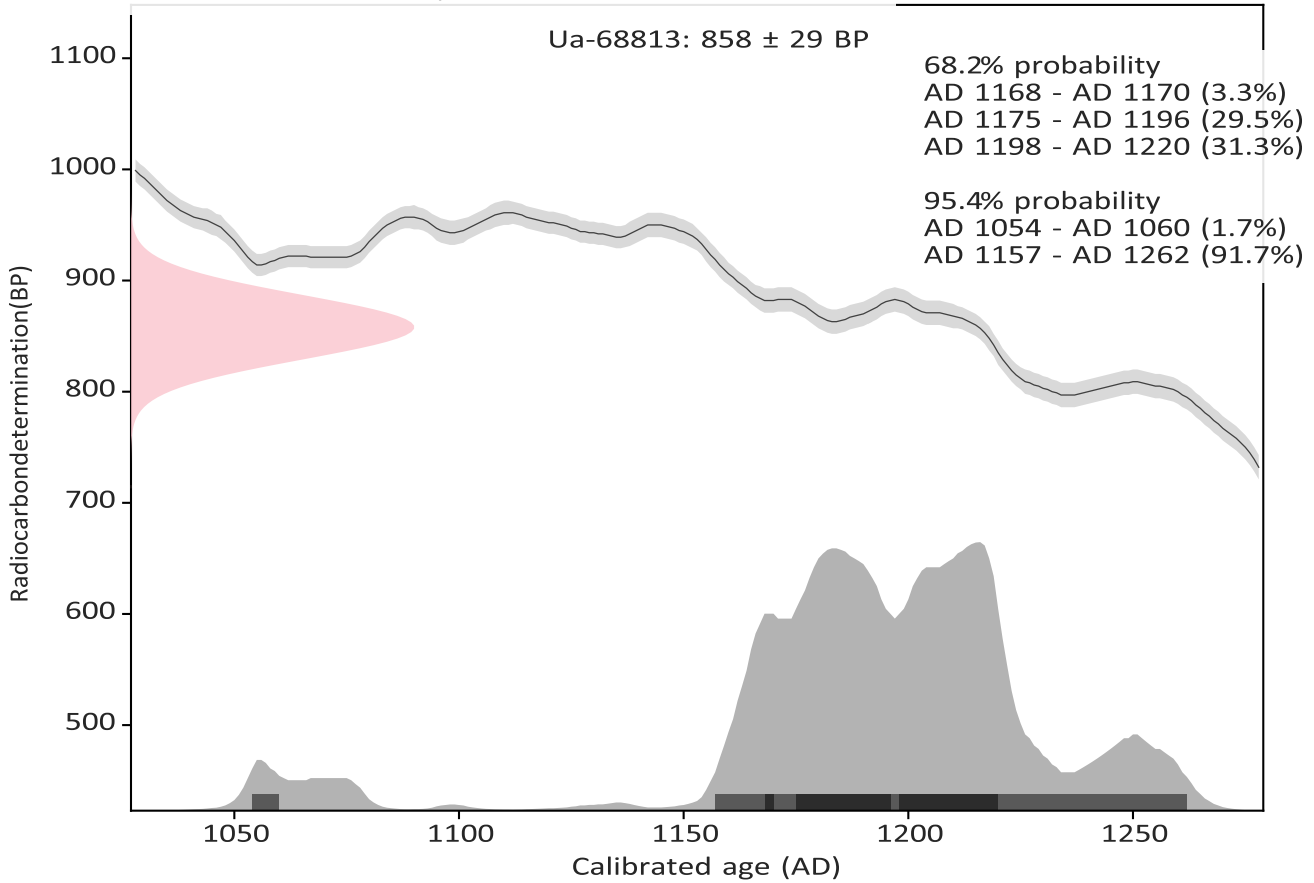
IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

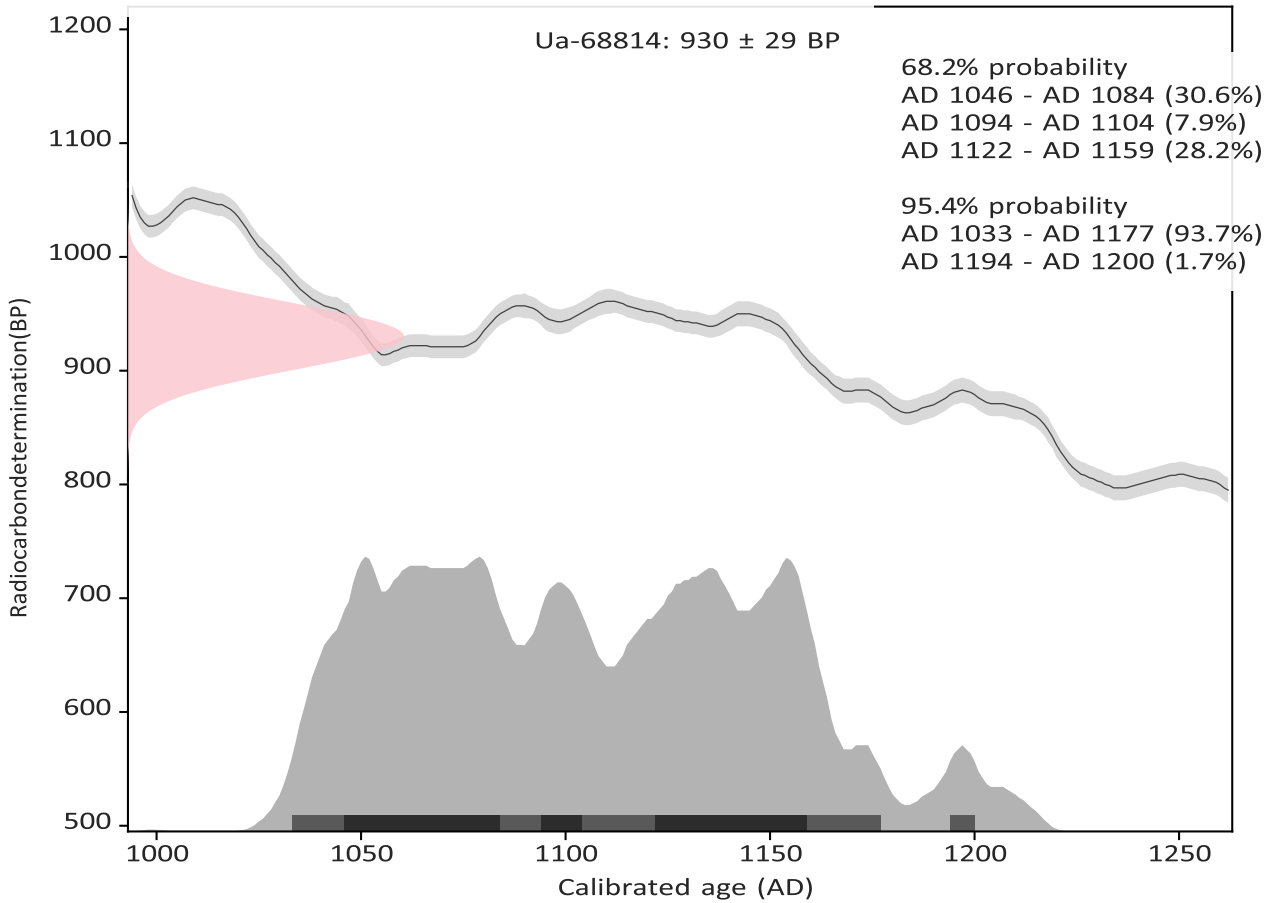
IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

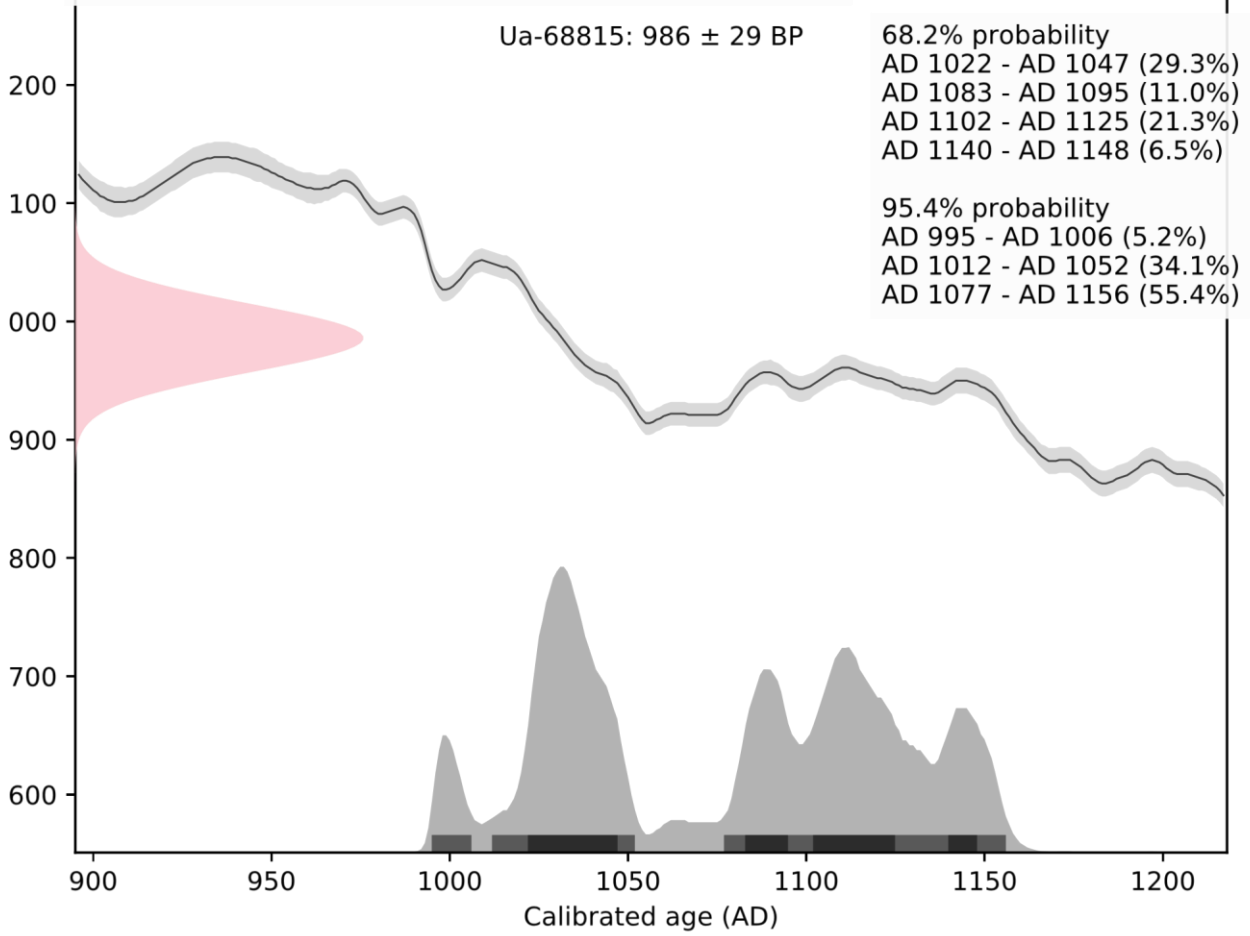
IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

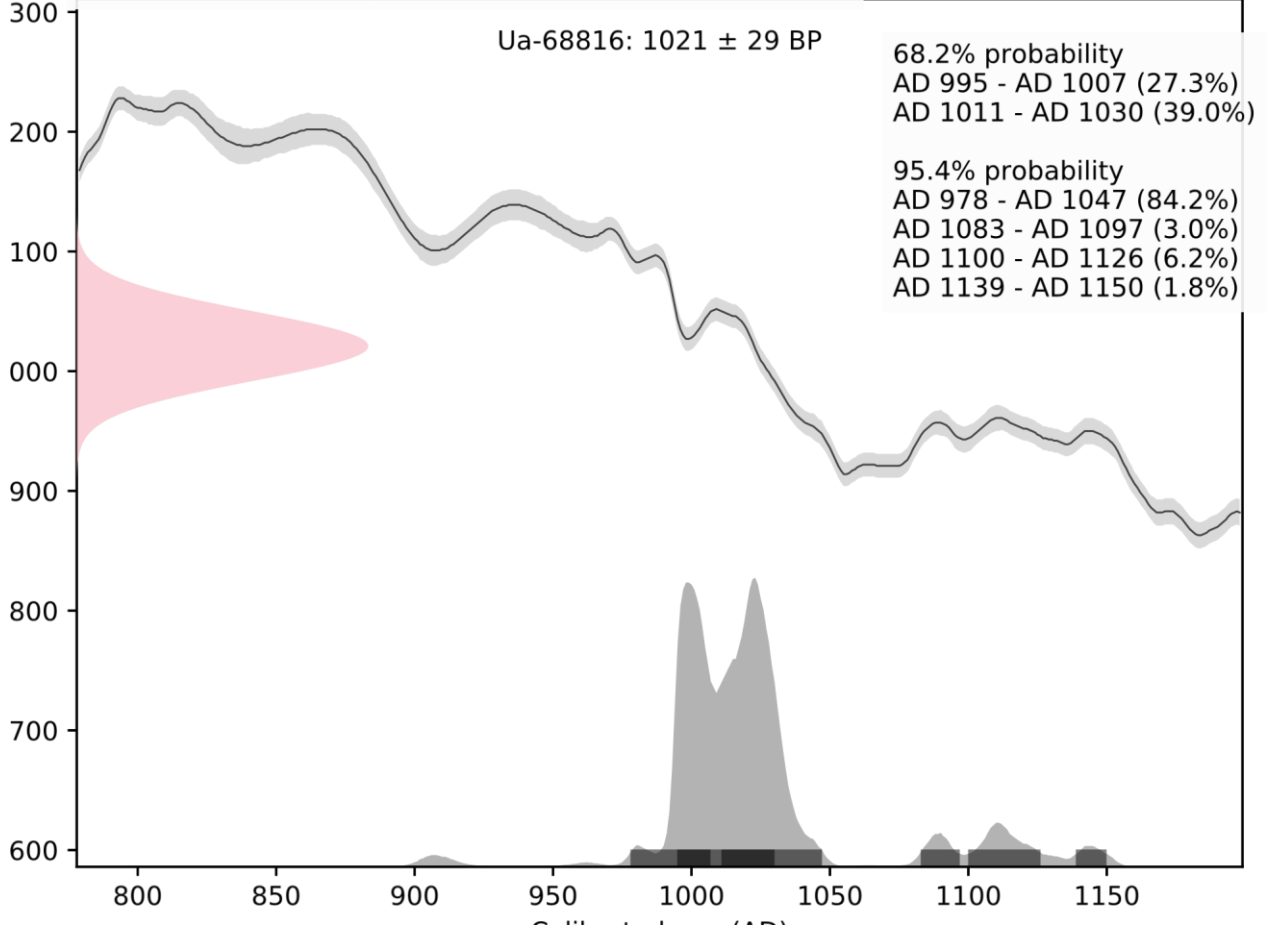
IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

Bilaga 9. Husbeskrivningar

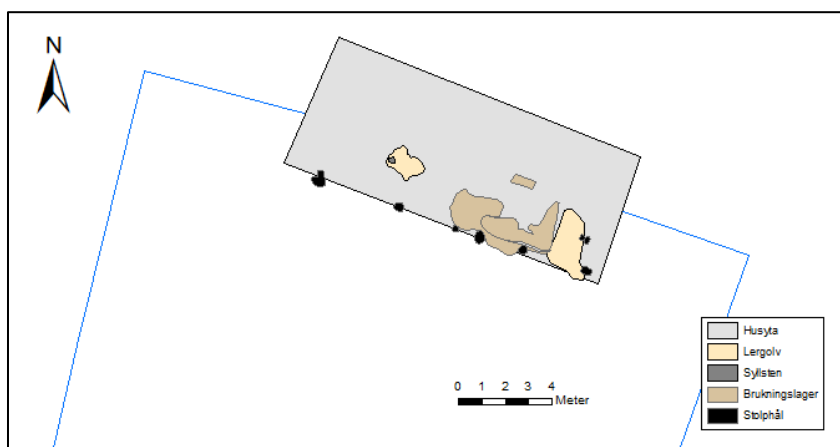
- Samtliga mått är angivna i meter.
- Avstånd mellan och bredd i takbockar är mått tagna från centrum av respektive kontext.
- Bredd är i vissa fall uppskattad utefter ett fåtal väggrester.
- ¹⁴C-dateringar är angivna med kalibrerat värde med en noggrannhet av 2σ om inget annat anges.

Hus 1

Hushåll	Hushåll VIII
Datering	1700–1800-tal
Dateringsunderlag	Stratigrafi
Orientering	Ö-V
Typ	Enskeppigt stolpbyggt hus
Yttre form	Rektangulär
Takkonstruktion	Takbärande väggar
Väggkonstruktion	Jordgrävda stolpar möjligen kombinerade med sylstenar
Ingång	-
Längd	> 12,0
Bredd	> 2,80
Bockbredd (fr V)	-
Spannlängd (fr V)	-
Fynd	Äldre rödgods (fnr 12), samt grönt munblåst planglas och djurben, ej tillvaratagna
Typ av ingående kontexter	Stolphål, golvlager, fyllningar
Analyser	-

Beskrivning och tolkning

Hus 1 utgjorde en öst-västlig länga som endast delvis låg inom undersökningsområdets begränsning. Spåren efter Hus 1 bestod av ett antal stolphål i byggnadens södra långsida samt i den östra gaveln, fyllningar samt golv-/brukningslager. Byggnaden hade haft minst två, kanske tre rum varav det östra hade lergolv (k259) medan det i husets centrala del låg jordgolv (k33, k34, k38). Längst i väster påträffades ytterligare två lerbager som kan ha utgjort fundament för ett golv. I lager 237 fanns även rödbränd lera vilket kan tyda på att det funnits en ugn i denna del av byggnaden och det innebär att huset skulle kunna ha haft någon sorts bostadsfunktion. Det är möjligt att det har funnits mellanväggar, men de har inte kunnat identifieras. I den östra gaveln återfanns tre stolphål varav en omstolpning. Endast ett fynd påträffades i golvlagret 34, en skärva äldre rödgods (fnr 12). Dateringen av byggnaden är osäker.

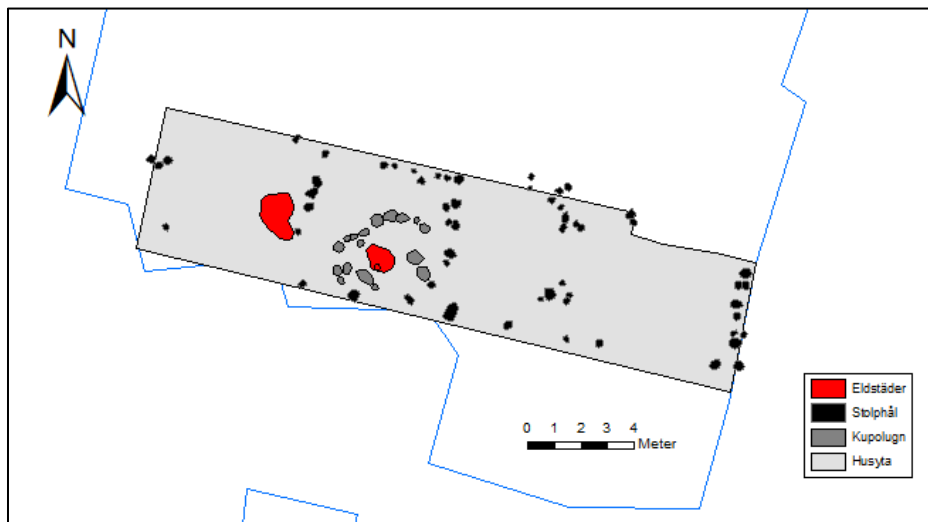
Figur 47. Hus 1. Skala 1:200.

Hus 2

Hushåll	Hushåll V
Datering	1250–1400
Dateringsunderlag	Stratigrafi, typologi
Orientering	Ö-V
Typ	Enskeppigt stolpbyggt hus
Yttre form	Rektangulär
Takkonstruktion	Takbärande väggar
Väggkonstruktion	Jordgrävda stolpar
Ingång	3 separata ingångar i husets norra långsida
Längd	22,45
Bredd	5,10
Bockbredd (fr V)	-
Spannlängd (fr V)	-
Fynd	Östersjökeramik (fnr 36)
Typ av ingående kontexter	Stolphål, värmekällor i form av en härd (G22, G23) och en kupolugn (G19, G21) med brukningslager
Analys	Makrofossilanalys provnr 1814 i kupolugn, provnr 1817 i stolphålsfyllning 518.

Beskrivning och tolkning

Hus 2 uppfördes med takbärande yttreväggar, vilket var det första huset på gården som byggdes på detta vis. Huset låg i vinkel mot hus 3 och i öst-västlig riktning. I rummet längst i väster fanns en värmekälla (G22, G23), i rummet innanför låg en större ugnskonstruktion, troligen en kupolugn (G19, G21). I de två östliga rummen fanns ingen värmekälla och det är därför troligt att själva bostadsdelen låg i väster och den östra delen fungerade som förråd av något slag, men även som bostad för mindre djur och sommarbostad för gårdens folk. Möjliga ingångspartier återfanns i husets norra långsida, med enskilda dörröppningar till åtminstone de två förrådsutrymmena samt rummet med matlagingsfunktion.

Figur 48. Hus 2. Skala 1:200.

Hus 3

Hushåll	Hushåll IV-V
Datering	1194-1252
Dateringsunderlag	Stratigrafi, fynd, typologi, ¹⁴ C-prov ur fyllning k619 i stolphål (destruktion) dateras till 1194-1252 e Kr (Ua-68808).
Orientering	N-S
Typ	Tvåskeppigt stolpbyggt hus
Yttre form	Rektangulär
Takkonstruktion	Takbärande stolpar i mesularad
Väggkonstruktion	Jordgrävda stolpar, väggrännor
Ingång	Inget tydligt ingångsparti lokaliserat
Längd	>15,60
Bredd	Ca 4,0
Bockbredd (fr V)	-
Spannlängd (fr V)	1,25 - 0,93 - 1,57 - 3,58 - 1,09 - 1,27 - 2,49 - 1,0
Fynd	Gångjärn (fnr 2), keramik (fnr 6, fnr 9), kvarnsten (fnr 75), ev knivblad (fnr 82)
Typ av ingående kontexter	Stolphål, väggrännor, golvlager, fyllningar, brandlager
Analyser	Makrofossilanalys provnr 1815 i stolphålsfyllning 619.

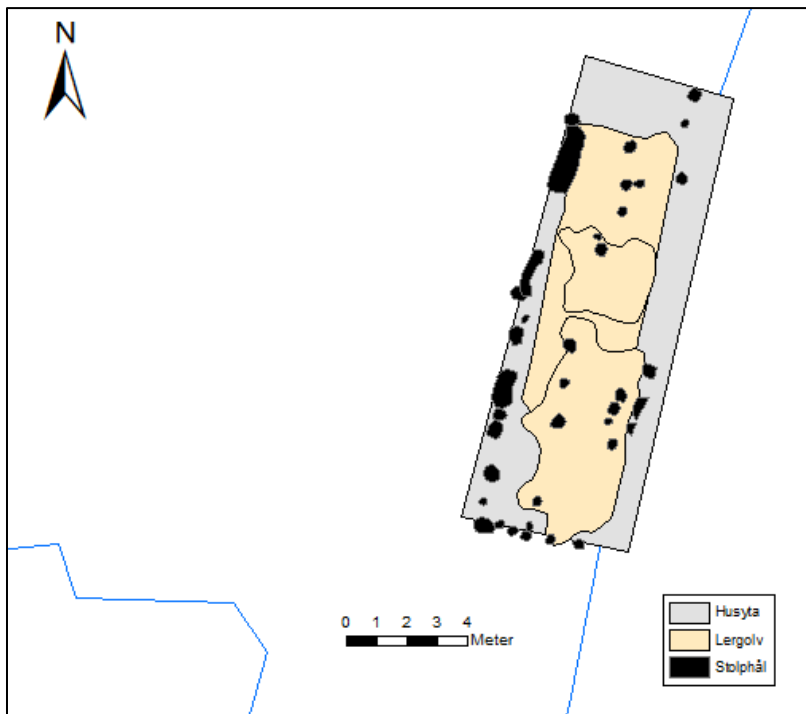
Beskrivning och tolkning

Hus 3 utgjorde den östra längan i en L-formad gård, där hus 7 fungerade som den södra längan och när den byggnaden förstördes i en brand, uppfördes hus 2 i dess ställe. Hus 3 fortsatte troligen utanför schaktkanten i nordost varför byggnadens fulla utsträckning och den östra delens konstruktion inte kunde bestämmas. Spåren efter hus 3 bestod av ett flertal stolphål, väggrännor, golvlager och fyllningar som framkom under de utbredda odlingslagren 100/121 vid maskinschaktning. Hus 3 uppfördes under hushåll IV och förstördes i en brand i hushåll V.

Flera av stolphålen var kraftiga, ca 0,50 m i diameter och mellan 0,20-0,30 m djupa. Dessa återfanns i byggnadens västra långsida tillsammans med tre väggrännor. Enstaka tecken på omstolpningar fanns. Centralt i huset fanns en mesularad där några stolpar förefaller ha blivit omsatta alternativt försetts med stödstolpar. Avståndet mellan de takbärande stolparna var oregelbundet vilket kan betyda att det lämnats utrymme för andra konstruktioner här exempelvis bås eller kättrar till djur. Golvytan var täckt av lera (k504) som tolkas ha fungerat som konstruktionslager under ett brädgolv. Tolkningen stärks av fyndet av en kvarnsten (fnr 75) som placerats i leran, centralt i byggnaden och mitt i den takbärande mesularaden. Byggnaden kom att förstöras av en brand vilken lämnat efter sig kraftigt värmepåverkade lerlager (k499, k475). Mellan och uppblandat i dessa brandlager fanns även stora mängder träkol, vilket kan tyda på att här funnits ett brädgolv som brunnit och sedan täckts av nedrasade lerklinade väggar, eller att det har funnits ett innertak och ett loft i byggnaden.

Kvarnstenen bestod av granatglimmerskiffer, ett material som inte förekommer naturligt i Skåne utan har importerats, möjligen från södra Norge. Placeringen under golvet och mitt i huset talar för att detta varit ett husoffer vid uppförandet av byggnaden.

Byggnaden har troligen haft en ekonomifunktion, baserat på avsaknaden av värmekälla, det fåtaliga fyndmaterialet samt analysresultatet av makrofossilprovet taget i fyllningen till ett av stolphålen (k619). Provet innehöll en stor mängd träkol samt förkolnade örtfragment och ett förkolnat frö av vattenstärka. En möjlig tolkning är att örtfragmenten och fröet från vattenstärka kommit från hö som samlats in från fuktängsmiljöer och sedan förvarats i ett fähus eller en lada. Träkol från fyllningen till k619 ¹⁴C-analyserades och daterades till cirka 1190–1250 e Kr.

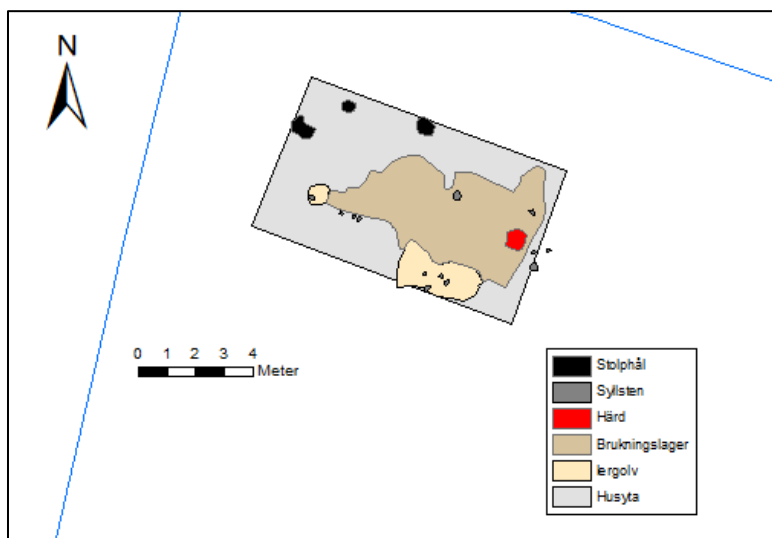
Figur 49. Hus 3. Skala 1:200.

Hus 4

Hushåll	Hushåll VIII
Datering	1700–1800-tal
Dateringsunderlag	Stratigrafi
Orientering	Ö-V
Typ	Enskeppig byggnad uppförd med syllsten och stolpar
Yttre form	Rektangulär
Takkonstruktion	Takbärande väggar
Väggkonstruktion	Jordgrävda stolpar möjligen kombinerat med syllstenar
Ingång	Ingångsparti ej lokaliserat
Längd	Ca 9,5
Bredd	Ca 5,0
Bockbredd (fr V)	-
Spannlängd (fr V)	-
Fynd	Fat av yngre rödgods (fnr 29)
Typ av ingående kontexter	Stolphål, golvlager, fyllningar, brukningslager
Analyser	-

Beskrivning och tolkning

Hus 4 utgjorde den yngsta byggnaden på platsen och identifierades redan under förundersökningen. Byggnaden mätte 5,20x9,50 meter och låg i en ungefärlig öst-västlig riktning. Huset var uppfört i blandteknik och för första gången användes stensyll som konstruktionsteknik. I husets nordvästra del fanns tre stolphål, i övrigt var konstruktionen syllburen. Golvet utgjordes av lera som ställvis var mycket uppblandad med sot, träkol och bränd lera, vilket föranledde tolkningen till någon sorts verkstadsfunktion. I byggnadens östra del låg en värmekälla i form av en rödbränd ugnsplatta av lera (k298). Det är emellertid oklart om detta endast har varit en värme- och ljuskälla eller om ugnen även använts vid någon typ av hantverk.

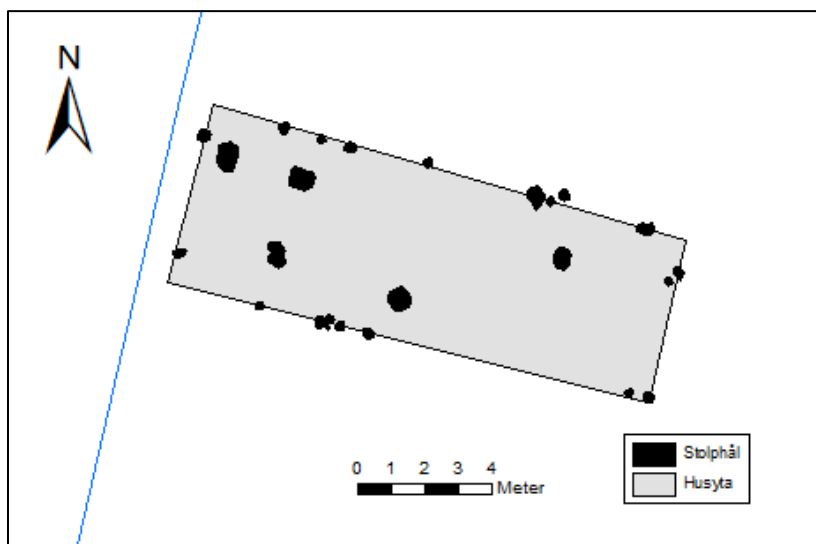
Figur 50. Hus 4. Skala 1:200.

Hus 5

Hushåll	Hushåll II
Datering	Ca 950–1050
Dateringsunderlag	Typologi, stratigrafi.
Orientering	Ö-V
Typ	Treskeppigt stolpbyggt hus.
Yttre form	Rektangulärt med rundade gavlar.
Takkonstruktion	Takbärande stolpar i bockpar.
Väggkonstruktion	Jordgrävda stolpar.
Ingång	Inget ingångsparti lokaliserat
Längd	> 15,0
Bredd	5,30
Bockbredd (fr V)	3,27 – 2,65
Spannlängd (fr V)	2,36 – 3,98
Fynd	Spik (fnr 78)
Typ av ingående kontexter	Stolphål
Analyser	-

Beskrivning och tolkning

Hus 5 var minst 15 meter långt och 5,30 meter brett. Taket bars upp av en treskeppig konstruktion med kraftiga stolpar i två kompletta bockpar tre inkompleta bockpar. Gavlarna var något rundade och långsidorna var raka. Typologiskt kan huset dateras till ca 950–1050 e Kr. Det påträffades ingen härd som kunde kopplas till huset, men med tanke på den öst–västliga riktningen kan det ha fungerat som gårdens boningshus. I fyllningen till ett stolphål påträffades en järnspik, men det är svårt att med säkerhet säga att spiken ingått i husets konstruktion.

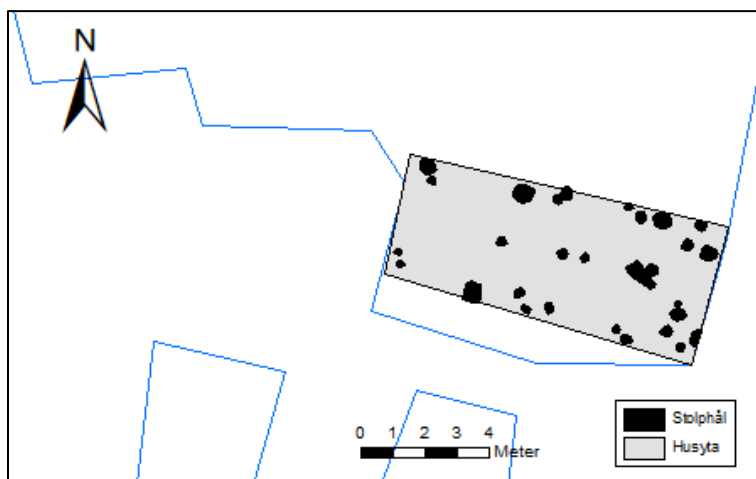
Figur 51. Hus 5. Skala 1:200.

Hus 7

Hushåll	Hushåll IV
Datering	ca 1150-1250
Dateringsunderlag	Typologi, stratigrafi
Orientering	Ö-V
Typ	Tvåskeppigt stolpbyggt hus
Yttre form	Rektangulär
Takkonstruktion	Takbärande stolpar i mesularad
Väggkonstruktion	Jordgrävda stolpar
Ingång	Inget ingångsparti lokaliserat
Längd	> 10,0
Bredd	> 4,0
Bockbredd (fr V)	-
Spannlängd (fr V)	1,94 – 0,80 – 2,18
Fynd	Djurben (fnr 19)
Typ av ingående kontexter	Stolphål, brandlager (k379)
Analyser	-

Beskrivning och tolkning

Hus 7 var tvåskeppigt och uppfördes i öst-västlig riktning 5 meter söder om hus 3. Huset var minst 4 meter brett och 10 meter långt. Husets fulla storlek kunde inte fastställas eftersom det var förstört av yngre nedgrävningar i alla väderstreck utom norr. Det saknas värmekällor i båda byggnaderna och det har inte gått att sluta sig till en bostadsfunktion utifrån detta. Det är emellertid möjligt att hus 7 varit bostadshuset, med tanke på den öst-västliga riktningen och en värmekälla kan ha legat i husets västra del. Huset förstördes av en brand (brandlager k379) och i dess ställe uppfördes hus 2.

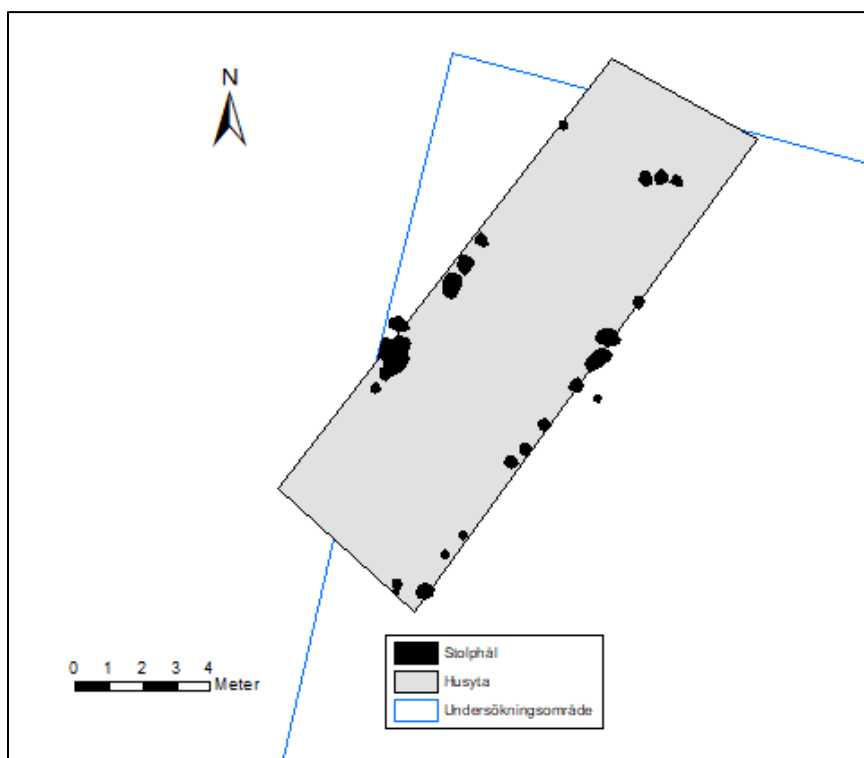
Figur 52. Hus 7. Skala 1:200.

Hus 8

Hushåll	Hushåll V
Datering	1250–1400
Dateringsunderlag	Stratigrafi, typologi
Orientering	NNO-SSV
Typ	Enskeppig stolpburen byggnad
Yttre form	Rektangulär
Takkonstruktion	Takbärande jordgrävda stolpar i ytterväggar.
Väggkonstruktion	Se ovan
Ingång	Inget ingångsparti lokaliserat
Längd	14,60
Bredd	4,80
Bockbredd (fr V)	-
Spannlängd (fr V)	-
Fynd	Yngre rödgods (fnr 14) i stolphålsfyllning.
Typ av ingående kontexter	Stolphål
Analyser	-

Beskrivning och tolkning

Hus 8 låg i nordnordöstlig-sydsydvästlig riktning och var minst 4,80 meter brett och 14,60 meter långt. Byggnaden var enskeppig med takbärande väggar. Huset tolkas som ekonomibyggnad och uppfördes på gårdslägets västra sida. I och med uppförandet av hus 8 bildades en löst sammanhållen U-konstruktion där gårdsplanen var innesluten av byggnader i tre väderstreck.

Figur 53. Hus 8. Skala 1:200.

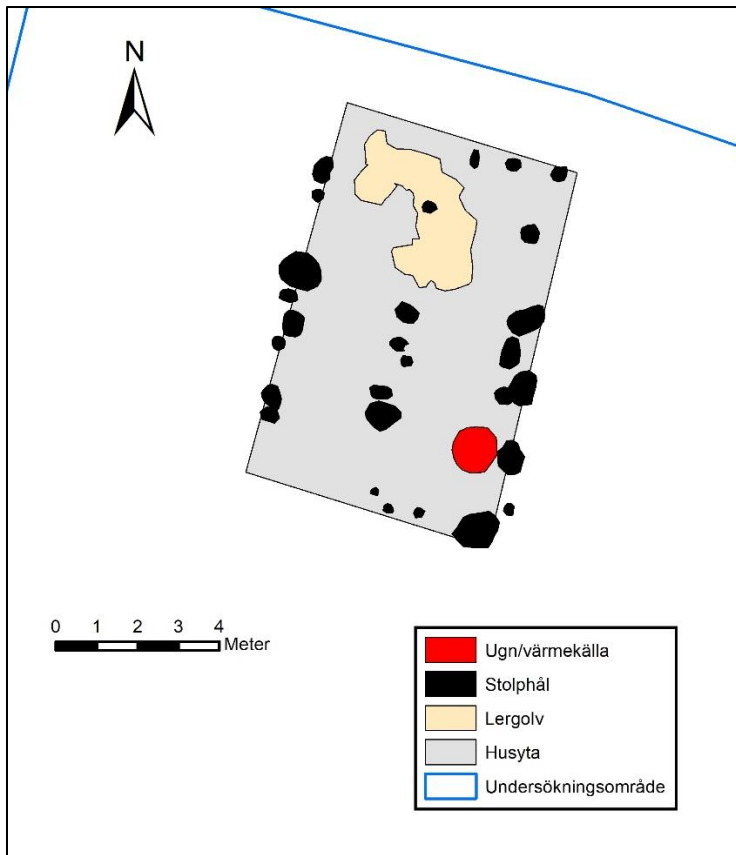
Hus 9

Hushåll	Hushåll III
Datering	1050–1150
Dateringsunderlag	Stratigrafi, typologi
Orientering	N-S
Typ	Tvåskeppigt stolpburet hus
Yttre form	Rektangulär
Takkonstruktion	Takbärande stolpar i mesularad
Väggkonstruktion	Jordgrävda stolpar
Ingång	Inget ingångsparti lokaliserat
Längd	9,0
Bredd	5,50
Bockbredd (fr V)	-
Spannlängd (fr N)	2,62 – 0,87 – 1,25 – 0,65
Fynd	-
Typ av ingående kontexter	Stolphål, härd (k368).
Analyser	Makrofossilanalys provnr 1818 i härd 368.

Beskrivning och tolkning

Hus 9 var ett tvåskeppigt hus i ungefärlig nord-sydlig riktning. Huset var ungefär 5,50 meter brett och 9 meter långt. Stolphålen i ytterväggarna var tätt ställda och ställvis mycket kraftiga, vilket skulle kunna tyda på att en del av takets vikt bars upp av dessa. I både ytterväggarna och i mesularaden fanns mindre stolphål tätt intill andra större, vilket talar för att det funnits behov av att sätta extra stöttor eller byta ut ruttna stolpar. Detta i sin tur kan innebära att huset stått i mer än en generation innan det revs.

I husets södra del fanns en värmekälla och det är möjligt att huset brukats som bostad. I härden i hus 9 påträffades frön från svinmålla, jordrök, hallon och viol samt en förkolnad klump av något som skulle kunna vara matrester. Provet innehöll mycket lite förkolnat material och det är osäkert om härden använts till matlagning eller mest som värme- och ljuskälla. Byggnadens funktion är svårtolkad, men det har ofta framförts att hus orienterade i nord-sydlig riktning är ekonomibyggnader. Dock kan närvaron av en härd indikera ett bostadsutrymme som använts antingen sporadiskt eller permanent. En ekonomibyggnad i Kyrkheddinge, daterad till början av 1200-talet, uppvisar också den en eldstad i byggnadens sydligaste del. Förutom bostad föreslogs funktioner som bryggghus, bakstuga, bostad för inhysesfolk, drängstuga eller liknande. Rummet kunde även ha fungerat som en kombination av flera ändamål och funktioner (Schmidt Sabo 2019:65).

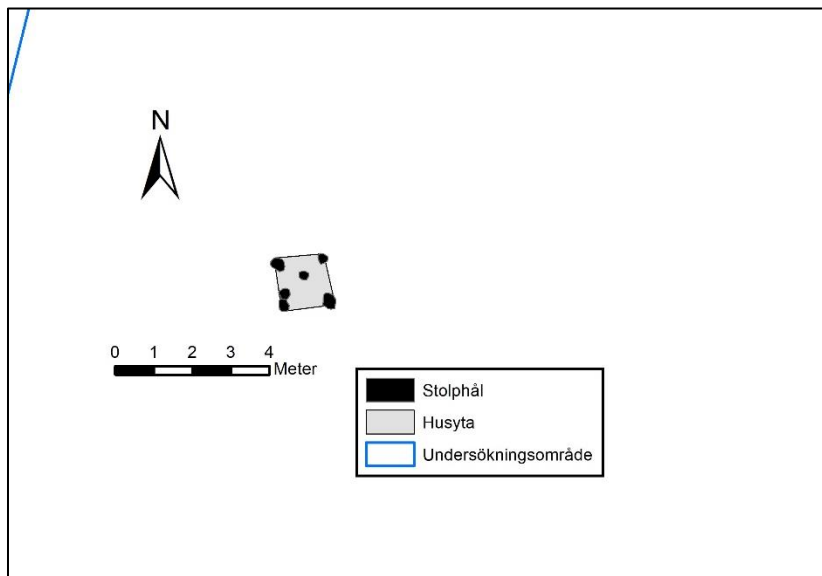
Figur 54. Hus 9. Skala 1:200.

Hus 10

Hushåll	Hushåll V
Datering	Ca 1250–1400
Dateringsunderlag	Typologi, stratigrafi
Orientering	-
Typ	Fyrstolpshus
Yttre form	Kvadratisk
Takkonstruktion	Fem takbärande stolpar i två kompletta bockpar, en möjlig omsättning samt en möjlig stötta i mitten.
Väggkonstruktion	-
Ingång	-
Längd	1,40
Bredd	1,10
Bockbredd (fr V)	1,40
Spannlängd (fr V)	1,10
Fynd	-
Typ av ingående kontexter	Stolphål
Analyser	-

Beskrivning och tolkning

Strax sydöst om hus 8 uppfördes en mindre stolpbyggd konstruktion benämnd hus 10. Konstruktionen var i det närmaste kvadratisk med måtten 1,40 × 1,10 meter och tolkas som ett fyrstolpshus. Generellt tolkas fyrstolpshusen som mindre enskeppiga ekonomi- eller förrådsbyggnader. I byggnadens sydvästra hörn fanns ett extra stolphål, som kan ha varit en omstolpning eller förstärkning, i mitten av byggnaden fanns ett stolphål, som tolkades som en stötta för att hålla uppe ett tak eller ett golv.

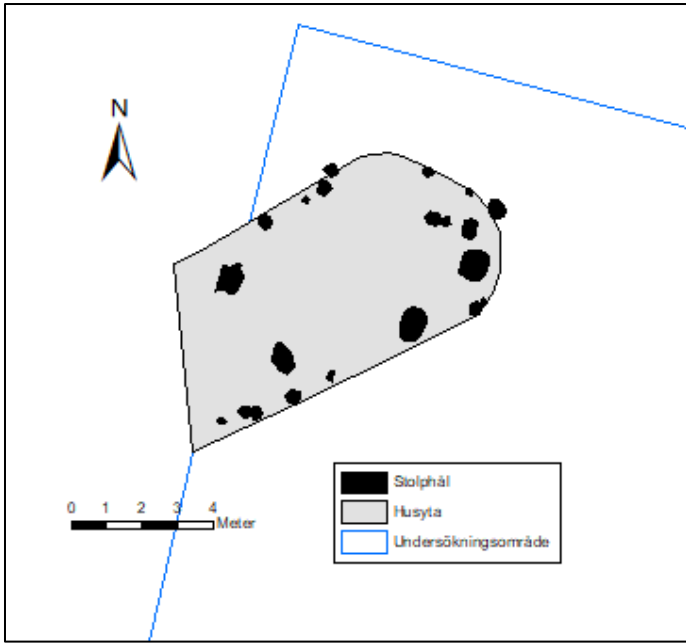
Figur 55. Hus 10. Skala 1:200.

Hus 11

Hushåll	Hushåll I
Datering	950–1050
Dateringsunderlag	Typologi, stratigrafi
Orientering	NO-SV
Typ	Treskeppigt stolpburet hus
Yttre form	Rektangulär med rundade gavlar
Takkonstruktion	Takbärande stolpar i ett komplett bockpar och två inkompleta bockpar.
Väggkonstruktion	Jordgrävda stolpar
Ingång	Inget ingångsparti lokaliserat.
Längd	> 9,0
Bredd	4,8
Bockbredd (fr V)	2,60 -
Spannlängd (fr V)	3,76 – 2,47 -
Fynd	-
Typ av ingående kontexter	Stolphål
Analyser	-

Beskrivning och tolkning

Hus 11 låg delvis utanför undersökningsområdet och dess fulla längd är därför inte känd men det har varit minst 9 meter långt och 4,8 meter brett. Området var mycket stört av yngre nedgrävningar vilka har förstört ytterligare eventuella stolphål hörande till byggnaden. Huset var ett treskeppigt långhus med takbärande stolpar i vad som förefaller vara en grupperad stolpsättning och en möjlig antydning till konvex yttre form. Typologiskt dateras huset till vikingatid. Någon värmekälla kunde inte identifieras hörande till hus 11 på det norra gårdsläget, men med tanke på att det huset hade samma riktning som hus 12, är det möjligt att hus 11 utgjort ett bostadshus. Både under förhistorisk och historisk tid har det varit vanligt att bostadshuset legat i öst–västlig riktning, hus 11 låg i en mer nordostlig-sydvästlig riktning, men skulle ändå kunna falla in i kategorin bostadshus. De takbärande stolphålen var stora med en genomsnittlig storlek av 0,70×0,80×0,50 meter, vilket kan tyda på att de har burit upp en ansenlig tyngd i form av takkonstruktion, eller att det har krävts rejäla stolpar och stolphål för att byggnaden skulle bli stabil med tanke på den sandiga moränen. I vägglinjerna finns några omsatta eller reparerade stolpar som kan innebära att huset hade en brukningstid som överskred en eller ett par generationer.

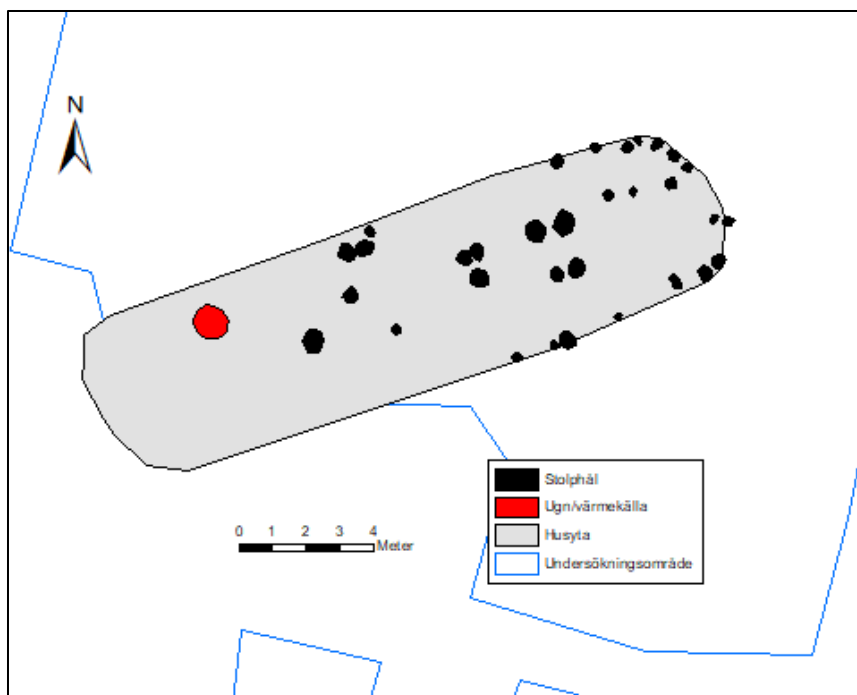
Figur 56. Hus 11. Skala 1:200.

Hus 12

Hushåll	Hushåll I
Datering	1004–1063
Dateringsunderlag	Stratigrafi, ¹⁴ C-prov: fyllning k489 i stolphål (destruktion) har daterats till 1004–1063 e Kr (Ua-68809).
Orientering	Ö-V
Typ	Treskeppigt stolpburet hus
Yttre form	Rektangulär med rundad gavel
Takkonstruktion	12 takbärande stolpar i två kompletta bockpar och sex inkompleta.
Väggkonstruktion	Jordgrävda stolpar
Ingång	-
Längd	15,70
Bredd	5,20
Bockbredd (fr V)	1,69 – 1,41
Spannlängd (fr V)	1,75 – 0,92 – 2,74 – 2,0 – 1,0 – 1,60 – 0,74
Fynd	Oidentifierat järnföremål (fnr 83)
Typ av ingående kontexter	Stolphål, härd (G58)
Analyser	Makrofossil med provnr 1816 i stolphålsfyllningen 489, ¹⁴ C-analys (Ua-68809)

Beskrivning och tolkning

Hus 12 hade en ungefärlig öst–västlig riktning. Huset var ett treskeppigt långhus med takbärande bockpar tydligt grupperade två och två. Spannlängden mellan det tredje bockparet och det fjärde var 2,74 meter och mellan det fjärde och det femte bockparet var avståndet 2,0 meter. Detta gav större öppna ytor i huset vilket även kan tala för en eventuell funktionsindelning. I många fall låg bostadsdelen i väster medan ekonomidelen låg i öster. Det finns således en indikation på att huset varit flerfunktionellt med bostads- och ekonomidel. Huset låg delvis utanför undersökningsområdet och den fulla längden är inte känd. Hus 12 var mer än 15,70 meter långt och 5,20 meter brett. Gavlarna var rundade och i den sydvästra delen låg en härd (G58). Ett möjligt ingångsparti identifierades i den södra långsidan, nära gaveln. Förekomsten av en härd i hus 12 talar för att detta var den södra gårdens bostadshus. I ett av stolphålens fyllning (k489) i hus 12 påträffades brända fiskben tillsammans med sju sädeskärnor av korn och råg. Fyndet talar för att man lagat mat i huset och att detta kan tolkas som bostadshus eller kokhus. Typologiskt dateras huset till perioden 950–1050 e Kr, en datering som bekräftas av ¹⁴C-analysen som gav en datering till 1004–1063 e Kr.

Figur 57. Hus 12. Skala 1:200.

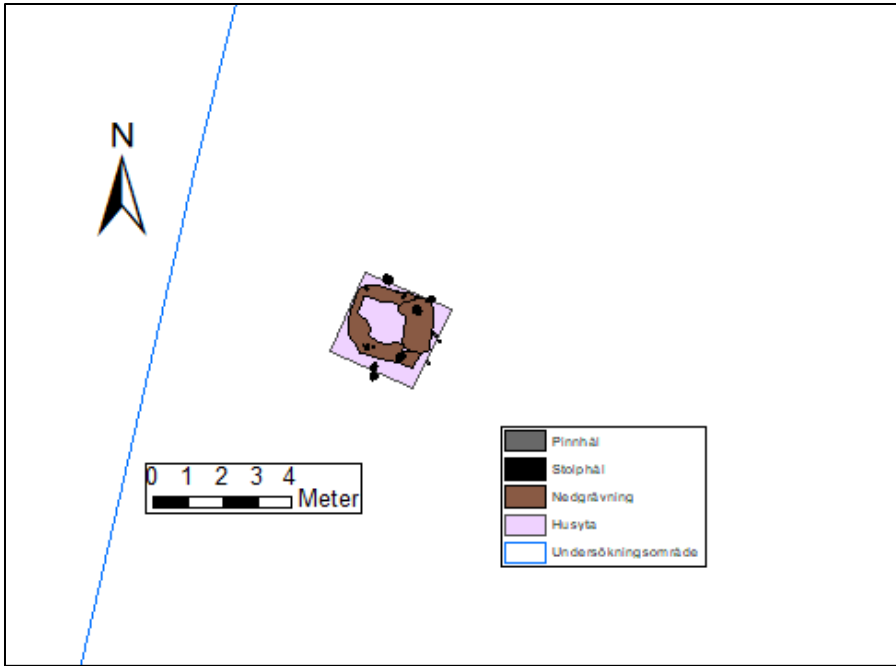
Hus 13

Hushåll	Hushåll III
Datering	1050–1150
Dateringsunderlag	Stratigrafi, geografisk placering på gårdsläget
Orientering	Ö-V
Typ	Grophus
Yttre form	Närmast kvadratisk
Takkonstruktion	Takbärande stolpar i norr och söder
Väggkonstruktion	12 pinnhål som kan ha utgjort delar av en vägg
Ingång	Ett möjligt ingångsparti i öster markerat med två stolphål med indragen position.
Längd	2,49
Bredd	2,07
Bockbredd (fr V)	-
Spannlängd (fr V)	-
Fynd	Östersjökeramik (fnr 57), hästkäke (fnr 76)
Typ av ingående kontexter	Stolphål, nedgrävning, pinnhål
Analyser	-

Beskrivning och tolkning

Hus 13 var ett grophus med takbärande stolpar i norr och söder samt två stolpar med något indragen position i öster, möjligen indikerande en ingång. I nedgrävningen och runt omkring densamma framkom 12 pinnhål, vilka kan ha utgjort delar av en väggkonstruktion. Byggnaden var i det närmaste kvadratisk med måtten 2,49×2,07 meter. Nedgrävningen var 0,20 m djup men kan ha varit djupare. I fyllningen k344, som tolkats tillhöra både destruktionsfasen grophuset och konstruktionsfasen av kupolugnen på gårdsplanen, påträffades två skärvor östersjökeramik (fnr 57) och delar av en underkäke med tänder från en häst (fnr 76). Det är således osäkert om fynden ska knytas till grophuset där keramiken kan höra till byggnadens brukningstid och underkäken kan utgöra del i en stängningsritual eller endast vara rester av matlagning exempelvis. Likaledes är det möjligt att föra hästkäken till en grundläggningsritual i och med uppförandet av en kupolugn och där käken placerats i konstruktionslagret k344.

Grophus tolkas traditionellt som antingen hantverksbyggnader eller enklare bostäder. Utifrån fyndmaterialet, som endast med stor osäkerhet kan knytas till grophuset, är det inte möjligt att utläsa byggnadens funktion.

Figur 58. Hus 13. Skala 1:200.

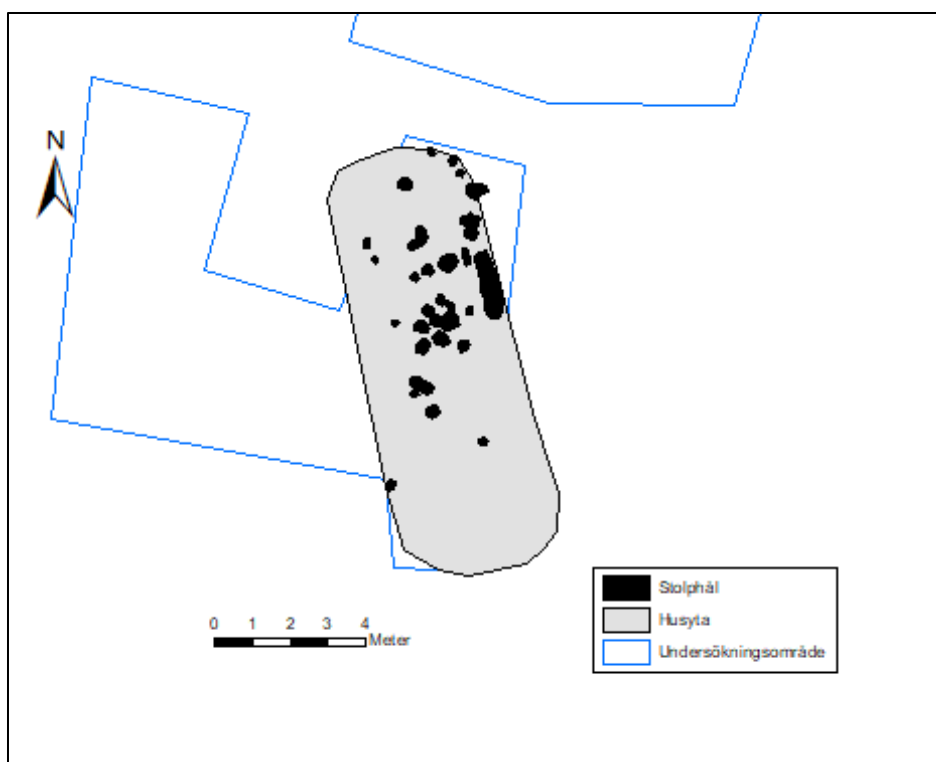
Hus 15

Hushåll	Hushåll I
Datering	957–1015
Dateringsunderlag	Stratigrafi, ¹⁴ C-prov: fyllning k201 i stolphål (destruktion) har daterats till 957–1015 e Kr (Ua-68810).
Orientering	N-S
Typ	Treskeppig stolpburen byggnad
Yttre form	Rektangulär med rundade gavlar
Takkonstruktion	Sex takbärande stolpar i ett komplett bockpar och fem inkompleta bockpar
Väggkonstruktion	Jordgrävda stolpar och en väggränna i den nordöstra delen
Ingång	-
Längd	> 8,0
Bredd	4,0
Bockbredd (fr N)	1,44
Spannlängd (fr N)	0,57 – 2,35 – 1,53 – 0,66
Fynd	-
Typ av ingående kontexter	Stolphål, väggränna
Analyser	Makrofossil med provnr 1819 i stolphålsfyllningen 201, ¹⁴ C-analys (Ua-68810)

Beskrivning och tolkning

Hus 15 låg med gaveln mot hus 12, 9 m längre söderut. Inte heller detta hus kunde undersökas i sin fulla längd, men har varit mer än 8 m långt och ungefär 4 m brett. Även denna byggnad var treskeppig och tolkades som en ekonomibygnad. Några av stolphålen i ekonomibygnaden hade satts om vilket antyder att man velat bevara byggnaden på samma plats och att byggnaden haft en livslängd på mer än en eller några generationer. Indikationer på att det funnits minst en mellanvägg kunde urskiljas, eftersom det fanns stolphål mellan stolparna i ett bockpar eller mellan en takbärande stolpe och en väggstolpe. Huset daterades typologiskt till perioden 950–1050 e Kr, vilket bekräftades av ¹⁴C-analysen som gav dateringen 957–1015 e Kr.

Centralt i huslämningen återfanns stolphål i en cirkulär konstruktion omkring stolphålet efter en takbärande stolpe. Konstruktionen tolkades som någon sorts torkställning eller upphöjd plattform eller dylikt. Jordprov från ett av dessa stolphål (PM1819, k201) analyserades och innehöll ett förkolnat sädeskorn, fläderkärnor samt en förkolnad frukt av humle. Förekomsten av det förkolnade sädeskornet och humlefrukten kan tyda på att byggnaden använts som brygghus eller bostadshus. Med tanke på placeringen av huset är det mer troligt att det fungerat som brygghus. Fyndet av en förkolnad humlefrukt innebär inte per automatik att det har förekommit ölbrygging på platsen men det är en intressant indikation. Emellertid är antalet fynd för litet för en säker tolkning, det är under första delen av vikingatiden fortfarande ovanligt med fynd av humle i landsbygdsmiljö.

Figur 59. Hus 15. Skala 1:200.

2021

- 2021:1 Botanicum 15, Lund. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Aja Guldåker.
- 2021:2 Hustoftagårdens halmtak. Hustofta 3:6. Höganäs kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Henrik Borg.
- 2021:3 Kv Paradis 51, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2018. Adam Hultberg.
- 2021:4 Hörby kyrka, Hörby socken, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan. Carita Melchert.
- 2021:5 Sankt Måns 21. /RAÄ Lund 73:1/. Lämningsnr L1988:5459. Lunds stad & kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning samt. schaktningsövervakning 2020. Sofia Lindberg.
- 2021:6 Kv Sankt Thomas 39, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning, geoteknik 2018. Aja Guldåker.
- 2021:7 Clemenstorget. RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019–2020. Linnea Lidh.
- 2021:8 Kv Myntet 10, Lund. RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Linnea Lidh.
- 2021:9 Kv Domkyrkan 1, Lund Ändring av västportalens trappa på Lunds Domkyrka. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/ Lämningsnr L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2010. Gertie Ericsson.
- 2021:10 Kv Sankt Peter 27, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2021:11 Lunds Domkyrka, södra korsarmens trappa och fasader. Lunds stad och kommun, Skåne län. Byggnadsarkeologisk undersökning 2020. Adam Hultberg.
- 2021:12 Glemmingebro medborgarhus. Glemminge 137:1. Ystads kommun, Skåne län. Byggnadsminnesutredning 2021. Henrik Borg.
- 2021:13 Kv Tegnér 2 och 7. RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Linnea Lidh.
- 2021:14 Brunnsгатan och Östra Vallgatan. RAÄ Lund 73:1 och 175:1 / L1988:5459 och L1988:5060. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019–2020. Linnea Lidh.
- 2021:15 Kryptan 10. Fornlämning RAÄ Södra Sandby 93:1/Lämningsnr L1988:6337 Södra Sandby bytomt, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2017. Linda Billström.